วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๘ ISSN 2286-9301

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

วารสาร
บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ISSN 2286-9301
ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘

ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๙๙๙ หมู่ ๖ ถนนพวงทอง ตำบลนครสวรรค์ อำเภอเมือง
จังหวัดนครสวรรค์ รหัส ๖๐๐๐๐
โทรศัพท์ : ๐๕๖-๒๑๙-๙๗๐ โทรสาร : ๐๕๖-๒๑๙-๙๙๘

http://www.nbc.mcu.ac.th, E-mail : mcu.nakhonsawan@gmail.com

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

JOURNAL OF Graduate Review Nakhon Sawan Buddhist College

ISSN : 2286-9301

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘ Vol.3. No.3 September – December 2015

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยทางพุทธศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมทั้งแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อสาธารณชน

คณะกรรมการที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร. พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.
พระวิสุทธิภัทรธาดา,ดร. ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม
พระศรีคัมภีรญาณ, รศ.ดร. รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู่
พระราชวรมุนี,ดร. รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

บรรณาธิการ: ผศ.ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง

กองบรรณาธิการ

พระราชวชิรเมธี,ดร. พระครูสิริคีรีรักษ์,ดร.
พระศรีสมโพธิ,ดร. ผศ.ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง
พระครูนิวิฐศีลขันธ์,ดร. ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข
ผศ.ดร.สุพรต บุญอ่อน ดร.อดิศัย กอวัฒนา
ดร.อัครเดช พรหมกัลป์ ดร.ศิริโรจน์ นามเสนา
ดร.สิ้นศึก มุงคุณ ดร.สามารถ สุขุปราการ

ศิลปกรรม

ชาคริต เถื่อนนก

พิสูจน์อักษร: อาจารย์วัฒนะ กัลยาณ์พัฒนกุล
นายดิเรกด้วงลอย
นางสาวธัญณิชา ทศไกร

พิมพ์ : ธันวาคม ๒๕๕๘ จำนวนพิมพ์ ๕๐๐ เล่ม

จำนวนหน้า : ๒๒๖ หน้า

สำนักงาน : ห้อง ๒๑๐๘ อาคารหลวงพ่อคูณ ปริสุทฺโธมจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
เลขที่ ๙๙๙ ม.๖ ถ.พวงทอง ต.นครสวรรค์ออก จ.นครสวรรค์ รหัส ๖๐๐๐๐

พิมพ์ที่:โรงพิมพ์ธัญญา๘๖๗/๔ ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมืองนครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ รหัส ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์-๐๕๖-๒๒๘-๔๓๒, โทรสาร ๐๕๖-๒๒๘-๔๓๒,
E-mail :Tanya_copy@hotmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ (Peer Review)

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวิชาการและบทความวิจัย
สาขาวิชาพระพุทธศาสนาและปรัชญา

๑.	พระราชวชิรเมธี,ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒.	พระมหาสุทิตย์ อาภากโร.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓.	รศ.บุญเรือง อินทวรันต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๔.	ผศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
๕.	ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวิชาการและบทความวิจัย
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

๑.	ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒.	รศ.ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓	ผศ.ดร.ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๔.	ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕.	อ.ดร.สนั่น กัลปา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวิชาการและบทความวิจัย
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษาและการบริหารการศึกษา

๑.	ศ.ดร.กาญจนา เงารังษี	มหาวิทยาลัยนเรศวร
๒.	รศ.ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๓.	ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๔.	รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕.	ผศ.ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ฉบับนี้ ย่างเข้าสู่พัฒนาการเป็น**ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘** ซึ่งคณะบรรณาธิการได้รับเกียรติจากนิสิตระดับปริญญาเอก มจร ส่วนกลางหลายท่าน ได้ให้ความสนใจและกรุณาส่งบทความวิจัยและบทความวิชาการมาลงตีพิมพ์ พร้อมทั้งบทความวิทยานิพนธ์ของนิสิตสาขาต่างๆ ที่เปิดสอนในวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ในนามบรรณาธิการขอกล่าวถึงเนื้อหาที่เป็นส่วนต่างๆ ของวารสารโดยสังเขป ดังนี้

ภาค ๑ เป็นบทความวิชาการของนิสิตระดับปริญญาเอก มจร ส่วนกลางที่สนใจส่งบทความวิชาการเข้าตีพิมพ์เผยแพร่ โดยยกตัวอย่างบทความวิจัยเรื่องแรกชื่อว่า **พุทธธรรมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์** ***โดย..พระครูสิทธิวัฒนคุณ (พรพรหม ฐิตคุโณ,สอนมีทอง)*** ได้เสนอแนวคิดที่ว่าในปัจจุบันองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนต่างแข่งขันกันอย่างรุนแรงด้วยเฉพาะในเรื่องของผลผลิตที่มีคุณภาพ มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ในการแข่งขันขององค์กรต่างๆ นั้น สิ่งที่เป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มมูลค่า ภาพลักษณ์ขององค์กรให้เป็นที่ยอมรับแก่สังคม และสิ่งที่แต่ละองค์กรใช้เพื่อเป็นการแข่งขันนั่นก็คือ ทรัพยากรมนุษย์ ในองค์กร เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สูงค่ามากที่สุดในการใช้ในการขับเคลื่อนองค์กรให้ดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง และสิ่งที่จะทำให้ทรัพยากรที่มีคุณค่าคงอยู่กับองค์กรได้นานนั้น องค์กรจะต้องนำหลักพุทธธรรมมาเป็นเครื่องมืออันชาญฉลาด ในการพัฒนาตน และพัฒนางานไปพร้อมกับกระบวนการ ในการสร้างระบบการทำงานขององค์กรนั้นๆ เพื่อการขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการกล่อมเกลาจิตใจของคนในองค์กรรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีความเชื่อถือและศรัทธาเกิดขึ้นในองค์กรทั้งการพัฒนาระบบงานด้วยหลักอิทธิบาทธรรม และการพัฒนาคนด้วยหลักสัปปุริสธรรมที่ถูกต้อง อันจะนำมาเพื่อการพัฒนาศักยภาพองค์กรด้วยการใช้หลักธรรมนำการพัฒนาอย่างเป็นระบบประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการบริหารชีวิตและการพัฒนาชีวิตให้เป็นปกติสุขและอยู่ร่วมกันอย่างมีสุข

ภาค ๒ เป็นบทความวิจัยของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ที่นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ซึ่งจะขอยกตัวอย่างบทความวิจัยแรกในภาคนี้ชื่อว่า **การศึกษาวิเคราะห์ปัตตานุโมทนามัยในพระพุทธศาสนาเถรวาท** ***โดย..พระครูนิภาสสันติ-วิกรม (อุดรปิยธมฺโม/แวงยางนอก)*** **ผลการวิจัยพบว่า** เรื่องบุญในพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่มีมานาน และในสังคมไทยนั้นมีแนวคิดเรื่องบุญว่าเป็นสิ่งที่ทำแล้วทำให้มีความสุขส่วนการอนุโมทนาบุญที่ผู้อื่นกระทำแล้วย่อมทำให้ได้รับความสุขเช่นเดียวกัน จากการ

ศึกษาวิจัยในเรื่องปัตตานุโมทนามัยในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า๑)บุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้นย่อมให้เห็นถึงผลที่ได้รับตามความคาดหวังของการกระทำเป็นที่ตั้งช่วยทำให้จิตใจไร้อกุศลทั้งปวง อันเกิดจากการกระทำด้วยใจที่บริสุทธิ์ทางกาย วาจา และใจเป็นเครื่องเกื้อหนุนผลลัพธ์ที่ถูกต้องให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจในเรื่องของบุญมากยิ่งขึ้น ซึ่งบุญนั้นเป็นผลที่ได้รับจากการกระทำที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ประกอบด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์เป็นที่ตั้ง ๒)ปัตตานุโมทนามัย ตามความหมายคือการอนุโมทนาส่วนบุญ หรือคุณความดีที่ผู้อื่นกระทำแล้ว รวมถึงการพลอยชื่นชมยินดีกับส่วนบุญและคุณงามความดีที่ผู้อื่นกระทำ ที่ประกอบด้วยใจที่บริสุทธิ์ ทำให้กายพร้อม วาจาพร้อม และใจพร้อม และ ๓)ปัตตานุโมทนามัยช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เพราะคนในสังคมมีจิตใจที่งดงาม ยินดีในการสร้างคุณงามความดีแม้ไม่ได้กระทำเองแต่ก็ยินดีและอนุโมทนาในสิ่งที่ผู้อื่นกระทำด้วยความบริสุทธิ์ใจดังนั้น สังคมที่มีคนที่ประกอบไปด้วยผู้มีความปรารถนาดีและพลอยยินดีกับคุณงามความดีที่บุคคลอื่นกระทำ ประพฤติปฏิบัติธรรม และช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาสเพื่อสร้างโอกาสให้กับผู้อื่นเพื่อการดำเนินไปพร้อมกันในการสร้างความสามัคคีให้เกิดมีขึ้นของคนในสังคม ช่วยให้สังคมชุมชน สังคมประเทศดำเนินไปด้วยคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามอยู่ตลอดเวลา

ภาค ๓ เป็นบทความวิจัยของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ที่นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยทางด้านเชิงปริมาณ ซึ่งจะขอยกตัวอย่างบทความวิจัยแรกในภาคนี้ชื่อว่า***ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดย..พระกษิภัท ฐานิสฺสโร*** ผลการวิจัยพบว่า๑) ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๕๕)พิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอน ($\overline{X}$ = ๓.๖๒) ด้านบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติ($\overline{X}$ = ๓.๖๐) ด้านการบริหารและการปกครอง ($\overline{X}$ = ๓.๕๒) ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล ($\overline{X}$ = ๓.๔๕) ๒) การเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าพระสงฆ์ที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และ๓) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อกาบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ บางวัดมีปญหาเรื่องความสะอาดภายในวัด หรือบริเวณรอบนอกของวัด เนื่องจากไมมีการจัดเก็บที่ถูกวิธี วัดมีโบราณสถานโบราณวัตถุที่มี สภาพทรุดโทรม เนื่องจากไมมีการซ่อมแซม การประชุมแต่ละครั้งมีระยะเวลาในการประชุมหางกันนานเกินไป ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการติดตามงาน การรวมศูนยกลางการปกครองไปที่เจาอาวาสเพียงผูเดียว ทำให้ในบางครั้งการดูแลอาจไมทั่วถึงเทาที่ควรผูที่จะทำหนาที่ในการอบรมพระภิกษุ และสามเณรมีไมเพียงพอ โดยเฉพาะในดานการเรียนนักธรรม ทำให้ตองไปเรียนที่วัดอื่น ที่มีความพรอมมากกวา พร้อมกันนี้ผู้วิจัยยังได้เสนอแนะไว้ว่า ควรจัดให้มีการทำความสะอาดและปรับทัศนียภาพภายในและรอบนอกบริเวณวัดให้มีความสวยงาม รมรื่น เพื่อให้วัดเปนที่ที่รมเย็นสำหรับพระภิกษุ สามเณร และญาติ โยมที่เขามาภายในวัด โบราณสถานและโบราณวัตถุถือวาเปนสิ่งที่มีคุณคาทางประวัติศาสตร และบงบอก ถึงวัฒนธรรมและความเปนมาของชุมชนไดเปนอยางดี ให้หนวยงานที่เกี่ยวของ เชน กรมศิลปกร เขามามีสวนรวมในการดูแล และซอมแซม เพื่อให้โบราณสถานและ โบราณวัตถุยังคงอยูคูวัดต่อไป มีการจัดประชุมอย่างน้อย เดือนละครั้ง เพื่อให้เกิดความตอเนื่องในการ ปฏิบัติงานและทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การกระจายอำนาจการปกครอง ออกไปยังผูที่มีส่วนรวมในการบริหารและการปกครอง เพื่อทำให้การบริหารและการปกครองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนนักธรรมภายในวัด

ภาค ๔ เป็นบทความวิจัยของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ที่นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย ซึ่งจะขอยกตัวอย่างบทความวิจัยแรกในภาคนี้ชื่อว่า**การบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดย..*พระอธิการบรรพต ฐิตปญโญ (จุ้ยป้อม)*** ผลการวิจัยพบว่า ๑) ครูมีความคิดเห็น ต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๘๐) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านเมตตากายกรรม ($\overline{X}$ = ๓.๙๒) ด้านวจีกายกรรม ($\overline{X}$ =๓.๙๑)ด้านเมตตามโนกรรม ($\overline{X}$ =๓.๗๑)ด้านสีลสามัญญตา($\overline{X}$ =๓.๘๒) ด้านสาธารณโภคี($\overline{X}$ =๓.๗๕) และด้านทิฏฐิสามัญญตา ($\overline{X}$ =๓.๗๐) ตามลำดับ ๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักสา

ราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ครูที่มีเพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ การบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่๑, ๓ และข้อที่ ๔ ส่วนครูที่มีอายุแตกต่าง พบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๒ และ ๓) แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ครูในสถานศึกษาต้องอยู่ร่วมปรองดองกันดุจญาติพี่น้อง แบ่งบันเอื้อเฟื้อประโยชน์ที่เหมาะสมให้หมู่คณะ ไม่มีอคติต่อกันและ สนทนาพาทีด้วยวาจาที่มีเหตุผลไม่เป็นเหตุแห่งความแตกแยก รับฟังความคิดเห็นและชี้แจงเหตุผลให้แก่กันและกัน มีความปรารถนาดีให้กันอยู่เสมอ แสดงออกด้วยการทำดี พูดดี คิดดีต่อบุคคลในองค์กรอย่างแท้จริง เพราะจากผลสรุปเครื่องมือวิจัยจะเห็นได้ว่า ครูมีไมตรีทางด้านการแสดงออกและปราศรัยที่สูงกว่าไมตรีจิตที่มีให้แก่ผู้อื่นอยู่มาก

อย่างไรก็ตามบทความวิจัยและบทความวิชาการทั้งหมดที่ปรากฏในวารสารนี้ คณะบรรณาธิการต้องขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ และทางกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านผู้อ่านทั้งหลายจะได้รับความรู้ความเข้าใจ ได้แง่คิดและมุมมองจากบทความเหล่านี้ตามสมควร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง)
บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ธันวาคม ๒๕๕๘

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

เรื่อง **หน้า**

บทบรรณาธิการ **ก**

สารบัญ **จ**

ภาค ๑ บทความวิชาการของนิสิตระดับปริญญาเอก **๑**

-พุทธธรรมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๒
พระครูสิทธิวัฒนคุณ (พรพรหม ฐิตคุโณ,สอนมีทอง)

-แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรม ๑๕
พระครูวชิรคุณพิพัฒน์ (อเนก คุณวุฑฺโฒ)

-บริหารอย่างไรให้เด็กไทยมีคุณภาพ ๒๔
พระครูโอภาสกิจจานุยุต(รัตนชัย ปภสฺสโร)

-แนวคิดสมรรถนะการบริหารสำนักศาสนศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ๓๔
พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา หอมหวล)

-ทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ๕๐
นางสาวนันทิตา วนาพิทักษ์กุล

ภาค ๒ บทความวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา **๖๑**

-การศึกษาวิเคราะห์ปัตตานุโมทนามัยในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๖๒
พระครูนิภาสสันติวิกรม (อุดร ปิยธมฺโม,แวงยางนอก)

-ศึกษาวิเคราะห์เมตตาธรรมกับการแก้ไขปัญหาการทำปาณาติบาตในสังคมไทย ๗๒
พระครูพัชรปัญญาวุธ (ไกรทอง พาณิชย์สุทธิคุณ)

-การศึกษาบทบาทของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ ที่มีต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ๘๒
พระครูวิลาสรัตนรังสี (สง่า ทัศศรี)

เรื่อง ***สารบัญ (ต่อ)*** **หน้า**

ภาค ๓ บทความวิทยานิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ๙๐

-ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ๙๑

พระกษิภัท ฐานิสฺสโร

-ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ๙๘

พระมหาประจวบ ฐานวโร

-ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ๑๒๑

พระอธิการณัฐปคัลศิลต์ วิสารโธ

-ประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ๑๓๐

พระสามารถ สุเมโธ (นิลมะณี)

-ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตร ๑๓๙

พระเสริมพงศ์ พุทฺธิวโส (คล้ายเนียม)

-การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลใน อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ๑๔๙

พระครูปลัดปภากร ธมฺมสาโร

ภาค ๔ บทความวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ๑๕๘

-การบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขต อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ๑๕๙

พระอธิการบรรพต ฐิตปญฺโญ (จุ้ยป้อม)

-ศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ๑๖๕

พระมหาสมพงษ์ กนฺตวณฺโณ (รัตนนนท์)

เรื่อง ***สารบัญ (ต่อ)*** **หน้า**

-ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ๑๗๒

นางสาวจีราพร แซ่โซ้ง

-การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ๑๘๔

นางสาวกัญญา ขำดวง

-ความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี ๑๙๕

นายบุญส่ง ผาด่าน

ภาคผนวก **๒๐๓**

คติธรรมนำองค์กรสู่การพัฒนา

“มีใจ ใช้ปัญญา เสียสละ อดทน กตัญญู”

ภาค ๑

บทความวิชาการ
นิสิตระดับปริญญาเอก

พุทธธรรมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

BuddhaDhamma and Humans Development

พระครูสิทธิวัฒนคุณ (พรพรหม ฐิตคุโณ,สอนมีทอง)

๑. บทนำ

ในปัจจุบันองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนต่างแข่งขันกันอย่างรุนแรง ด้วยเฉพาะในเรื่องของผลผลิตที่มีคุณภาพ มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ในการแข่งขันขององค์กรต่างๆ นั้น สิ่งที่เป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มมูลค่า ภาพลักษณ์ขององค์กรให้เป็นที่ยอมรับแก่สังคม และสิ่งที่แต่ละองค์กรใช้เพื่อเป็นการแข่งขันนั่นก็คือ ทรัพยากรมนุษย์ ในองค์กร เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สูงค่ามากที่สุดในการใช้ในการขับเคลื่อนองค์กรให้ดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง และสิ่งที่จะทำให้ทรัพยากรที่มีคุณค่าคงอยู่กับองค์กรได้นานนั้น องค์กรจะต้องนำหลักพุทธธรรมมาเป็นเครื่องมืออันชาญฉลาด ในการพัฒนาตน และพัฒนางาน ไปพร้อมกับกระบวนการ ในการสร้างระบบการทำงานขององค์กรนั้นๆ เพื่อการขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการกล่อมเกลาจิตใจของคนในองค์กรรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีความเชื่อถือและศรัทธาเกิดขึ้นในองค์กรทั้งการพัฒนาระบบงานด้วยหลักอิทธิบาทธรรม และการพัฒนาคนด้วยหลักสัปปุริสธรรมที่ถูกต้อง อันจะนำมาเพื่อการพัฒนาศักยภาพองค์กรด้วยการใช้หลักธรรมนำการพัฒนาอย่างเป็นระบบประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการบริหารชีวิตและการพัฒนาชีวิตให้เป็นปกติสุขและอยู่ร่วมกันอย่างมีสุข

๒. หลักธรรมเพื่อการพัฒนาตนและพัฒนางาน

พุทธธรรมคือ หลักธรรม คำสอน กลักปฏิบัติในศาสนาพุทธให้มนุษย์ปุถุชนได้มีหลักคิดด้วยหลักธรรมเป็นหลักการ เป็นวิธีการและการจัดการชีวิตมนุษย์ ทั้งเพื่อการดำเนินชีวิต การบริหารชีวิตและการพัฒนาชีวิตให้เป็นปกติสุขและรวมถึงการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการทำงานในองค์กรทั้งการบริหารงานการพัฒนางานและการพัฒนาองค์กรให้เกิดความสำเร็จให้บรรลุเป้าหมายพันธกิจขององค์กร เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง สร้างเสริมศักยภาพใหม่ขององค์กรไว้ด้วยหลักพุทธธรรม ฉะนั้นการที่ผู้บริหารหน่วยงาน สถาบันหรือองค์กรใดๆ ได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของหลักธรรมก็จะสามารถน้อมนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ทั้งในการพัฒนางานและการเรียนรู้ของบุคลากรอันจะส่งผลให้องค์กรมีบุคลากรที่ดี มีระบบการทำงานที่ดีและมีรูปแบบจัดการที่มีประสิทธิภาพ ผ่านแนวคิดของการกำหนดหลักการ วิธีการและการจัดการด้วยหลักธรรมที่เหมาะสม ทั้งการพัฒนาระบบงานด้วยหลักอิทธิบาทธรรม และการพัฒนาคนด้วยหลักสัปปุริสธรรมที่ถูกต้อง อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาศักยภาพองค์กรด้วยการใช้หลักธรรมนำการพัฒนาอย่างเป็นระบบประสบความสำเร็จได้อย่างมรประสิทธิภาพ

หลักคิดการจัดการประยุกต์หลักธรรมเพื่อการพัฒนา

การกำหนดเป้าหมายการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อสร้างเสริมการพัฒนาศักยภาพองค์กร จำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจกับแนวคิดหรือมทัศน์พื้นฐานของหลักธรรมสำคัญที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งต่อการพัฒนาคนและพัฒนาคนในองค์กร คือ

หลักธรรมอิทธิบาท ๔

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ในหนังสือ การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ว่า อิทธิบาท ๔ หมายถึง ธรรมที่เป็นเครื่องมือให้ถึงความสำเร็จ หรือหนทางแห่งความสำเร็จ มี ๔ ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา โดยฉันทะ คือความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ คือความเพียรพยายาม จิตตะ คือความเอาใจใส่ในสิ่งนั้น วิมังสา คือความไตร่ตรองสอบสวนพิจารณา หรือหมายความว่า มีใจรัก พากเพียรทำ เอาใจฝักใฝ่ใช้ปัญญาสอบสวน ที่เป็นอิทธิบาท ๔ [๑]

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ) ได้กล่าวถึงหลักอิทธิบาท ๔ ในหนังสืองานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ว่า อิทธิบาท ๔ คือ ข้อธรรมะที่เป็นบันไดแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติกิจทุกอย่าง ประกอบไปด้วย ฉันทะ ความพอใจในเรื่องที่เราจะทำ วิริยะ ความเพียรไม่ท้อถอยในการประกอบกิจนั้นๆ จิตตะ เอาใจใส่ไม่ทอดทิ้งธุระในเรื่องนั้นๆ วิมังสา จะต้องทำงานนั้นต่อไป บันไดสู่ความสำเร็จสี่ประการที่กล่าวนี้ข้อสุดท้ายสำคัญที่สุด [๒]

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ว่า อิทธิบาท ๔ คือ ทางแห่งความสำเร็จจุดเริ่มที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ถ้าเราพัฒนาคนถูกต้องอย่างที่ว่า มนุษย์ไม่แปลกแยก จากความจริงของธรรมชาติตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ทุกอย่างก็สอดคล้องไปกันได้หมด ไม่มีอะไรเสียหาย เมื่อเราวางฐานได้ดีแล้ว เราก็ใช้หลักการต่างๆ ในการทำงานบนพื้นฐานแห่งความถูกต้องนั้นเมื่อพื้นฐานถูกต้องแล้ว เราเองธรรมะอะไรมาใช้ตอนนี้ ก็เดินหน้าไปด้วยดี เช่นเอาหลักอิทธิบาทมาใช้ คือ หลักแห่งความสำเร็จ [๓]

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้กล่าวไว้ว่า อิทธิบาท ๔ คือ บทของพระธรรม เช่นว่า จะมี ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ที่เรียกว่า อธิบาท นี้ต้องมีและได้โดยไม่รู้สึกตัวคนที่มีการทำงาน ย่อมทำงานด้วยความพอใจ ความขยันขันแข็ง ความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอ นี้เรียกว่าเขามีอิทธิบาททั้งสี่ประการนั้นอยู่โดยไม่รู้สึกตัว [๔]

---

[๑] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน,**พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, 2549), หน้า 13.

[๒] พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ), **งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข,** (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.), หน้า 60.

[๓] พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **ธรรมะกับการทำงาน,** พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, 2549), หน้า 79.

[๔] พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), **การงานที่เป็นสุข,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, 2549), หน้า 30.

ปิ่น มุทุกันต์ ได้ให้ความหมายว่า หลักอิทธิบาท ๔ เป็นหลักแห่งการประกอบการงานใดๆ ให้สำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความรักงาน ความพอใจในงานที่คนทำเช่น เป็นครูต้องรักการสอนเป็นพระต้องรักความเป็นนักบวช ฉันทะ เป็นสิ่งซึ่งอยู่ตรงกันข้ามกับความเบื่อหน่าย เมื่อมีฉันทะแล้วจะทำให้ไม่เบื่องาน ไม่รู้สึกท้อแท้ในการทำงาน เกิดกำลังใจสร้างสรรค์สิ่งที่คนรัก เมื่อมีความรักในงานแล้วสิ่งที่หนักจะกลายเป็นเบา ที่ยากจะกลายเป็นง่าย วิริยะ คือความเพียรพยายามในการทำงานนั้น จิตตะ คือการเอาใจใส่กับงาน หมายถึง คิดถึงงาน สนใจ ใฝ่ใจ การปฏิบัติ วิมังสา คือการพินิจพิเคราะห์ เป็นการทำงานด้วยปัญญา[๕]

สุชีพ ปุญญานุภาพ ให้ความหมาย “อิทธิบาท” ว่าเป็นคุณธรรมให้บรรลุความสำเร็จ ๔ อย่าง ได้แก่ ฉันทะความพอใจรักใคร่ในสิ่งทั้งนั้น วิริยะ ความเพียร จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ วิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณาทำงาน[๖]

จากความหมายของหลักอิทธิบาท ๔ พอสรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จเป็นบันไดแห่งความสุขและความสำเร็จ คนเราเมื่อมีความรัก ความพอใจขยันหมั่นเพียรความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอการทำงานย่อมมีประสิทธิภาพและคนทำงานก็ย่อมมีความสุขเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้งานสำเร็จผล ทำให้คนมีความสุข

หลักธรรมสัปปุริสธรรม ๗

สัปปุริสธรรมเป็นธรรมของสัปปุริสชน คือ คนดีหรือคนที่แท้ ซึ่งมีคุณสมบัติของความเป็นคนที่สมบูรณ์ และถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ในการนิยามความหมายของสัปปุริสธรรมได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะต่างๆไว้ดังนี้

พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ของพระธรรมปิฎก[๗] ได้ให้ความหมายของสัปปุริสธรรมไว้ว่า หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี มีคุณธรรม ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ มี ๗ ประการด้วยกัน คือ ๑) ธัมมัญญุตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ ๒) อัตถัญญุตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล ๓) อัตตัญญุตา รู้จักตน ๔) มัตตัญญุตา รู้จักประมาณ ๕) กาลัญญุตา รู้จักชุมชน ๗) ปุคคลัญญุตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญุตา รู้จักบุคคล

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) [๘] กล่าวว่า สัปปุริสธรรม ๗ หมายถึง คุณธรรม ๗ ประการ อันเป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำ ซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง ๗ ประการนี้ เป็นองค์ประกอบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะทำให้ผู้นำสามารถจัดการ สามารถปฏิบัติการในภาระหน้าที่งานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย หลักสัปปุริสธรรม ๗ เป็นธรรมประจำใจยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ดี เพราะเป็นผู้มีเหตุมีผลในการปฏิบัติตน เมื่อบุคคลรู้จักเหตุผลแล้ว การปฏิบัติตนก็เพียบพร้อมด้วยความดี คือ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล แล้วบุคคลนั้นเป็นคนดี คือ สัตบุรุษในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นคนดี เพราะเป็นผู้รักสงบ รักความเที่ยงธรรม รู้จักหน้าที่ของตน รู้จักกาลเทศะ มีเหตุมีผลในการทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองคนอื่นจะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สัปปุริสธรรม ๗ หมายถึง คุณธรรมที่สำคัญ ๗ ประการ สำหรับสัปปุริสชน หรือคนดี และเป็นคุณธรรมสำหรับของผู้นำที่สมบูรณ์แบบด้วย เพราะคุณธรรมทั้ง ๗

---

[๕] ปิ่น มุทุกันต์, **มงคลชีวิตภาค ๒,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คลังวิทยา, 2514), หน้า 230.

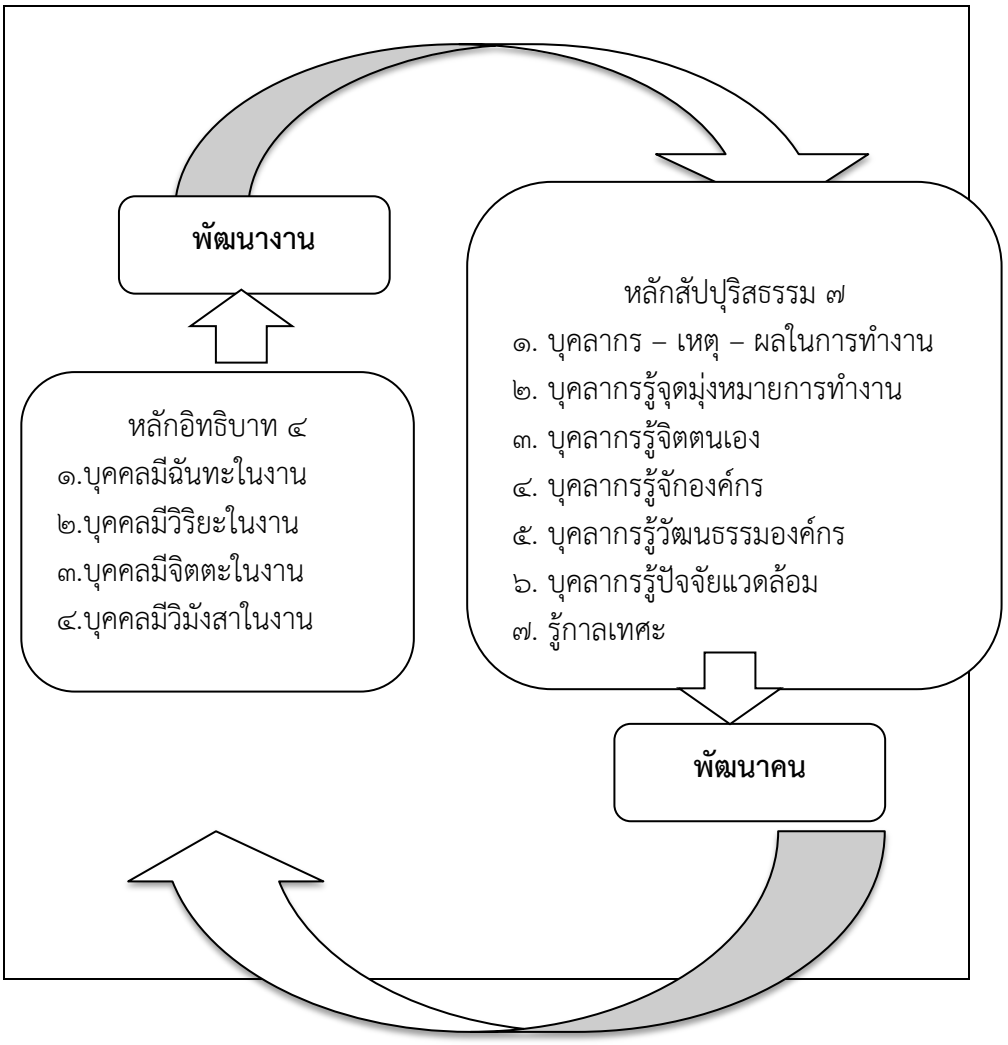
[๖] สุชีพ ปุญญานุภาพ, **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามงกุฎราชวิทยาลัย, 2539), หน้า 676.

[๗] พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2538), หน้า 276.

[๘] พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), **ภาวะผู้นำ,** (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2546), หน้า 25-28.

ประการนี้ย่อมนำบุคคลนั้นไปสู่ความมีคุณค่าอย่างแท้จริง เรียกได้ว่าเป็นผู้สามารถนำหมู่ชนและสังคมไปสู่ความสันติสุขและความเจริญก้าวหน้าตลอดไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถวิเคราะห์ให้เห็นว่า หลักธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีจำนวนมาก ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นคุณธรรมสำหรับคนดี และในขณะเดียวกันก็เป็นคุณธรรมที่สำคัญของการเป็นผู้นำด้วย สรุปได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมผู้นำที่เป็นคนดี มีจริยธรรม มีคุณธรรมมาปกครองหมู่คณะ สังคม และประเทศชาติเพื่อให้เกิดความสงบสุข การพัฒนาหมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ ให้มีศักยภาพที่มั่นคงและก้าวหน้าตลอดไปในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หลักพุทธธรรมที่เลือกมาประยุกต์ใช้ครั้งนี้คือ สัปปุริสธรรม ๗ และอิทธิบาท ๔ ซึ่งมีคุณค่าต่อการนำมาใช้ในพัฒนาองค์กร เพราะองค์กรต้องมีการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกคน ทุกฝ่ายงาน จำเป็นต้องมีหลักธรรมมาโน้มน้าวใจให้ทำงานเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทั้งมีความพอใจในการเปลี่ยนแปลง มีความพยายาม มีจิตใจมุ่งมั่นทุ่มเท และมีการไตร่ตรอง ตรวจสอบผลงานเสนอ รวมถึงการที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้วยความรอบรู้ทั้งการ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้สถานการณ์สังคมและรู้กาลเทศะต่างๆ ตลอดเวลา

๓. แนวคิดเกี่ยวกับองค์กร

องค์กรเป็นลักษณะของสังคมหนึ่ง ที่มีส่วนประกอบสำคัญ คือ มีระบบการควบคุม กระบวนการและกิจกรรมที่จะนำไปสู่เป้าหมายขององค์กรและตัวจักรสำคัญคือบุคคลในองค์กร ถ้ามีองค์กรในระบบที่สลับซับซ้อนซึ่งตัวแปรเหล่านี้ต้องสัมพันธ์กันโดยมีเป้าหมายเป็นเข็มทิศชี้นำไปสู่ความสำเร็จ และจะต้องมีการปรับปรุงตลอดเวลา เพื่อให้ทันกับสภาพแวดล้อมหรือเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง[๙] เป็นที่ยอมรับและตระหนักของคนทั่วไปว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเรื่องสัจธรรมโดยเฉพาะในสมัยปัจจุบันการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมก็จะต้องได้รับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงในแง่มุมหลากหลายดังกล่าวแล้วอย่างมาก สภาพแวดล้อมเหล่านี้จะทำให้องค์กรได้รับผลกระทบและองค์กรก็จะต้องปรับเปลี่ยนตัวเองในทุกด้านให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเพื่อที่จะดำรงชีวิตได้ และมากไปกว่านั้นเพื่อที่จะแข่งขันกับองค์กรอื่นๆ และจะได้อยู่รอด อีกทั้งเจริญเติบโตต่อไป[๑๐]

ความหมายขององค์กร

“องค์กร” (organization) คือ กลุ่มบุคคล กลุ่มหนึ่งซึ่งรวมกันดำเนินการร่วมกัน อย่างมีระเบียบ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่[๑๑] กำหนดขึ้น เป็นระบบการทำงานของบุคคลจำนวนมาก ซึ่งยากที่จะสามารถติดต่อกันได้โดยตรง อย่างทั่วถึงและ ได้เข้าร่วมงานที่ยุ่งยากซับซ้อน จึงจำเป็นต้องสร้างระบบการทำงานขึ้นมาเพื่อให้สามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ได้ตกลงกันไว้[๑๒] และเป็นระบบเปิดที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ระบบนี้ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการเปลี่ยนแปลง (transformation) และผลผลิต (output)[๑๓] อาจกล่าวได้ว่า องค์กรทุกองค์กรจะต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญที่เหมือนกัน ๕ ประการ คือองค์กร ต้องมีตัวบุคคล (person) อันหมายถึงสมาชิกในองค์กร ประการที่สอง บุคคลเหล่านี้จะต้องมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) ต่อกันในทางใดทางหนึ่ง ประการที่สาม ลักษณะ ของการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวมักจะเป็นไปในลักษณะของการรับคำสั่งหรือถ่ายทอดโดยอาศัยโครงสร้าง (structure) ในรูปแบบใดแบบหนึ่ง ประการที่สี่ ทุกคนที่อยู่ในองค์กร จะมีวัตถุประสงค์ส่วนตัว (personal objectives) เป็นสาเหตุจูงใจในการทำงาน และมีความคาดหวังว่าการร่วมมือปฏิบัติงานในองค์กรจะเป็นหนทางที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ส่วนตัวได้และประการสุดท้าย การ

---

[๙] ชูชีพ พุทธประเสริฐ, **การพัฒนาองค์กร เทคนิคการบริหารการศึกษา,** พิมพ์ครั้งที่ 3, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542), หน้า 18.

[๑๐] สร้อยตระกูล อรรถมานะ, **พฤติกรรมองค์กร,** พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 435.

[๑๑] สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร,** (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 102.

[๑๒] Pfiffeer, J. M., & Sherwood, F. P., **Administrative Organization**. (Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall, 1960), p. 30.

[๑๓] Kate, D., & Kahn, R., **The Social Phychology of Organiztions.** (New York John Wiley & Sons, 1978), p. 20.

มีปฏิสัมพันธ์ของส่วนต่างๆข้างต้นทั้งหมดจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมขององค์กรในท้ายที่สุด[๑๔]

จากความหมายและองค์ประกอบพื้นฐานขององค์กรข้างต้นได้ให้ไว้นั้น หมายถึง หน่วยที่จัดตั้งขึ้นโดยคนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป และมีการประสานร่วมมือกันเพื่อให้การทำงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ซึ่งองค์ประกอบด้วยปัจจัยหลัก ๆ ๔ ประการ คือ

๑. วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการก่อตั้ง เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติกิจกรรม

๒. โครงสร้าง องค์กรต้องมีการจัดแบ่งหน่วยงานภายใน โดยอาศัยหลักการ กำหนดอำนาจหน้าที่ การแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะอย่าง และการบังคับบัญชา อันจะเป็นหนทางนำไปสู่การร่วมมือประสานงานเพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ในข้อ ๑

๓. กระบวนการปฏิบัติงาน หมายถึง แบบอย่างหรือวิธีปฏิบัติ กิจกรรมหรืองานที่กำหนดขึ้นไว้อย่างมีแบบแผน เพื่อให้ทุกคนในองค์กรใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงาน

๔. บุคคลต้องประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิก โดยทำหน้าที่ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ภายใต้โครงสร้างที่จัดตามกระบวนการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ข้างต้น

ในองค์กรหนึ่งๆ จะประกอบไปด้วย กลุ่มบุคคล กลุ่มหนึ่งซึ่งรวมกันดำเนินการร่วมกันอย่างมีระเบียบ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่[๑๕] กำหนดขึ้นเป็นระบบการทำงานของบุคคลจำนวนมาก ซึ่งยากที่จะสามารถติดต่อกันได้โดยตรง อย่างทั่วถึงและ ได้เข้ามาร่วมกันทำงานที่ยุ่งยากซับซ้อน จึงจำเป็นต้องสร้างระบบการทำงานขึ้นมาเพื่อให้สามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ด้วยการพัฒนาทรัพยากรโดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ

๔.การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) หรือ การพัฒนากำลังคน (Manpower Development) การพัฒนาและฝึกอบรมทรัพยากรมนุษย์ (Training & Development) คือกระบวนการในการพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติงานตลอดจนมีทัศนะคติและพฤติกรรมที่ดี เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคตดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งในการบริหาร การพัฒนาทรัพยากร มีผลอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์กรสมัยใหม่ ซึ่งมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีชั้นสูง และมีแนวโน้มที่จะเป็นองค์กรขนาดใหญ่ การดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของทางปฏิบัตินั้น จะต้องดำเนินการพัฒนาอีกต่อไปเรื่อยๆ ตลอดเวลาที่เขายังคงทำงานอยู่ในองค์กร

ประโยชน์/ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

---

[๑๔] Hicks, H. G., & Gullett, R. C., **The Management of Organiztions (3rd ed.).** (New York : McGraw-Hill, 1967), p. 22.

[๑๕] สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 102.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีประโยชน์ที่จะเกิดได้ ๓ ลักษณะ คือ

๑) ประโยชน์ต่อพนักงาน

- เป็นการเพิ่มคุณค่าแก่ตนเอง
- ช่วยลดและป้องกันอุบัติเหตุหรือการทำงานที่ผิดพลาด
- ช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและความสามารถให้สูงขึ้น
- ทำให้มีโอกาสเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน

๒) ประโยชน์ต่อผู้บริหาร

- ช่วยลดปัญหาต่างๆที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของพนักงาน
- ช่วยลดภาวะในการปกครอง ดูแลและควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร
- ช่วยประหยัดเวลาในการสอนงานแก่พนักงาน
- ทำให้มีเวลาในการบริหารงานตามบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบ

๓) ประโยชน์ขององค์การหรือหน่วยงาน

- ทำให้ระบบและวิธีการปฏิบัติงานมีสมรถภาพดียิ่งขึ้น มีการติดต่อประสานงานดียิ่งขึ้น
- ช่วยกระตุ้นบุคลากรให้ปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน
- ทำให้เกิดการประหยัดและลดการสิ้นเปลืองในการปฏิบัติงาน (วัสดุ/อุปกรณ์/เวลา)
- ช่วยแบ่งเบาหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาในการตอบคำถาม/แนะนำ/สอนงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและช่วยลดเวลาของการเรียนรู้งานให้น้อยลง
- ช่วยให้บุคลากรมีโอกาสได้รับรู้ความคิดใหม่ ๆ ทำให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ

ระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นระบบ ที่เรียกว่า (HRD as a System) ซึ่งประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญ ๓ ส่วน คือ

๑. ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ แนวคิด พฤติกรรม เป็นต้น

๒. กระบวนการแปรสภาพ (Process) ได้แก่ การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา เป็นต้น

๓. ปัจจัยนำออก (Output) ได้แก่ การพัฒนาทางด้านความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ ความคิด และพฤติกรรม

แนวคิดนี้ต้องการเน้นถึงประเด็นสำคัญที่ว่า ถ้าต้องการผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ ก็จะจำเป็นต้องใส่ Input ที่สมบูรณ์และมีคุณภาพเข้าไปในระบบ โดยจะต้องดูแลให้กระบวนการที่ใช้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีประสิทธิภาพด้วย ไม่ว่าจะเป็นวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาและการฝึกอบรม สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพตามที่องค์การต้องการ

หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๑) หลักการเสริมสร้างความเชื่อมั่น และศรัทธา ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีหลักที่สำคัญ คือ จะต้องให้ผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีความเชื่อถือและศรัทธาเกิดขึ้นก่อน เมื่อทุกฝ่ายเกิดความเชื่อถือและศรัทธาแล้ว ก็จะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการได้ เช่น ความเชื่อถือและศรัทธาที่มีต่อหน่วยงานที่เป็นผู้ดำเนินงาน ความเชื่อถือ และศรัทธาในชื่อเสียงและประสบการณ์ของวิทยากร เป็นต้น

๒) หลักการรักษาระดับความสนใจให้อยู่ในระดับที่สูงอยู่เสมอ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีหลักการที่สำคัญ คือ จะต้องทำให้ผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมที่กำลังดำเนินการอยู่นั้น ให้อยู่ในระดับที่สูงเพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม เกิดความสนใจในเรื่องที่กำลังรับรู้และรับฟังโดยเฉพาะวิทยาการควรที่จะมีความสามารถในการสร้างความสนใจผู้ที่รับการพัฒนาและฝึกอบรม เช่น มีการให้ทำกิจกรรมต่างๆ มีการใช้เทคนิคหรือวิธีการใหม่ๆ ในการพัฒนาและฝึกอบรม เป็นต้น

๓) หลักการเสริมสร้างภาวะสมอง ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีหลักการที่สำคัญคือ จะต้องทำให้ผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมได้มีการเสริมสร้างภาวะสมองด้วยการฝึกให้รู้จักคิด ฝึกให้มีการปฏิบัติฝึกให้มีการโต้ตอบ หรือฝึกให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งวิธีการฝึกต่างๆ เหล่านี้ จะทำให้ผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมเกิดความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น และเป็นการเสริมสร้างภาวะสมองของผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมด้วย

๔) หลักการเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีในหัวข้อต่างๆ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีหน้าที่สำคัญ คือ จะต้องทำให้ผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม ได้รับรู้และเข้าใจถึงความสำคัญ ประโยชน์ และความจำเป็น ที่จะต้องเรียนรู้ในเรื่อง หัวข้อ และเนื้อหาต่างๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรของการพัฒนาและฝึกอบรม จึงเป็นหลักการสำคัญที่ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะต้องยึดหลักการเพื่อเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีในหัวข้อต่างๆ ให้กับผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม

๕) หลักการเสริมสร้างความเข้าใจ ในการพัฒนา ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีหลักการที่สำคัญ คือจะต้องทำให้ผู้รับการพัฒนาและฝึกอบรม เกิดความเข้าใจ สามารถนำความรู้ต่างๆ ที่ได้รับ ไปใช้ในการปฏิบัติงานและฝึกอบรม เกิดความเข้าใจ สามารถนำความรู้ต่างๆ ที่ได้รับ ไปใช้ในการปฏิบัติงานหรือประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้ กล่าวคือผู้ที่รับการพัฒนาและฝึกอบรม เมื่อได้ความรู้จากการพัฒนาและฝึกอบรมแล้ว จะต้องมีความเข้าใจได้ด้วยว่าจะนำความรู้ที่ได้นั้น ไปใช้หรือประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้อย่างไรทำไมถึงต้องทำเช่นนั้น ดังนั้นจึงเป็นหลักการสำคัญที่ว่าจะต้องเสริมสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมด้วย

๖) หลักการเน้นหรือย้ำ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีหลักการที่สำคัญ คือจะต้องทำให้ผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม สามารถที่จะจดจำจากสิ่งที่ได้รับจากการพัฒนาและการฝึกอบรมให้ได้ การที่จะรับการพัฒนาและฝึกอบรมสามารถจดจำได้ดีนั้นวิธีการหนึ่งที่นิยมใช้กันก็คือ การเน้นหรือการย้ำ

ปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว

ปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว มีดังต่อไปนี้

๑) นโยบายองค์การ (Policy) ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายขององค์การ โดยปกติถ้ามีการกำหนดให้เป็นนโยบายแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรทั้งหมดจะต้องถือปฏิบัติและดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายและนโยบายขององค์การ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การประสบความสำเร็จได้ด้วยดี

๒) ทัศนคติของผู้บริหาร (Management Attitude) ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้บริหารในองค์การทุกระดับ โดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูงจะต้องให้ความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุน และเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับบุคลากรในองค์การ ถ้าผู้บริหารทุกระดับมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แล้ว ก็จะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การประสบความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายและนโยบายองค์การ

๓) หลักสูตร (Content) ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับเนื้อหาและหลัดสูตรของโครงการในการพัฒนาและฝึกอบรมว่าสิ่งที่ได้รับไปนั้น จำเป็นและเหมาะสมกับคุณสมบัติ ตำแหน่งหน้าที่ของผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมหรือไม่ สามารถนำสิ่งที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริงหรือไม่ ถ้าหลักสูตรและเนื้อหาที่ได้รับนั้นดี เหมาะสม มีประโยชน์ สามารถนำไปปฏิบัติได้ ก็จะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การประสบความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ

๔) งบประมาณ (Budget) ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับงบประมาณ และการสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ขององค์การ กล่าวคือ การจัดทำโครงการพัฒนาและฝึกอบรมใด ๆ ก็ตาม ถ้าขาดงบประมาณและการสนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการแล้ว จะเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงาน ถ้ามีการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณเป็นอย่างดี ก็จะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การ ประสบความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ

๕) สถานที่ (Place) ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสถานทีที่ใช้ในการพัฒนาและฝึกอบรม เช่น การใช้สถานที่ภายในองค์การหรือสถานที่ภายนอกองค์การ ความเหมาะสมของสถานที่นั้น ๆ กับเนื้อหา หลักสูตรและผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม เป็นต้น ดังนั้น ถ้าสถานที่มีความเหมาะสม ก็จะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การประสบความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายและนโยบายองค์การ

๖) วิทยากร (Trainer/Instructor) ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับวิทยากรหรือผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม ถ้าวิทยากรเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติ มีชื่อเสียง มีปะสบการณ์ มีความสามารถในการถ่ายทอดแล้ว ก็จะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ขององค์การประสบความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ

๗) ระยะเวลา (Time/Period) ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กำการกำหนดวัน เวลาที่จะทำการพัฒนาและฝึกอบรม เช่นวันเวลาที่กำหนด ไม่กระทบกับการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกฝึกอบรม หรือผลผลิตรวมขององค์การ เป็นต้น ดังนั้น ถ้ามีการกำหนดวันเวลา ช่วงเวลา และระยะที่เหมาะสมแล้ว ก็จะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การประสบความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายและนโยบายขององค์การ

๘) อุปกรณ์ (Equipment) ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ส่วนหนึ่งอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการพัฒนาและฝึกอบรม เช่น เอกสารประกอบ อุปกรณ์ที่ใช้ในการนำเสนอ อุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม เป็นต้น ดังนั้น ถ้าอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการพัฒนาและฝึกอบรมมีความพร้อมและความเหมาะสมแล้ว จะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การประสำความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การได้เป็นอย่างดี

๙) ผู้เข้ารับการอบรม (Target Group/Trainee) ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ส่วนหนึ่งจะอยู่กับผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมว่ามีทัศนคติ ที่ดีต่อการพัฒนาและฝึกอบรมเป็นอย่างไร เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญหรือไม่ ให้ความร่วมมือหรือปฏิบัติจามด้วยดีหรือไม่ ฉะนั้น ถ้าผู้รับการพัฒนาและฝึกอบรมเล็งเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้ว จะมีผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การประสบความสำเร็จ ซึ่งจะเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทั้งของบุคลากรและขององค์การ

๑๐) ผู้ดำเนินการ (Organizer) ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับผู้ที่ทำหน้าที่ในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภายในองค์การ หรือหน่วยงานภายนอกเป็นผู้ดำเนินงานก็ตาม ถ้าผู้ดำเนินการมีความชำนาญ และมีประสบการณ์ ในการบริหารจัดทำโครงการพัฒนาแล้วฝึกอบรมแล้ว จะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรประสบความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายและนโยบายขององค์การตามต้องการ

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อาจจะเกิดปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้

๑) ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการ

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่รับผิดชอบและดำเนินการในการพัฒนาและฝึกอบรม ทั้งนี้เพราะบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ถ้าไม่รู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบแล้ว จะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการพัฒนาและฝึกอบรมได้ เช่น เป็นคนที่ไม่มีใจรักการให้บริการ (Service Mind) เป็นคนที่พูดจาไม่ น่าฟังไม่สามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้ เป็นต้น ซึ่งเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรเหล่านี้ถือว่าเป็นด่านหน้าในการให้บริการ ถ้าสามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจได้แล้ว จะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรค ต่าง ๆ ในการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรได้ง่าย

๒) ปัญหาด้านวิทยากร

การพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากร บุคคลที่ถือว่ามีความสำคัญมากผู้หนึ่งก็คือ วิทยากร ทั้งนี้เพราะ วิทยากรจะเป็นผู้ที่ทำให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ สร้างทักษะ ทัศนคติ และพฤติกรรมให้แก่ผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม ดังนั้น ถ้าวิทยากรเป็นบุคคลที่ไม่มีความรู้ ไม่มีประสบการณ์ ไม่สามารถสร้างความสนใจให้แก่ผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมได้แล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการพัฒนาและฝึกอบรม

๓) ปัญหาด้านบุคลากรที่เข้ารับการพัฒนา

ในการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรสิ่งที่จะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการได้อีกประการหนึ่งก็คือบุคลากรสิ่งที่จะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการได้อีกประการหนึ่งก็คือบุคลากรที่จะเข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม กล่าวคือ ถ้าบุคลากรเหล่านี้ไม่มีความเชื่อมั่นในคุณค่าของการพัฒนาและฝึกอบรม หรือบุคลากรเหล่านี้มีระดับของตำแหน่งหน้าที่การงานต่างกัน มีวัยที่แตกต่างกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรได้เช่นเดียวกัน

๔) ปัญหาด้านสถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้ในการพัฒนาและฝึกอบรม

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับสถานที่ที่จะใช้ในการพัฒนาและฝึกอบรมให้เหมาะสมกับโครงการ หลักสูตร เนื้อหา วิธีการ ตลอดจนผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม นอกจากนี้ต้องพิจารณาถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ด้วยว่ามีความเหมาะสม มีความพร้อมเมื่อใช้งาน และเพียงพอหรือไม่ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อาจทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรได้

๕) ปัญหาด้านบริหารและหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาและการฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ จำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือและให้การสนับสนุนจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้บริหารและหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถ้าบุคคลเหล้านี้ไม่เข้าใจในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ไม่ให้ความร่วมมือ และไม่ให้การสนับสนุนแล้ว ก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรได้

๖) ปัญหาด้านเวลาและค่าใช้จ่าย

ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับวัน เวลา ช่วงเวลา ระยะเวลา และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่จะใช้ในการดำเนินการพัฒนาและฝึกอบรมในแต่ละโครงการว่า จะกำหนดขึ้นเมื่อไหร่ ใช้ระยะเวลามากน้อยแค่ไหน จะกระทบกับการปฏิบัติงานของบุคลากร และจะมีผลกับหน่วยงานและองค์การหรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ จะต้องพิจารณาถึงงบประมาณหรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นว่า มีจำนวนมากน้อยเพียงใด เฉลี่ยต่อหัวคนแล้วตกคนละเท่าไร คุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ ถ้าผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบพิจารณาด้านเวลาและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ไม่เหมาะสมแล้วก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรได้[๑๖]

---

[๑๖] พรชัย เจดามาน, **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**, (ออนไลน์) . แหล่งที่มา : http://www.oknation.net (2 เมษายน 2557).

๖.บทสรุป

หลักธรรม คำสอน หลักปฏิบัติในศาสนาพุทธ เป็นหลักการ เป็นวิธีการและการจัดการชีวิตมนุษย์ ทั้งเพื่อการดำเนินชีวิต การบริหารชีวิตและการพัฒนาชีวิตให้เป็นปกติสุขและรวมถึงการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการทำงานในองค์กรทั้งการบริหารงาน การพัฒนางานและการพัฒนาองค์กรให้เกิดความสำเร็จให้บรรลุเป้าหมายพันธกิจขององค์กร เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง สร้างเสริมศักยภาพใหม่ขององค์กรไว้ด้วยหลักพุทธธรรม ฉะนั้นการที่ผู้บริหารหน่วยงาน สถาบันหรือองค์กรใดๆ ได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของหลักธรรมก็จะสามารถน้อมนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ทั้งในการพัฒนางานและการเรียนรู้ของบุคลากรอันจะส่งผลให้องค์กรมีบุคลากรที่ดี มีระบบการทำงานที่ดีและมีรูปแบบจัดการที่มีประสิทธิภาพผ่านแนวคิดของการกำหนดหลักการ วิธีการและการจัดการด้วยหลักธรรมที่เหมาะสม ทั้งการพัฒนาระบบงานด้วยหลักอิทธิบาทธรรม และการพัฒนาคนด้วยหลักสัปปุริสธรรมที่ถูกต้อง อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาศักยภาพองค์กรด้วยการใช้หลักธรรมนำการพัฒนาอย่างเป็นระบบประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนจึงนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดการพัฒนาตนเองและการพัฒนางานไปพร้อมๆ กัน ด้วยการเสริมสร้างความเชื่อถือและศรัทธา ในองค์กรหนึ่งๆ ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มบุคคล ที่ทำงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน มีความยุ่งยากซับซ้อน จึงจำเป็นต้องสร้างระบบการทำงาน ที่มีการส่งเสริมการสร้างคุณภาพจิตใจและคุณภาพงานไปด้วยกันเพื่อให้สามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ ขององค์การ ในการพัฒนาตนเองต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

พรชัย เจดามาน, **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**, (ออนไลน์) . แหล่งที่มา :

http://www.oknation.net (๒ เมษายน ๒๕๕๗).

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต), **ภาวะผู้นำ,** กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๖.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), **การงานที่เป็นสุข,** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๙.

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์,** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน,**พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๙.

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ), **งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข,** กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **ธรรมะกับการทำงาน,** พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.

ชูชีพ พุทธประเสริฐ, **การพัฒนาองค์กร เทคนิคการบริหารการศึกษา,** พิมพ์ครั้งที่ ๓. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.

ปิ่น มุทุกันต์, **มงคลชีวิตภาค ๒,** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๔.

สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร,** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๙.

สร้อยตระกูล อรรถมานะ, **พฤติกรรมองค์กร,** พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.

สุชีพ ปุญญานุภาพ, **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน,** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

Hicks, H. G., & Gullett, R. C., **The Management of Organiztions (3rd ed.).** New York : McGraw-Hill, 1967.

Kate, D., & Kahn, R., **The Social Phychology of Organiztions.** New York John Wiley & Sons, 1978.

Pfiffeer, J. M., & Sherwood, F. P., **Administrative Organization**. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall, 1960.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรม

THE DEVELOPMENT OF LEADERSHIP BASED ON MORAL BRAHMAVIHĀRADHAMMA

พระครูวชิรคุณพิพัฒน์ (เอนก คุณวุฑฺโฒ)

๑.บทนำ

การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรม เป็นการนำหลักพุทธธรรมของผู้ปกครองมาเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำทั้งระดับปัจเจกบุคคล ระดับองค์กร และระดับประเทศหรือระดับโลกก็ตามที่จะมีธรรมเป็นธงชัย มีธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมในการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นแก่ผู้ตามพร้อมกับความปรารถนาในความเป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ และตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น เพราะในการเป็นผู้นำจะต้องทำให้ผู้ตามเกิดความเชื่อมั่น เชื่อถือ ไว้วางใจ ยืนหยัดในความถูกต้องชอบธรรม ไม่มีความลำเอียงไปข้างหนึ่งข้างใด และมีมาตรฐานที่ประกอบด้วยความซื่อตรงมุ่งมั่นตรงต่อความสุขของประชาชนอย่างสูงสุด ดังนั้น ผู้นำที่ดีพึงยึดหลักพรหมวิหารเพื่อทำให้เกิดมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีในการดำเนินกิจการทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้[๑๗] และนำไปสู่เป้าหมายของชีวิตที่แท้จริง

๒.แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาภาวะผู้นำ

แนวคิด และทฤษฎีการพัฒนาภาวะผู้นำในปัจจุบันมีความหมายที่ค่อนข้างหลากหลายไปด้วยความต้องการพื้นที่ฐานทางสังคมเป็นที่ตั้งโดยเฉพาะการมีความรักในหน้าที่ รักผู้ใต้บังคับบัญชา รักความยุติธรรม รักความก้าวหน้า[๑๘] รักเพื่อนมนุษย์ เป็นต้น ในฐานะผู้ที่อยู่บนยอดสุดของความหวังในการนำพาหมู่มวลให้ดำเนินชีวิตด้วยความสุข และมุ่งไปสู่เป้าหมายของการปฏิบัติงานอย่างมีความรับผิดชอบร่วมกัน เพราะผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดัน แต่ผู้นำจะต้องยืนอยู่ข้างหน้ากลุ่มและนำกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย[๑๙] ต้องคอยช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถ จนสามารถทำให้การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป็นไปด้วยความราบรื่น[๒๐] หรือบุคคลที่สามารถจูงใจให้คนอื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นในตัวเองสามารถช่วยคลี่คลายความตึงเครียดต่าง ๆ ลงได้ และนำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้[๒๑] ดังนั้น ภาวะผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติต่าง ๆ เพื่อการสร้างการยอมรับ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม[๒๒] ความมีคุณธรรม มีคุณสมบัติในการริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ในการรวมเอากายเอาใจของมวลชน หรือประสานร้อยรวมคนจำนวนมากให้เห็นดี

---

[๑๗] ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๗๑/๔๙.

[๑๘] รัศมี ภิบาลแทน, **คุณลักษณะของความเป็นผู้นำ**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๓), หน้า ๔๐ - ๔๗.

[๑๙] บุญทัน ดอกไธสง, **การจัดการองค์กร**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖๖.

[๒๐] Cattell R.B., **Human Relations**, (New York : Free Press,1951), pp. 161-184.

[๒๑] RaymondJ. Burdy**, Foundamental of Leadership Readings**, (Massachusetts Addison: Wesley Publishing Co,1972), p.43.

[๒๒] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **ภาวะผู้นำ**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๖), หน้า ๔.

เห็นชอบ แล้วดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ดีงามพร้อมทั้งเป็นผู้เสียสละ กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมก่อนบุคคลอื่น ๆ มีความบากบั่นเอาจริง เสียสละ การประสานงาน การชี้แจง แนะนำ ชักชวนให้บุคคล หรือกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันออกไปให้เห็นร่วมกันเห็นไปในแนวเดียวกัน มีความมุ่งมั่นทุ่มเทดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน[๒๓] รวมทั้งการใช้ศาสตร์และศิลป์ มีวิสัยทัศน์ ความรู้ ทักษะ ค่านิยมที่เหมาะสม สามารถปกครองบังคับบัญชาจูงใจคนให้ปฏิบัติตามคำสั่ง ตามความต้องการของผู้นำได้ สามารถตัดสินใจที่ยากและซับซ้อนได้อย่างเหมาะสม ตั้งแต่จุดเริ่มต้นถึงจุดจบขององค์กร และการชุบชีวิตองค์กรด้วยภาวะผู้นำในทางดีด้วยกระบวนการดึงภาวะแห่งการเป็นผู้นำที่มองเห็นในความสำคัญของภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การ ความล้มเหลวขององค์การต่าง ๆ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพแทบทั้งสิ้น[๒๔] ดังนั้น แนวคิด และทฤษฎีภาวะผู้นำต่างๆ สามารถจัดไว้เป็นประเด็น ๑๐ คุณลักษณะ[๒๕] ได้แก่

๑. L=Love คือ มีความรักในหน้าที่ รักผู้ใต้บังคับบัญชา รักความยุติธรรม รักความก้าวหน้า

๒. E = Education and Experience คือ มีการศึกษาดี มีประสบการณ์ เป็นแบบอย่างได้ หรือเป็นได้ทั้งในฐานะผู้นำและเป็นครูคนอื่น

๓. A=Adaptability คือ มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ได้ รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

๔. D=Decisiveness คือความสามารถในการพิจารณาตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้อง

๕. E = Enthusiasm คือมีความกระตือรือร้น ตั้งใจทำงานอย่างจริงจังและสามารถชักนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างจริงจังได้ด้วย

๖. R = Responsibility คือ ความรับผิดชอบในส่วนของตนและผู้อื่นที่ได้ทำลงไปไม่ปัดความรับผิดชอบและรวมถึงความรับผิดชอบที่เกิดจากสั่งงานที่มีความเสี่ยง (risk) หรือตัดสินใจอย่างรีบด่วน

๗. S = Sacrifice and Sincerity คือมีความเสียสละและอุทิศผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวมด้วยความจริงใจ

๘. H = Harmony คือ มีความนุ่นนวลโอนอ่อนผ่อนปรน ก่อให้เกิดความสามัคคีและอาจหมายถึงการถ่อมตัว (Humble) ตามกาลเทศะด้วย

---

[๒๓]พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุสลจิตฺโต), **สงฆ์ผู้นำสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๕๒.

[๒๔]วิทูล แจ่มกลิ้ง, “พฤติกรรมผู้นำที่ควรจะเป็นของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต**, (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๔๗).

[๒๕]รัศมี ภิบาลแทน, **คุณลักษณะของความเป็นผู้นำ**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๓), หน้า ๔๐ - ๔๗.

๙. I = Intellectual Capacity คือ มีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบทันคนทันเหตุการณ์

๑๐. P = Persuasiveness คือ มีความสามารถในการจูงใจคน

จากคุณลักษณะทั้ง ๑๐ ประการที่กล่าวมาจะเป็นคำว่า LEADERSHIP หมายถึงภาวะผู้นำ ที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นมาในตัวของผู้นำในองค์กรหรือในสังคมนั้น ๆ ให้ได้ หากเป็นผู้นำที่ทำหน้าที่ในการบริหารจะพบว่าจะมีพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างน้อยแบบที่มีประสิทธิภาพมากก็คือ ผู้นำแบบร่วมใจ เป็นผู้นำ ที่นิยมการปรึกษาหารือและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชา ยึดหลักประนีประนอมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในฐานะผู้ร่วมงาน อาศัยศิลปะการจูงใจ เมื่อประสงค์ให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งให้ความร่วมมือร่วมใจในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติงาน[๒๖] กล่าวได้ว่า แนวคิด และทฤษฎีการพัฒนาภาวะผู้นำไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศจะมีความไม่แตกต่างกันโดยเป้าหมายเพราะมองไปที่ตัวของบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการนำสังคมให้เกิดการยอมรับ และเชื่อมั่นในตัวของผู้นำนั้น ๆ อีกการพัฒนาภาวะผู้นำแม้ว่าจะมีมากมายแต่ด้วยการกำหนดขอบเขตในการพัฒนาซึ่งเห็นว่าน่าจะกำหนดได้ลักษณะ ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับที่ ๑. การพัฒนาองค์ความรู้ในลักษณะ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) องค์ความรู้ตนเอง เพราะหากตนเองไม่ตนเองจะไม่สามารถควบคุมวิถีชีวิตตนเองให้เกิดการยอมรับของบุคคลอื่นได้ ๒) องค์ความรู้คน เป็นการเรียนรู้ลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะสามารถควบคุมพฤติกรรม และการปรับเปลี่ยนคุณลักษณะที่ต้องการได้เพื่อเข้าโหมดในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ และ๓) องค์ความรู้การปฏิบัติงาน เพราะภาวะผู้นำจะต้องมีความรู้รอบ รู้ลึก และรู้กว้างในการปฏิบัติงานหรือสามารถจะวิเคราะห์แนวทาง วิธีการ รวมทั้งการทักษะในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถจะสอนงานให้กับผู้ตามได้อย่างชัดเจน

ระดับที่ ๒. การพัฒนาความสัมพันธ์ระดับสังคมหรือชุมชน ที่ทำให้ความคิด ค่านิยม ความเชื่อ และแนวทางการปฏิบัติตนไปในทิศทางเดียวกันเพื่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกันซึ่งจะต้องเน้นไปที่ความสามัคคีในสังคมที่ภาวะผู้นำจะต้องเป็นตัวแทนหรือสื่อสารในการเข้าไปประสานสายสัมพันธภาพในเมื่อประชาชนมีความขัดแย้ง หรือมีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน เพราะเมื่อประชาชนมีเป้าหมายไปหลายทิศทางจะทำให้เกิดการทะเลาะขัดแย้งกันไปทั่ว ดังนั้น ภาวะผู้นำจะต้องป้องกันสิ่งเหล่านี้ไม่ให้เกิดขึ้นในสังคมหรือในองค์กรอย่างเด็ดขาดเพราะเป็นสิ่งที่ขัดขวางความสำเร็จได้

ระดับที่ ๓. การพัฒนาภาวะผู้นำระดับเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มที่จะต้องสื่อสารไปยังผู้ตามหรือประชาชนให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกับเป้าหมายเดียวกัน แต่ทั้งนี้การกำหนดเป้าหมายของภาวะผู้นำจะต้องมีคุณค่าในเชิงการสืบทอดเจตนารมณ์ในสังคมเพราะหากเป็นเป้าหมายเล็ก ๆ จะไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มากและไม่ได้รับความสนใจอย่างเพียงพอ ดังนั้น การกำหนดเป้าหมายให้ยิ่งใหญ่จะสามารถกระตุ้นความรู้สึกที่ต้องการจะบรรลุ

---

[๒๖]สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๓๖๔.

เพราะเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อความสามารถ และศักยภาพที่มีอยู่ว่าจะสามารถฟันฝ่าอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ไปได้หรือไม่

ระดับที่ ๔ การพัฒนาภาวะผู้ระดับการสังคมแห่งอุดมคติ ซึ่งบางครั้งอาจจะมีภาวะผู้นำที่ส่วนเสริมการมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นของประชาชนทั้งหมดเพื่อการออกแบบสังคมที่น่าอยู่ รวมทั้งการนำเสนอกรอบการสร้างสังคมที่มีแต่ความสุข ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้น ภาวะผู้นำประเภทนี้อาจจะต้องมีความเสียสละอย่างสุดเพื่อกระตุ้นให้สังคมเกิดการปฏิบัติตามกรอบหรือแบบที่ทุกคนได้สร้างสังคมแห่งอุดมคติไว้

๓.แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรม

การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อให้ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นออกมาโดยไม่ต้องฝืนใจ นักบริหารต้องมีพรหมวิหาร ซึ่งจะทำให้ผู้ดำรงธรรมนี้ยอมช่วยเหลือมนุษย์ สัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตา กรุณา และยอมรักษาธรรมไว้ได้ด้วยอุเบกขา ดังนั้นเมื่อมีความกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์ก็ต้องมีอุเบกขาด้วย เพื่อจะมิให้เสียธรรม ที่มาของคำว่าพรหมวิหารนี้ มาจากคำว่า “พรหม”ซึ่งแปลว่า ชื่อพระเป็นเจ้าผู้สร้างโลกตามศาสนาพราหมณ์ เทพในพรหมโลก และมาจาก คำว่า “วิหาร” ซึ่งแปลว่า วัด ที่อยู่ของพระสงฆ์ที่ประดิษฐานของพระพุทธรูป รวมความแล้ว“พรหมวิหาร” จึงแปลว่า ธรรมของพรหม หรือธรรมของท่านผู้เป็นใหญ่ มี ๔ ประการ ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา[๒๗] ซึ่งภาวะผู้นำที่สามารถจะฝึกหัดและปฏิบัติได้โดยไม่มีขอบเขตและสิ้นสุด เป็นเครื่องประกอบตามกำลังสามารถของแต่ละบุคคล[๒๘] ดังนั้น พรหมวิหาร จึงเป็นหลักใจ ได้แก่ ผู้ใหญ่ที่ดีย่อมดำรงตนมั่นคงอยู่ในพรหมวิหารสี่ ประการเป็นประจำในผู้น้อยเป็นนิจ คือ มีเมตตารักใคร่ปรารถนาให้ผู้น้อยได้รับความร่มเย็นเป็นสุขโดยทั่วกัน มีความกรุณาสงสารช่วยเหลือผู้ที่น้อยที่ทุกข์ยากจนเต็มความสามารถ มีการพลอยยินดีต่อผู้น้อยที่มีความเจริญขึ้น แม้จะได้รับยกย่องดีกว่าตนก็ไม่คิดริษยา และการวางตนเฉยๆ ในเวลาที่เห็นผู้น้อยต้องได้รับโทษ หรือรับความวิบัติที่ตนไม่สามารถจะช่วยได้ หรือตนช่วยแล้วแต่ไม่สำเร็จ[๒๙] จะเห็นได้ว่าผู้เป็นใหญ่ในบ้านเมืองที่จะมองประชาชนดุจเหมือนลูกหลานของตนเอง พร้อมทั้งการพยายามปลดเปลื้องความทุกยากที่เกิดขึ้นกับประชาชนให้หมด มีความยินดีปรีดาเมื่อประชาชนเป็นสุข และมีใจเป็นกลางหรือวางเฉยเมื่อตนเองไม่สามารถจะช่วยเหลือประชาชนได้ ดังนั้น พรหมวิหารจึงเป็นคุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้นำเป็นหัวหน้า ผู้นำคน ให้เป็นคนเที่ยงธรรม รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้รู้จักเห็นใจ รู้จักเข้าใจ เอ็นดูผู้น้อยหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้รู้จักเอาใจเขามาใส่

---

[๒๗]ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน,พ.ศ ๒๕๔๒** (กรุงเทพมหานคร :นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, พ.ศ ๒๕๔๒), หน้า ๕๖๘ – ๕๖๙.

[๒๘]สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒโน), **พุทธศาสนสุภาษิต**, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมพุทธศาสน์ ก.พ.ผ., ๒๕๓๔), หน้า ๑๔๒ – ๒๐๔.

[๒๙]ปัญญานันทภิกขุ (ปั่น ปญฺญานนฺโท), **หน้าที่ของคน (ฉบับสมบูรณ์),** (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘๘.

ใจเราก็จะยังน่าเคารพนับถือ เลื่อมใส ศรัทธาให้เกิดแก่หมู่ชนทุกฝ่ายได้[๓๐]ซึ่งทั้งหมดจะต้องพัฒนาผู้นำให้มีคุณลักษณะได้ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

๑. การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการมีเมตตา ให้มีความจริงใจ มีความรัก มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมดูได้จากสีหน้าที่บงบอก ซึ่งจะลักษณะการฝึกฝนในการยิ้มแย้มแจ่มใส การกระทำที่มุ่งหวังให้ผู้อื่นมีดียิ่ง ๆ ขึ้นไป การให้ความรักซึ่งกันและกันรักในที่นี้ไม่ใช่ความรักที่ชายมีต่อหญิง หรือหญิงมีต่อชาย แต่เป็นความรักที่บริสุทธิ์เหมือนความรักของแม่ที่มีต่อลูก เมื่อบุคคลใดที่มีจิตใจตั้งอยู่ในความรักที่บริสุทธิ์และมีต่อผู้อื่น มีความรู้สึกรัก ปรารถนา ความผูกพัน ความไม่ผูกพยาบาท เคียดแค้น หรือผู้ใจเจ็บ การแผ่ความสุขไปให้บุคลากรในองค์การด้านความจริงใจปราศจากกิเลส ตัณหา และอารมณ์เสน่หา[๓๑] ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำจะต้องมีวิธีการ ได้แก่ ๑. การเปิดเผยตัวตนโดยไม่ให้ผู้อื่นมีความเคลือบแคลงสงสัยต่อผู้ตาม ๒. การทุ่มเทแรงกายแรงใจเพื่อปลดเปลื้องความทุกข์ที่เกิดขึ้นต่อลูกหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ๓. การปฏิบัติกรรมฐานอย่างเข้มข้น เพื่อการปรับเปลี่ยนอุปนิสัยให้เห็นแก่ผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา ๔. การปลูกฝังมุมมองการเห็นผู้อื่นที่สามารถช่วยเหลือได้ในฐานะเพื่อนร่วมเกินแก่เจ็บ และตาย ดังนั้น แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในด้านการมีเมตตาจึงเป็นเสมือนการมองผู้ตามทุก ๆ อย่างเท่าเทียมในฐานะเป็นมนุษย์ด้วยที่ต้องการความสุขด้วยกัน

๒ การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการมีความกรุณา ให้เกิดมีความสงสาร มีความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ ร่วมโลก ยามเห็นผู้อื่นมีความลำบากก็ทนอยู่ไม่ได้ ต้องแสดงออกมาด้วยการเข้าช่วยเหลือเกื้อจุน ด้วยความเต็มใจเสมอ ในทำนองสุขก็สุขด้วย นั่นเอง[๓๒] ดังนั้น สภาวะของจิตที่หวั่นไหวไปเพราะความทุกข์ของผู้อื่น เหมือนอย่างถ้าซื้อได้ก็จะซื้อความทุกข์ของเขา คือจะช่วยทำให้ความทุกข์ของเขาหมดสิ้นไป จึงมีอาการที่ทนเฉยอยู่ไม่ได้ ต้องขวนขวายช่วยเหลือเพื่อบัดทุกข์ ปราศจากความคิดเบียดเบียนซ้ำเติมเห็นใครตกอยู่ในความทุกข์ ไม่มีที่พึ่งก็ดออยู่ไม่ได้ที่จะต้องคิดช่วยเหลือ กรุณาจึงเป็นพรหมวิหารธรรมอีกข้อหนึ่งที่พึงอบรมให้มีจิตใจ วิธีอบรมคือระวังไม่ให้คิดเบียดเบียนใคร และหัดใจให้คิดว่าเมื่อตนเองมีทุกข์ก็ต้องการความช่วยเหลือฉันใดผู้อื่น สัตว์อื่นก็ฉันนั้น ดังนี้แล้วก็หัดใจไม่ให้นิ่งดูดาย ให้ขวนขวายช่วยเหลือเปลื้องทุกข์ของผู้อื่นตามความสามารถหรือตามที่ควรจะทำได้หัดแผ่จิตที่กรุณาออกไปแก่คนและสัตว์ทั้งหลาย โดยเจาะจงทั่วไป ด้วยความคิดว่า “จงพ้นจากความทุกข์เดือดร้อน”[๓๓] ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการมีกรุณาจะต้องมีวิธีการฝึกฝนอบรม ได้แก่ ๑. การมอบความสุขที่ได้รับให้กับผู้ตามได้ชื่นชม และการมอบโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งทางการปกครองหรือการบริหาร ๒. การปลูกฝัง

---

[๓๐]พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล), **หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์ : คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี**, (ราชบุรี : มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายาราม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๗.

[๓๑]พระธรรมปิกฎ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๔๘-๑๔๙.

[๓๒]พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พระในบ้าน**, (กรุงเทพมหานคร :คาธาวรรณการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๘- ๙.

[๓๓]พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, หน้า ๑๔๘ -๑๔๙.

จริยธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตเพื่อการเป็นแบบอย่างที่ดีแม้ว่าจะใช้เวลานานมาก แต่ภาวะผู้นำจะต้องใช่ความอดทนในรอผลิตที่จะเกิดขึ้นเพื่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ๓. การมองผู้ตามทุกคนว่าเป็นสิ่งที่เราสามารถจะช่วยได้มากหรือน้อยแต่ก็ต้องช่วยไปตามสภาพกำลังที่มีอยู่แต่ไม่ควรนิ่งดูดายในขณะที่ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชามีความทุกข์ยากลำบาก และ๔. การให้ความหวังที่เป็นไปได้ การรักษาหวังที่มีอยู่ และการปฏิบัติไปตามความคาดหวังใหม่ที่ก่อให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตามเพื่อยกระดับความมั่นใจ เชื่อมั่นในตัวของผู้นำว่าสิ่งที่เราคาดหวังจะเป็นไปได้ และภาวะผู้นำจะไม่ทำลายสัจจะของตนเอง จึงกล่าวได้ว่า ภาวการณ์มีกรุณาอยู่ที่การมองผู้อื่นที่มีความสามารถน้อยกว่าและผู้นำจะต้องเข้าไปช่วยเหลือได้แม้เพียงน้อยก็ตาม รวมทั้งการการสร้างมั่นในเกิดขึ้นแก่ผู้ตามจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ตามไปสู่เป้าประสงค์ได้สำเร็จ

๓.การพัฒนาภาวะผู้นำด้านมุทิตา ให้มีความชื่นชมยินดีในความสำเร็จสมหวังของผู้อื่น ไม่แสดงความอิจฉาริษยาด้วยทนดูเห็นคนที่เขาได้ดีกว่าตัวไม่ได้ ดูได้จากการไปแสดงไมตรีจิตต่อบุคคลอื่น หรือชื่นชมต่อความสำเร็จของผู้อื่นโดยไม่ต้องบังคับใจ[๓๔]มีความบันเทิงยินดีเมื่อบุคคลอื่นได้รับความสุขความเจริญด้วยสมบัติต่าง ๆ ปราศจากความริษยา เห็นใครพรั่งพร้อมด้วยสมบัติก็พลอยมีมุทิตา ตัดความยินร้ายไม่ยินดีดีด้วยริษยาเสียได้ มุทิตาจึงเป็นพรหมวิหารอีกข้อหนึ่งที่พึงอบรมให้มีขึ้นในจิตวิธีอบรมคือระวังมิให้ริษยาในเมื่อได้เห็นได้ทราบสมบัติ คือ ความพรั่งพร้อมต่าง ๆ ของผู้อื่นเมื่อความริษยาเกิดขึ้นก็พยายามระวังเสีย หัดคิดว่าตนมีความยินดี เมื่อตนได้สมบัติที่ชอบใจอย่างใดอย่างหนึ่งไฉนเมื่อคนอื่นเข้าได้จะไปริษยาเขา เช่น“อรติ โลกนาสิกา ความริษยาเป็นเหตุทำลายโลก”เมื่อทำมุทิตาจิตให้เกิดขึ้นได้ ก็หัดแผ่จิตเช่นนี้ออกไปสู่คนอื่น สัตว์โดยเจาะจงหรือไม่เจาะจงทั่วไปโดยคิดว่า“จงอย่าวิบัติจากสิ่งที่ได้แล้ว” ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำการมีมุทิตาจะต้องมีวิธีการ ได้แก่ ๑. การฝึกหัดการชื่นชนลูกน้องหรือผู้ตามที่มีความความดี ความเก่งที่สามารถสร้างผลงานให้กับองค์กรหรือสังคม ด้วยการยกย่องเชิดชูเป็นตัวอย่างให้กับคนอื่น ๆ ๒. การสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในองค์กร เช่น เมื่อใครก็ตามที่สามารถจะสร้างผลงานได้เกิดกว่ามาตรฐานจะต้องมีกำลัง แรงจูงใจ หรือสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ ๓. ผู้นำจะต้องไม่มีความลำเอียดต่อผู้หนึ่งผู้ใดอย่างเด็ดขาด และไม่ทำตนเองมีความลับต่อองค์กร และ๔. การสร้าวัฒนธรรมองค์กรให้รู้จักการวางตนเสมอต้นเสมอปลายตลอดเวลา กล่าวได้ว่า การพัฒนาการมีมุทิตา อยู่ที่การทำตนเองไม่ให้มีความลำเอียงไปข้างหนึ่งข้างใดอันเป็นการก่อให้เกิดความอ่อนแอขององค์กรรวมทั้งการเปิดเผลตนเองไม่ให้มีความลับซ่อนเร้นใด ๆ

๔. การพัฒนาภาวะผู้นำด้านอุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความพิบัติ คำว่า“อุเบกขา”หมายถึง ความวางเฉย ได้แก่วางตนเป็นกลางในเมื่อจะแผ่เมตตาไปก็ไม่สมควร เช่น เอาใจช่วยโจร เป็นต้น หรือความใจเป็นกลางอันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราชั่ง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชังพิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้วอันควรได้ดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันประกอบ พร้อมที่จะพินิจพิจารณา และปฏิบัติตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉย สงบใจมองดูในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขา

---

[๓๔]ที. ปา(ไทย) ๑๑ /๒๒๘ /๒๓๒.

รับผิดชอบตนได้ดี เขาสมควรรับผิดชอบตนเองหรือเขาได้รับผลอันสมควรกับความรับผิดชอบของตัวเอง[๓๕]ได้โดยใช้ปัญญาคิดไตร่ตรองเหตุและผลในสิ่งที่เกิดขึ้น กล่าวคือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรม ดุจตราชั่ง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำอันควรได้รับผลดีหรือผลชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเองหรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความรับผิดชอบของตน ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำการมีอุเบกขาจะต้องมีวิธีการ ได้แก่ ๑. ภาวะผู้นำจะต้องสำรวจ ตรวจตราตนเองอยู่เสมอถึงความยุติธรรม การใช้อำนาจอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ และเสมอภาคหรือไม่ ๒. การดำรงตนเพื่อให้ผู้ตามพึ่งตนเองน้อยที่สุด เพราะหากผู้นำตอบสนองผู้ตามทุกอย่างจะทำให้ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความอ่อนแอในที่สุด ๓.การตั้งใจตนเองให้เกิดการยอมรับเมื่อไม่สามารถจะช่วยลูกหรือผู้ตามได้ เพราะสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวยจะต้องตั้งใจตนเองให้เกิดความเข้มแข็งอยู่เสมอ แต่ไม่ใช่จะไม่ขนขวายอะไรหรือนิ่งเฉยต่อทุกอย่างที่เกิด และ ๔. การฝึกฝนการใช้ปัญญามากกว่าการใช้กำลัง เพราะปัญญาจะนำพาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้โดยง่าย และเกิดความถูกต้องต่อความเท่าทันที่เกิดขึ้นต่อความเปลี่ยนแปลงหรือสถานการณ์นั้น ๆ กล่าวได้ว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดอุเบกขา จะต้องใช้กำลังสติปัญญาอย่างสูงสุดแล้ว หากไม่สามารถจะช่วยใครได้ หรือไม่สามารถบรรลุเป้าหมายก็ต้องยอมรับสิ่งที่เกิดด้วยความรัก ความผูกพันกันต่อไป แต่อย่างน้อยก็ต้องรู้จักปลูกความรักในผู้อื่นเสมอ ๆ หากไม่สามารถจะช่วยเหลือใครได้ก็ปล่อยไปตามการกระทำนั้น ๆ

กล่าวได้ว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรม จะช่วยให้ผู้นำได้รับการยอมรับจากผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสูงสุด ที่ก่อให้เกิดอานิสงส์นานัปการโดยเฉพาะเมตตาธรรม ซึ่งได้รวบรวมไว้ ๑๑ ประการดังนี้[๓๖] ๑.ยามตื่นก็เป็นสุข ๒.ยามหลับก็เป็นสุข ๓.ยามฝันก็ฝันดี ไม่มีฝันร้าย ๔.เป็นที่รักของคนทั้งปวง ๕.เป็นที่รักของสัตว์โลกทั้งมวล ๖.เทพยินดีคุ้มครองรักษา ๗.ภัยพิบัติ ศาสตราวุธ ยาพิษไม่แผ้วพานกร้ำกราย ๘.มีจิตมั่นคงมีเสถียรภาพ ๙.มีผิวพรรณผ่องใส ใบหน้าอิ่มเอิบ ๑๐.เมื่อเวลาสิ้นใจก็มีสติ และ๑๑.เมื่อยังไม่ก้าวสู่โลกุตรธรรมก็สู่สุคติในพรหมโลก ฉะนั้น หลักพรหมวิหารธรรมจึงเป็นหลักการสำหรับการสร้างภาวะผู้นำให้สามารถดำรงตนเองเพื่อการสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา มีการมุ่งความปรารถนาดีต่อทุก ๆ โดยไม่เลือกปฏิบัติมีความยุติธรรม มีความเสมอภาค และให้ทุกคนมีความเท่าเทียมกันทั้งหมด ปราศจากอคติต่อผู้หนึ่งผู้ใด มีความยินดีในขณะที่ผู้ตามหรือลูกน้องได้รับการสรรเสริญเชิดชู ยกย่อง รวมทั้งผู้ตามที่ยังมีความลำบาก ทุกข์ร้อนใจต่าง ๆ จะถูกคลี่คลายลงได้ด้วยการปลดเปลื้องความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากภาวะผู้นำ แต่หากไม่สามารถจะช่วยให้เกิดความสุขได้ก็จำเป็นต้องวางใจเป็นกลางเพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนไปยังคนกลุ่มใหญ่

---

[๓๕]แก้ว ชิดตะขบ, **รวมวิชาธรรมศึกษา ชั้นตรี, (ตามหลักสูตรสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๔๖)**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๙๓- ๙๔.

[๓๖]พิสิฐ เจริญสุข, **ปกิณกรรม,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๐.

๔.บทสรุป

แนวคิด และทฤษฎีการพัฒนาภาวะผู้นำ มีนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศต่างก็พยายามอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของภาวะผู้นำที่มีอยู่อดีต ปัจจุบัน และอนาคตก็ได้รับคำตอบที่มาแตกต่างกันมากเพราะการให้ความหมายและการอธิบายอยู่ในสังคมที่ซึ่งมุ่งไปสู่ตัวบุคลากรที่ก่อให้เกิดการมี การเป็น และการอยู่อย่างภาวะผู้นำ ซึ่งเมื่อศึกษาแล้วพบว่า การดำรงตนของผู้จะต้องมีแนวทางการพัฒนาอย่างน้อย ๔ ระดับ ได้แก่ ระดับที่ ๑. การพัฒนาองค์ความรู้ในลักษณะ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) องค์ความรู้ตนเอง ๒) องค์ความรู้คน และ๓) องค์ความรู้การปฏิบัติงาน ระดับที่ ๒ การพัฒนาความสัมพันธ์ระดับสังคมหรือชุมชน ระดับที่ ๓. การพัฒนาภาวะผู้นำระดับเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ และระดับที่ ๔ การพัฒนาภาวะผู้ระดับการสังคมแห่งอุดมคติ

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมซึ่งจะทำให้ผู้ดำรงธรรมนี้ยอมช่วยเหลือมนุษย์ สัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และ ยอมรักษาธรรมไว้ได้ด้วยอุเบกขา พบว่า ๑. การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการมีเมตตา ให้มีความจริงใจ มีความรัก มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น โดยมีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ ๑) การเปิดเผยตัวตน ๒) การทุ่มเทแรงกายแรงใจเพื่อปลดเปลื้องความทุกข์ที่เกิดขึ้นต่อลูกหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ๓. การปฏิบัติกรรมฐานอย่างเข้มข้น และ๔) การปลูกฝังมุมมองการเห็นผู้อื่นที่สามารถช่วยเหลือได้ในฐานะเพื่อนร่วมเกินแก่เจ็บ และตาย ๒ การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการมีความกรุณา ให้เกิดมีความสงสาร มีความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ ร่วมโลก ยามเห็นผู้อื่นมีความลำบากก็ทนอยู่ไม่ได้ โดยมีแนวทางการพัฒนาได้แก่ ๑) การมอบความสุขที่ได้รับให้กับผู้ตาม ๒) การปลูกฝังจริยธรรมสำหรับการดำเนินชีวิต ๓) การมองผู้ตามทุกคนว่าเป็นสิ่งที่เราสามารถจะช่วยได้ และ๔) การให้ความหวังที่เป็นไปได้ การรักษาหวังที่มีอยู่ และการปฏิบัติไปตามความคาดหวังใหม่ที่ก่อให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตาม และ๔. การพัฒนาภาวะผู้นำด้านอุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความพิบัติ โดยมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ ได้แก่ ๑) ภาวะผู้นำจะต้องสำรวจตนเอง ๒) การดำรงตนเพื่อให้ผู้ตามพึ่งตนเองน้อยที่สุด ๓) การตั้งใจตนเองให้เกิดการยอมรับเมื่อไม่สามารถจะช่วยลูกหรือผู้ตามได้ และ ๔) การฝึกฝนการใช้ปัญญามากกว่าการใช้กำลัง

เอกสารอ้างอิง

แก้ว ชิดตะขบ. **รวมวิชาธรรมศึกษา ชั้นตรี**. (ตามหลักสูตรสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๔๖). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๔๗**.**

บุญทัน ดอกไธสง. **การจัดการองค์กร**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕**.**

ปัญญานันทภิกขุ (ปั่น ปณฺฑานนฺโท). **หน้าที่ของคน** (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๖.

พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุสลจิตฺโต). **สงฆ์ผู้นำสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). **หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์ : คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี**. ราชบุรี : มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายาราม, ๒๕๕๒.

พระธรรมปิกฎ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พระในบ้าน**. กรุงเทพมหานคร: คาธาวรรณการพิมพ์, ๒๕๔๑.

พิสิฐ เจริญสุข. **ปกิณกรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน,พ.ศ ๒๕๔๒.** กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, พ.ศ. ๒๕๔๒.

รัศมี ภิบาลแทน. **คุณลักษณะของความเป็นผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๓.

วิทูล แจ่มกลิ้ง, “พฤติกรรมผู้นำที่ควรจะเป็นของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต**. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๔๗.

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

สมเด็จพระณาณสังวร (เจริญ สุวฑฺโน). **พุทธศาสนสุภาษิต**. กรุงเทพมหานคร : ชมรมพุทธศาสน์ ก.ฟ.ผ., ๒๕๓๔.

๒. ภาษาอังกฤษ

Cattell R.B. **Human Relations**. New York: Free Press, 1951.

RaymondJ. Burdy**. Foundamental of Leadership Readings**. Massachusetts Addison: Wesley Publishing Co, 1972.

บริหารอย่างไรให้เด็กไทยมีคุณภาพ

HOW TO MANAGE THAI CHILDREN QUALITY

พระครูโอภาสกิจจานุยุต (รัตนชัย ปภสฺสโร)

บทคัดย่อ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑)โดยมีวิสัยทัศน์ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ภายในปี ๒๕๖๑ จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดจุดเน้นและแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาทุกโรง นำจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนไปสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษาและระดับห้องเรียน อันจะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการกำหนดการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล พร้อมทั้งนำเสนอตัวอย่างการการพัฒนาการจัดหน่วยการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้สำหรับเป็นแนวทางในการบริหารจัดการต่อไป

โรงเรียนต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะที่เป็นจุดเน้น พร้อมทั้งผลักดัน ส่งเสริม ให้ครูผู้สอนออกแบบและจัดการเรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ เต็มศักยภาพของผู้เรียนที่เน้นการปฏิบัติจริงทั้งในและนอกห้องเรียนด้วยการใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ตลอดจนกำกับดูแล นิเทศการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และนำผลการนิเทศมาปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนของครู ส่วนครูต้องวัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามจุดเน้น การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่เป็นจุดเน้นของแต่ละระดับชั้น ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ส่วนครูก็เป็นผู้ที่จะนำการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องทำความเข้าใจถึงความต้องการของนักเรียน ทั้งความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรัก ความต้องการความภาคภูมิใจ ความต้องการด้านความรู้และเข้าใจ ความต้องการด้านสุนทรียภาพ ตลอดจนความต้องการด้านสัจการแห่งตน แล้วยายามหาแนวทางในการพัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพ และมีคุณภาพอย่างสูงสุด

คำหลัก : การพัฒนาผลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

ABSTRACT

The Ministry of Education has set a policy to reform education in the second decade. (AD 2552-2561) with the vision to Thailand lifelong learning and quality in the year 2561 that will be reformed education and learning systematically and achievement to these purpose. Office of the Basic Education has set the focus and approach to develop learning quality of core curriculum of basic education by the year 2551 for the agencies involved in basic education and education for all schools. Take the emphasis on students developing into practice in the classroom and school level. This will raise the achievement of the development agenda. Learning Management, Media and Learning Resources

Measurement and Evaluation and the example presentation of development, organization learning and desirable features for a way to manage it.

Schools must provide Learning Management for students with learning ability, skills and emphasis attributes that are the focus. To encourage teachers design and manage learning aptitude full attention to the potential of student-focused practices in and outside the classroom by using a variety of media sources and Local knowledge. The management must be an academic leader to oversee and supervise the curriculum regularly. The results of supervision to improve and Instructional development of Teachers. Teachers must be measure and evaluate individual students as the focus. Quality development of learners with methods and various tools with an emphasis on authentic method and take evaluation to develop the students to have the skills and attributes that are the focus of each class. Management is key to the development of quality education to the students. The teacher was the one who manage quality education so executives must understand their needs. The needs of Physiological Needs, Safety Needs, Love Needs, Esteem Needs. The demand for aesthetics As well as the needs of their truth. Then the drug's potential for the development of the students and the highest quality

Keywords: Curriculum Development. Learning Management
Measurement and Evaluation

๑.บทนำ

การทำงานให้เสร็จขึ้นอยู่กับความสามารถเป็นสำคัญ คือสามารถในการใช้ความรู้หนึ่ง ความสามารถในการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่นอีกอย่างหนึ่ง ทั้งสองประการนี้ต้องดำเนินคู่กันไปและจำเป็นต้องทำด้วยความสุจริตกาย สุจริตใจ ด้วยความคิดเห็นเป็นอิสระ ปราศจากอคติ และด้วยความถูกต้องตามเหตุผลด้วย จึงจะช่วยให้งานบรรลุจุดหมายและประโยชน์ที่พึงประสงค์โดยครบถ้วนแท้จริง

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561)[๓๗] ซึ่งมีวิสัยทัศน์ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นระบบใน 3 ประเด็นหลัก คือการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา และยังได้กำหนดกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาไว้ ๔ ประการ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษายุคใหม่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ประกอบกับ

---

[๓๗]ประเวศ วะศรี, **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**, พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : คณะอนุกรรมการปฏิรูปการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓, หน้า ๕๗.

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนทั่วประเทศที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีการศึกษา 2533 นั้น เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสอดคล้องตามจุดเน้นของการปฏิรูปการศึกษาและมีแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

๒.แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน[๓๘]

โรงเรียนต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่เป็นจุดเน้นของแต่ละระดับชั้น[๓๙] ดังนี้

๑.ความสามารถ และทักษะของผู้เรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีความสามารถอ่านออกเขียน คิดเลขเป็น มีทักษะการคิดขั้น
พื้นฐาน ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีความสามารถอ่านคล่องเขียนคล่อง คิดเลขคล่อง มีทักษะการคิด
ขั้นพื้นฐาน ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ มีทักษะในการคิดขั้นสูง ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีความสามารถในการแสวงหาความรู้เพื่อแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย

๒.คุณลักษณะ มุ่งให้ผู้เรียนทุกคน มีคุณลักษณะ ดังนี้

๒.๑ คุณลักษณะของความเป็นพลเมือง ที่มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

๒.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

๒.๓ คุณลักษณะนิสัยตามพัฒนาการของแต่ละช่วงวัย ได้แก่ เป็นผู้ใฝ่ดี ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง และมีความมุ่งมั่นในการศึกษาและทำงาน

๓. การจัดการเรียนรู้

๓.๑ โรงเรียนต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะที่เป็นจุดเน้น
พร้อมทั้งผลักดัน ส่งเสริม ให้ครูผู้สอนออกแบบและจัดการเรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ เต็มศักยภาพของผู้เรียน

---

[๓๘] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

[๓๙] กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.2555. หน้า ๔ – ๘.

๓.๒ การจัดการเรียนรู้พึงจัดให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต เน้นการปฏิบัติจริงทั้งในและนอกห้องเรียน โดย
จัดกิจกรรมนอกห้องเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของเวลาเรียน

๓.๓ ใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนและเพิ่มพูนความรู้ความ
เข้าใจ

๓.๔ แสวงหาความร่วมมือจากชุมชน จัดแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมในการจัดการเรียนรู้

๓.๕ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ตลอดจนกำกับ ดูแล นิเทศการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ
และนำผลการนิเทศมาปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนของครู

๔. การวัดและประเมินผล

ครูผู้สอนต้องวัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามจุดเน้น การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามจุดเน้นที่กำหนด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลไว้ 4 ยุทธศาสตร์[๔๐] ได้แก่

ยุทธศาสตร์ 1 เพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ โดยเน้นความสำคัญของทักษะจำเป็นพื้นฐาน ตามจุดเน้นที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย

ยุทธศาสตร์ 2 กระตุ้น เร่งรัด ส่งเสริมสนับสนุน การนำจุดเน้นไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทุกรูปแบบ

ยุทธศาสตร์ 3 สร้างความพร้อมให้ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ในการนำจุดเน้นสู่การปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์ 4 สร้างความเข้มแข็งของการกำกับ ติดตาม และประเมินผลให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนตามจุดเน้น

---

[๔๐]สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **Road Map : จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อการขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๓ หน้า ๒๒ – ๒๓.

ตัวอย่างแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน[๔๑]

1. ด้านความสารถและทักษะ

จุดเน้น	ชั้น	ความสามารถและทักษะ	แนวทางการจัดการเรียนรู้
อ่านออก	ป.1	อ่านคำพื้นฐานและเข้าใจความหมายของคำพื้นฐานได้ไม่น้อยกว่า 600 คำ	1.ฟังครูอ่านนิทาน เรื่องสั้น บทร้องเล่น ฯลฯอย่างมีมารยาท 2.ฝึกอ่านนิทาน เรื่องสั้น บทร้องเล่นอย่างมีมารยาท 3.ฝึกแจกลูกสะกดคำ อ่านสะกดคำ อ่านคำและบอกความหมายของคำ 4.ฝึกอ่านประโยค ข้อความสั้น ๆ 5.ท่องบทอาขยานด้วยความเข้าใจ 6.จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
อ่านคล่อง	ป.5	อ่านข้อความ เรื่อง บทร้อยกรอง ที่มีความยากง่ายใกล้เคียงกับหนังสือเรียนอย่างคล่องแคล่ว สรุปใจความสำคัญ ข้อคิดเรื่องที่อ่านและมีมารยาทในการอ่าน	1.จัดกิจกรรมกลุ่มให้นักเรียนเลือกอ่านหนังสือตามความสนใจด้วยความคล่องแล้วสรุปความสนใจทั้งข้อคิดของเรื่องที่อ่าน และนำเสนอผลงานให้กลุ่มอื่น ๆ ร่วมอภิปราย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีมารยาท 2.เลือกอ่านหนังสือตามความสนใจด้วยความคล่องแคล่วจากสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แล้วสรุปใจความสำคัญรวมทั้งข้อคิดของเรื่องที่อ่าน และบันทึกในสมุด 3.ท่องอาขยานหรือบทร้อยกรองที่มีข้อคิดหรือประทับใจด้วยความเข้าใจ 4.อ่านออกเสียงหนังสือตามความสนใจด้วยความคล่องแคล่ว และมีมารยาทให้ครู ผู้ปกครองฟัง 5.จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

[๔๑]สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.2555. หน้า ๓๙ – ๗๓.

จุดเน้น	ชั้น	ความสามารถและทักษะ	แนวทางการจัดการเรียนรู้
สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย	ป.5	ฟัง ดู พูด อ่าน เขียนอย่างมีมารยาท และพูดเขียนแสดงความรู้สึก ความคิดจากเรื่องที่ฟัง ดู และอ่านอย่างเหตุผล	1.วิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่นักเรียนและครูร่วมกันกำหนดแล้วฝึกวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล 2.ฝึกพูดแสดงความยินดีในโอกาสต่าง ๆ 3.พูด เขียน แสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่ฟัง ดู อ่าน และร่วมกันวิเคราะห์โดยใช้เหตุผลประกอบ
ทักษะชีวิต	ม.1	มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่นได้	จัดกระบวนการเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนอาสาหรือสมัครใจช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน

๒. ด้านคุณลักษณะ

คุณลักษณะ	ชั้นปี	แนวทางการจัดการเรียนรู้
รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	ม.4	1.ปลูกฝังความรัก และศรัทธาต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ 2.ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ ร้องเพลงชาติได้ และอธิบายความหมายของเพลงชาติ 3.ปฏิบัติตนตามสิทธิ์และหน้าที่ของนักเรียน 4.ให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการทำงานกับสมาชิกในโรงเรียน 5.ร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี ปรองดอง และเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน 6.ร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาตามโอกาส 7.ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น
ซื่อสัตย์สุจริต	ม.5	1.ฝึกให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง 2.ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละอาย และเกรงกลัวที่จะทำผิด ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับเพื่อน พ่อแม่หรือผู้ปกครอง 3.ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน ด้านความซื่อสัตย์
มีจิตสาธารณะ	ม.6	1.ฝึกให้นักเรียนช่วยพ่อแม่ และครูทำงาน 2.อาสาทำงาน ช่วยคิด ช่วยทำ แบ่งปันสิ่งของ 3.ดูแล รักษาทรัพย์สมบัติ และสิ่งแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียน

		ชุมชน 4.เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียน ชุมชน เพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

จากตัวอย่างแนวทางการจัดการเรียนรู้ เมื่อโรงเรียนนำไปใช้ในการจัดกิจกรรม จะต้องมีความละเอียดชัดเจน ซึ่งจะระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ส่วนที่เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ควรแทรกกิจกรรมย่อยก่อน ที่นักเรียนจะบรรลุไปสู่กิจกรรมหลักดังตัวอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องคำนึงถึงลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าผู้เรียนแต่ละคนเรียนรู้ได้ดีด้วยสื่อใด สถานการณ์ใด สิ่งแวดล้อมใดที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเหมาะสม ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีการและสื่อที่หลากหลาย

ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนั้นผู้บริหารมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

1. ต้องศึกษา ทำความเข้าใจหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาให้ชัดเจนในเรื่องของหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการ ตลอดจนการวัดและประเมินผล
2. ต้องเป็นผู้นำในการนำหลักสูตรไปใช้ โดยการจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องและครูผู้สอนเพื่อวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้
3. จัดหาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้เพียงพอทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น
4. อบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรและวิธีการใช้หลักสูตรให้สัมฤทธิ์ผล
5. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ปกครองทราบและเข้าใจ เพื่อผู้ปกครองจะได้มีบทบาทในการกำกับดูแลและช่วยส่งเสริมให้การใช้หลักสูตรเกิดผลดีแก่ตัวผู้เรียนมากยิ่งขึ้น
6. จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา
7. จัดบรรยากาศ สถานที่และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและสนองตอบ ลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคล
8. นิเทศการจัดการเรียนการสอน และนิเทศการใช้หลักสูตรเพื่อทราบสภาพการจัดการเรียนการสอน และสภาพปัญหา เพื่อการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้สิ่งที่ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ในการบริหารจัดการ มี 2 ประการ ได้แก่

ประการแรก ความสามารถในการใช้วิชาความรู้ซึ่งเป็นทักษะการบริหารของผู้บริหาร 3 ทักษะ[๔๒] คือ ทักษะเชิงเทคนิค ทักษะเชิงมนุษยสัมพันธ์ และทักษะเชิงมโนมติ

ทักษะเชิงเทคนิค (Technical Skills) หมายถึง ความสามารถในการใช้เทคนิควิธีการที่เหมาะสมในการบริหารงานให้บรรลุผลทักษะเชิงเทคนิคที่สำคัญที่ผู้บริหารควรจะต้องมีประกอบด้วย ทักษะด้านการวางแผน ทักษะด้านกระบวนการกลุ่ม และการติดต่อสื่อความหมาย และทักษะด้านการจัดการ

ทักษะเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในฐานะสมาชิกในกลุ่มและผู้นำกลุ่มที่ต้องมี ความสามารถชักนำ ส่งเสริมสมาชิกในการร่วมกันทำงานเพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนดทักษะนี้เป็นทักษะการทำงานร่วมกับคนอื่นซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อม หรือเป็นทรัพยากรที่สำคัญของการบริหาร ผู้บริหารจึงต้องรู้จักตนเอง รู้จักและเข้าใจผู้ร่วมงาน มีความมั่นใจและมีความมั่นคงในอารมณ์ มีใจกว้าง และยอมรับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน

ทักษะเชิงมโนมติ (Conceptual Skills) หมายถึงความสามารถของผู้บริหารที่จะเข้าใจหน่วยงานทุกลักษณะและเห็นความสำคัญของส่วนงานและกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นและมองการณ์ไปข้างหน้า

ประการที่สอง ความสามารถในการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นกิจกรรมของการใช้อิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในการปฏิบัติงาน โดยมีสมาชิกในกลุ่มหรือหน่วยงานช่วยกันกำหนดเป้าหมายของงาน ผู้นำมีหน้าที่ประสาน หรือรักษาให้สมาชิกในกลุ่มอยู่ร่วมกัน ใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะปฏิบัติภารกิจของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ และอำนวยให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม

การพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการทางด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับ**ทฤษฎีแรงจูงใจของมนุษย์ (**A theory of human motivation**)** ของมาสโลว์ (Maslow)[๔๓] แบ่งความต้องการของบุคคลไปตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs)

ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการพื้นฐาน เช่น อากาศ น้ำ อาหาร การนอน เพศ โปรตีน เกลือแร่ น้ำตาล แคลเซียม และแร่ธาตุ และวิตามินอื่น ๆ เป็นต้น ถ้าไม่ได้รับความพึงพอใจก็จะรู้สึกป่วยไม่มีเหตุผล เจ็บปวด ไม่สบายเป็นต้นความรู้สึกเหล่านี้จะกระตุ้นให้บุคคลผ่อนคลายด้วยกระบวนการโฮเมโอเตซิสและเมื่อมีความผ่อนคลาย บุคคลจะนึกถึงสิ่งอื่น ๆ

ความต้องการด้านความปลอดภัย (Safety Needs)

---

[๔๒]Robert L. Katz, “**Managerial Skills according to Katz**,” [Online] https://managementmania.com/en/managerial-skills-according-to-katz เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

[๔๓] A.H. Maslow, *A Theory of Human Motivation*, **Psychological Review** 50(4) (1943) : ๓๗๐ – ๓๙๖.

ความต้องการความปลอดภัยมีเพื่อให้เกิดความมั่นคงและคงเส้นคงวาในโลกที่เต็มไปด้วยความสับสน ความต้องการเหล่านี้ในธรรมชาติส่วนใหญ่เป็นทางด้านจิตใจบุคคลต้องการความมั่นคงในบ้านและครอบครัวอย่างไรก็ตามถ้าครอบครัวมีความไม่มั่นคงเช่นบ้านที่สามีติดยาเสพติด ภรรยาก็ไม่สามารถเคลื่อนไปสู่ระดับต่อไปได้เพราะเธอยังเป็นกังวลอยู่กับความปลอดภัย ความรักและความเป็นเจ้าของ ภรรยายังชะงักอยู่จนกว่าจะหมดความกลัว คนส่วนใหญ่ในสังคมจะติดอยู่กับกฎหมายและระเบียบเพราะเขาจะรู้สึกว่าไม่ปลอดภัยเพียงพอ เมื่อออกไปนอกบ้าน คนจำนวนมากโดยเฉพาะที่อยู่ในชุมชนจะติดอยู่กับระดับนี้ ในบางครั้งความต้องการความปลอดภัยจะกระตุ้นให้บุคคลเคารพในศาสนาทำให้บุคคลเกิดความสุขสบายด้วยคำอธิฐานให้มีความปลอดภัย หลักการตายและพ้นจากความไม่ปลอดภัยในโลกนี้

ความต้องการด้านความรัก (Love Needs)

ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของเกิดในขั้นถัดมาบุคคลมีความต้องการที่จะเป็นเจ้าของกลุ่ม เช่น ชมรม การทำงานเป็นกลุ่ม การเข้ากลุ่มศาสนา กลุ่มเพื่อน ต้องการมีเพื่อน มีคนรัก มีสัมพันธภาพอันอบอุ่น เป็นต้น บุคคลต้องการความรักจากผู้อื่น การยอมรับโดยคนอื่น มีการแสดงออกด้วยการปรบมือชมเชยและบุคคลต้องการที่จะได้รับความต้องการ

ความต้องการด้านความภาคภูมิใจ (Esteem Needs)

ความต้องการความภาคภูมิใจมีอยู่ 2 ชนิด คือ ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self esteem) ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับผลจากความสามารถในการทำงาน และประการที่สอง คือความสนใจและการให้ความสำคัญจากคนอื่น มี 2 ประการ คือ การได้รับความนับถือจากบุคคลอื่น ความต้องการในสถานภาพ ความมีชื่อเสียง ความเจริญรุ่งเรืองเป็นที่น่าสนใจ มีความซาบซึ้ง มีความสง่างาม หรือมีความโดดเด่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้บุคคลมี**ความนับถือตนเอง (Self-respect)** มีความมั่นใจ มีความสามารถประสบความสำเร็จ เก่ง เป็นตัวของตัวเอง และมีอิสรภาพ ส่วนอีกด้านหนึ่งในทางตรงกันข้าม จะทำให้บุคคลนับถือตนเองในระดับต่ำและมีปมด้อย ความต้องการด้านความภาคภูมิใจมีความคล้ายคลึงกับระดับความเป็นเจ้าของที่มีความต้องการชมเชยที่ทำพร้อมกับความต้องการในอำนาจ

ความต้องการทั้ง 4 ระดับที่กล่าวมา เรียกว่า ความต้องการที่ขาดหาย (**Deficit needs** หรือ **D-needs**) ถ้าเราได้รับสิ่งที่ต้องการไม่เพียงพอ ก็จะรู้สึกว่าสิ่งที่ต้องการขาดหายไป และยังเกิดความต้องการเหล่านี้

ความต้องการด้านความรู้และความเข้าใจ (Knowledge and Understanding Needs)

เป็นความต้องการที่บุคคลจะรู้และเข้าใจในความปรารถนาของตนและเป็นสิ่งที่เกิดก่อนสัจการแห่งตน และนำให้บุคคลค้นพบส่วนลึกในตน **เป็นการเห็นมากกว่าเป็นจุดบอด** เป็นความต้องการที่เป็นรากฐานของการเชื่อมโยงความรู้สึกโลก

ความต้องการด้านสุนทรียภาพ (Aesthetic Needs)

เป็นความต้องการของบุคคลทางด้านความสวยงามและเป็นความต้องการที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกทางด้านจิตใจ

ความต้องการด้านสัจการแห่งตน (Self-actualization Needs)

ความต้องการในระดับนี้ บางครั้งก็เรียกว่าแรงจูงใจในความเจริญงอกงาม (Growth motivation) หรือความต้องการจะเป็น (**Being Needs หรือ B - Needs**) หรือ ความมีสัจการแห่งตน (**Self - actualization**) ความต้องการในสัจการแห่งตนเป็นสิ่งที่บุคคลปรารถนาจะเป็นให้มากขึ้น ต้องการจะเป็นในทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถแสดศักยภาพได้มากที่สุด สามารถเสาะแสวงหาความรู้ ความสงบสุข ประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ การเติมเต็มความสมบูรณ์ให้ตน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระเจ้า เป็นต้น โดยปกติจะเป็นนักเรียนที่อยู่ในระดับชนชั้นกลางไปจนถึงระดับสูง ผู้ซึ่งเป็นสาเหตุทางสิ่งแวดล้อม เข้าร่วมกับอาสาสมัคร และการไปวัด เป็นต้น

ดังนั้นการจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จเมื่อนักเรียนได้รับการตอบสนองตามความต้องการในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมจึงจะก่อให้เกิดแรงจูงใจเกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาด้านการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องทำความเข้าใจถึงความต้องการของนักเรียน ทั้งความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรัก ความต้องการความภาคภูมิใจ ความต้องการด้านความรู้และเข้าใจ ความต้องการด้านสุนทรียภาพ ตลอดจนความต้องการด้านสัจการแห่งตน แล้วยายามหาแนวทางในการพัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพ และมีคุณภาพอย่างสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.๒๕๕๕.

ประเวศ วะศรี, **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**, พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : คณะอนุกรรมการปฏิรูปการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **Road Map : จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อการขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๓.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. ๒๕๕๕.

A.H. Maslow, *A Theory of Human Motivation*, **Psychological Review** 50(4) (1943):370 - ๓96.

Robert L. Katz, “Managerial Skills according to Katz,” [Online] https://managementmania.com/en/managerial-skills-according-to-katz เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2558.

แนวคิดสมรรถนะการบริหารสำนักศาสนศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม

THE CONCEPT OF PERFORMANCE MANAGEMENT BY THE OFFICE OF RELIGIOUS STUDIESACCORDING TO SUPPURISADHAMMA

พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา หอมหวล)[๔๔]

บทคัดย่อ

ปัจจุบันในวิทยาการสมัยใหม่ได้มีแนวคิดด้านการบริหารอยู่หลายแนวคิดด้วยกัน ในบรรดาแนวคิดเหล่านั้นผู้เขียนได้นำแนวคิดสมรรถนะของแมคเคิลแลน กับหลักสัปปุริสธรรม ๗ ในทางพระพุทธศาสนา มาศึกษาวิเคราะห์ซึ่งผู้เขียนได้สังเคราะห์มีหลักของทฤษฎีทั้ง ๒ นี้ เพื่อหาองค์ประกอบของสมรรถนะแล้วนำมาใช้ในการบริหารสำนักศาสนศึกษาซึ่งเป็นสถานที่สอนพระปริยัติธรรม โดยอาจตั้งเชื่อรูปแบบการบริหารการศึกษาแบบนี้ว่า “แนวคิดสมรรถนะการบริหารสำนักศาสนศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม”

สำหรับเนื้อหาที่จะนำเสนอในบทความนี้มีอยู่ ๓ ประเด็นหลัก คือ ๑) หลักแนวคิดเรื่องสมรรถนะของแมคเคิลแลน ๒) หลักสัปปุริสธรรมในพระพุทธศาสนา และ ๓) องค์ประกอบของสมรรถนะการบริหารตามหลักสัปปุริสธรรม

ABSTRACT

Current concepts in the management of modern science have several ideas together. Among those concepts, the authors have introduced the concept of competency mapping and Michael Landon. Wish Sappurisadhamma with 7 in Buddhism. The authors have studied the synthesis of the two theories is to find the elements of performance are used in the management of religious education, which is the teaching of Scripture. Maybe a trust management model to study this issue. "The concept of performance management as Slideshow Wish Sappurisadhamma".

For content that is presented in this paper are three major issues: 1) the main idea of the performance of Mary and Michael Landon 2) Wish Sappurisadhamma in Buddhism, and 3) the elements of performance management to Wish Sappurisadhamma.

---

[๔๔]บทความทางวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

๑.บทนำ

สมรรถนะ (Competency) เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมและทวีความสำคัญต่อการบริหารทรัพยากรมากขึ้นเรื่อยๆ ในวงการบริหารทรัพยากรบุคคล องค์กรชั้นนำต่างๆ ได้นำเอาระบบสมรรถนะมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างถูกทิศทาง และคุ้มค่ากับการลงทุน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่บุคลากรในองค์การอีกแนวทางหนึ่งด้วย ดังนั้น สมรรถนะจึงมีความสำคัญต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กรดังนี้

เป็นเครื่องมือช่วยในการแปลงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัฒนธรรมองค์กรและยุทธศาสตร์ต่างๆ ขององค์กร มาสู่กระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคล

เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในองค์กรอย่างมีระบบต่อเนื่องและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัฒนธรรมองค์กร และยุทธศาสตร์ขององค์กร

เป็นมาตรฐานการแสดงพฤติกรรมที่ดีในการทำงานของบุคลากร ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

เป็นพื้นฐานสำคัญของระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในด้านต่างๆ ขององค์กร เช่น การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาความก้าวหน้าทางอาชีพ การวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง และการจ่ายผลตอบแทนเป็นต้น

แมคแคลแลนด์[๔๕] ได้เสนอแนวคิดเรื่อง Competency ซึ่งเป็นการมองคนในภาพรวมทั้งสิ่งที่ปรากฏเห็น และซ่อนอยู่ภายใน และต่อๆมาได้มีการนำเอาเรื่องของสมรรถนะมาใช้ในงานบริหารบุคคลมากขึ้น โดยเฉพาะในปัจจุบัน จะใช้มุมมองด้านสมรรถนะของบุคคลเป็นฐานในการจัดการงานด้านทรัพยากรมนุษย์

ความหมายของสมรรถนะ

สมรรถนะ (Competency) เป็นคำที่ค่อนข้างมีความสับสนและมีความเข้าใจไม่ตรงกันว่าที่แท้จริงแล้วมีความหมายว่าอย่างไร และเมื่อถูกนำมาใช้ก็อาจจะหมายถึงสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิมทั้งในกรอบของสังคมศาสตร์ทั่วไปหรือศาสตร์ทางการบริการ[๔๖] ดังที่มีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้อธิบายและให้ความหมายของ “สมรรถนะ” ไว้ดังนี้

ดนัย เทียนพุฒ กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง[๔๗] การบูรณาการความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และ คุณลักษณะส่วนบุคคลจนทำให้ผลงานนั้นมีคุณค่าสูงสุดหรือมีประสิทธิผล

ประจักษ์ ทรัพย์อุดมได้ให้ความหมาย[๔๘]ของคำว่า สมรรถนะ ไว้ว่าคือ ความรู้ (Knowledge)ทักษะ(Skill)และคุณลักษณะส่วนบุคคล(Personal Characteristic of Attributes)

---

[๔๕]ศุภชัย ยาวะประภาษ,การบริหารงานบุคคลภาครัฐไทย กระแสใหม่และสิ่งท้าทาย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๘, หน้า ๒๕

[๔๖]นิสดารก์ เวชยานนท์, **Competency – Bassed Approach**,(กรุงเทพฯ : บริษัทกราฟิโก ซิสเต็มส์ จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๓๓.

[๔๗]ดนัย เทียนพุฒ, **ความสามารถในทรรศนะ ดร.ดนัย เทียนพุฒ,** (กรุงเทพฯ : เอ.อาร์.อินพอร์เมชั่น แอน พับลิเคชั่น, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐.

ที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม(Behavior)ที่จำเป็น และมีผลให้บุคคลนั้นปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าบุคคลอื่น ซึ่งสมรรถนะของคนเกิดได้จาก๓ ทางคือ๑) เป็นพรสวรรค์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด๒) เกิดจากประสบการณ์การทำงาน๓) เกิดจากการฝึกอบรมและพัฒนา

สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ ให้คำจำกัดความว่า[๔๙] สมรรถนะ หมายถึง กลุ่มของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งมีผลกระทบต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่ง ๆ โดยกลุ่มความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะดังกล่าว สัมพันธ์กับผลงานของตำแหน่งงานนั้น ๆ และสามารถวัดผลเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ และเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้ โดยผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนา

สุจิตรา ธนานันท์ กล่าวว่าโดยทั่วไป[๕๐] ขีดความสามารถ (Competency) จะหมายถึง ศักยภาพ หรือสมรรถนะ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลในแต่ละพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป หรืออาจกล่าวได้ว่า ขีดความสามารถ (Competency) หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกของคนซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill)และคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล (Personal attributes) ในพฤติกรรมที่แตกต่างกัน

ประจักษ์ ทรัพย์อุดม ได้ให้ความหมาย[๕๑]ของคำว่า สมรรถนะ ไว้ว่าคือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Characteristic of Attributes) ที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม (Behavior) ที่จำเป็น และมีผลให้บุคคลนั้นปฏิบัติงานใน ความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าบุคคลอื่น ซึ่งสมรรถนะของคนเกิดได้จาก ๓ ทางคือ ๑) เป็นพรสวรรค์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ๒) เกิดจากประสบการณ์การทำงาน ๓) เกิดจากการฝึกอบรมและพัฒนา

อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์ ให้นิยามของ สมรรถนะไว้ว่า คือคุณลักษณะของบุคคลซึ่งได้แก่ ความรู้ทักษะความสามารถและคุณสมบัติต่างๆอันได้แก่ค่านิยมจริยธรรม บุคลิกภาพ คุณลักษณะทางกายภาพและอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นและสอดคล้องกับความเหมาะสมขององค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องสามารถจำแนกได้ว่า ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานได้ ต้องมีคุณลักษณะเด่น ๆ อะไรหรือคุณลักษณะสำคัญ ๆ อะไรบ้าง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สาเหตุที่ทำงานแล้วไม่ประสบความสำเสร็จ เพราะขาดคุณลักษณะบางประการคืออะไร เป็นต้น[๕๒]

---

[๔๘]ประจักษ์ ทรัพย์อุดม, **แนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วย Competency**, (กรุงเทพฯ : ม.ป.พ, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

[๔๙]สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, **แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency**, (กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๙), หน้า ๔๘.

[๕๐]สุจิตรา ธนานันท์, **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ Human Resource Management**, (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ที พี เอ็น เพรส, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๐.

[๕๑]ประจักษ์ทรัพย์อุดม. **แนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วย Competency**. กรุงเทพฯ:ม.ป.พ. (2550. หน้า ๓).

[๕๒]อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์, **แนวคิดเรื่องสมรรถนะ Competency: เรื่องเก่าที่เรายังหลงทาง**, (Chulalongkorn Review, ๑๖ (๓),๒๕๔๗), หน้า ๖๑.

สรุปได้ว่า สมรรถนะ หมายถึง กลุ่มพฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ที่อยู่ภายใต้ผลการปฏิบัติงานที่ที่รับผิดชอบจะประสบความสำเร็จ คุณลักษณะเหล่านี้ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะเฉพาะ มโนทัศน์ในตนเอง และแรงจูงใจในการทำงาน ผสมผสานกันจนทำให้บุคคลนั้น ๆ แสดงออกมาเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมที่ส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ขององค์การได้อย่างมีประสิทธิผล

ความสำคัญของสมรรถนะ

สมรรถนะของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา เพื่อให้เห็นว่าสมรรถนะมีความสำคัญอย่างไร จึงขอนำเสนอความสำคัญของสมรรถนะตามทัศนะของนักวิชาการ ดังนี้

ฐิติพัฒน์ พิชญธาดาพงษ์ ได้กล่าวว่า[๕๓]ปัจจุบันนี้โลกของเรากำลังก้าวสู่ยุคการดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานขององค์ความรู้ (knowledge-based economy) นั้นคือ “องค์การใดก็ตามที่มีทรัพยากร ที่มีศักยภาพสูงหรือมีความรู้ความสามารถสูงก็จะสามารถสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง”ดังนั้น องค์การต่าง ๆ จึงพยายามแสวงหาเครื่องมือและวิทยาการใหม่ ๆเพื่อนำมาจัดทำระบบหรือวางแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การ ให้สอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมายในการดำเนินการธุรกิจขององค์การ สมรรถนะเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมและทวีความสำคัญต่อการบริหาร ทรัพยากรมากขึ้นเรื่อย ๆ ในวงการบริหารทรัพยากรบุคคลองค์การขั้นนำต่าง ๆได้นำเอาระบบสมรรถนะ มาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอย่างเป็นระบบต่อเนื่องสามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างถูกทิศทางและคุ้มค่ากับการลงทุน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่บุคลากรในองค์การอีกแนวทางหนึ่งด้วย ดังนั้น สมรรถนะจึงมีความสำคัญต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์การ ดังนี้ ๑) สมรรถนะ เป็นเครื่องมือในการแปลงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัฒนธรรมองค์การ และ ยุทธศาสตร์ต่างๆ ขององค์การมาสู่กระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคล ๒) สมรรถนะ เป็นเครื่องมือใน การพัฒนาความสามารถของบุคลากรในองค์การอย่างมีระบบต่อเนื่องและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัฒนธรรมองค์การและยุทธศาสตร์องค์การ ๓) สมรรถนะ เป็นมาตรฐานการแสดงพฤติกรรมที่ดีในการทำงานของบุคลากร ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ และ ๔) สมรรถนะ เป็นพื้นฐานสำคัญของระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในด้านต่างๆ ขององค์การ เช่น การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาบุคลากรการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง และการจ่ายผลตอบแทน เป็นต้น

---

[๕๓]ฐิติพัฒน์ พิชญธาดาพงษ์, การพัฒนาระบบสมรรถนะของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ, (กรุงเทพฯ : ปูนซีเมนต์ไทย, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕.

นิสดารก์ เวชยานนท์ ได้รวบรวมข้อมูลพบว่า มี ๒ ปัจจัย ที่ทำให้แนวคิดนี้มีความสำคัญและนำมาสู่การนำมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์[๕๔] คือ

๑) ความล้มเหลวของโครงการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หรือความประพฤติส่วนบุคคลของพนักงาน เป็นที่ทราบกันดีว่าองค์การได้ลงทุนอย่างมากมายในการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรม การให้การศึกษา การใช้วงจรคุณภาพ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นเสียทั้งเงินและเสียทั้งเวลา แต่ผลของการเปลี่ยนแปลงกลับไม่สมารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนได้นอกจากนั้นตัวหัวหน้าเองก็ไม่ได้เข้าร่วมอย่างจริงจังที่จะช่วยให้ลูกน้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างดีที่ทำได้ก็คือการอบรมแต่ก็ไม่สารถปรับเปลี่ยนกรอบความคิดของพนักงานได้เพราะเมื่อสิ้นสุดการอบรมพนักงานก็กลับมามีพฤติกรรมแบบเดิม มีนักวิชาการ เช่น เบียร์ (Beer) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าโครงการการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้มเหลว เพราะการไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนได้ทางที่ดีองค์การควรสร้างความต้องการสำหรับพฤติกรรมที่พึงปรารถนาขึ้น

๒) ความต้องการความสามารถและทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นสำหรับการทำงานในศตวรรษนี้ ผลการวิจัยของเฮนด์รี (Hendry) เพททีกริล (Pettigrew) และสแพโรล (Sparrow) ในปี ๑๙๘๘ พบว่า องค์การในประเทศอังกฤษ ๒๐ แห่งต้องเผชิญกับแรงกดดันไม่เฉพาะแต่ภายนอกองค์การเท่านั้น แต่ต้องเผชิญกับแรงกดดันภายในองค์การด้วย ในช่วงทศวรรษ ๑๙๘๐ ได้เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยซึ่งส่งผลให้องค์การต้องปลดคนงานออกอย่างมากมายและลดงานทางด้านการสรรหาพนักงานใหม่ลงงานใหม่เกิดขึ้นแต่องค์การขาดพนักงานที่มีความสามารถที่เหมาะสมกับงานจากแรงกดดันในด้านการแข่งขันทำให้องค์การต้องยอมรับว่าช่องว่างที่เกิดขึ้นเป็นเพราะองค์การขาดพนักงานที่มีทักษะ ในช่วงปลายทศวรรษ ๑๙๘๐ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การต่าง ๆ ได้มีความสำคัญยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้นทั้งในด้านการจ้างงาน การจ่ายค่าตอบแทนซึ่งทำให้แนวคิดเรื่องความสมรรถนะ (competency) มีความสำคัญมากขึ้น ดังที่ มอร์แกน (Morgan) ได้อธิบายว่า ในอดีตสมรรถนะของพนักงานถูกมองในรูปของการครอบครองทักษะและสมรรถนะเฉพาะทางเท่านั้น แต่ปัจจุบันได้ครอบคลุมไปถึงการพัฒนาทัศนคติ ค่านิยม กรอบแนวคิดที่จะช่วยให้คนสามารถเข้าใจ เข้าถึง และจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามารุมเร้าองค์การได้

อเนกลาภ สุทธินนท์ กล่าวถึงความสำคัญของสมรรถนะว่า[๕๕] สมรรถนะมีทั้ง ส่วนที่เหมือนและมีทั้งส่วนที่แตกต่างจากความสามารถทั่วไป คือในส่วนที่เหมือนประกอบไปด้วยความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติและทักษะความชำนาญในการทำงานแต่ในส่วนที่แตกต่างกันคือ ศักยภาพส่วนบุคคล อุปกรณ์ เครื่องมือที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงาน อำนาจการตัดสินใจที่เหมาะสมที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานนั้น ๆ ให้บรรลุผลงานตามเป้าหมาย ดังนั้นเหตุผลสำคัญที่ต้องมีการกำหนดสมรรถนะในการทำงานก็คือ

---

[๕๔]นิสดารก์ เวชยานนท์, **Competency Model กับการประยุกต์ใช้ในองค์กรไทย**, (กรุงเทพฯ : กราฟิโกซิสเต็มส์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๙ – ๓๐.

[๕๕]เอนกลาภ สุทธินนท์. (2548). แนวทางการนำสมรรถนะทั้ง 5 ไปเพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานอย่างได้ผล. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

๑.สมรรถนะคือคุณสมบัติที่สำคัญที่ทำให้บุคลากรในแต่ละตำแหน่งงานสามารถทำงานให้บรรลุผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการ

๒.เป็นแนวทางการ คัดเลือก พัฒนา โยกย้าย บุคลากร

๓.เป็นแนวทางการสร้างวัฒนธรรมการทำงาน

๔.ประเมินผลงานพนักงานอย่างเป็นธรรม

๕.ป้องกันความสูญเสียที่จะเกิดจากการทำงาน

๖.สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า ความสำคัญของสมรรถนะที่ได้จากการศึกษานั้น จะเห็นได้ว่า สมรรถนะมีความสำคัญทั้งต่อตัวบุคคลและองค์การ เพราะสมรรถนะจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ซึ่งสามารถนำแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะไปใช้ในการสรรหาและมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารงานบุคคลขององค์กร โดยที่สมรรถนะมีผลทำให้การดำเนินภารกิจขององค์กรและของบุคคล บรรลุความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.ทฤษฎีด้านสมรรถนะ

แมคเคิลแลนด์ (David c. McClelland) ได้จำแนกสมรรถนะการบริหารประกอบไปด้วย ๕ ด้าน[๕๖] คือ ด้านทักษะ ด้านความรู้ ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านลักษณะนิสัย และด้านแรงจูงใจ ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ดังมีรายละเอียดแต่ละด้านดังต่อไปนี้

ด้านความรู้

กีรติ ยศยิ่งยงให้ความหมายของความรู้ว่า ความรู้เป็นความสามารถในการปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิผล[๕๗]

ทักเกอร์และคอฟสกี้ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า[๕๘] ความรู้หมายถึง ข้อมูลที่บุคคลได้สะสมไว้จนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ความรู้ด้านการวางแผน ความรู้ด้านการบริหารงานบุคคล ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นต้น

สุบรรณ วราชุนกล่าวว่า ตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนดตำแหน่งข้าราชการครูของ ก.ค. ที่กำหนดไว้เมื่อ ๒๕๓๕ ได้กำหนดวุฒิการศึกษาและความรู้ ความสามารถของผู้ที่จะเข้าสู่ตำแหน่ง

---

[๕๖] McClelland D.C., Test for Competence, rather than intelligence, (American Psychologists, 17 (7), ๑๙๗๓), p.57 – 83.

[๕๗]กีรติ ยศยิ่งยง, **การจัดการความรู้ในองค์การและกรณีศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ ๒), (กรุงเทพฯ :มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย), ๒๕๕๐), หน้า ๔.

[๕๘]Tucker &Cofsky. (1994). Looking to the Future : Human Resources Competencies. [Online],

ผู้บริหารโรงเรียน[๕๙]ดังนี้

๑. ด้านคุณวุฒิทางการศึกษา

ก. ผู้อำนวยการโรงเรียน

ก) ได้รับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือปริญญาวิชาชีพอื่นที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ ซึ่ง ก.ค. รับรองว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งข้าราชการครู และทำการสอน ในสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ปี

ข) ได้รับการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาการศึกษาระดับสูงตามหลักสูตรและวิธีการที่ ก.ค. กำหนด

๒. ด้านความรู้ความสามารถ

ก. ผู้อำนวยการโรงเรียน

ก) มีความรู้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างเหมาะสมแก่การปฏิบัติงานในหน้าที่

ข) มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ หลักสูตร และพัฒนา คุณภาพการเรียนการสอน

ค) มีความรู้ความเข้าใจงานบริหารสถานศึกษา กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ แบบแผนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ และความสามารถปฏิบัติงานดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง นอกจากนั้นยังมีความสามารถในการวิเคราะห์แผนและโครงการ กระบวนการกลุ่ม และการสื่อความหมายและความสามารถในการจัดการการเป็นอย่างดี

ง) มีความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารงานบุคคล และมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาสามารถเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจภายในสถานศึกษาและระหว่างสถานศึกษากับองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี

จ) มีความรู้ความเข้าใจบทบาทภาระหน้าที่ของสถานศึกษา นโยบายที่เกี่ยวข้องกับแผนงานของกรม กระทรวงเจ้าสังกัด นอกจากนั้นจะต้องมีความสามารถในการตัดสินใจ และการขจัดความขัดแย้งได้ดีมากเป็นพิเศษ

ฉ) มีความรู้ความเข้าใจแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นโยบายรัฐบาลและปัญหาการเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์ทางด้านการศึกษา

ประเภทของความรู้

กีรติ ยศยิ่งยง เห็นว่า ความรู้แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท[๖๐] คือ

๑. ความรู้ที่ฝังลึกหรือความรู้แบบซ่อนเร้น (Implicit or Tacit Knowledge) เป็นความรู้เฉพาะหรือความรู้ทั่วไปหรือความรู้ทางสังคม หรือความรู้ขององค์การ หรือความรู้ส่วน

---

[๕๙]สุบรรณ วราชุน. (๒๕๔๔). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบรพา. หน้า ๑๙ – ๒๒

[๖๐]กีรติ ยศยิ่งยง, **การจัดการความรู้ในองค์การและกรณีศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ ๒), (กรุงเทพฯ :มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย), ๒๕๕๐), หน้า ๑๖.

บุคคล ที่มีลักษณะเป็นความรู้อยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล เกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้ หรือพรสวรรค์ต่าง ๆ สามารถเข้าใจและรับรู้เพียงบุคคลนั้นหรือแต่ละบุคคล

๒. ความรู้แจ้งชัดหรือความรู้ที่แสดงออกมาให้เห็น (Explicit Knowledge) เป็น .ความรู้เฉพาะ หรือความรู้ทั่วไป หรือความรู้ทางสังคม หรือความรู้ขององค์กร ที่มีลักษณะเป็นเหตุ เป็นผล สามารถรวบรวม และถ่ายทอดออกมาอย่างเห็นได้ชัดในรูปแบบต่าง ๆ ได้ ซึ่งทำให้คน สามารถเข้าถึงได้ง่าย

๓. ความรู้โครงสร้างหรือความรู้ต่อยอดจากความรู้เดิม (Structural Knowledge) เป็น ความรู้เฉพาะหรือความรู้ทั่วไปหรือความรู้ทางสังคมหรือความรู้ขององค์การที่เป็นระบบ ที่เกิดจากการต่อยอดองค์ความรู้

ความหมายของการจัดการความรู้

กีรติ ยศยิ่งยง อธิบายว่า[๖๑] การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบรูปแบบใหม่ที่เน้นพัฒนากระบวนงาน (Business process) ควบคู่ไปกับการพัฒนาการเรียนรู้ (Learning process) ผ่านกระบวนการจำแนก วิเคราะห์ และจัดระเบียบความรู้เพื่อสรรหา คัดเลือกจัดการและเผยแพร่สารสนเทศ ที่ถูกต้องเหมาะสม และเอื้ออำนวยให้เกิดการแบ่งปันความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งขององค์การ เพื่อปรับปรุงหรือเพื่อเพิ่มขีดความสามารถเชิงการแข่งขัน หรือเพื่อให้ได้มุมมองในองค์การมากขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการเรียนรู้คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถจัดการความรู้อย่างมีระบบระเบียบ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นในสถานศึกษา ทำให้สมาชิกในสถานศึกษาได้รับสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาตนเอง ตลอดจนสามารถเผยแพร่แบ่งปันให้บุคคลอื่นได้มีความรู้ความเข้าใจและทำให้สถานศึกษามีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบของการจัดการความรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุว่า[๖๒] องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ คือคนเทคโนโลยีและกระบวนการความรู้ (Knowledge Process) โดยคนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นแหล่งความรู้และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือที่ทำให้คนสารมารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยนรวมทั้งนำความรู้ไปใช้ได้อย่างง่ายและรวดเร็วขึ้น ส่วนกระบวนการความรู้เป็นการบริหารจัดการเพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้ใช้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงและนวัตกรรมองค์ประกอบทั้ง ๓ ส่วนนี้จะต้องเชื่อมโยงและบูรณาการกันอย่างสมดุล

สรุปได้ว่า จากหลักการจัดการความรู้ มีแนวคิดที่เป็นมุมมองเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีข้อมูลที่

---

[๖๑]กีรติ ยศยิ่งยง, **การจัดการความรู้ในองค์การและกรณีศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ ๒), (กรุงเทพฯ :มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย), ๒๕๕๐), หน้า๔๔.

[๖๒]สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **รายงานการดำเนินงานโครงการพัฒนาบุคลากรแกนนำนักจัดการความรู้,** (กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐.

ชัดเจน มีองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น และส่งเสริมให้บุคลากรเห็นคุณค่า เห็นความสำคัญของความคิดต่าง ๆ ของบุคลากร ตลอดจนตระหนักถึงความแตกต่างและศักยภาพของบุคคลในสถานศึกษา มีเป้าหมาย และวิธีการวัดความสำเร็จที่ชัดเจน จึงสามรถส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ หรือการเรียนการสอนของครูและนักเรียน ให้สามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพได้

จากที่ได้ศึกษาเอกสารแล้วพบว่าผู้บริหารนั้นจะต้องมีความ**รู้** ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเกณฑ์ โดยมุ่งเน้นที่ขอบข่ายของงานบริหารโรงเรียน เป็นหลัก ดังนั้นจึงได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับขอบข่ายของงานบริหารที่ผู้บริหารต้องรู้ ดังนี้

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๓๙ และการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล กำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษา ทั้ง ๔ งาน ซึ่งมีรายละเอียด[๖๓]ดังนี้

๑. งานบริหารวิชาการ หมายถึง ภารกิจหลักของสถานศึกษาที่บริหารงานด้านวิชาการ กิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุดประกอบด้วย

ก. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
ข. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
ค. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
ง. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
จ. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางศึกษา
ฉ. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
ช. การนิเทศการศึกษา
ซ. การแนะแนวการศึกษา
ฌ.การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
ญ.การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
ฎ. การประสานความมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
ฎ. การส่งเสริมละสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

๒. งานบริหารงบประมาณ หมายถึง การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการเงิน บัญชี พัสดุ และการ จัดหารายได้จากการบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน ประกอบด้วย

ก. การจัดทำและเสนอของบประมาณ
ข. การจัดสรรงบประมาณ
ค. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน

---

[๖๓]กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๖). คู่มือการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.หน้า ๓๒

และผลการดำเนินงาน

ง. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

จ. การบริหารการเงิน

ฉ. การบริหารบัญชี

ช. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

๓. งานบริหารงานบุคคล หมายถึง งานที่มุ่งให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อสนองภารกิจของสถานศึกษา ด้านการสรรหาบุคลากร การบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนาบุคลากร การจัดสวัสดิการซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย

ก. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

ข. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

ค. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

ง. วินัยและการรักษาวินัย

จ. การออกจากราชการ

๔. งานบริหารทั่วไป หมายถึง การจัดระบบบริหารองค์กร ให้สามารถบริหารงานอื่นๆ ให้บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการประสานส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยการ การให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วย

ก. การดำเนินงานธุรการ

ข. งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

ค. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

ง. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

จ.การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

ฉ.งานส่งเสริมกิจการนักเรียน

ช.ประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

สรุปได้ว่า ความรู้ คือ ข้อมูลที่บุคคลได้สะสมไว้จนเกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการจำได้ ความสามารถในการอธิบายได้ ความสามารถในการคิด ความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆได้ ความสามารถในการแยกแยะสิ่งต่างๆออกเป็นส่วนย่อยๆได้ ความสามารถในการรวบรวมความรู้และข้อมูลต่างๆเข้าด้วยกันอย่างมีระบบ ความสามารถในการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือทางเลือกได้อย่างถูกต้อง มีความรู้ทางการบริหารการศึกษา ในการพัฒนางาน การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม สามารถนำความรู้ไปใช้ในการบริหาร ประสานความร่วมมือ พัฒนางานในด้านต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย

แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

ผลงานสำคัญที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯได้ฝากไว้ในวงการพระพุทธศาสนาของไทยคือ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาสำหรับประชาชนทั้งปวง การศึกษาตามหลักสูตรนักธรรมที่ทรงริเริ่มขึ้นเมื่อ ๑๐๐ ปีที่แล้วเป็นตัวอย่างที่ดีของการปฏิรูปการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทย เราจะเห็นได้ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมช่วยให้ชาว ไทยทุกคนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาได้เป็นครั้งแรกเพราะเป็นการเรียนการสอนธรรมในภาษาไทยที่ต่างไปจากการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกเดิมในยุคนั้น ที่มุ่งศึกษาพระพุทธศาสนาผ่านภาษาบาลี

ดังนั้น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจึงเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาสำหรับทุกคนและทุกคนสามารถเข้าถึงการ ศึกษาพระพุทธศาสนา (Buddhist Education for all and all for Buddhist Education) ด้วยการนำเสนอหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรมเช่นนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า ฯ พระองค์นั้นจึงได้ชื่อ ว่าเป็นผู้ทำการปฏิรูปการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทยทั้งนี้ เพราะพระองค์ได้ทำให้การศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ชาวพุทธ ทุกคนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์สามารถเข้าถึงได้ด้วยหลักสูตรคู่ขนาน นั่นคือหลักสูตรนักธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณรและหลักสูตรธรรมศึกษาสำหรับคฤหัสถ์

ยิ่งไปกว่านั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมยังเป็นการ ศึกษาพระพุทธศาสนาขั้นพื้นฐาน ดังจะเห็นได้ว่าพระภิกษุสามเณร ผู้บวชใหม่ทุกรูปต้องได้รับการศึกษาตามหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี หรือหลักสูตรพระนวกะถ้ามีศรัทธาจะบวชเรียนบาลีต่อไปต้องสอบ ให้ได้นักธรรมชั้นตรีจึงจะมีสิทธิเข้าสอบบาลีชั้นประโยค ๑ - ๒ การจะสมัครเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ต้องสอบได้นักธรรมชั้นเอกเป็นอย่างน้อยถ้าประสงค์จะเป็นพระสังฆาธิการผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ต้องสอบได้นักธรรมชั้นเอกหรือชั้นใดชั้นหนึ่ง ทุกวันนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเป็นการศึกษาชั้นพื้นฐานของฝ่ายบ้านเมืองเพราะกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้กฎกระทรวงที่ กำหนดให้นักธรรมชั้นเอกเป็นการศึกษาชั้นพื้นฐานชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

หากเราพากันมองย้อนกลับสู่อดีตเพื่อเห็นคุณูปการ อันยิ่งใหญ่ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ผู้มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ถ้าไม่มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า ฯ พระองค์นั้นอยู่ใน คณะสงฆ์ไทย ก็นึกไม่ออกว่าวันนี้การศึกษาพระพุทธศาสนา ในประเทศไทยจะเป็นอย่างไร การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจะพัฒนาไปอย่างไรมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งคือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะมีวันนี้หรือไม่

การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นพื้นฐานของพระพุทธศาสนา

หากเราตั้งคำถามว่าทำไมคณะสงฆ์ไทยจึงจัดการ ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและแผนกธรรม เหตุใดพระมหากษัตริย์ไทยแต่โบราณกาลจึงทรงอุปถัมภ์การศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบันนอกจาก จะทรงอุปถัมภ์การศึกษาพระปริยัติธรรมตามโบราณราชประเพณี แล้วยังได้พระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระภิกษุสามเณร ผู้ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและผู้ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง

ก็เพราะการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรมรวมทั้งการศึกษาพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นการศึกษาเพื่อสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระภิกษุสามเณรที่เรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม ได้ชื่อว่าเป็นศาสนทายาทผู้รักษามรดกของพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะพระพุทธเจ้าตรัสไว้ในมหาปรินิพพานสูตรว่า พระธรรมวินัยจักเป็นศาสดาของพุทธบริษัทหลังจากที่พระพุทธองค์ดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ตราบใดที่พุทธบริษัทยังศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ตราบนั้นพระศาสดาก็ยังคงอยู่กับเราและพระพุทธศาสนาจะไม่อันตรธานสูญหายไปจากโลกนี้

พระอรรถกถาจารย์ได้กล่าวถึงขั้นตอนแห่งการอันตรธานของ พระพุทธศาสนาว่ามี ๓ ประการ

๑. ปริยัติอันตรธาน หมายถึงไม่มีการศึกษาพระพุทธศาสนา คือ ไม่มีการเล่าเรียนพระธรรมวินัย ไม่มีการศึกษาพระไตรปิฎก

๒. ปฏิบัติอันตรธาน หมายถึงไม่มีการนำเอาคำสอนในพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติ

๓. ปฏิเวธอันตรธาน หมายถึงไม่มีการได้ฌานสมาบัติ ไม่มีการบรรลุมรรคผลนิพพาน

ถามว่าเมื่อพระศาสนาจะอันตรธานไปจากดินแดนใดก็ตาม อะไรอันตรธานไปก่อนในบรรดาปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ

ตอบว่าปฏิเวธอันตรธานไปก่อน เวลาพระศาสนาจะสูญหาย ไปจากดินแดนใด ดินแดนนั้นจะไม่มีผู้บรรลุมรรคผลนิพพาน แม้กระทั่งผู้ปฏิบัติสมถกรรมฐานจนได้ฌานสมาบัติก็หาไม่ได้ นี่เรียกว่า ปฏิเวธอันตรธาน

เมื่อปฏิเวธอันตรธานแล้ว พระพุทธศาสนายังไม่ชื่อว่า อันตรธานไปจากโลกนี้ ตราบเท่าที่ยังมีปริยัติและปฏิบัติเหลืออยู่

ถามว่า ระหว่างปริยัติกับปฏิบัติ อะไรจะอันตรธานไปก่อน

ตอบว่า ปฏิบัติอันตรธานไปก่อน คือไม่มีการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือ ไม่มีการรักษาศีล ไม่มีการเจริญสมาธิ ไม่มีการปฏิบัติวิปัสสนา คงเหลือแต่การศึกษาปริยัติอย่างเดียว

ถามต่อไปว่า เมื่อเหลือแต่การศึกษาปริยัติเพียงอย่างเดียว พระพุทธศาสนาจะชื่อว่าอันตรธานไปแล้วหรือยัง

ตอบว่าพระพุทธศาสนาจะ ยังไม่อันตรธาน ตราบใดยังมีปริยัติ คือการเรียนการสอนพระธรรมวินัยเหลืออยู่ ตราบนั้นพระพุทธศาสนาจะไม่สูญหายไปจากโลก ดังนั้น การศึกษาปริยัติจึงเป็นพื้นฐานรองรับการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาดังที่พระอรรถกถาจารย์ ได้รจนาเป็นภาษาบาลีไว้ว่า สาสนฏฺฐิติยา ปน ปริยตฺติ ปมาณ์ การศึกษาปริยัติเป็นหลักในการดำรงอยู่ของพระศาสนา ท่านให้เหตุผล ว่า ปณฺฑิโต หิ เตปิฏกํ สุตฺวา เทฺวปิ ปูเรติ เพราะว่าบัณฑิตศึกษาพระไตรปิฎกแล้วย่อมจะทำปฏิบัติและปฏิเวธทั้งสองอย่างให้บริบูรณ์ได้ นั่นคือการศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลักพระไตรปิฎกย่อมทำให้การปฏิบัติถูกต้องและเกิดปฏิเวธที่แท้ตามมา ถ้าไม่มีการเรียนพระไตรปิฎก การปฏิบัติอาจจะผิดเพี้ยน แม้ปฏิเวธที่ได้มาก็เป็นของปลอมนอกพระพุทธศาสนา

สัปปุริสธรรม ๗ หลักธรรมสำหรับผู้บริหาร

หลักสัปปุริสธรรมนั้นเป็นข้อธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่บริษัทตามโอกาสสถานที่ต่างๆ กัน ซึ่งคุณสมบัติของผู้นำที่ดีในความหมายของพระพุทธศาสนาจะต้องเป็นผู้ประกอบด้วยหลักธรรม ๗ ประการ ในชีวิตประจำวันนั้น ถ้าหากใครมีคุณธรรมของมนุษย์ที่แท้ ๗ ประการนี้และสามารถประพฤติได้อย่างถูกต้องตามหลักการเหล่านี้โดยสมบูรณ์แล้ว ผู้นั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็น ผู้ที่พระพุทธเจ้ายกย่องว่าเป็น “สัตบุรุษ” หรือ “คนดีแท้” หรือ “มนุษย์โดยสมบูรณ์” การกระทำหรือพฤติกรรมของเขามีความเหมาะสมถูกต้องปราศจากความผิดพลาดนำประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยส่วนรวมย่อมเอื้ออำนวยประโยชน์สันติสุขแก่สังคมนั้น ดังนั้นก่อนที่จะทำความเข้าใจความหมายและความเป็นมาของหลักสัปปุริสธรรม จึงควรทำความเข้าใจความหมายของสัตบุรุษก่อน เพื่อที่จะได้ทำความเข้าใจในหลักธรรมดังนี้

พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายว่าสัปปุริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ มี ๗ ประการ[๖๔] คือ ๑) ธัมมัญญุตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ ๒) อัตถัญญุตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล ๓) อัตตัญญุตา รู้จักตน ๔) มัตตัญญุตา รู้จักประมาณ ๕) กาลัญญุตา รู้จักกาลเวลา ๖) ปริสัญญุตา รู้จักชุมชน สังคม ๗) ปุคคลัญญุญา รู้จักบุคคล

คุณธรรม ๗ ประการอันเป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำ ซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง ๗ ประการนี้เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ ที่จะทำให้ผู้นำสามารถจัดการ สามารถปฏิบัติการในภาระงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

ในการศึกษาสาระสำคัญของหลักสัปปุริสธรรมนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาให้ทราบถึงองค์ประกอบของหลัก สัปปุริสธรรม ซึ่งมี ๗ ประการและในแต่ละองค์ประกอบนั้นมีการอธิบายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาอย่างไร ตลอดจนการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงหลักสัปปุริสธรรม ๗ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับคุณสมบัติของผู้นำได้อย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำตัวอย่างที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นต้นว่า พระสูตร ชาดก มาแสดงเพื่อให้ทราบถึงเนื้อหาที่สำคัญของหลักธรรมในข้อนั้นๆ ดังนี้

๑. ธัมมัญญุตา คือ รู้หลักการ ธัมมัญญุตา คือ รู้จักเหตุ รู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กติกาที่มีความเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน กล่าวคือ ผู้นำนั้นจะต้องรู้จักเหตุ รู้หลักการ รู้กฎ กติกาเหล่านี้ให้ชัดเจน เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้

๒. อัตถัญญุตา คือ รู้จักผล รู้จุดหมายอัตถัญญุตา คือ รู้จักผล รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล กล่าวคือ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักจุดหมาย หรือเป้าหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์องค์กรว่าจะไปทางไหนเพื่อประโยชน์อะไร เพื่อให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายนั้น

---

[๖๔]พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**, (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘),

๓. อัตตัญญุตา คือ รู้ตนอัตตัญญุตา คือ รู้ตน รู้ว่าตนเองมีคุณสมบัติมีความสามารถอย่างไร และต้องรู้จักพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ผู้นำที่ดีนั้นจะต้องสำรวจอยู่เสมอว่าตนเองมีจุดอ่อนจุดแข็งอะไรแล้วดำเนินการปรับปรุงจุดอ่อนของตน ในขณะเดียวกันก็พัฒนาจุดแข็งของตนให้ดีขึ้นเรื่อยกล่าวคือ ผู้นำ ที่ดีควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงแห่งโลกอย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถนำพามวลชนและองค์กรไปสู่จุดหมายได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

๕. กาลัญญุตา คือ รู้จักเวลากาลัญญุตา คือ รู้จักเวลา รู้จักเวลาที่ควรประกอบกิจการงานต่างๆ หรือทำงานให้ทันกับเวลา เหมาะกับเวลาและรู้คุณค่าของเวลา ผู้นำที่ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องเป็นผู้รู้จักการบริหารเวลาหรือวางแผนให้เหมาะสมกับเวลาอย่างถูกต้อง

๖. ปริสัญญุตา คือ รู้ชุมชนปริสัญญุตา คือ รู้ชุมชน รู้สังคม ตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวางจากสังคมโลก สังคมประเทศชาติ ว่าอยู่ในถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอย่างไร จะได้สามารถเข้าใจความต้องการของสังคมนั้นได้ถูกต้อง๑๒๑ หรือแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด นอกจากนี้ยังต้องรู้เข้าใจในระเบียบกฎเกณฑ์ วัฒนธรรม ประเพณีของสังคมนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงสถานการณ์จ่างๆ ของสังคมนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง จะได้สามารถนำความสงบสุข สันติสุข ความก้าวหน้ามาสู่มวลชน หมู่คณะและสังคมได้

๗. ปุคคลปโรปรัญญุตา คือ รู้จักบุคคลปุคคลปโรปรัญญุตา คือ การรู้บุคคลรู้ประเภทของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องด้วย รู้ว่าควรจะปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสมและได้ผลอย่างไร ดังนั้นผู้นำที่ดีย่อมต้องรู้บุคคล รู้ประเภทของบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี เพื่อให้สามารถเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน ในการบริหารงานทุกๆ ด้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าแก่ผู้ปฏิบัติงานทุกคน ตลอดจนสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับหมู่คณะและองค์กรได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

๔.๕ สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ได้ดังนี้

ผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรมต้องมีคุณสมบัติ ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

๔.๕.๑ ตามหลักธัมมัญญุตา

๑) มีคุณวุฒิตรงตามข้อกำหนดของสำนักศาสนศึกษา

๒) มีความรู้พื้นฐานการบริหารการศึกษา

๓) มีความรู้พื้นฐานของการจัดการศึกษา

๔.๕.๒ ตามหลักอัตถัญญุตา

๑) มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีการบริหารการศึกษาเป็นอย่างดี

๔.๕.๓ ตามหลักอัตตัญญุตา

๑) มีความรู้ในการจัดการโครงสร้างของการจัดการศึกษา

๒) มีความรู้ความสามารถในการประชาสัมพันธ์งานได้เป็นอย่างดี

๔.๕.๔ ตามหลักมัตตัญญุตา

๑) มีความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรและงานวิชาการเชิงพุทธ

๒) มีความรู้เรื่องการประกันคุณภาพภายในของสำนักศาสนศึกษา

๔.๕.๕ ตามหลักมัตตัญญุตา

๑) มีความเข้าใจในการประสานความร่วมมืองานวิชาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กร

๒) มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานการเงินและพัสดุของสำนักศาสนศึกษา

๔.๕.๖ ตามหลักกาลัญญุตา

๑) มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานอำนวยการหรืองานบริการ ได้เป็นอย่างดี

๔.๕.๗ ตามหลักกาลัญญุตา

๑) มีความรู้ความสามารถในการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานของบุคลากรในสำนักศาสนศึกษาได้เป็นอย่างดี

๒) มีความรู้ความสามารถในการจัดการความรู้(Knowledge Management) และการประชาสัมพันธ์เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์,๒๕๔๖.

กีรติ ยศยิ่งยง, **การจัดการความรู้ในองค์การและกรณีศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ ๒), กรุงเทพฯ :มิสเตอร์ก๊อปปี้ , ๒๕๕๐.

ฐิติพัฒน์ พิชญธาดาพงษ์,**การพัฒนาระบบสมรรถนะของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข**. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ, กรุงเทพฯ : ปูนซีเมนต์ไทย, ๒๕๔๘.

ดนัย เทียนพุฒ, **ความสามารถในทรรศนะ ดร.ดนัย เทียนพุฒ.** กรุงเทพฯ : เอ.อาร์.อินพอร์เมชั่น แอน พับลิเคชั่น, ๒๕๕๐.

นิสดารก์ เวชยานนท์, **Competency – Bassed Approach.** กรุงเทพฯ : บริษัทกราฟิโก ซิสเต็มส์ จำกัด, ๒๕๔๙.

ประจักษ์ ทรัพย์อุดม, **แนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วย Competency**. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ, ๒๕๕๐.

พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์.** กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

ศุภชัย ยาวะประภาษ,**การบริหารงานบุคคลภาครัฐไทย กระแสใหม่และสิ่งท้าทาย.**พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๘.

สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, **แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๙.

สุจิตรา ธนานันท์, **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ Human Resource Management.**(กรุงเทพฯ : ห้านหุ้นส่วนจำกัด ที พี เอ็น เพรส, ๒๕๔๘.

สุบรรณ วราชุน.**คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบรพา.๒๕๔๔

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **รายงานการดำเนินงานโครงการพัฒนาบุคลากรแกนนำนักจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, ๒๕๕๐.

อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์, **แนวคิดเรื่องสมรรถนะ Competency: เรื่องเก่าที่เรายังหลงทาง**, (Chulalongkorn Review, ๑๖ (๓),๒๕๔๗.

เอนกลาภ สุทธินนท์. **แนวทางการนำสมรรถนะทั้ง ๕ ไปเพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานอย่างได้ผล.** กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.๒๕๔๘**.**

ทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย

THE DIRECTION OF THE EDUCATION OF THE SANGHA OF THAILAND

นางสาวนันทิตา วนาพิทักษ์กุล

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวคิด รูปแบบ และเป้าหมายของการศึกษาตั้งแต่สมัยพุทธกาลเมื่อครั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังดำรงพระชนม์ชีพและการศึกษาของสงฆ์ในสมัยปัจจุบันที่บวชเข้ามาเรียนในพระพุทธศาสนา ดังนั้น ในบทความนี้ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาหาคำตอบว่า การศึกษาที่แท้จริงของคณะสงฆ์ควรมุ่งเน้นไปที่เรื่องใด การจัดการศึกษาควรพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะกับยุคสมัยอย่างไร การศึกษาของไทยที่พัฒนามาถึงปัจจุบันตอบโจทก์ของการสร้างบุคคลากรในชาติอย่างมีคุณภาพหรือไม่อย่างไร และจะมีแนวทางในการพัฒนาการศึกษาไปสู่ความสมบูรณ์ของชีวิตได้อย่างไร

คำสำคัญ : การศึกษา คณะสงฆ์ไทย พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

This article introduces the concept of format and the goals of the study from the days of the lifetime of the Buddha, when Lord Buddha also lived and the study of the Buddhist priest in the days of the current to ordain in the Buddhist religion, so in this Article the author can focus on the study to find the answer that the study of the Sangha should focus on the subject of education management development should be adjusted to suit the modern era and how the education of Thailand that developed to current reply to the prosecution of the people in the national quality or not, and how they will have the guidelines in the development of the study to the integrity of your life.

Key word : education Sangha Buddhist

๑.บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาแต่โบราณกาล ปวงชนชาวไทย มากกว่าร้อยละ ๙๕ นับถือพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ องค์เอกอัครศาสนูปถัมภกตามโบราณราชประเพณี พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานชีวิตจิตใจ และเป็นแกนของวัฒนธรรมไทยทุกสาขา

ชายไทยทุกคนมีประเพณีว่า ควรได้บวชเรียนก่อนมีครอบครัว การบวชเรียนมีความหมายอยู่ในตัวเอง แล้วว่า เป็นการเข้าถือเพศเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา และศึกษาพระธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อันประกอบด้วยพระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรม ซึ่งเรียกว่าศึกษาพระปริยัติธรรม ดังจะพบอยู่เสมอว่า ผู้ที่มีความรู้ ในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี จะได้รับการยกย่องเคารพนับถือจากมหาชนทั่วไปว่า เป็นผู้แตกฉานในพระไตรปิฎก ซึ่งไม่จำเป็นว่าต้องเป็นพระภิกษุเท่านั้น แม้แต่สามเณรก็มีอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยที่ได้รับเกียรติอันนี้มาแต่โบราณกาล ดังเช่น สามเณรแก้ว ในเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นต้น

๒.แนวคิดการจัดการศึกษาในพระพุทธศาสนา

บรรพชิตหรือพระภิกษุในพระพุทธศาสนา มีภาระหน้าที่ที่จะต้องศึกษาพระไตรปิฎก เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ในการประพฤติปฏิบัติตน ให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย เพื่อให้สมประโยชน์ที่เป็นหนึ่งในพุทธบริษัทสี่ อันประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในฐานะที่เป็นบรรพชิต ไม่มีกิจอื่นเหมือนชาวบ้าน ดังนั้น กิจของบรรพชิต ซึ่งต้องอุทิศตนให้แก่พระศาสนา อย่างถูกต้อง ตรงทาง โดยเต็มความสามารถ เพื่อมุ่งสู่จุดมุ่งหมายปลายทางของพระพุทธศาสนา คือ ทำความสิ้นสุดแห่งทุกข์ และเพื่อให้มีความรู้ความสามารถ ในระดับที่มีคุณภาพพอที่จะสั่งสอนผู้อื่น ให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้ ก็จะต้องกระทำเพื่อธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา ให้มั่นคงสถาพรยิ่ง ๆ ขึ้นไป อันจะเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ แก่มวลมนุษยชาติ

การศึกษาพระปริยัติธรรมที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คันถธุระ เป็นหน้าที่ของ พระอุปัชฌาย์อาจารย์จะต้องสั่งสอนแก่ สัทธิวิหาริก และอันเตวาสิกของตน พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขของชาติ ทรงอุปถัมภ์การศึกษาของคณะสงฆ์ โดยจัดให้มีการสอบไล่ความรู้ ทางพระปริยัติธรรม ของพระภิกษุ และสามเณร ยกย่องผู้มีความรู้ ความสามารถ ให้ปรากฏด้วยการพระราชทานวิทยฐานะ สมณศักดิ์ ตลอดจนจตุปัจจัย เพื่อให้พระภิกษุ สามเณร ผู้มีความรู้ความสามารถ ตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้ดำรงคงอยู่ในพระพุทธศาสนาด้วยดี เพื่อสืบพระศาสนาต่อไปอย่างถูกต้อง และมีคุณภาพตามพระธรรมวินัย

สมเด็จพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงวางระบบศึกษาไว้เป็นสามขั้นตอนด้วยกัน คือ ขั้นปริยัติ ขั้นปฏิบัติ และขั้นปฏิเวธ

ขั้นปริยัติ เป็นการศึกษาพระธรรมวินัย ให้มีความรู้ในพระธรรมคำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้า รวมทั้งพระวินัย คือข้อบัญญัติต่าง ๆ ที่จะต้องประพฤติ ให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องถ่องแท้ เพื่อจะได้นำมาประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตรงทาง และยังสามารถแนะนำสั่งสอนผู้อื่น ให้มีความรู้ความเข้าใจ ในพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง

ขั้นปฏิบัติ เป็นการนำเอาพระธรรมวินัยที่ได้ศึกษามาจนรอบรู้ และเข้าใจถ่องแท้ดีแล้วมาประพฤติปฏิบัติด้วยกาย วาจา และใจ ในสองข้อแรก ส่วนใหญ่ก็จะเป็นไปในกรอบของพระวินัย คือศีลนั่นเอง ส่วนข้อที่สามเป็นการเจริญภาวนา อันได้แก่การฝึกสัมมาสมาธิ ซึ่งเป็นสมาธิ ในพระพุทธศาสนา มิใช่สมาธิโดยทั่วไป รายละเอียดในการนำไปสู่สัมมาสมาธิมีอยู่พร้อมมูล และ

ชัดเจนแล้วในพระไตรปิฎก เมื่อได้สัมมาสมาธิในระดับที่จะนำไปใช้ปฏิบัติวิปัสนาได้ ก็น้อมนำไปสู่การทำวิปัสนาอันเป็นอุบายให้เกิดปัญญา ที่ได้รู้เห็นความเป็นไปต่าง ๆ ของโลกตามความเป็นจริง

ขั้นปฏิเวธ เป็นขั้นที่แสดงผลของการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยในระดับต่าง ๆ ในเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับ จนถึงขั้นทำที่สุดแห่งทุกข์ อันเป็นจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

สำหรับการศึกษาไทยนั้น เป็นกระบวนการสร้างและพัฒนาประชากรของประเทศให้มีพลัง มีความสามารถที่จะพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีสันติสุข การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือพัฒนาพัฒนาประชากรและประเทศชาติ และการที่จะดำเนินไปได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพจะต้องอาศัยกระบวนการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาดีแล้ว

การศึกษามีส่วนสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาประเทศให้รุ่งเรืองทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมและสร้างภูมิปัญญาให้แก่สังคม

ระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องมีเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีหลักการที่ดี และจำเป็นต้องอาศัยการบริหารที่กระจายอำนาจให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด

๓.พระสงฆ์ควรศึกษาอะไรอย่างไร

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาแก่พระสงฆ์สาวกเป็นประจำทุกวัน นอกจากนั้น พุทธกิจประจำวัน อีกประการหนึ่งคือ ทรงสอดส่องดูเวไนยสัตว์ที่พระองค์ควรไปแสดงธรรม เพื่อให้ผู้นั้นได้สำเร็จมรรคผล ตามควรแก่อุปนิสัย ของเวไนยสัตว์นั้น ๆ นอกจากพระภิกษุสงฆ์แล้ว บรรดาพุทธศาสนิกชน ก็พากันไปฟังธรรมจากพระพุทธองค์โดยตรง ในตอนเย็นเป็นประจำทุกวัน พระภิกษุรูปใดหรือหมู่คณะใดฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธเจ้า ซึ่งบางครั้งทรงแสดงแต่โดยย่อ ทำให้ยังเข้าใจไม่แจ่มแจ้ง ก็พากันไปไต่ถามพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิให้อธิบายโดยพิสดารให้ฟัง พระเถระดังกล่าวมีพระสารีบุตร พระมหากัจจายนะ และพระมหากัสสปะ เป็นต้น แล้วทรงจำไว้ เมื่อมีโอกาสก็กราบทูลถามพระพุทธเจ้าว่า พระธรรมเทศนาเรื่องนั้น ๆ พระมหาเถระองค์นั้น ๆ ได้อธิบายโดยพิสดารเป็นอย่างนั้น ๆ พระพุทธองค์ก็ทรงรับรองว่าคำอธิบายนั้นถูกต้อง แม้พระองค์จะอธิบาย ก็จะอธิบายอย่างนั้น การศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้านี้เรียกว่าการศึกษาพระปริยัติธรรม

คำสอนของพระพุทธเจ้ามีองค์ ๙ ประการ เรียกว่า นวังคสัตถุศาสน์[๖๕] ส่วนประกอบ ๙ อย่างที่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ

๑. สุตตะ (พระสูตรทั้งหลาย รวมทั้งพระวินัยปิฎกและนิทเทส)

๒. เคยยะ (ความที่มีร้อยแก้วและร้อยกรองผสมกัน ได้แก่ พระสูตรที่มีคาถาทั้งหมด)

---

[๖๕] พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/ยุติ) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ๒๕๕๔

๓. เวยยากรณะ (ไวยากรณ์ คือความร้อยแก้วล้วน ได้แก่ พระอภิธรรมปิฎกทั้งหมด และพระสูตรที่ไม่มีคาถาเป็นต้น)

๔. คาถา (ความร้อยกรองล้วน เช่น ธรรมบท เถรคาถา เถรีคาถา เป็นต้น)

๕. อุทาน (ได้แก่ พระคาถาพุทธอุทาน ๘๒ สูตร)

๖. อิติวุตตกะ (พระสูตรที่เรียกว่าอิติวุตตกะ ๑๑๐ สูตร)

๗. ชาตกะ (ชาดก ๕๕๐ เรื่อง)

๘. อัพภูตธรรม (เรื่องอัศจรรย์ คือพระสูตรที่กล่าวถึงข้ออัศจรรย์ต่างๆ)

๙. เวทัลละ (พระสูตรแบบถามตอบที่ให้เกิดความรู้และความพอใจแล้ว ซักถามยิ่งๆ ขึ้นไป เช่น จูฬเวทัลลสูตร มหาเวทัลลสูตร เป็นต้น)

การศึกษาพระปริยัติธรรมก็เพื่อรักษาพุทธวจนะ ให้ดำรงอยู่ พระพุทธเจ้าใช้ ภาษามคธ หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า ภาษาบาลี ในการแสดงพระธรรมเทศนา เนื่องจากเป็นภาษาที่คนทั่วไป ในมัชฌิมประเทศ ใช้กันอยู่อย่างแพร่หลาย ดังนั้น แม้ว่าจะมีการแปลพระธรรมวินัยออกเป็นภาษาต่าง ๆ ในระยะต่อมา แต่ต้องไม่ทิ้งพุทธวจนะเดิมที่เป็นภาษาบาลี เพื่อจะได้ไว้เป็นหลักฐาน ในการตรวจสอบ ความหมายที่แท้จริง ป้องกันความวิปลาสคลาดเคลื่อน จากการแปลความหมายไปสู่ภาษาต่าง ๆ

ในพระไตรปิฎก[๖๖]มีกล่าวถึงการศึกษาไว้ในเรื่อง สิกขา การศึกษา ๓ อย่างของพระภิกษุไว้ดังนี้ “ สิกขา ๓ อย่าง คือ อธิศีลสิกขา ๑ อธิจิตตสิกขา ๑ อธิปัญญาสิกขา ๑

อธิศีลสิกขาเป็นไฉน? ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยความสำรวมในปาติโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอาจาระและโคจร เห็นภัยในโทษทั้งหลายมีประมาณน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบท ทั้งหลาย ศีลขันธ์น้อย ศีลขันธ์ใหญ่ ศีลเป็นที่ตั้ง เป็นเบื้องต้น เป็นเครื่องประพฤติ เป็นความสำรวม เป็นความระวัง เป็นปาก เป็นประธาน แห่งความถึงพร้อมแห่งกุศลธรรมทั้งหลายนี้เรียกว่า อธิศีลสิกขา

อธิจิตตสิกขาเป็นไฉน? ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สงัดจากกาม สงัดจากอกุศลธรรม บรรลุปฐมฌาน มีวิตกวิจาร มีปีติและสุขอันเกิดแต่วิเวกอยู่ เพราะวิตกวิจารสงบไป บรรลุทุติยฌาน อันมีความผ่องใสแห่งจิตในภายใน เป็นธรรมเอกผุดขึ้น ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีปีติและสุขอันเกิดแต่สมาธิอยู่ เพราะปีติสิ้นไป จึงมีอุเบกขา มีสติสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วยนามกาย บรรลุตติยฌานที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่า ผู้ได้ฌานนี้ เป็นผู้มีอุเบกขา มีสติ อยู่เป็นสุขเพราะละสุขละทุกข์และดับโสมนัสโทมนัสก่อนๆ ได้ บรรลุจตุตถฌานอันไม่มีทุกข์ไม่มีสุข มีอุเบกขาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่นี้เรียกว่า อธิจิตตสิกขา

อธิปัญญาสิกขาเป็นไฉน? ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มีปัญญา ประกอบด้วยปัญญาอันให้ถึงความเกิดและความดับ เป็นอริยะ ชำแรกกิเลส อันให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ ภิกษุนั่นย่อมรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาเหล่านี้อาสวะ

---

[๖๖] พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๙ พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๒๑ ขุททกนิกาย มหานิทเทส

นี้เหตุให้เกิดอาสวะ นี้ความดับอาสวะ นี้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับอาสวะ นี้เรียกว่า อธิปัญญาสิกขา"

๔.การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยควรมีเป้าหมายอย่างไร

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง จนสามารถกล่าวได้ว่าระบบปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนาก็คือระบบแห่งการศึกษาหรือฝึกฝนพัฒนาตนเอง ดังเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ไตรสิกขา ทั้งนี้ก็เพราะพระพุทธศาสนาถือว่าการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้มนุษย์มีชีวิตที่งอกงามจนบรรลุถึงอิสรภาพขั้นสูงสุด การให้ความสำคัญต่อการศึกษานี้จะเห็นชัดเจนเมื่อถึงบริบทแรกของการสร้างชุมชนสงฆ์และชีวิตบรรพชิต เริ่มต้นตั้งแต่การบวชซึ่งครั้งแรกพระพุทธเจ้าก็ได้ทรงบอกถึงเป้าหมายของการบวชไว้อย่างชัดเจนว่า "พรหมจรรย์นี้เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายโดยส่วนเดียว เพื่อคลายกำหนัด เพื่อดับเพื่อสงบระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพาน"[๖๗]

เมื่อพระพุทธศาสนาถูกนำมาประดิษฐานไว้ในประเทศไทย วัตถุประสงค์ของผู้ที่เข้ามาบวชก็มีหลากหลายมากมายขึ้น ดังที่ในปัจจุบันคนไทยชอบพูดกันว่า บวชลองคือลองบวชดูว่ามีอะไรน่าสนใจ บวชลี้คือมีภัยมาถึงตัวจึงอาศัยการบวชเป็นช่องทาง บวชหนีสงสารคือ บวชเพื่อปฏิบัติออกจากทุกข์ซึ่งการบวชประเภทนี้คือเป้าหมายแท้จริงของการบวชในพระพุทธศาสนา บวชผลาญข้าวสุก คือบวชอาศัยพระศาสนาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ไม่เล่าเรียนศึกษาปฏิบัติ บวชสนุกตามเพื่อน คือเห็นเพื่อนบวชนึกสนุกก็จึงบวชตาม เมื่อมีความต้องการที่หลากหลายขึ้น เป้าหมายของการบวชจึงได้มีการจำแนกสาระออกเป็นเป้าหมายหลักและเป้าหมายรอง ซึ่งจะได้แสดงให้เห็นดังต่อไปนี้

เป้าหมายหลัก

เมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทย ในช่วงแรกการศึกษาของสงฆ์ไทยก็ยังคงมีเป้าหมายการศึกษาที่เป็นไปตามพุทธประสงค์เดิมผ่านการศึกษาด้านวิปัสสนาธุระ ควบคู่ไปกับการเรียนคันถธุระเพื่อเป้าหมายแห่งความดำรงมั่นคงของพระพุทธศาสนา ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงเป้าหมายหลักของการบวชเรียนในสังคมไทยโดยสรุปแล้วมีอยู่ ๒ ประการ[๖๘] คือ

๑. เป็นการทำหน้าทีของพุทธศาสนิกชน คือ เป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ด้วยการรักษาพระธรรมวินัยให้เจริญมั่นคง ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อความเจริญงอกงามของมหาชนทั้งหลาย ยิ่งกว่านั้นคือเมื่อเรียนรู้แล้วประพฤติตามดำเนินชีวิตตามธรรม ก็เท่ากับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาไว้ในชีวิตของตนตราบใดที่ชาวพุทธแต่ละคนยังมีชีวิตอยู่พระพุทธศาสนาก็ยังคงอยู่สืบไป

---

[๖๗] พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๔ พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๖ มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ มหาสุญญตสูตร

[๖๘] สืบค้นจาก http://www.dhammajak.net/forums/viewtopic.php?t=38772 (สืบค้นเมื่อ ๑ กันยายน ๒๕๕๘)

๒. เป็นการศึกษาฝึกอบรมพัฒนาตนเอง เมื่อถึงที่สุดแล้วจุดหมายของการบวชก็ตกอยู่ที่ตัวเอง คือเป็นการพัฒนาชีวิต ทั้งในด้านความประพฤติ ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจที่มีความดีงามเข้มแข็งมั่นคงเป็นสุข และในด้านปัญญาคือมีความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

ต่อมาเมื่อพระภิกษุสามเณรถูกยกให้ดำรงตำแหน่งผู้นำทางด้านจิตวิญญาณแห่งสังคม การศึกษาของสงฆ์ก็ได้ขยายตัวออกไปอีกเป็น ๓ ด้าน โดยแต่ละด้านมีเป้าหมายหลักดังนี้คือ

๑.การศึกษาคันถธุระ หรือการศึกษาด้านปริยัติธรรม มีเป้าหมายหลักเพื่อการธำรงพระศาสนาให้ยั่งยืนสถาพร ด้วยการศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่แบ่งออกเป็น ๓ หมวด คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก และอภิธรรมปิฎก

๒.การศึกษาด้านวิปัสสนาธุระ มีเป้าหมายหลักเพื่อการชำระและฝึกฝนจิตใจให้บริสุทธิ์หมดจดจากความเศร้าหมอง หรือกิเลสทั้งปวง

๓.การศึกษาวิชาชีพอื่นๆ เช่น หมอยา หมอนวด หมอดู ตลอดจนเป็นช่างฝีมือต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่มีเป้าหมายอยู่ ๒ ทาง คือเป็นการศึกษาเพื่อให้มีวิชาติดตัวเมื่อลาสิกขาออกมาจะได้มีอาชีพที่ทำให้หาเลี้ยงตัวเองได้ และเป็นการศึกษาเพื่อสืบทอดวิชาให้กับชาวบ้าน

ในการศึกษาทั้ง ๓ ด้านนี้ การศึกษาด้านคันถธุระของพระสงฆ์จะได้รับการส่งเสริมมากที่สุดจากทั้งรัฐและประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากตามหลักของพระพุทธศาสนาถือกันว่าพระไตรปิฎกเป็นการสืบต่อพระพุทธศาสนา เพราะตราบใดที่ยังมีผู้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งสอนในพระไตรปิฎก พระพุทธศาสนาก็คงดำรงอยู่ตราบนั้น ทั้งในปัจจุบันมีการจัดการศึกษาในระบบของโรงเรียนตั้งแต่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์

ในยุคต่อมาเมื่อศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น ก็มีบุคคลเข้ามาอาศัยผ้าเหลืองหากินในทางมิชอบกับศาสนา เป้าหมายของการจัดการศึกษาจึงได้มีเพิ่มขึ้นอีกขึ้นหนึ่ง ดังที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงโปรดให้คณะสงฆ์ดำเนินการด้านโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ[๖๙]

๑. เพื่อดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา

๒. เพื่อกำจัดผู้ที่เข้ามาอาศัยพระพุทธศาสนาโดยวิธีไม่ชอบธรรม

๓. เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระสัทธรรม

เมื่อถึงยุคสมัยแห่งการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงรัชกาลที่ ๕ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ก็ทรงตั้งมหากุฏราชวิทยาลัยด้วยเป้าหมายเพื่อ

๑. เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาปริยัติธรรมชั้นสูง

๒. เพื่อเป็นสถานศึกษาวิชาทั้งของชาติทั้งของต่างชาติ

๓. เพื่อเป็นสถานที่เผยแพร่ธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งในและนอกประเทศ

---

[๖๙] รศ.สิริวัฒน์ คำวันสา. ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

๔. เพื่อให้ภิกษุสามเณร มีความรู้และความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

๕. เพื่อให้ภิกษุสามเณร มีความรู้และความสามารถในการค้นคว้า โต้ตอบหรืออภิปรายธรรมได้อย่างกว้างขวางแก่ชาวไทยและชาวต่างชาติ

๖. เพื่อให้ภิกษุสามเณร ได้เป็นกำลังสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนาและเป็นศาสนาทายาทที่เหมาะแก่กาลสมัย

๗. เพื่อความเจริญก้าวหน้า และคลอยู่ตลอดกาลนานของพระพุทธศาสนา

ส่วนเป้าหมายโดยสรุปของจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก็มีใจความแทบไม่แตกต่างกัน คือ เพื่อสร้างภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาพร้อมทั้งหลักศาสนาและวิชาการอย่างอื่น อันจะช่วยให้สามารถดำรงไว้ซึ้งพระศาสนาและนำพุทธธรรมไปเผยแพร่ให้เกิดสันติสุขแก่ประชาชนโดยทั่วไป

การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยทุกยุคทุกสมัยนั้นจะมีเป้าหมายหลักของการศึกษาอยู่ ๒ ประการ คือ

๑.เพื่อการบรรลุคุณธรรมสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพานซึ่งข้อนี้จัดว่าเป็นเป้าหมายที่ได้แก่ผู้ศึกษาโดยตรง หรือเรียกว่าเป็นประโยชน์ส่วนตน

๒.เพื่อการรักษาและสืบอายุพระศาสนาให้มั่นคงถาวร ในข้อนี้จัดเป็นเป้าหมายที่สร้างประโยชน์ให้แก่สังคมและมหาชนส่วนใหญ่ ในข้อนี้ให้ถือว่าเป็นหลักใหญ่ เพราะมีความสอดคล้องกับเป้าหมายหลักของการศึกษาที่จะทำให้พระพุทธศาสนามีอายุยืนยาว มั่นคงตลอดระยะเวลาในกาลแห่งศาสนาของพระบรมศาสดา อันมีมาแต่ครั้งพุทธกาลดังที่พระพุทธเจ้าได้ทรงรับสั่งกับพญามารที่มาทูลเชิญให้เสด็จปรินิพานในตรัสรู้กาลว่า

“มารผู้มีบาป เราจะยังไม่ปรินิพพานตราบเท่าที่ภิกษุทั้งหลายผู้สาวกของเรายังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แกล้วกล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ไม่ปฏิบัติชอบ ไม่ปฏิบัติตามธรรม เรียนกับอาจารย์ของตนแล้ว แต่ก็ยังบอก แสดงบัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายไม่ได้ ยังแสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ปราบปรัปวาท ที่เกิดขึ้นให้เรียนร้อยโดยชอบธรรมไม่ได้”[๗๐]

เป็นการแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงให้ความสำคัญต่อการสืบอายุพระพุทธศาสนาให้มั่นคงเป็นอย่างยิ่ง โดยมีการแสดงเหตุแห่งความมั่นคงสถาพรของพระพุทธศาสนาไว้ในพุทธวัจนะบทดังกล่าว

เป้าหมายรอง

นอกจากเป้าหมายหลักที่เป็นเป้าหมายโดยตรงของการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยแล้ว ยังมีเป้าหมายรองของการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยที่ถูกติดอยู่กับสังคมโดย มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเป้าหมายหลักดังต่อไปนี้

๑.เพื่อความมั่นคงของอำนาจด้านการปกครองคณะสงฆ์

---

[๗๐] พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่ม ๒ ภาค ๑

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยนั้นมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองในหมู่สงฆ์ด้วยกันเอง ซึ่งแต่เดิมเมื่อชุมชนสงฆ์อยู่ด้วยกันจะใช้การปกครองกันด้วยระเบียบแห่งธรรมวินัย คือ ผู้บวชใหม่จะต้องกล่าวคำขอนิสัยเพื่อขออยู่อาศัยหรืออยู่ในการปกครองของอุปัชฌาย์ ซึ่งการปกครองระหว่างอุปัชฌาย์และสัทธิวิหาริก จะเป็นไปด้วยการให้การศึกษา ผู้มีพรรษาน้อยให้ความเคารพผู้มีพรรษามากกว่า จนเกิดเป็นระบบความสัมพันธ์พื้นฐานที่เป็นรากฐานการปกครองในพระพุทธศาสนา เมื่อองค์กรสงฆ์มีขนาดใหญ่ขึ้นระบบการปกครองจึงซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับ ดังนั้นเพื่อจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งด้านการปกครองจึงจำเป็นต้องผูกองค์กรสงฆ์ไว้ด้วยการจัดการศึกษาที่สามารถเชื่อมโยงหน่วยสงฆ์ทั้งหมดเข้าหากัน

๒.เพื่อความมั่นคงของอำนาจด้านการปกครองฝ่ายบ้านเมือง

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์นับว่าเป็นการส่งเสริมการปกครองและฐานะทางการเมืองให้แก่พระมหากษัตริย์ไทยนับแต่อดีตประการหนึ่ง คือ การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เพราะหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการช่วยส่งเสริมการปกครองบ้านเมือง เช่น แนวคิดเรื่อง “ปิตุราชา” ที่กษัตริย์สมัยสุโขทัยใช่เป็นหลักในการปกครอง ซึ่งเป็นผลให้พระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัยรักษาอำนาจได้ด้วยดีมาโดยตลอด หรือหลักธรรมในหมวดการปกครองบ้านเมืองเช่น ทศพิธราชธรรม สังคหวัตถุ ๔ ตลอดจนการรักษาศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ อยู่เสมอ รวมถึงการสั่งสอนประชาชนให้ประพฤติธรรมด้วยการบำเพ็ญทาน ศีล และการไม่เบียดเบียนหมู่สัตว์ต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองให้แก่พระมหากษัตริย์เอง

๓.เพื่อส่งเสริมการศึกษาของบ้านเมือง

ก่อนที่จะมีการปฏิรูปการศึกษาของบ้านเมืองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วัดมีความสำคัญในฐานะที่ทำหน้าทีเป็นสถาบันการศึกษาของกุลบุตรนับตั้งแต่โบราณมา ซึ่งการศึกษาของคนในสมัยนั้นจะศึกษาด้วยการสืบทอดตลอดจนสร้างสรรค์วัฒนธรรมโดยอัตโนมัติ และเป็นเรื่องของการประพฤติตนเป็นคนดี สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมด้วยความสงบสุข การศึกษาสมัยนั้นอาจเรียกได้ว่าเป็นการศึกษาวิชาชีวิตที่มีแนวคิดภายใต้อุดมการณ์ของสังคมพุทธศาสนาและค่านิยมตามประเพณีในสังคม บรรดาพ่อแม่เมื่ออยากให้ลูกมีความรู้ก็มักจะนำบุตรไปฝากเป็นศิษย์ของพระ เพื่อจะได้มีโอกาสเล่าเรียนเขียนอ่านหนังสือ ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นบุคคลกลุ่มเดียวที่ทรงคุณธรรมความรู้ นอกจากพระจะเป็นผู้ให้ความรู้ทางด้านการเล่าเรียนเขียนอ่านแล้ว พระยังเป็นผู้อบรมสั่งสอนศีลธรรมให้แก่เด็กอีกด้วย โดยเฉพาะเด็กที่แก่นแก้วหรือประพฤติตนเป็นเด็กเหลือขอก็จะถูกอบรมบ่มนิสัยจนถึงให้บวชเณรเพื่อให้อยู่ในกรอบวินัย การบวชเป็นเณรของเด็กชายนั้นถึงจะเป็นระยะเวลาสั้นๆ แต่พ่อแม่ของเด็กก็จะเห็นว่าเป็นบุญกุศล สำหรับการศึกษาชั้นสูง วัดก็ยังเป็นแห่งการศึกษาแห่งเดียวในสมัยนั้น ดังที่ เอ. บี. กริสโวลด์ ได้กล่าวไว้ว่า”ประเทศไทยในสมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระนั่งเจ้าอยู่หัวนั้น ไม่มีมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนนอกจากวัด. . . พระสงฆ์เป็นเสมือนอาจารย์ในมหาวิทยาลัยคือมีหน้าที่ทั้งด้านการศึกษาและวิจัยพระสงฆ์บางรูปชำนาญในภาษาบาลี. . . แต่บางรูปก็ชำนาญในการฝึกฝนจิตตนเองให้บริสุทธิ์สะอาดด้วยการบำเพ็ญสมาธิ. . .”

การศึกษาภายในวัดของเจ้านายฝ่ายชาย จะควบคู่ไปกับการศึกษาในวังของเจ้านายฝ่ายหญิง ซึ่งจะเล่าเรียนประเพณี และระเบียบวินัยของกุลสตรี ซึ่งการบวชนั้นจะถือได้ว่าเป็นเสมือนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย เมื่อสิกขาลาเพศออกมาจะได้รับการยกย่องจากสังคมว่าเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมศึกษามาเป็นอย่างดี และมีโอกาสก้าวหน้าต่อไป อาจได้เป็นเจ้าคุณ และสมเด็จก็ได้หรือถ้าฝากเนื้อฝากตัวกับเจ้าขุนมูลนายก็อาจเป็นใหญ่เป็นโตในราชการได้

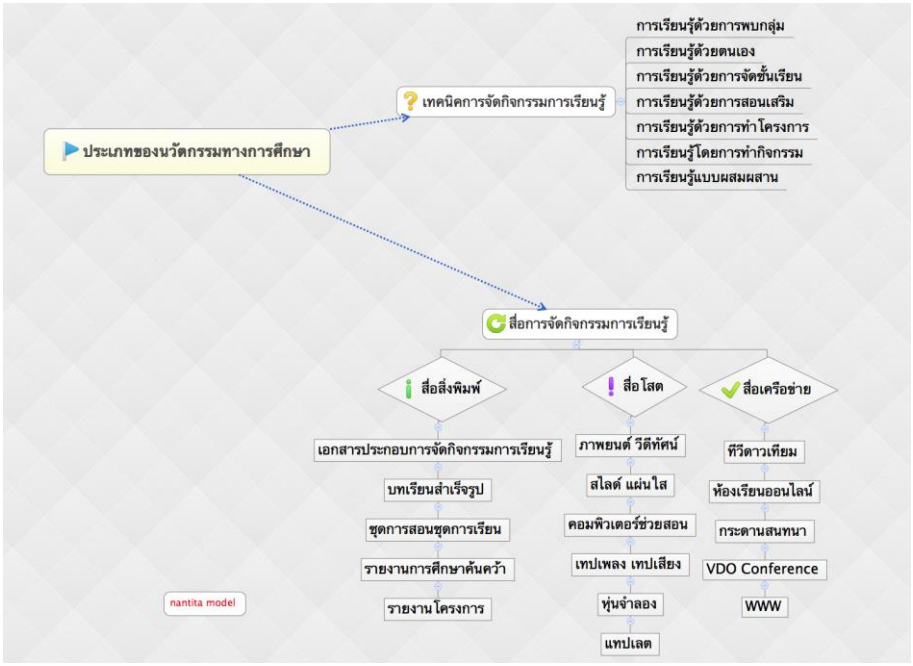
๔.เพื่อจำกัดผู้ที่เข้ามาหากินกับพระพุทธศาสนา

การศึกษามีส่วนช่วยให้พระศาสนามั่นคงจากการแฝงตัวเข้ามาหาผลประโยชน์ของอสัตบุรุษเป็นอย่างมาก เช่นการจัดรูปแบบการศึกษาของสงฆ์ในสมัยพระนารายณ์มหาราชก็มีเหตุผลหนึ่งที่มาจากการปลอมบวชเพื่อหากินกับพระศาสนาเป็นอันมาก หรือการจัดหลักสูตรนักธรรมในสมัยของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ก็มีเหตุมาจากการที่มีผู้เข้ามาบวชเพื่อหลบหนีการเกณฑ์ทหารมาก เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาของคณะสงฆ์จึงเป็นวิธีการหนึ่งในการปราบปรามเหลือบไรที่มาอาศัยเกาะกินกับศาสนา

๕.เพื่อการดำเนินสถานภาพความเป็นผู้นำของสังคม

ข้อนี้เป็นความพิเศษอันเป็นผลการสร้างสรรค์ของการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยที่สถาบันสงฆ์ถูกสถาปนาให้รับบทความเป็นผู้นำทั้งในด้านจิตวิญญาณ และในด้านการศึกษาทั้งวิชาการและวิชาชีพมาคู่กับสังคมแม้ว่าในปัจจุบันพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่จะขาดคุณภาพความเป็นผู้นำลงไปบ้าง แต่การศึกษาของคณะสงฆ์ในฝ่ายมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ยังเป็นเครื่องมือในการประดิษฐ์และค่ำจุนวัตถุประสงฆ์นี้เอาไว้อยู่จนปัจจุบัน

เมื่อกล่าวโดยสรุปเป้าหมายหลักของการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่ต้นมานั้น ยังกล่าวเป็นไปตามพุทธฎีกาของพระพุทธศาสดาที่ได้ตรัสไว้ตั้งแต่สมัยแรกเริ่มแต่ในปัจจุบันความสำคัญของเป้าหมายหลักนี้ ดูค่อนข้างจะเป็นไปในทางอุดมคติเสียมากกว่า ดังนั้นความมุ่งหวังด้านเป้าหมายรองจึงเป็นสิ่งที่หวังผลได้ดีกว่าสำหรับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยด้วยความหวังว่าความสำเร็จแห่งเป้าหมายรองจะนำมาซึ้งความหวานชื่นแห่งเป้าหมายหลักไม่วันใดก็วันหนึ่ง

๕.ระบบการศึกษาไทย

ระบบการศึกษาได้รับการพัฒนามาตลอด แต่ยังไม่สามารถบรรลุผลตามที่กำหนดไว้เท่าใดนัก เพราะยังมีปัญหาด้านคุณภาพของผลผลิต ด้านการกระจายโอกาสทางการศึกษา ด้านการบริหารการศึกษา และด้านการระดมสรรพกำลังเพื่อจัดการศึกษา

ความจำเป็นในการปรับปรุงระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับเงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเป็นระยะๆ เป็นสิ่งที่ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องตระหนัก ทั้งนี้เพื่อให้สามารถพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมกับสภาพ และความต้องการของประเทศในอนาคต

ดังนั้น การพัฒนาพลเมืองของประเทศให้เป็นผู้มีปัญญา มีคุณธรรม มีความสามารถพื้นฐานหรือศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป กอปรทั้งให้ความสามารถประกอบอาชีพหรือเป็นแรงงานสำหรับพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการศึกษาที่ดี

ระบบการศึกษาที่ดีจะต้องมีความยืดหยุ่น ให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจ ความพร้อม ได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาและตลอดชีวิต มีเครือข่ายการเรียนรู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ประเภทต่างๆ จากแหล่งต่างๆ ไปยังผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องโดยอาศัยทั้งระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และกึ่งระบบโรงเรียน

ปัจจุบันระบบการศึกษาได้มีนวัตกรรมทางการศึกษาที่หลากหลาย ทั้งเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรียกได้ว่าการศึกษาในปัจจุบันผู้เรียนมีโอกาสที่จะเข้าถึงความรู้ได้ง่ายและมากกว่าเดิม ไม่เหมือนการศึกษาแบบเดิมๆที่ผู้เรียนจะต้องรอ

การป้อนความรู้จากครูผู้สอนอย่างเดียว ถ้าไม่เข้าระบบโรงเรียนก็ไม่มีโอกาสที่จะได้เรียนรู้อะไร หรือความรู้ที่ครูถ่ายทอดมาให้เท่าไหร่ก็ได้ความรู้ไปเท่านั้น

ระบบโซเชียลเนทเวิร์คที่ใช้ในกระบวนการเรียนรู้มีความครอบคลุมไปทุกสาขาวิชาชีพ แม้กระทั่งการศึกษาของสงฆ์ ในปัจจุบันก็ยังต้องปรับตัวมาใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เป็นการประหยัดทั้งทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ประหยัดเวลาในการศึกษา สามารถทบทวนบทเรียนได้ในภายหลังอีกด้วย

๖.บทสรุป

ดังได้กล่าวมานี้ทั้งความเป็นมา รูปแบบ และเป้าหมายของการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ที่กล่าวมาแล้วนี้เป็นการสร้างพื้นฐานความเข้าใจอันจะนำมาสู่การศึกษาปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในอนาคต ผนวกกับการศึกษาของไทยที่จะต้องมีการปรับตัวอีกเพื่อพัฒนาบุคลากรของชาติให้เป็นคนดีมีคุณภาพ และที่สำคัญคือการกระจายการศึกษาอออกไปให้ทั่วถึงทั้งประเทศ เพราะในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ความเจริญทางเทคโนโลยีการศึกษายังกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่เท่านั้น ผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกลความเจริญไม่ว่าจะเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ยังไม่มีโอกาสที่จะเข้าถึงความรู้ที่หลากหลาย ควรที่ผู้รับผิดชอบทางการศึกษาของชาติและของพระศาสนาจะได้ให้ความสำคัญเร่งด่วนในการกระจายทรัพยากรและบุคลากร รวมทั้งนวัตกรรมทางการศึกษาไปสู่ผู้ที่อยู่ในถิ่นอันกันดาร ให้ได้มีโอกาสทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เจริญทั้งกาย เจริญทั้งจิต ทำให้ชีวิตมีความสุข สังคมมีความสุขยิ่งๆขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์, **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/ยุติ)** (ป.อ. ปยุตฺโต), ๒๕๕๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่ม ๒ ภาค๑.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๙.

----------, **พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๔ พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๖ มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ มหาสุญญตสูตร.**: กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๙.

----------,**พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๙ พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ ๒๑ ขุททกนิกาย มหานิทเทส.**กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๙.

สิริวัฒน์ คำวันสา,รศ.,**ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

แหล่งออนไลน์ : http://www.dhammajak.net/forums/viewtopic.php?t=38772 (สืบค้นเมื่อ ๑ กันยายน ๒๕๕๘)

ภาค ๒
บทความวิทยานิพนธ์
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

การศึกษาวิเคราะห์ปัตตานุโมทนามัยในพระพุทธศาสนาเถรวาท

AN ANALYTICAL STUDY OF PATTANUMODANAMAYA IN DERAVADA BUDDHIST

พระครูนิภาสสันติวิกรม (อุดรปิยธมฺโม/แวงยางนอก)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของบุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒)เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของปัตตานุโมทนามัย ๓)เพื่อวิเคราะห์ปัตตานุโมทนามัยและการนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย

ผลจากการศึกษาเห็นว่า เรื่องบุญในพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่มีมานาน และในสังคมไทยนั้นมีแนวคิดเรื่องบุญว่าเป็นสิ่งที่ทำแล้วทำให้มีความสุขส่วนการอนุโมทนาบุญที่ผู้อื่นกระทำแล้วย่อมทำให้ได้รับความสุขเช่นเดียวกัน จากการศึกษาวิจัยในเรื่องปัตตานุโมทนามัยในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า

๑)บุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้นย่อมให้เห็นถึงผลที่ได้รับตามความคาดหวังของการกระทำเป็นที่ตั้งช่วยทำให้จิตใจไร้อกุศลทั้งปวง อันเกิดจากการกระทำด้วยใจที่บริสุทธิ์ทางกาย วาจา และใจเป็นเครื่องเกื้อหนุนผลลัพธ์ที่ถูกต้องให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจในเรื่องของบุญมากยิ่งขึ้น ซึ่งบุญนั้นเป็นผลที่ได้รับจากการกระทำที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ประกอบด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์เป็นที่ตั้ง

๒)ปัตตานุโมทนามัย ตามความหมายคือการอนุโมทนาส่วนบุญ หรือคุณความดีที่ผู้อื่นกระทำแล้ว รวมถึงการพลอยชื่นชมยินดีกับส่วนบุญและคุณงามความดีที่ผู้อื่นกระทำ ที่ประกอบด้วยใจที่บริสุทธิ์ ทำให้กายพร้อม วาจาพร้อม และใจพร้อม

๓)ปัตตานุโมทนามัยช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เพราะคนในสังคมมีจิตใจที่งดงาม ยินดีในการสร้างคุณงามความดีแม้ไม่ได้กระทำเองแต่ก็ยินดีและอนุโมทนาในสิ่งที่ผู้อื่นกระทำด้วยความบริสุทธิ์ใจดังนั้น สังคมที่มีคนที่ประกอบไปด้วยผู้มีความปรารถนาดีและพลอยยินดีกับคุณงามความดีที่บุคคลอื่นกระทำ ประพฤติปฏิบัติธรรม และช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาสเพื่อสร้างโอกาสให้กับผู้อื่นเพื่อการดำเนินไปพร้อมกันในการสร้างความสามัคคีให้เกิดมีขึ้นของคนในสังคม ช่วยให้สังคมชุมชน สังคมประเทศดำเนินไปด้วยคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามอยู่ตลอดเวลา

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the meaning and significance of Puñña (merit) in Buddhist Scriptures, 2) to study the meaning and significance of Pattanumodanamaya (rejoicing in others' merit), and 3) to analyze the application of Pattanumodanamaya in Thai society.

This research applied the documentary research with collecting data from Tipitaka, Commentary, the academic textbooks, related documents and researches. Analysis of the data used the analysis of the content and the summary of the research used presenting the descriptive results of the research.

Results of the Research

1) The Puñña (merit) in Buddhist Scriptures showed the result of the action that made the mind wholesome, originated from the action with the pure mind by body, speech and mind, and supported the good result in understanding the Puñña to the Buddhists. The Puñña was the result of the action in body, speech, and mind consisting of the intention.

2) The Pattanumodanamayawas the rejoicing in others' merit or the others' goodness. Moreover,the appreciation in the others' merit consisted of the pure mind to make the readiness in body, speech, and mind.

3) The Pattanumodanamaya helped the people living in the society happily because the people in the society were kind, glad to make their goodness and the others' goodness with the pure mind. Therefore, the society consisted of the people who were kind, glad to make their goodness and the others' goodness with the pure mind, practiced the meditation, and helped the disadvantaged people to make the unity for the people in the society. These made the community and the nation proceeding with the virtue and ethics.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การทำบุญของชาวไทยมักจะมีเป้าหมายในทางวัตถุมากกว่าเป้าหมายที่แท้จริงตามหลักพุทธศาสนาบางรายทำบุญเพื่ออยากร่ำรวยทำบุญเพื่อให้มีหน้ามีตาในสังคมบางรายทำบุญเพื่อสะเดาะเคราะห์เพื่อโชคลาภหรือเพื่อป้องกันภัยอันตรายเป้าหมายเหล่านี้เป็นเป้าหมายทางรูปธรรมหรือเป็นไปเพื่อเพิ่มความโลภความเห็นผิดในการทำบุญมากกว่าที่จะเป็นการทำบุญด้วยปัญญาบางรายถึงกับทำบุญแบบหมดเนื้อหมดตัวมีเงินมีทองเท่าไรก็ทุ่มเทบริจาคอย่างสุดๆจนเกิดปัญหาขึ้นในครอบครัวอันเกิดจากการทำบุญที่ผิดๆถ้าพูดถึงเรื่องการทำบุญหลายท่านอาจนึกถึงการไปทำบุญที่วัดบ้างการทำบุญด้วยการใส่บาตรตอนเช้าหรือนึกถึงการให้ทานต่างๆเช่นการถวายสังฆทานบำเพ็ญกุศลในการร่วมถวายผ้ากฐินถวายผ้าป่าบังสุกุลซึ่งเป็นการทำบุญที่พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ประพฤติปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่องบางท่านมีความเข้าใจในเรื่องการทำบุญไม่สอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาโดยคิดว่าการทำบุญต้องทำด้วยการบริจาคทรัพย์และถวายทานเท่านั้นบางท่านอาจคิดว่าเงินที่มีอยู่ยังไม่พอใช้จะให้ไปทำบุญอีกได้อย่างไรซึ่งความคิดเหล่านี้ล้วนเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้องเพราะพระพุทธศาสนาได้แสดงหลักการทำบุญไว้๑๐วิธีและไม่จำเป็นต้องไปทำที่วัดเท่านั้นอีกทั้งไม่จำเป็นต้องเสียเงินสักบาทและที่สำคัญหลายท่านอาจลืมคิดไปว่าชีวิตคนเราที่ลำบากยากแค้นอยู่ทุกวันนี้สาเหตุเป็นเพราะแต่ก่อนไม่ค่อยได้ทำบุญนั่นเองแล้วอย่างนี้จะให้ชีวิตวันข้างหน้าดีได้อย่างไรในเมื่อทุกวันนี้เราใช้บุญเก่าไปวันๆโดยที่ไม่ได้สร้างบุญใหม่เลยตรงกันข้ามกับยิ่งสร้างบาปกรรมมากขึ้นเรื่อยๆหลายคนให้เหตุผลว่าที่ไม่ได้สนใจเรื่องบุญเรื่องทานเพราะยังไม่รวยไม่อยากเสียค่าใช้จ่ายออกไปอีกแต่คนที่รู้ความจริงในกฎของธรรมชาติจะรู้ว่าถ้าคุณอยากรวยก็ยิ่งต้องทำบุญ(โดยเฉพาะการให้ทาน)จริงอยู่ที่ว่าพระพุทธศาสนาสอนให้ไปนิพพานอันเป็นความสุขสูงสุดแต่หากใครยังทำไม่ได้ถึงขั้นนั้นอย่างน้อยๆพระพุทธศาสนาก็สอนวิธีหนีอบายภูมิทั้ง๔อันได้แก่นรกอสุรกายเปรตและเดรัจฉาน(ซึ่งมีชีวิตที่ลำบาก)สอนให้มีความสมบูรณ์ในมนุษย์สมบัติ(หรือความร่ำรวยนั่นเอง)สวรรค์สมบัติ(ความสุขอันเป็นทิพย์ในสวรรค์)และพรหมสมบัติ(ความสุขที่เหนือยิ่งกว่าสวรรค์ของเหล่าพรหม)จะเห็นว่าไม่ว่าเราจะมีเป้าหมายคือนิพพานหรือแค่

อยากไปเกิดในสวรรค์หรือบางคนอยากมีชีวิตเป็นมหาเศรษฐีเท่านั้นพระพุทธศาสนาก็สอนให้ได้หมดและการทำบุญเพื่อให้ได้สิ่งต่างๆเหล่านี้ก็มีอยู่๑๐วิธีหรือที่เรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ๑๐

บุญกิริยาวัตถุ[๑]หมายถึงการกระทำที่เป็นบุญมีอยู่๑๐อย่างโดยแบ่งเป็น๓หมวดคือ

๑.หมวดทานได้แก่ทานมัยปัตติทานมัยปัตตานุโมทนามัย

๒.หมวดศีลได้แก่สีลมัยอปจายนมัยเวยยาวัจจมัย

๓.หมวดภาวนาได้แก่ธัมมัสสวนมัยธัมมเทสนามัยภาวนามัย

ส่วนทิฏฐุชุกรรมเข้าได้กับทุกหมวดในงานวิจัยนี้จะเป็นการวิเคราะห์หัวข้อปัตตานุโมทนามัย(การยินดีในความดีของผู้อื่นหรืออนุโมทนา)อานิสงค์แห่งปัตตานุโมทนามัยพระพุทธเจ้าก็ทรงสรรเสริญว่าเป็นความดีโดยมูลเหตุแห่งตันหา๓ประการอันได้แก่ความทะยานอยากไม่ปรุงแต่งให้มีขึ้นมีขึ้นแล้วอยากให้ทรงตัวอยู่นานๆมีขึ้นแล้วไม่อยากให้เสื่อมสลายไปจนเกิดอุปาทานขันธ์ว่าเราดีกว่าเขาเราเสมอเขาเราเลวกว่าเขาเมื่อหมกมุ่นกับอุปาทานขันธ์มากเข้าจะมีการแสดงผลทางใจวาจากายเป็นลำดับดังนี้มีจิตริษยาอาฆาตพยาบาทและด้วยการละเมิดศีล

การอนุโมทนานั้นจึงมีอานิสงส์มากเพราะเหตุว่าโดยปกติคนทุกคนมักมีอารมณ์จิตที่มีอุปาทานขันธ์เป็นของตนอยู่มากเมื่อใดที่บุคคลอื่นได้ดีเหนือตนหรือทำความดีมากกว่าตนก็มักมีการนำตนเองไปเปรียบเทียบความดีกับคนนั้นคนนี้เสมอจนทำให้จิตของตนเองนั้นเศร้าหมองไปและบางครั้งก็เกินไป(หากตายในวาระจิตที่เศร้าหมองนั้นย่อมไปสู่อบายภูมิ)จนเกิดเป็นความอิจฉาริษยาอยู่ในใจถ้าหากคนเราสามารถที่จะละความอิจฉาริษยาของใจได้ก็ถือว่าเป็นกุศลใหญ่เท่ากับว่าได้ละอุปาทานขันธ์ได้วาระหนึ่งแล้วการอนุโมทนาในกุศลที่บุคคลอื่นได้กระทำดีแล้วด้วยความจริงใจจึงมีอานิสงส์มากเพราะในขณะนั้นถือว่าจิตได้ว่างจากกิเลสแล้วชั่วขณะจิตหนึ่งการที่มีบางคนได้กล่าวว่า“เป็นความเชื่ออย่างหนึ่งเมื่ออนุโมทนาแล้วสบายใจ”ยังไม่ตรงนักในความเป็นจริงในส่วนของกำลังใจของผู้ที่เข้าไปอนุโมทนาในกุศลนั้นมีความยินดีในการทำความดีเทียบเท่ากับผู้ที่ทำกุศลเองจึงมีกำลังใจเกือบเต็มคือ๙๙%ขาดอยู่อีก๑%คือเพียงแต่ไม่ได้ทำความดีนั้นด้วยตนเองเท่านั้นแต่ก็เป็นการทำบุญที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ในพระพุทธศาสนาเพราะฉะนั้นทุกคนสามารถที่จะสั่งสมบุญได้มากขึ้นในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุโมทนาถ้ามีความเข้าใจในขั้นตอนของการทำบุญเช่นนี้แล้วเราสามารถทำบุญได้ทุกที่ทุกเวลา[๒]

ปัตตานุโมทนามัยตามความหมายในพจนานุกรมพุทธศาสน์คือบุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญทำบุญด้วยการยินดีในการทำดีของบุคคลอื่น[๓]ในการศึกษาวิเคราะห์เรื่องปัตตานุโมทนามัยในครั้งนี้ก็เพื่อที่จะทำความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับพุทธศาสนิกชนที่สนใจในเรื่องของความเข้าใจอันถูกต้องและสามารถที่จะนำความรู้ความเข้าใจนี้ไปประพฤติปฏิบัติด้วยความถูกต้องตามหลักทฤษฎีทางพระพุทธศาสนาเพราะในสภาพการณ์ปัจจุบันการทำบุญทำกุศลหรือการทำทานในทางพระพุทธศาสนาผู้ปฏิบัติได้ประพฤติปฏิบัติไปตามความเข้าใจของตนเองหรือได้รับการปลูกฝังมาจากบรรพบุรุษที่เคยปฏิบัติมาก่อนและสั่งสอนให้ลูกหลานกระทำตามความเชื่อของตนเองที่เคยมีมาก่อนซึ่งในความเชื่อนั้นจะไปในทางที่ถูกหรือในทางที่ผิดนั้นในเรื่องของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วไม่เคยได้นึกถึงหรือเข้าใจไปในลักษณะที่ผิดพลาดจากความเป็นจริงแต่ยึดติดอยู่ความเชื่อดั้งเดิมว่าทำแล้วก็ได้กุศลเหมือนกันขึ้นสวรรค์ไม่ต้องตกอยู่ใน

---

[๑]ขุ.ธ.อ.(ไทย) ๗๕/๖๐/๔๒๗.

[๒] พระชายวรธมฺโม,**ฉลาดทำบุญ,**(กรุงเทพมหานคร:เครือข่ายพุทธิกา,๒๕๔๔),หน้า๕๔.

[๓] พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต),**พจนานุกรมพุทธศาสน์**, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์พุทธศาสนาของธรรมสภา,พิมพ์ครั้งที่๑๗,๒๕๕๔ (ชำระ-เพิ่มเติมช่วงที่๑ยุติ)),หน้า๒๓๔.

นรกอบายภูมิทำให้มากสั่งสมให้มากกุศลหรือบุญนั้นจะช่วยส่งเสริมตัวเองและครอบครัวให้มีความสุขความเจริญยิ่งทำมากยิ่งได้มากหรืออาจจะใกล้นิพพานตามที่พระพุทธองค์ได้บำเพ็ญมา

จากความเชื่อหรือศรัทธาที่ปราศจากเหตุผลทางปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผล หรือความเป็นจริงกลายเปลี่ยนเป็นความเชื่อแบบงมงายที่ทำตามกันมาในเรื่องของการทำบุญ จำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ถูกต้อง การที่พลอยยินดีกับบุญที่บุคคลอื่นกระทำจะให้ผลสำเร็จได้หรือไม่นั้น แท้จริงแล้วเป็นเช่นไรเพราะการปลูกฝังความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญที่มีมาอย่างยาวนานนี้เองทำให้พุทธศาสนิกชนหรือประชาชนผู้นับถือในพระพุทธศาสนากระทำกันมาอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นวัฒนธรรมและประเพณี การนำเอาหลักคำสอนของทางศาสนาพราหมณ์และศาสนาฮินดูมาผสมผสานกับพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาจนแยกแทบไม่ออกว่าการกระทำอย่างนี้เป็นหลักการที่ถูกต้องหรือไม่ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนายกตัวอย่างให้เห็นชัดเจนในปัจจุบันที่พบเห็นกันอยู่บ่อยๆแม้กระทั่งในวัดเองพระภิกษุในปัจจุบันได้กระทำให้เห็นอยู่บ่อยๆคือเมื่อจะประกอบพิธีอะไรนิยมทำการบวงสรวงบอกกล่าวเทพยดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เสียก่อนเพื่อให้ท่านอำนวยอวยพรให้สิ่งเหล่าสำเร็จตามความต้องการ

ในข้อนี้หลักการหรือทฤษฎีทางพระพุทธศาสนามิได้สอนไว้อย่างนั้น ถ้าจะปฏิบัติตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงแล้วต้องยึดธรรมเป็นหลัก โดยเนื้อแท้แล้วพิธีกรรมดังกล่าวในพุทธศาสนาเองไม่มีปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมคนไทยนั้นโดยส่วนใหญ่แล้วได้นำเอาพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ศาสนาฮินดูมาใช้ร่วมกันในการทำตามวัฒนธรรมประเพณีในการบำเพ็ญบุญทางพระพุทธศาสนาตามหลักของบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการนั้น มีการทำบุญโดยมิต้องใช้ทรัพย์สิน เงินทองของมีค่าบริจาคทำบุญ ทำเพียงการพลอยอนุโมทนาบุญ พลอยยินดีกับคนที่ทำบุญก็ได้บุญเช่นกัน การทำใจให้มีความสุขยินดีในกองการกุศลยินดีในทานที่ตนและครอบครัวได้กระทำมาหรือแม้กระทั่งยินดีในกุศลที่บุคคลอื่นกระทำมาเป็นการทำบุญที่ลงทุนน้อย แต่ได้ผลบุญมากซึ่งเหตุนี้เองทำให้ผู้วิจัยสนใจในเรื่องนี้และต้องการนำหลักการอนุโมทนาบุญนี้มาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย

ดังนั้นในการทำการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาในเรื่องของการอนุโมทนาบุญที่ตนเองกระทำและผู้อื่นได้กระทำมานั้นมีผลในทางใดทำแล้วก่อให้เกิดผลดีผลแห่งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับทำบุญในแต่ละประเภทก็ตามเราก็ยินดีในกุศลแห่งการกระทำกับผู้อื่นที่ได้กระทำมาไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของทานและบุญหรือศีลที่บุคคลอื่นที่ได้กระทำมานั้นทำให้เกิดสิ่งใดขึ้นและได้รับผลนั้น

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของบุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
๒.๒ เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของปัตตานุโมทนามัย
๒.๓ เพื่อวิเคราะห์ปัตตานุโมทนามัยและนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย

๓.ขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัตตานุโมทนามัยในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร(DocumentaryResearch)ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยโดยศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิ(Primarysource)พระไตรปิฎกและอรรถกถาฎีกาที่เกี่ยวข้องเอกสารทุติยภูมิ

(Secondarysource)คือหนังสือเอกสารสื่อออนไลน์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัตตานุโมทนามัย และบุญกิริยาวัตถุ๑๐ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๔.วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาไทยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัตตานุโมทนามัยผู้วิจัยจะศึกษาโดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารขั้นปฐมภูมิ(PrimarySousce)คือพระไตรปิฎก อรรถกถาที่เกี่ยวข้อง

๓. นำข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิมาวิเคราะห์ปิฎกภาษาไทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและจากเอกสารขั้นทุติยภูมิ(SecondarySousce)ได้แก่หนังสือเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปและแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้

๕.สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องวิเคราะห์ปัตตานุโมทนามัยในคัมภีร์พระพุทธศาสนาโดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑)เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของบุญในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของบุญกิริยาวัตถุ ๑๐๓) เพื่อวิเคราะห์ปัตตานุโมทนามัยและการนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย โดยศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary source) พระไตรปิฎก และอรรถกถา ฎีกาที่เกี่ยวข้อง เอกสารทุติยภูมิ (Secondary source) คือ หนังสือ เอกสาร สื่อออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัตตานุโมทนามัย และบุญกิริยาวัตถุ ในทางพระพุทธศาสนา เพื่อการรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆให้ได้มาซึ่งความเข้าใจในเรื่องของปัตตานุโมทนามัย และบุญกิริยาวัตถุให้ถูกต้องตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคมเรื่องของการอนุโมทนาในส่วนบุญ และการบำเพ็ญบุญช่วยก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งตนเอง ครอบครัว รวมไปถึงสังคมด้วย ซึ่งผลสรุปและข้อเสนอแนะเป็นดังนี้ คือ

๕.๑ สรุปผลของการวิจัย

ความหมายและความสำคัญของปัตตานุโมทนามัย ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น บุญ หมายถึง ผลในการอนุโมทนาในการกระทำความดีงามของคนอื่นช่วยให้ทุกปราศจากทุกข์ทั้งปวง ผลของการอนุโมทนาบุญคือได้รับความสุขกาย สบายใจ จิตใจสะอาดปลอดโปร่งแจ่มในสิ่งที่ตนได้กระทำให้มีเกิดขึ้นโดยอาศัยหลักธรรม และความเข้าใจในหลักธรรมในเรื่องของความสำเร็จในการสร้างบุญ บุญนั้นจะสำเร็จลงได้ก็ด้วยคนเรานั้นมีส่วนของคำพูด การกระทำ โดยอาศัยใจที่มีความเห็นตรงเห็นถูกต้องในเรื่องของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ว่าบุญจะสำเร็จได้นั้นคนเราต้องประกอบด้วยกาย วาจา และใจที่บริสุทธิ์ในการที่จะกระทำซึ่งบุญ และในส่วนของการอนุโมทนาบุญ กุศลในสิ่งได้กระทำมา ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ชักชวนกันให้กระทำคุณงามความดี มีส่วนร่วม มีคุณธรรมจริยธรรมในทุกด้านต่อการสร้างสรรค์พัฒนาไปสู่สิ่งที่ดี แม้ในกรณีที่ตนเองไม่สามารถจะกระทำได้เพราะเกินกำลังความสามารถของตนเองแต่ก็มีความพลอยยินดีอย่างจริงใจ และเต็มใจในการสร้างกุศลคุณงามความดีของบุคคลอื่นก็จัดได้ว่าเป็นบุญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้เราได้อานิสงส์ และส่งผลให้ไปสู่สุคติตามความเชื่อความศรัทธาที่เกิดจากปัญญาคิดพิจารณาตามความเห็นที่ถูกต้อง ซึ่งในเรื่องของการสร้างบุญ และการยินดีในบุญที่บุคคล

อื่นสร้างมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้สังคมประเทศชาติ และคนในสังคมมีความเจริญทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ จึงขอสรุปในเรื่องของบุญ และการอนุโมทนาบุญให้เห็นเป็นประเด็นที่ชัดเจนในเรื่องต่าง ๆต่อไปนี้ ความหมายและความสำคัญของปัตตานุโมทนามัย คือ

ก. ความหมายของบุญ บุญมีความหมายเป็นอย่างยิ่งในเรื่องของการกระทำว่าบุญที่เราได้กระทำลงไปนั้นมีผลอย่างไรต่อการดำเนินชีวิต จุดมุ่งหมายของชีวิตต้องขึ้นอยู่กับการทำบุญหรือไม่ หรือไม่ต้องกระทำก็ได้ และความหมายของบุญคืออะไร? หรือเป็นการแสวงหาหรือไขว่คว้ามาเพื่อให้ได้อะไร? เราจึงจำเป็นต้องมีความกระจ่างในเรื่องของความหมายอันแท้จริงของบุญว่าคืออะไร? ทำไปแล้วได้อะไร? บางทีคำถามเหล่านี้อาจเป็นประเด็นปัญหาที่ต้องการคำตอบที่ถูกต้องออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมความหมายของคำว่า “บุญ” เสียก่อน ซึ่งคำว่า “บุญ” โดยทั่วไปหมายถึง การกระทำความดี มาจากภาษาบาลีว่า “ปุญญะ” แปลว่า เครื่องชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ดังนั้น บุญจึงเป็นเสมือนเครื่องกำจัดสิ่งเศร้าหมอง ที่เราเรียกกันว่า “กิเลส” ให้ออกไปจากใจ บุญจะช่วยให้เราลด ละ เลิกความโลภ ความเห็นแก่ตัว ความมีจิตใจคับแคบ อันเป็นสาเหตุให้เกิดความทุกข์ต่างๆ นานา และช่วยให้ใจเป็นอิสระ พร้อมจะก้าวไปสู่การทำคุณงามความดี ในขั้นต่อๆ ไป เป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ทำให้เกิดความอิ่มเอิบใจ มีความสุข และเป็นความสุขที่สงบและยั่งยืน ในขณะเดียวกัน ก็ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม น่าเคารพยกย่อง เพราะถือว่าเป็น “คนดี” นั่นเอง

ข. **ความสำคัญของบุญ**บุญมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับพุทธศาสนิกชนชาวไทย เพราะบุญ เป็นสิ่งที่ทำให้ฟูใจพอใจชอบใจ เช่น ทำบุญให้ทานหรือรักษาศีลก็ตาม แล้วก็ฟูใจ อิ่มเอิบ หรือ แม้ที่สุดแต่รู้สึกว่า ตัวได้ทำสิ่งที่ทำยาก ในกรณีที่ ทำบุญเอาหน้า เอาเกียรติ อย่างนี้ก็ได้ชื่อว่า ได้บุญ เหมือนกัน แม้จะเป็น บุญชนิดที่ไม่สู้จะแพ้ หรือแม้ในกรณีที่ทำบุญด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพื่อเอาบุญกันจริงๆ ก็ยังอดฟูใจไม่ได้ว่า ตนจะได้เกิดในสุคติโลกสวรรค์ มีความปรารถนาอย่างนั้น อย่างนี้ ในภพนั้น ภพนี้ อันเป็น ภวตัณหา นำไปสู่การเกิดในภพใหม่ เพื่อเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ ตามแต่ ตนจะปรารถนา ไม่ออกไปจาก การเวียนว่ายตายเกิด ในวัฏสงสาร ได้แม้จะไปเกิดในโลกที่เป็นสุคติอย่างไรก็ตาม ฉะนั้น ความหมายของคำว่า บุญ จึงหมายถึง สิ่งที่ทำให้ฟูใจ และ เวียนไปเพื่อความเกิดอีก ไม่มีวันที่สิ้นสุดลงได้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความหมาย และความสำคัญของบุญแล้วเป็นเช่นไร? ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม สังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของคนในสังคม วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ซึ่งอาจจะกล่าวลักษณะของแนวคิดทั้งของส่วนตน และส่วนรวมให้เห็นชัดดังนี้คือ

(๑) ในทัศนคติส่วนตน การสะสมอุปนิสัยในการทำบุญ ทำให้สามารถละคลายความตระหนี่ และความยึดถือมั่นในตัวตนลงได้ ทำให้เป็นผู้มีจิตใจเมตตากรุณา มีความรักและปรารถนาดีต่อผู้อื่น มีความสงสารยินดีช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นมากขึ้นช่วยสร้างความสมัครสมานสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน สังคมรวมไปถึงประเทศชาติ บุญในลักษณะต่างๆที่มีปรากฏในหลักธรรมสามารถทำให้บุคคลได้ตัดอกุศลทิ้งลงได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความโกรธ เพราะตั้งตนอยู่ในศีลมัย รู้จักแบ่งปันให้กับผู้ที่ด้อยกว่า ขาดโอกาสที่ดีเช่นเรา ยอมรับฟังสิ่งดีๆจากบุคคลผู้รู้กว่าเราและนำมาปฏิบัติให้ตรงกับทัศนะคติของเราเมื่อกระทำได้ก็นำสิ่งที่ทำแล้วประสบความสำเร็จแนะนำให้กับบุคคลอื่นเพื่อสร้างความเป็นกัลยาณมิตรให้เกิดขึ้น มีความพลอยยินดีต่อการทำดีของบุคคลอื่นสร้างทัศนะคติ คือ ความเห็นตนเองให้ถูกต้องปราศจากทัศนะคติที่โน้มเอียงไปในทางอกุศล เพื่อเป็นการช่วยให้ตนเองรู้ และเข้าใจในหลักธรรมในเรื่องของบุญอย่างถูกต้อง

(๒) ทัศนคติส่วนรวม บุญมีส่วนสำคัญที่ช่วยทำให้สังคมสงบสุข มีแต่ความเจริญเพราะทุกคนมีทัศนะคติในเรื่องของบุญไปในทางเดียวกัน ในเรื่องของการให้ทาน รู้จัก

ให้ทาน รักษาศีลให้บริสุทธิ์ หมั่นเจริญในภาวนาเพื่อสร้างคุณค่าทางจิตใจให้ดีความ ทำให้จิตใจมีสัมมาทิฐิคือความเห็นที่ตรง และถูกต้องอันเป็นเหตุให้เข้าใจในการสร้างบุญอย่างถูกต้อง เมื่อเข้าใจในบุญอย่างถูกต้องแล้วบุญในข้ออื่นๆย่อมมีเกิดตามมา เพราะเราเชื่อ และศรัทธาในการสร้างบุญ ทำให้บุญช่วยเสริมสร้างสามัคคีและความเป็นปึกแผ่น ความเจริญให้แก่ตนเอง แก่ชุมชน และแก่สังคม ตลอดจนประเทศชาติทั้งนี้เพราะเมื่อบุคคลบำเพ็ญบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาแล้ว เขาเหล่านั้นย่อมยินดีในการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลผู้อื่น ไม่เบียดเบียนประทุษร้ายชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่น

๕.๒ ความหมายและความสำคัญของบุญ

การทำบุญในพระพุทธศาสนานั้น มุ่งเน้นคุณธรรมภายในจิตใจที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นไม่ประทุษร้ายผู้อื่นด้วยกายและวาจา ฉะนั้น การทำบุญในพระพุทธศาสนาจะต้องประกอบด้วยสภาพจิตที่เป็นกุศล ตลอดจนความประพฤติและวาจาที่เหมาะสม บุคคลผู้ทำบุญจะได้รับผลบุญมากน้อยต่างกันตามภูมิธรรมของแต่ละคนเป็นสำคัญอันเป็นเรื่องของความรู้ ฐานะ และการดำเนินชีวิตเมื่อเราเข้าใจในเรื่องของบุญแล้ว ก็จะทำให้เราได้เข้าใจในหลักธรรมอย่างแท้จริงว่า “บุญ” นั้นไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นจากการบริจาคทาน รักษาศีลให้บริสุทธิ์ และมั่นเจริญภาวนาเท่านั้น เพราะ ๓ ประการที่กล่าวมานั้นเป็นหลักธรรมสำคัญหลักใหญ่ที่จำเป็นต้องให้เกิดมีขึ้นก่อนหลักธรรมในข้ออื่นเมื่อใดที่เรากระทำได้สมบูรณ์แล้วในหลักธรรมทั้งสามประการ หลักธรรมในเรื่องของบุญในข้ออื่นๆก็จะตามมาไม่ว่าจะเป็นบุญที่เกิดจากการที่เรามีความเห็นที่ตรง บุญที่เกิดจากการฟังธรรม บุญที่เกิดจากการให้ธรรมคำสั่งสอน บุญที่เกิดจากการเป็นคนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน และบุญที่เกิดจากการยินดีในการรับใช้ ท้ายที่สุด และมีส่วนสำคัญที่สุดในด้านสังคมเพราะบุญที่เกิดจากการที่เรามีความยินดีในบุญที่คนอื่นได้สร้าง หรือความพลอยยินดีต่อการสร้างคุณงามความดีของบุคคลอื่น ซึ่งปัตตานุโมทนามัย คือ บุญสำเร็จด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น (by rejoicing in others’ merit) คือการอนุโมทนาบุญที่ผู้อื่นได้กระทำมา พร้อมกับการยอมรับ และยินดีต่อการทำความดีหรือการทำบุญของผู้อื่น เมื่อใครไปทำบุญมาเราก็รู้สึกชื่นชมยินดีไปด้วย โดยไม่คิดมีอคติหรืออิจฉาหรือระแวงสงสัยในการกระทำความดีของผู้อื่นด้วยความมีสุจริตทางใจเป็นที่ตั้งด้วยความบริสุทธิ์ใจ ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ในทางสังคมเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้ที่มีปัตตานุโมทนามัย ย่อมจะไม่ขัดขวางสร้างความเดือดร้อนให้เกิดกับผู้อื่น อีกทั้งยังจะช่วยสนับสนุนให้ผู้อื่นได้กระทำความดีและสร้างบุญอย่างเต็มที่ เพราะได้รับการเห็นดีเห็นงามว่าสิ่งที่ตนได้กระทำนั้นเป็นบุญ เป็นกุศล เป็นคุณงามความดีจึงยินดีที่จะทำบุญนั้นอย่างเต็มใจ และเต็มกำลังความสามารถที่ตนจะกระทำได้ จึงเห็นได้ว่า ความพลอยยินดีในคุณงามความดี หรือบุญที่บุคคลอื่นกระทำนั้นเป็นบุญอย่างหนึ่งที่ช่วยก่อให้เกิดกุศล ความดี และบุญในข้ออื่นๆตามมา เพราะเมื่อเรามีความยินดีในการสร้างความดี สร้างกุศล สร้างบุญของบุคคลอื่นเราย่อมไม่ขัดขวางการกระทำนั้นอีกทั้งยังให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง และเต็มใจ รวมไปถึงปราศจากอกุศลทั้งปวงอันอาจจะมีเกิดขึ้นกับจิตใจเรา เมื่อเรายินดีในความดี ในกุศล ในบุญของบุคคลอื่นบุญนั้นย่อมเกิดกับเราด้วยเพราะจิตใจเราปราศจากอกุศลทั้งปวง คือปราศจากความโกรธอิจฉาริษยา ปราศจากความโลภในการหวังที่ได้บุญนั้นเอง ปราศจากความหลงคือไม่มัวเมาลุ่มหลงในกุศล และบุญที่ตนเองไม่ได้สร้าง สังคมจะเจริญได้ก็เพราะบุคคลที่อยู่ในสังคมมีทัศนะความเห็น และการกระทำไปในทางเดียวกันในการสร้างกุศล คุณงามความดีและบุญไม่มีจิตใจที่ไม่บริสุทธิ์ต่อกันมีแต่ให้การสนับสนุนและสร้างกุศลคุณงามความดี รวมถึงบุญไปด้วยกันแม้จะกระทำไม่ได้ก็ยินดีต่อการสร้างของบุคคลอื่นไปด้วยอีกทั้งปัตตานุโมทนามัยช่วยให้ตัดอกุศลมูล อันเป็นรากเหง้าของกุศลออกไปจากจิตใจของผู้ที่กระทำได้ ดังนี้ คือ

๑) ปัตตานุโมทนาขจัดรากเหง้าของกุศลมูล

กุศลมูล ๓ อันได้แก่ อโลภะอโทสะ อโมหะ เป็นรากเง้าหรือพื้นฐานในการประกอบธรรมดี ทั้งทางกาย วาจาและใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้สมาชิกในสังคมอยู่รวมกันอย่างสงบสุข ผู้มีกุศลมูล ๓ เป็นพื้นฐานในจิตย่อมได้รับผลบุญมากน้อยตามกำลังของกุศลมูลในจิตของตนการทำบุญที่ประกอบด้วยกุศลเจตนา ศรัทธาที่กอปรด้วยปัญญาและสัมมาทิฐิ ย่อมเป็นการทำบุญที่ได้รับผลบุญมาก เพราะเป็นการบำเพ็ญกุศลกรรมที่สมบูรณ์ ไม่ถูกครอบงำด้วยอำนาจของกิเลสตัณหา

๒) อานิสงส์ของปัตตานุโมทนามัย

อานิสงส์ คือ ผลที่ได้รับจากสิ่งที่ได้กระทำไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่กระทำเอง หรือสิ่งที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น ในเรื่องของความพลอยยินดีต่อการสร้างบุญสร้างกุศล คุณงามความดีของบุคคลอื่นนั้นช่วยสร้างให้คนมีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามต่อความเข้าใจในเรื่องของบุญในทุกๆข้อธรรมในเรื่องของบุญจะสำเร็จด้วยลักษณะใดในลักษณะทั้งหมด ๑๐ ประการ ซึ่งเป็นผลที่เกิดต่อเนื่องในเรื่องของผลสำเร็จของบุญโดยเริ่มจากการที่คนเรายึดมั่นอยู่ในศีลที่บริสุทธิ์ไม่ด่างพร้อยก็เป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมให้เราประพฤติปฏิบัติในการสร้างบุญในข้ออื่นๆตามมา เมื่อรักษาศีลให้บริสุทธิ์ก็ช่วยให้จิตใจของเราปราศจากอกุศลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความโลภ ความโกรธ ความหลงฯลฯ เมื่อจิตใจปราศจากอกุศลต่างๆแล้วจิตใจเราก็ย่อมบริสุทธิ์ช่วยส่งเสริมให้มีกุศลเกิดขึ้นก็ทำให้เรามีความเมตตา มีใจกรุณา มีความยินดีที่จะสร้างบุญสร้างกุศลในด้านอื่นให้เกิดมีขึ้นกับใจส่งผลให้เกิดการกระทำในกุศลคุณงามความดีในด้านอื่นๆอีกมากมาย หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเราสามารถประพฤติปฏิบัติได้ครบทั้งสิบประการในการสร้างบุญเลยก็ได้ เพราะศีลเปรียบเหมือนกฎหมายในด้านพฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นสิ่งปกป้องให้มนุษย์ละเมิดในการกระทำทั้งของตนเอง และบุคคลอื่น โดยการไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ไม่ผิดลูกผิดเมียคนอื่น ไม่พูดปด ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพ้อเจ้อ ไม่พูดคำหยาบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ไม่ดื่มสุราอันเป็นเหตุให้ขาดสติ เมื่อมีสติก็มีความรู้สึกนึกคิดใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองว่าสิ่งใดควรกระทำ สิ่งใดไม่ควรกระทำ อานิสงส์หรือผลที่ได้รับตามมาก็คือ เมื่อศีลเราบริสุทธิ์ก็ก่อให้เกิดผลในการสร้างบุญด้านอื่นๆตามมา ดังนี้ คือ

ก. ปาณาติบาตฯ การไม่ฆ่าสัตว์ ช่วยทำให้จิตใจเกิดความเมตตา เมื่อมีจิตใจที่เมตตาก็เป็นผลให้ปัจจัยในการสร้างบุญด้านอื่นมีตามมา คือ การบริจาคทานให้กับคนที่ฐานะด้อยกว่า ให้กับสัตว์ที่กำลังตกทุกข์ก่อให้เกิด ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทานซึ่งในข้อนี้มีข้อสำเร็จในบุญจากบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการสงเคราะห์เข้าด้วย คือ ปัตติทานมัย และปัตตานุโมทนามัย อันเป็นหัวข้อสำคัญในการวิเคราะห์เรื่องของความพลอยยินดีในทานที่บุคคลอื่นได้กระทำเอาไว้ด้วย ซึ่งการอนุโมทนาในทานก็เป็นผลมาจากความมีเมตตาเป็นปัจจัยในเบื้องต้น

ข. อทินนาทานฯ การไม่ลักทรัพย์ ช่วยทำให้จิตใจเรามีความซื่อสัตย์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน เป็นปัจจัยให้ตนเองตั้งมั่นอยู่ในศีลอันบริสุทธิ์ ซื่อสัตย์สุจริตก่อให้เกิดศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ซึ่งในข้อนี้ได้สงเคราะห์ในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการเข้าไว้ด้วย คือ อปจายนมัยเวยยาวัจจมัย เป็นผลให้คนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน และขวนขวายช่วยเหลือกับบุคคลอื่นที่ได้รับความเดือดร้อน หรือไม่เดือดร้อนแต่มีความยินดีต่อการช่วยเหลืออันก่อให้เกิดกุศลต่อตนเอง

ค. กาเมสุมิจฉาจารฯเป็นข้อหนึ่งที่สามารถทำให้บุคคลผู้นั้นมีความสื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและคนที่ตนเองรักห่วงใย ซึ่งก่อให้เกิดผลที่ตามมาคือ ตนเองมีความซื่อสัตย์บริสุทธิ์เป็นที่ตั้งย่อมทำให้เกิดความไว้วางใจทั้งในเรื่องของการงาน และการดำเนินชีวิต จึงจัดข้อนี้ไว้ในศีลมัยอันเป็นบุญที่เกิดจากการรักษาศีลให้บริสุทธิ์

ง. มุสาวาท เป็นข้อที่ก่อให้เกิดการกระทำทางวาจาที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ทั้งต่อตนเอง และผู้อื่นส่งผลให้การกระทำทางกาย และทางใจบริสุทธิ์ไปด้วยเพราะมีสัมมา คือ ความเห็นชอบเป็นที่ตั้ง จึงสงเคราะห์ข้อนี้เข้าไว้ใน ทิฏฐุชุกรรม คือ ทำความเห็นที่ถูกต้อง ในเรื่องของสัมมาวาจา เจรจาวาจาที่ชอบไม่ประกอบไปด้วยการใช้วาจาในการเลี้ยงชีวิตหรือถ้าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถก็ใช้วาจาในการสั่งสอนอบรมผู้อื่นให้รู้ตามกระทำตามจัดเป็น ธัมมัสเทสนามัย อีกข้อหนึ่ง คือ บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม หรือใช้วาจาอบรมสั่งสอนให้บุคคลอื่นกระทำตน และตั้งตนอยู่ในคุณงามความดี

จ. สุราเมรัย จัดเป็นศีลข้อที่สำคัญที่สุด ถ้าเมื่อละในการที่ไม่กระทำในข้อนี้สติในการกระทำต่างๆก็จะสมบูรณ์พร้อม และสามารถในการที่จะใช้สติในการพิจารณาไตร่ตรองในทางที่เป็นกุศลคุณงามความดีทั้งปวงจึงสงเคราะห์ศีลข้อนี้เข้าไว้ในศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์

จากการศึกษาในทฤษฎีดังกล่าวมาแล้วนั้น ก่อให้เกิดความเข้าใจคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับบุญ และปัตตานุโมทนามัย การยินดีในบุญที่บุคคลอื่นได้กระทำมาแล้วและตนไม่สามารถกระทำได้ก็ไม่ขัดขวาง เบียดเบียน อิจฉาริษยา แต่กลับยินดีในการกระทำนั้นของบุคคลนั้นๆ เพื่อขจัดความเศร้าหมอง มัวเมา ลุ่มหลงในอกุศลไม่ให้มีเกิดขึ้น และเพื่อลดทิฏฐิความเห็นผิดอันอาจจะเกิดขึ้น เป็นผลทำให้อกุศลอื่นๆตามมา การเรียนรู้ และทำความเข้าใจในเรื่องของบุญในบุญกิริยาวัตถุ และปัตตานุโมทนามัย ให้เกิดความชัดเจนในทุกๆด้านจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจในหลักธรรมในปัจจัยด้านอื่นๆเข้ามาเป็นองค์ประกอบจะช่วยให้ทุกคนเกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องที่สุดเราควรรู้และเข้าใจในหลักธรรมทั้งหลายให้ละเอียดกว่าที่มีอยู่เดิมเพื่อเสนอแนะให้เป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาเพื่อก่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้อง รวมถึงการประพฤติและปฏิบัติต่อไป ก็ควรจะได้ศึกษาค้นคว้าหลักคำสอนหลาย ๆ ด้านที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกเพื่อจะได้แตกฉานในพระพุทธศาสนาและสามารถเป็นแหล่งรวบรวมหลักธรรมคำสอนที่สำคัญและครบถ้วนที่สุดให้พุทธศาสนิกชน เพื่อที่จะให้นิสิต นักศึกษา ได้ใช้เป็นแหล่งคนคว้าหาทางด้านความรู้ต่อไป

๖.ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการศึกษาในทฤษฎีดังกล่าวมาแล้วนั้น ก่อให้เกิดความเข้าใจในคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของปัตตานุโมทนามัย ในอีกแง่มุมหนึ่งเท่านั้น ถ้าจะให้เกิดความเข้าใจให้ละเอียดยิ่งขึ้น เพื่อรู้และเข้าใจในหลักธรรมอย่างถูกต้องที่ และเพื่อเสนอแนะให้กับการวิจัยเป็นประโยชน์ในด้านของการประพฤติปฏิบัติต่อไป ควรจะได้ศึกษา และค้นคว้าในหลักธรรมหลายๆด้านเพื่อให้พุทธศาสนิกชน นิสิต นักศึกษา ที่มีความสนใจได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อทำการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่องของความเข้าใจในปัตตานุโมทนามัย กับความเข้าใจในบุญ ในบุญกิริยาวัตถุ ซึ่งยังมีประเด็นอื่นที่น่าสนใจ และควรจะทำการศึกษาวิจัยต่อไป คือ

ก. ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบบุญในบุญกิริยาวัตถุ กับปัตตานุโมทนามัย การอนุโมทนาบุญในทางพระพุทธศาสนา

ข. ควรศึกษาวิเคราะห์ความจริงเรื่องการอนุโมทนาบุญตามหลักธรรม

พุทธศาสนาเพื่อความเข้าใจในเรื่องบุญอย่างถูกต้องต่อไป

ค. ควรศึกษาวิเคราะห์ในด้านความเป็นมาในเรื่องของการทำบุญในพระพุทธศาสนา เพื่อความรู้และเข้าใจในเรื่องของการทำบุญอย่างถูกต้อง

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ในครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาที่เกี่ยวกับเรื่องปัตตานุโมทนามัยเพื่อทำให้เข้าใจได้อย่างถูกต้องในเรื่องของการอนุโมทนาบุญด้วยใจบริสุทธิ์ ใจที่เว้นจากอคติ ๔ ที่มีผลที่เกิดจากการกระทำของตนหรือผู้อื่น ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งสำหรับการทำความเข้าใจในเรื่องของพุทธศาสนาที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และพุทธศาสนา ต่อการนับถือในพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องตรงตามหลักธรรม ที่ต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในระดับหมู่คณะ ระดับสังคม ไปจนถึงระดับประเทศ การให้ได้มาซึ่งพื้นฐานความเป็นจริงที่มีต่อการนับถือพุทธศาสนาย่อมจะเป็นประโยชน์ให้กับผู้ที่ศึกษาได้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของปัตตานุโมทนามัย และบุญกิริยาวัตถุที่บุคคลทั่วไปต้องทำความเข้าใจ และสร้างความชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในปัตตานุโมทนามัยที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และต่อสังคมได้

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร **:** โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหามกุฏราชวิทยาลัย, **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด ๙๑ เล่ม,** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

พระชายวรธมฺโม,**ฉลาดทำบุญ,** กรุงเทพมหานคร:เครือข่ายพุทธิกา,๒๕๔๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พุทธศาสนาของธรรมสภา, พิมพ์ครั้งที่๑๗,๒๕๕๔ (ชำระ-เพิ่มเติมช่วงที่ ๑ ยุติ),หน้า ๒๓๔.

ศึกษาวิเคราะห์เมตตาธรรมกับการแก้ไขปัญหาการทำปาณาติบาตในสังคมไทย

AN ANALYTICAL STUDY OF THE LOVING-KINDNESS TO SOLVE THE PROBLEMS OF KILLING IN THAI SOCIETY

พระครูพัชรปัญญาวุธ (ไกรทอง พาณิชย์สุทธิคุณ)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ คือ ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักคำสอนว่าด้วยเมตตาธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาหลักคำสอนว่าด้วยคำสอนว่าด้วยปัญหาปาณาติบาตในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ ๓) เพื่อนำเสนอแนวทางการนำเมตตาธรรมกับการแก้ไขปัญหาปาณาติบาตในสังคมไทย

การวิจัยนี้ เป็นเป็นการเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำราวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ แล้วนำมาเรียบเรียงนำเสนอในเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ความเมตตาธรรมในพระพุทธศาสนา หมายถึงความรักที่ประกอบด้วยปรารถนาดี ปรารถนาจะให้ผู้อื่นได้สุข รวมถึงเป็นผู้มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า เป็นความรักความปรารถนาดี ความเป็นมิตร ความรักใคร่สนิทสนมกัน ความอนุเคราะห์กัน ตลอดจนความไม่พยาบาทปองร้ายกัน ซึ่งความเมตตานั้นเป็นไปโดยการประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลายเป็นภาวะของเมตตาประกอบด้วยหลัก ๓ ประการ คือ (๑) สภาวะที่สนิทสนทกลมเกลียวกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับบุคคลรอบข้าง (๒) สภาวะที่เป็นหรือมีอยู่ในมิตร และ (๓) สภาวะที่เป็นไปเพื่อมิตร

คำสอนว่าด้วยปัญหาปาณาติบาตในสังคมไทย พบว่าปัญหาปาณาติบาตหมายถึง การฆ่าสัตว์ การทำลายหรือเบียดเบียนชีวิตสัตว์ให้ถึงแก่ความตาย ได้แก่ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาในการฆ่า สัตว์ที่มีชีวิตในทางทวารใดทวารหนึ่ง คือ ทางกายทวารก็ดี ทางวจีทวารก็ดี หรือทั้ง ทางกายทวารและวจีทวารก็ดี จนทำให้สัตว์เหล่านั้นต้องตายลงไปด้วยการกระทำนั้นๆ และไม่ว่าจะเป็นการกระทำด้วยตนเองหรือใช้ให้ผู้อื่นกระทำก็ตาม ชื่อว่าเป็นการฆ่าสัตว์ เป็นการทำปาณาติบาตทั้งสิ้น กล่าวคือ การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ส่วนของเจตนารมณ์ของปาณาติบาตตามระบบศีลนั้น เป็นไปเพื่อมิให้มีการเบียดเบียนชีวิตของกันและกัน และให้รู้จักแก้ปัญหาชีวิตโดยสันติวิธี ไม่ใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรงโดยการฆ่า ตลอดจนการทำร้ายร่างกาย และการทรมานให้ลำบาก นอกจากนั้น การทำปาณาติบาตสามารถแบ่งออกเป็น ๖ ประเภท คือ (๑) สาหัตถิกประโยค การฆ่าด้วยตนเอง (๒) อาณัตติกประโยค การสั่งให้ผู้อื่นฆ่า (๓) นิสสัคคิยประโยค การขว้างหรือปล่อยอาวุธออกไปฆ่า (๔) ถาวรประโยค การฆ่าด้วยเครื่องมือที่อยู่กับที่ (๕) วิชชามยประโยค คือการฆ่าด้วยอำนาจแห่งคุณไสยศาสตร์ (๖) อิทธิมยประโยค คือ การฆ่าด้วยการบันดาลด้วยฤทธิ์ ซึ่งประโยคแห่งการฆ่าทั้ง ๖ ประการนี้ยังแบ่งออกเป็นประโยคละ ๒ ประการ คือ (๑) การเจาะจงฆ่า และ (๒) การไม่เจาะจงฆ่า ส่วนมูลเหตุของการกระทำปาณาติบาตนั้น เกิดมาจากปัจจัย ๓ ประการ ที่เรียกว่า “อกุศลมูล” ได้แก่ ปัจจัยแห่งโลภะ (ความอยากได้) ปัจจัยแห่งโทสะ (ความคิดประทุษร้าย) และปัจจัยแห่งโมหะ (ความหลง) เป็น

แรงจูงใจหรือเป็นแรงผลักดันให้เกิดการกระทำปาณาติบาตขึ้น และการกระทำปาณาติบาตจะครบสมบูรณ์ได้ จะต้องถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบของการกระทำ ๕ ประการ คือ (๑) ปาโณ คือ สัตว์มีชีวิต (๒) ปาณสญฺญิตา คือรู้อยู่ว่าสัตว์มีชีวิต (๓) วธกจิตตํ คือจิตคิดจะฆ่า (๔) อุปกฺกโม คือพยายามที่จะฆ่า (ลงมือทำ) และ (๕) เตน มรณํ คือสัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น หากการกระทำไม่ครบด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ หรือขาดองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่ง ไม่เป็นปาณาติบาต ไม่ผิดศีล หรือศีลไม่ขาด

เมตตาธรรมกับการแก้ไขปัญหาปาณาติบาตในสังคมไทย พบว่า แนวทางการแก้ปัญหาปาณาติบาตด้วยเมตตาธรรมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกชีวิตที่จะต้องได้รับการดูแลและการป้องกันมิให้เกิดขึ้นแก่กันในลักษณะที่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เพราะชื่อว่าปาณาติบาตเป็นสภาพที่น่ากลัวไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือว่าสัตว์ต่างก็รักตัวกลัวตายทั้งนั้นจึงหาวิธีทางในการป้องกันตัวเองให้รอดพ้นจากสภาวะแห่งปาณาติบาตินั้น มีแนวทางแก้ไข ๔ ประการ ได้แก่ ๑) การเห็นคุณค่าของชีวิตตามหลักเมตตาธรรม ๒)แนวทางปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยเมตตาธรรม ๓) หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยเมตตาธรรม ๔)ผลของการแก้ไขปัญหาปาณาติบาตด้วยเมตตาธรรม ซึ่งผลของการแก้ไขปัญหาปาณาติบาตด้วยเมตตาธรรมสามารถทำให้สังคมมีลักษณะ ๓ ประการ คือ ๑) ทำให้สังคมสงบ ๒) ทำให้สังคมมีระเบียบวินัย ๓) สังคมเจริญก้าวหน้า

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to Analytical study the teaching of the loving-kindness (Mettā) in Theravada Buddhism, 2) to Analytical study the killing problem (Pāṇātipāta) in in Theravada Buddhism , and 3) to presented the way of loving-kindness for the solving of the killing problem in Thai society.

This research applied the documentary research with collecting data from Tipitaka, academic textbooks, related documents and researches. Analysis of the data used the analysis of the content and the summary of the research used presenting the descriptive results of the research.

Results of the Research

The loving-kindness (Mettā) in Buddhism meant the love consisting of the goodwill, wishing to the others happy, and being sympathy to the others. The loving-kindness was the conduct useful to the others. The conditions of the loving-kindness had 3 kinds: 1) the familiar condition, 2) the friendly condition, and 3) the condition to be friend.

The killing problem in Thai society found that the killing problem meant the killing, destroying or disturbing the life to the death such as the action with the intention to killing by the body, the speech, or all the body and speech. The intention of the killing in the Sila was to protect the disturbing to the living and to know the problem solving with the peaceful means. Moreover, the killing was divided into 6 types: 1) Sahatthika (killing with one own hands), 2) Anattika (causing another to kill by ordering them to do so), 3) Nissaggiya (killing with a weapon), 4) Thavara (killing by digging trenches, and entrapping a being), 5)

Vijjamaya (killing by mantras), and 6) Iddhimaya (killing by using occult powers). All six types of killing were classified in 2 groups: the specific killing and the unspecific killing. The causes of killing originated from "Akusala-mula" consisting of Lobha (greed), Dosa (hatred), and Moha (delusion). The complete killing had the 5 conditions of the action: 1) Pano (the presence of a sentient being), 2) Panasanyita (the knowledge that the being is a living being), 3) Vathakacittang (the intent to deliberately kill), 4) Upakkamo (the act of killing), and 5) Tena Maranang (the death of the being). If the action did not consist of the 5 conditions, it was not the killing.

The loving-kindness for the solving of the killing problem in Thai society found that the ways for the solving of the killing problem with the loving-kindness had 4 items: 1) the esteem of life in the Meta-dhamma (loving-kindness), 2) the change of behavior with the loving-kindness, 3) the Dhamma principles relating to the change of behavior with the loving-kindness, and 4) the result of the solving of the killing problem with the loving-kindness. The result of the solving of the killing problem with the loving-kindness made the 3 characters of the society: 1) the peaceful society, 2) the disciplined society, and 3) the progressive society.

๑.บทนำ

ปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย มนุษย์ที่ขาดการศึกษาและประพฤติปฏิบัติธรรม ขาดจิตสำนึกที่ดีกลายเป็นคนเห็นแก่ตัวมากขึ้นและมีการเอารัดเอาเปรียบกันในการทำมาหากิน และมีการเบียดเบียนชีวิตกันและกัน โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องทางกฎหมายบ้านเมืองและศีลธรรม อันเริ่มมาจากปัญหาเศรษฐกิจเป็นตัวแปร ปัญหาครอบครัว รายได้ตกต่ำ ปัญหายาเสพติดที่รุมเร้าและปัญหาต่างๆ ที่เป็นปัญหาอยู่ทุกวัน และก่อให้เกิดการทำปาณาติบาต การฆ่าชีวิต เป็นสิ่งที่ทุกชีวิตไม่พึงประสงค์ตามหลักแห่งศีลธรรม ข้อปาณาติบาต ในพระพุทธศาสนาหมายถึงการงดเว้นเบียดเบียนชีวิตมนุษย์ควรมีเมตตากรุณาต่อกัน[๕]

การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุขจัดรากเหง้าอกุศลมูล โดยสอนให้มนุษย์รู้จักให้ทานเพื่อขจัดโลภะให้มนุษย์มีเมตตา กรุณา ขจัดโทสะ ให้มนุษย์มีปัญญาเพื่อขจัดโมหะ แม้ว่ามนุษย์จะมีความต้องการหลายด้าน กล่าวคือ ๑. ความต้องการทางกาย ๒. ความต้องการทางอารมณ์ ๓. ความต้องการทางสติปัญญา ๔. ความต้องการทางสังคม มนุษย์มีการดำรงชีวิตอยู่แตกต่างกันหลายๆ ด้าน และวัฒนธรรมความเชื่อถือก็แตกต่างกัน จึงทำให้มนุษย์ไม่เสมอภาคกัน การดำรงชีวิตอยู่ขาดดุลยภาพ พร้อมทั้งสมรรถนะในการดำรงชีวิตอยู่ เพื่อตนเองและสังคมในส่วนรวม อันเนื่องจากเหตุหลายประการ อย่างที่เป็นตัวแปรดังกล่าวนั้น จึงทำให้มนุษย์เรียกร้องความยุติธรรมเพื่อยุติปัญหาต่างๆ มากมาย อดีตที่ผ่านมาชาวพุทธได้นำคำสอนพระพุทธศาสนามาช่วยขัดเกลาจิตใจ สิ่งที่ไม่ดีงามออกจากใจแล้ว หล่อหลอมความดีความงามคือศีล ทำให้เกิดธรรมเนียม

---

[๕]ณรงค์เส็งประชา, **มนุษย์กับสังคม,** พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๙.

ประเพณีศิลปะและวัฒนธรรมต่างๆ ปัจจุบันนี้แม้หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาจะยังอยู่อย่างสมบูรณ์ แต่บุคคลที่ทำหน้าที่พุทธศาสนิกชนบางคน บางกลุ่ม ขาดความรู้ความเข้าใจในคำสอนที่ตนเองนับถืออยู่เป็นเพียงแต่ว่าประพฤติปฏิบัติสืบๆ กันต่อๆ มา จึงทำให้ความเข้าใจนั้นไม่ตรงกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง จึงเป็นเหตุให้พากันนับถือผิดๆ และปฏิบัติอย่างผิดๆ เรื่อยมา[๕] และยิ่งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การที่เทคโนโลยีมีการพัฒนานั้นอาจเป็นสิ่งที่ดี แต่กลายเป็นว่ายิ่งมีการพัฒนามากเท่าไร สภาพจิตใจ หรือจิตสำนึกของคนเราก็ยิ่งตกต่ำมากลงเท่านั้น ยิ่งโลกมีวิวัฒนาการก้าวหน้ามากขึ้น ประเทศของเราก็พยายามพัฒนาให้เทียมหน้าเทียมตากับต่างประเทศ โดยมุ่งหน้าพัฒนาแต่ด้านวัตถุ จนหย่อนพัฒนาทางด้านจิตใจ ปล่อยให้หายนะธรรมเลวร้ายของชาวต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศ วัฒนธรรมอันดีงามดั้งเดิมก็ถูกกลืน เพราะคนไทยมีนิสัยตื่นของใหม่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงได้รับเอาหายนะธรรมที่เลวร้ายของชาติตะวันตกมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว การเที่ยวเตร่ มั่วสุมทางเพศ สถานเริงรมย์ และอบายมุขต่างๆ สิ่งเลวร้ายเหล่านี้ จึงนำไปสู่สภาพปัญหาที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างยิ่ง ปัญหาที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดคือ ปัญหาด้านจิตใจ เพราะจิตใจเป็นพื้นฐานของปัญหาอื่นๆ จนทำให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมายตามมาเป็นลำดับ[๖]

ปัญหาทางสังคมของไทยเหล่านั้นที่มีความจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ๕ ประการ คือ ปัญหายาเสพติด ปัญหาความยากจน ปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชน ปัญหาการค้าประเวณี และปัญหาโรคเอดส์ จะเห็นได้ว่าปัญหาเหล่านี้ทางรัฐบาลพยายามหาทางแก้ไขมาโดยตลอดจนมาถึงปัจจุบัน แต่กลับกลายเป็นว่าปัญหาดังกล่าวกลับเป็นชนวนนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ เช่น อาชญากรรม การทำปาณาติบาต เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดความไม่ปกติสุขของครอบครัวและสังคมส่วนรวม นับว่าเป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อประเทศชาติและศาสนา[๗] พุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดเก่าแก่ที่สุดสถาบันหนึ่งในประเทศไทย ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือศาสนาพุทธสังคมไทยเป็นสังคมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามาแต่อดีตกาล พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประเภทสัจจะนิยม คือ ยึดหลักความจริง หรือหลักเหตุผลเป็นสำคัญ เคารพนับถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะที่พึ่งอันประเสริฐ ไม่มีระบบวรรณะ ผู้มีเมตตาอยู่ในใจแล้วย่อมจะไม่ทำปาณาติบาต ปกติของคนจะต้องไม่ฆ่าถ้าวันไหนมีการทำปาณาติบาตคือการฆ่า วันนั้นก็ผิดปกติของคนไป ผู้ทำดีจะได้รับผลดี ผู้ทำชั่วย่อมได้รับชั่ว และการกระทำจะได้รับผลสมบูรณ์ ต้องอาศัยเจตนาผลของกรรมนั้นจะได้ผลในปัจจุบันหรืออนาคตก็ได้ นอกจากเป็นอโหสิกรรมเท่านั้นที่จะไม่ให้ผลได้ จุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตชาวพุทธศาสนิกชน คือ พระนิพพาน[๘]

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาต่างๆ ในสังคมไทยยิ่งมากขึ้น และยิ่งส่งผลให้พระพุทธศาสนาถูกกระทบและถูกมองข้าม เพราะคนไปหลงรับเอาค่านิยมแบบตะวันตกมาใช้ การพัฒนาเน้นไปทางนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้แทน เช่น การใช้เครื่องจักรกลแทนแรงคน มีการแข่งขันแย่งชิงกันขึ้น และขณะเดียวกันก็ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติไปด้วย เช่น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธาร บรรยากาศ และทำลายสิ่งแวดล้อมทาง

---

[๒] พระพิจิตธรรมพาทีฐ,**เทศนาวาไรตี้,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี่ยงเชียง ๒๕๓๙), หน้า ๑๗๐.

[๖] สมณะชาตวโร, **พุทธทำนาย,** (กรุงเทพมหานคร : ฟ้าอภัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๖-๑๗.

[๗] โกศลวงค์สวรรค์ และ รศ.สถิตวงค์สวรรค์, **ปัญหาสังคมไทย,** (กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๙๘.

[๘] รศ.บุญมี แท่นแก้ว, **ปรัชญาศาสนา,** (กรุงเทพมหานคร : หจก. ธนะการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๓๖.

สังคม คือ ทัศนคติ ค่านิยม จริยธรรม และวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า เหล่านี้ก็คือ ปัญหาบ้านเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันซึ่งเป็นปัญหาใหม่ที่แก้ไม่ตกเพราะส่วนมากไปแก้ที่ปลายเหตุ[๙]

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษา หลักคำสอนเรื่องเมตตาทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อวิเคราะห์ ให้เห็นคุณค่าของหลักคำสอนเหล่านั้น เพื่อที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจให้กระจ่างชัดแก่พุทธศาสนิกชนให้มากยิ่งขึ้น จะได้นำเอาหลักคำสอนต่างๆ เหล่านั้น โดยเฉพาะความเมตตาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตอยู่ในสภาพสังคมปัจจุบัน ปลูกสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่คนสังคม เพื่อให้ทุกคนอยู่รวมกันอย่างมีความสุขชีวิตของมนุษย์เรานั้น โดยทั่วไปมีสัญชาติญาณรักความดี และเป็นคนดี ต้องกาความเป็นอยู่ที่สุขสบาย หลบเลี่ยงหลีกหนีจากภัยอันตรายและความทุกข์ทรมาน เพื่อให้ชีวิตอยู่รอดปลอดภัย ในเมื่อมีความกระหายก็ต้องดินรนแสวงหาสิ่งขจัดความกระหายนั้น เมื่อเกิดความเจ็บป่วยก็ต้องดิ้นรนหายามารักษา เมื่อได้รับความทุกข์ทรมานจากที่อยู่อาศัยอันไม่สับปายะก็ต้องแสวงหาที่กำบัง สร้างที่อยู่อาศัยที่เป็นอยู่สบายเมื่อต้องการความสะดวกสบายในการเดินทางก็สร้างหรือแสวงหาพาหนะชนิดต่างๆ มาอำนวยความสะดวก เมื่อชีวิตทุกคนมีธรรมชาติ เป็นอย่างนี้ การที่จะต้องมาถูกทำลายตายไปด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ตนเองไม่พึงประสงค์ย่อมมีการฝืนธรรมชาติของมนุษย์โดยสิ้นเชิง

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักคำสอนว่าด้วยเมตตาธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักคำสอนว่าด้วยปัญหาปาณาติบาตในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางการนำเมตตาธรรมกับการแก้ไขปัญหาปาณาติบาตในสังคมไทย

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. สำรวจข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกพร้อมทั้งคัมภีร์อื่นๆ ทางพระพุทธศาสนา

๒. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ ตำรา หนังสือ งานวิจัย เอกสาร บทความ งานเขียนที่เกี่ยวข้องทั่วไป

๓. ศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวคิดและความหมายของเมตตาธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

๔. ศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาการทำปาณาติบาตในสังคมไทยปัจจุบัน

---

[๙]พระธรณิศมั่นคงทรัพย์.“การศึกษาความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมระหว่างครูกับศิษย์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในสถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ศึกษาเปรียบเทียบกรณี : โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยกับโรงเรียนสตรีวิทยา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๓๙.

๕.ศึกษาวิเคราะห์ถึงวิธีการหลักคำสอนเมตตาธรรมมาแก้ไขปัญหา การทำปาณาติบาตในสังคมไทยปัจจุบัน

๖. สรุปผลการวิจัยลำดับขั้นตอนด้วยวิธีพรรณนาและวิเคราะห์

๔.สรุปผลการวิจัย

หลักคำสอนเรื่องเมตตาธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทจากการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้าใจให้กระจ่างชัดแก่พุทธศาสนิกชนให้มากยิ่งขึ้นจะได้นำเอาหลักคำสอนความเมตตาไปแนวทางในการแก้ไขปัญหาปาณาติบาตในสังคมไทยและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตและปลูกสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่คนในสังคมและเพื่อให้ทุกคนอยู่รวมกันอย่างมีความสุขเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดปลอดภัยจากการศึกษาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์สามารถสรุปผลของการวิจัยได้ ดังนี้

๑) หลักคำสอนว่าด้วยเมตตาธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทจากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า ความเมตตาธรรมในพระพุทธศาสนาหมายถึงความรักที่ประกอบด้วยปรารถนาดี ปรารถนาจะให้ผู้อื่นได้สุข รวมถึงเป็นผู้มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า เป็นความรักความปรารถนาดี ความเป็นมิตร ความรักใคร่สนิทสนมกัน ความอนุเคราะห์กัน ตลอดจนความไม่พยาบาทปองร้ายกัน ซึ่งความเมตตานั้นเป็นไปโดยการประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลายเป็นภาวะของเมตตาประกอบด้วยหลัก ๓ ประการ คือ (๑) สภาวะที่สนิทสนทกลมเกลียวกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับบุคคลรอบข้าง (๒) สภาวะที่เป็นหรือมีอยู่ในมิตร และ (๓) สภาวะที่เป็นไปเพื่อมิตร

นอกจากนี้ เมตตาธรรม มีสภาพต้องการที่จะบำเพ็ญประโยชน์แก่บุคคลอื่น โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ เมื่อบิดามารดามีจิตผูกพันในบุตรธิดา ญาติพี่น้องมีจิตผูกพันในญาติของตนหรือมิตรสหายมีจิตผูกพันในเพื่อน ต่างคิดว่าเป็นลูกหลาน ญาติพี่น้อง หรือมิตรสหายของเรา แล้วจึงช่วยเหลือเกื้อกูล ความรู้สึกเช่นนี้ไม่ใช่เมตตาในพรหมวิหาร แต่เป็นความผูกพันซึ่งจัดว่าเป็นกิเลสอย่างหนึ่ง ในกรณีตรงกันข้าม เมตตาที่แท้จริงจะต้องมีความปรารถนาดีโดยไม่หวังผลตอบแทน ไม่เลือกบุคคลว่าเป็นคนที่รู้จักหรือไม่รู้จัก รักหรือชังเมตตานี้เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายเจริญอยู่เป็นนิตย์ พระองค์มีพระเมตตาเปี่ยมล้น ในเหล่าสัตว์ถ้วนหน้าเสมอเหมือนกัน ทรงมีพระเมตตาในพระเทวทัตผู้คิดร้ายพระองค์เหมือนในราหุลกุมารราชโอรส ความเมตตาของพระพุทธเจ้านั้นเสมอภาคกันหมด ไม่จำกัดบุคคลเมตตาเป็นธรรมข้อแรกที่อยู่ในพรหมวิหาร๔คือ เมตตากรุณามุทิตาอุเบกขาเมตตาเริ่มทำงานด้วยฉันทะเพราะข้อธรรมทั้งสองข้อนี้เป็นเรื่องของความรักความอยากความต้องการเหมือนกันเมตตาคือความอยากหรือต้องการนำประโยชน์สุขเข้าไปให้มีขอบเขตจำกัดเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับคนและสัตว์ส่วนฉันทะนั้นเกี่ยวข้องกับทุกสิ่งทุกอย่างฉันทะคือภาวะจิตที่ยินดีพอใจตลอดจนต้องการให้เกิดมีความดำรงอยู่ด้วยดีของสิ่งทั้งหลายตามสภาวะที่ควรจะเป็นจะมีของมัน เมตตาเป็นภาษาบาลีเรามาเรียกกันว่าไมตรีมาจากศัพท์ว่าเมตตาหมายถึง การแสดงความรักหรือประกอบด้วยความรักอันเป็นข้าศึกแก่ความเกลียดไม่ใช่รักเกี่ยวข้องกับกามความรักที่เกี่ยวกับกามหรือเกี่ยวด้วยกามราคะกามฉันท์หรือความยินดีในกามไม่ใช่เมตตาอีกอย่างหนึ่งความรักที่มีเป็นธรรมดาแก่คนที่เกี่ยวข้องกัน เช่นมารดาบิดารักลูกลูกรักมารดาบิดาญาติรักญาติเหล่านี้ไม่ใช่เมตตาไม่ใช่กามฉันท์หรือกามราคะท่านเรียกว่า เคหสิต-เปมะหรือความรักที่อาศัยเรือนถ้าหมายความตามภาษาไทยคือความรักที่เกี่ยวกันกับคนในครอบครัว

๒) คำสอนว่าด้วยปัญหาปาณาติบาตในสังคมไทยจากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ปัญหาปาณาติบาตหมายถึง การฆ่าสัตว์ การทำลายหรือเบียดเบียนชีวิตสัตว์ให้ถึงแก่ความตาย ได้แก่ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาในการฆ่า สัตว์ที่มีชีวิตในทางทวารใดทวารหนึ่ง คือ ทางกายทวารก็ดี ทางวจีทวารก็ดี หรือทั้ง ทางกายทวารและวจีทวารก็ดี จนทำให้สัตว์เหล่านั้นต้องตายลงไปด้วยการกระทำนั้นๆ และไม่ว่าจะเป็นการกระทำด้วยตนเองหรือใช้ให้ผู้อื่นกระทำก็ตาม ชื่อว่าเป็นการฆ่าสัตว์ เป็นการทำปาณาติบาตทั้งสิ้นกล่าวคือ การฆ่าสัตว์ตัดชีวิตส่วนของเจตนารมณ์ของปาณาติบาตตามระบบศีลนั้น เป็นไปเพื่อมิให้มีการเบียดเบียนชีวิตของกันและกัน และให้รู้จักแก้ปัญหาชีวิตโดยสันติวิธี ไม่ใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรงโดยการฆ่า ตลอดจนการทำร้ายร่างกาย และการทรมานให้ลำบาก

นอกจากนี้ การทำปาณาติบาตสามารถแบ่งออกเป็น ๖ ประเภท คือ (๑) สาหัตถิกประโยค การฆ่าด้วยตนเอง (๒) อาณัตติกประโยค การสั่งให้ผู้อื่นฆ่า (๓) นิสสัคคิยประโยค การขว้างหรือปล่อยอาวุธออกไปฆ่า (๔) ถาวรประโยค การฆ่าด้วยเครื่องมือที่อยู่กับที่ (๕) วิชชามยประโยค คือการฆ่าด้วยอำนาจแห่งคุณไสยศาสตร์ (๖) อิทธิมยประโยค คือ การฆ่าด้วยการบันดาลด้วยฤทธิ์ ซึ่งประโยคแห่งการฆ่าทั้ง ๖ ประการนี้ยังแบ่งออกเป็นประโยคละ ๒ ประการ คือ (๑) การเจาะจงฆ่าและ (๒) การไม่เจาะจงฆ่า ส่วนมูลเหตุของการกระทำปาณาติบาตนั้นเกิดมาจากปัจจัย ๓ ประการที่เรียกว่า “อกุศลมูล” ได้แก่ ปัจจัยแห่งโลภะ (ความอยากได้) ปัจจัยแห่งโทสะ (ความคิดประทุษร้าย) และปัจจัยแห่งโมหะ (ความหลง)เป็นแรงจูงใจหรือเป็นแรงผลักดันให้เกิดการกระทำปาณาติบาตขึ้น

จะเห็นว่า การกระทำปาณาติบาตจะครบสมบูรณ์ได้จะต้องถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบของการกระทำ ๕ ประการ คือ (๑) ปาโณ คือสัตว์มีชีวิต (๒) ปาณสญฺญิตา คือรู้อยู่ว่าสัตว์มีชีวิต(๓) วธกจิตฺตํ คือจิตคิดจะฆ่า (๔) อุปกฺกโม คือพยายามที่จะฆ่า(ลงมือทำ)และ (๕) เตน มรณํ คือสัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น หากการกระทำไม่ครบด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ หรือขาดองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่ง ไม่เป็นปาณาติบาต ไม่ผิดศีล หรือศีลไม่ขาด นอกจากนี้การกระทำปาณาติบาตมีข้อยกเว้น ๖ ประการ เพราะขาดเจตนา คือ (๑) บุคคลผู้ไม่จงใจ (อสญฺจิจฺจ) (๒) บุคคลผู้ไม่รู้ (อชานนฺตสฺส) (๓) บุคคลผู้ไม่มีความประสงค์จะฆ่า (น มรณาธิปฺปายสฺส) (๔) บุคคลผู้วิกลจริต (อุมฺมตฺตกสฺส) (๕) บุคคลมีจิตฟุ้งซ่าน (ขิตฺตจิตฺตสฺส) และ (๖) บุคคลผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา (เวทนฏฺฏสฺส)

นอกจากนี้เกณฑ์ตัดสินการทำปาณาติบาตต้องขึ้นอยู่หลักการ ๒ ประการคือ ประการแรก คือ ยึดองค์ประกอบของการทำปาณาติบาต และประการที่สอง คือ เกณฑ์การตัดสินทางศีลธรรม หรือวินัยทางศาสนาตามหลักเบญจศีลมี ๔ ประการ คือศีลขาด ศีลทะลุ ศีลด่าง และศีลพร้อย โดยอาศัยความหนักเบาของการกระทำปาณาติบาต และย่อมมีความหนักเบาแตกต่างกัน คือ (๑) ในด้านองค์ประกอบของปาณาติบาต ถือว่าการกระทำที่ศีลขาดย่อมมีโทษมากว่าศีลทะลุ ศีลด่าง หรือศีลพร้อย (๒) ในด้านสัตว์ที่ถูกฆ่า คือ การฆ่าสัตว์เดรัจฉานย่อมมีโทษน้อยกว่าฆ่ามนุษย์ หากเป็นสัตว์เดรัจฉานอย่างเดียว การฆ่าสัตว์เล็ก สัตว์มีคุณน้อย มีโทษน้อยกว่า บาปน้อยกว่า หากเป็นการฆ่ามนุษย์เพียงอย่างเดียว การฆ่ามนุษย์ที่มีคุณมีโทษมากกว่ามนุษย์ที่ไม่มีคุณ การฆ่ามนุษย์ที่มีคุณธรรมมากกว่ามีโทษมากว่ามนุษย์ที่มีคุณธรรมน้อยกว่า (๓) ในด้านเจตนา การฆ่าที่มีเจตนาแรงกล้ามีโทษมากบาปมากกว่าเจตนาที่อ่อน การฆ่าสัตว์ใหญ่ย่อมเกิดมาจากกิเลสที่มากกว่าและมีพิธีการมากกว่า จึงบาปมากกว่า

๓) เมตตาธรรมกับการแก้ไขปัญหาปาณาติบาตในสังคมไทยจากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า แนวทางการแก้ปัญหาปาณาติบาตด้วยเมตตาธรรมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกชีวิตที่

จะต้องได้รับการดูแลและการป้องกันมิให้เกิดขึ้นแก่กันในลักษณะที่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เพราะชื่อว่าปาณาติบาตเป็นสภาพที่น่ากลัวไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือว่าสัตว์ต่างก็รักตัวกลัวตาย ทั้งนั้นจึงหาวิธีทางในการป้องกันตัวเองให้รอดพ้นจากสภาวะแห่งปาณาติบาตินั้น มีแนวทางแก้ไข ๔ ประการ ได้แก่

(๑) การเห็นคุณค่าของชีวิตตามหลักเมตตาธรรม กล่าวคือชีวิตที่ประสบความสำเร็จ นับเป็นเป้าหมายของการดำเนินชีวิตในทางพระพุทธศาสนาคือ การดำเนินชีวิตอย่างมีสติที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น โดยไม่สร้างความเดือนร้อนให้แก่ตนเองและสังคม ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นควรเป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อชีวิตที่ดีมีคุณค่า คำสอนทางพระพุทธศาสนาสอนไว้ว่า สิ่งที่เป็นจุดหมายของการดำเนินชีวิตก็เป็นเรื่องของประโยชน์ที่เกี่ยวเนื่องกับความสุขดังนั้นจึงควรนึกถึงคุณค่าของชีวิตทั้งของตนเองและสัตว์อื่นให้เสมอเหมือนกัน โดยระลึกถึงพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่พระฉัพพัคคีย์ว่า “สัตว์ทุกประเภทย่อมสะดุ้งกลัวโทษทัณฑ์สัตว์ทุกประเภทย่อมหวาดกลัวความตายบุคคลนำตนเข้าไปเปรียบเทียบแล้วไม่ควรฆ่าเองไม่ควรใช้ให้คนอื่นฆ่า” “สัตว์ทุกประเภทย่อมสะดุ้งกลัวโทษทัณฑ์สัตว์ทุกประเภทย่อมรักชีวิตบุคคลนำตนเข้าไปเปรียบเทียบแล้วไม่ควรฆ่าเองไม่ควรใช้ให้คนอื่นฆ่า”

นอกจากนี้ คำสอนในทางพระพุทธศาสนาสอนว่า **“เมตตาเป็นธรรมคุ้มครองโลก”**เนื่องจากสังคมใดมีคนที่มีเมตตามาก สังคมนั้นก็จะอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุขและปราศจากการเบียดเบียนกันดังนั้นเมตตาจึงเป็นธรรมที่คุ้มครองโลกจากการเบียดเบียนกันการเบียดเบียนกันนี้ รวมความตั้งแต่ การพูดให้ร้ายกัน กลั่นแกล้งทำร้ายกัน ไปถึงขั้นรุนแรง คือ การฆ่ากัน ซึ่งประมวลดูแล้วจะเห็นว่ามาจากรากของอกุศลจิตตัวเดียวกัน นั่นคือตัวความโกรธ ภาษาอภิธรรมเรียกว่า โทสมูลจิต หมายถึงรากที่ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจทั้งมวล หากจะอธิบายเป็นภาษาธรรมต้องพูดว่า ความไม่พึงพอใจนี้เกิดจากจิตที่กระทบกับอารมณ์ที่ไม่ชอบใจ เรียกว่า ปฏิฆจิต กล่าวคืออาการที่เกิดความรู้สึกหงุดหงิดรำคาญใจขึ้นมาในใจวิธีการแก้ไขปฏิฆจิต คือ ต้องใช้เมตตาจิตเป็นตัวแก้

(๒) แนวทางปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยเมตตาธรรม คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันเกิดจากความโกรธแค้นที่จะทำร้ายชีวิตตนเองและผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ได้รับความเดือดร้อนจากพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา สำหรับนำมาปฏิบัติเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามที่ปรากฏในคัมภีร์วิสุทธิมรรค คือหลักการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความโกรธ ความดุร้าย ด้วยการพิจารณาอันประกอบด้วยเมตตาธรรม ซึ่งสามารถทำศัตรูให้กลับมาเป็นมิตรได้ ทำคนดุร้ายให้เป็นคนอ่อนโยน ต่อไปก็จะกล่าวถึงหลักธรรมที่จะนำมาปรับใช้กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

(๓) หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยเมตตาธรรม สำหรับนำมาปรับใช้กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้น จะขอนำเสนอพอเป็นแนวทางตามหลัก “อิทธิบาบ ๔”เป็นหัวข้อธรรมที่เป็นที่ตั้งต้นของพรหมวิหารธรรมทั้ง ๔ ข้อ ซึ่งความพอใจนี้หมายถึง ความพอใจที่ประกอบด้วยปัญญาที่เป็นไปเพื่อความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมาย และการต้องการพ้นจากทุกข์โดยการปรารถนาความสุขเกลียดความทุกข์ คนอื่นก็เช่นเดียวกัน จึงควรคิดถึงอกเขาอกเรามีความรัก ความปรารถนาดีให้กัน จึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

(๔) ผลของการแก้ไขปัญหาปาณาติบาตด้วยเมตตาธรรม เป็นการเจริญเมตตาจิตเป็นประจำย่อมได้รับอานิสงส์ดังกล่าวแล้ว เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่เราจะมีเมตตาต่อกัน ปรารถนาดีต่อกันและอภัยให้กันเพราะนอกจากตัวเราจะเป็นสุขแล้วผู้อื่นก็ยังเป็นสุขด้วยแต่ผู้ที่จะเจริญเมตตาให้ได้ผลนั้นต้องอาศัยขันติธรรมคือความอดทนอดกลั้นไม่โกรธตอบควบคู่กันไปด้วยเมื่อประพฤติปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผลของการแก้ไขปัญหาปาณาติบาตด้วยเมตตาธรรมสามารถทำ

ให้สังคมมีลักษณะ ๓ ประการ คือ ๑) ทำให้สังคมสงบสุข ปราศจากปัญหาอาชญากรรมและปัญหาความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการฆ่าตัวตาย การฆ่าข่มขืน การปล้นฆ่า การก่อการร้าย ซึ่งปัญหาดังกล่าวล้วนเกิดขึ้นจากคนที่ขาดเมตตาธรรม เป็นคนที่มีจิตใจอ่อนแอ หวั่นไหวต่ออารมณ์โทสะ ส่วนผู้ที่เจริญเมตตาธรรมอยู่เสมอย่อมมีจิตใจที่อ่อนโยน มีคุณธรรมสูง ๒) ทำให้สังคมมีระเบียบวินัย สมาชิกในสังคมมีความอ่อนโยน อ่อนหวาน เป็นผู้รักความมีระเบียบวินัย เคารพเชื่อฟังครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และ ๓) สังคมเจริญก้าวหน้า เมื่อสมาชิกในสังคมมีสุขภาพจิตดี มีศักยภาพสูงในการทำงาน ย่อมส่งผลให้สังคมเจริญห้าวหน้าตามไปด้วย ส่งผลให้ศาสนาเจริญตามไปด้วย

๕.ข้อเสนอแนะ

สำหรับปัญหาปาณาติบาต ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบันนับว่า เป็นสภาวะการวิกฤติทางด้านศีลธรรม แม้ว่าจะอยู่ในสังคมที่เป็นเมืองพุทธก็ตาม แต่พฤติกรรมการปฏิบัติตนของประชาชน หรือหน่วยงานต่างๆ อาจจะไม่ได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงาน แต่กลับมีพฤติกรรมที่แสดงออกมาว่าทางกายกรรม ทางวจีกรรม และทางมโนกรรม มีลักษะเป็นการเบียนเบียนกันซึ่งก็เป็นต้นแบบหนึ่งไม่ดี และทำให้เกิดการเลียนแบบในทางที่ผิดทั้งทางด้านศีลธรรม และด้านกฎหมาย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

๑) ปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับหลักเมตตาธรรมในสังคไทย

๒) ปลูกฝังความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกฎแห่งกรรมในเรื่อง การทำดีได้ ทำช่วได้ชั่วให้มากขึ้น

๓) ส่งเสริมให้มีการจัดทำนโยบายช่วยเหลือซึ่งกันและในสังคมมนุษย์ให้มากขึ้น

๔) จัดทำแผนยุทธศาสตร์การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมหลักคำสอนเมตตาในกลุ่มเยาวชนให้แพร่หลายอย่างเป็นรูปธรรม

๕) ปลูกสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่คนในสังคมและเพื่อให้ทุกคนอยู่รวมกันอย่างมีความสุขเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

โกศล วงค์สวรรค์ และ รศ.สถิตวงค์สวรรค์, **ปัญหาสังคมไทย,** กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, ๒๕๔๓.

ณรงค์ เส็งประชา, **มนุษย์กับสังคม,** พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๑

พระธรณิศ มั่นคงทรัพย์.“การศึกษาความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมระหว่างครูกับศิษย์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในสถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ศึกษาเปรียบเทียบกรณี : โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยกับโรงเรียนสตรีวิทยา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๓๙.

พระพิจิตธรรมพาทีฐ, **เทศนาวาไรตี้,** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี่ยงเชียง ๒๕๓๙.

พระมหาทวี ธานวโร (อ่อนปัสสา), “ปาณาติบาตกับปัญหาจริยธรรมในพุทธปรัชญา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๔.

พระมหาบุญเรียนปภงฺกโร (พิลาพันธ์), “การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องเมตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๒.

พระมหาพิชิต ชัยยมพาลไพ่, “การศึกษาทัศนะ เรื่อง ศีล ๕ ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน. ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๒.

พระสมชาติ จิติปญฺโญ (เครือน้อย), “จริยธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมล้านนา เรื่อง “อ้ายร้อยขอด””**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖.

พระสมุทร ถาวรธมฺโม (ทาทอง) “การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมเรื่องการทำแท้ง : ทรรศนะพุทธปรัชญาเถรวาทกับกฎหมายการทำแท้ง”, **วิทยาลัยนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๒.

พันเอกปิ่น มุทุกันต์, **บันทึกธรรม,** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๒๖.

รศ.บุญมี แท่นแก้ว, **ปรัชญาศาสนา,** กรุงเทพมหานคร : หจก. ธนะการพิมพ์, ๒๕๓๖.

สมณะชาตวโร, **พุทธทำนาย,** (กรุงเทพมหานคร : ฟ้าอภัย, ๒๕๓๘.

สมเด็จพระสังฆราช (เจริญสุวฑฺฒโน), **รวมธรรมะ,** กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๓๗.

สัญญาสัญญาวิวัฒน์, **สังคมวิทยาประยุกต์,** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สุพัตรา สุภาพ, **ปัญหาสังคม,** พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

การศึกษาบทบาทของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ ที่มีต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

A STUDY OF VENERABLE LUANG-PHOR NGERN BUDDHAJOTI ON SUPPORTING BUDDHISM

พระครูวิลาสรัตนรังสี (สง่า ทัศศรี)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ ที่มีต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนานี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ (๑) เพื่อศึกษาบทบาทของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ ที่มีต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา (๒) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และ (๓) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ ที่มีต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา โดยงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา โดยใช้การทบทวนวรรณกรรม เอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ พร้อมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ เรียบเรียง สรุป และประมวลผลงานวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

๑) หลวงพ่อเงินบรรพชาสามเณรเมื่ออายุ ๑๒ ปี และอุปสมบทขณะที่อายุ ๒๒ ปี จำพรรษาอยู่ที่วัดบางคลาน และออกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน กว่า ๕๐ ปี จึงกลับมาจำพรรษาที่วัดท้ายน้ำ และย้ายไปดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสที่วัดบางคลาน หลวงพ่อเงินเป็นพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง ท่านมีวัตรปฏิบัติที่งดงาม มีน้ำใจ และเป็นกันเองกับทุกชนชั้น อีกทั้งมีเรื่องเล่า และตำนานเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์และปาฏิหาริย์เกี่ยวกับหลวงพ่อเงิน และวัตถุมงคลที่หลวงพ่อเงินปลุกเสกเป็นที่นิยม พุทธศาสนิกชนจากทุกสารทิศเดินทางมาที่วัดบางคลานที่ท่านจำพรรษาอยู่ ทำให้ท่านมีโอกาสเผยแผ่หลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งหลวงพ่อเงินยังเป็นผู้ที่ให้การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาหลักในสมัยนั้น ท่านทั้งสร้างและทั้งมีส่วนสนับสนุนในการสร้างบูรณปฏิสังขรณ์ วิหาร อุโบสถ กุฏิ หอระฆังและศาสนสถานอื่นๆ อีกมากมาย ภายในจังหวัดพิจิตร ท่านให้การศึกษาแก่สงฆ์และฆราวาสเป็นอย่างดี ช่วยกิจการสาธารณประโยชน์มากมาย ทั้งได้สร้างศาลาพักระหว่างทาง เพื่อความสะดวกของชาวบ้านเวลาเดินทาง และโรงเรียนแห่งแรกของอำเภอบางคลานสามารถที่จะกล่าวได้ว่า จากผลงานต่างๆ ของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติทำให้ท่านเป็นเสาหลักของการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนารูปหนึ่งในประเทศไทย

๒) หลักธรรมที่ส่งเสริมการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ที่หลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติได้นำมาใช้ ได้แก่ หลักเบญจศีล-เบญจธรรม เพื่อใช้สั่งสอนประชาชน ทำให้เกิดความสงบสุขในสังคม สังคหวัตถุ ๔ โดยท่านเป็นผู้มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีจริยวัตรที่งดงาม ทำให้ชาวบ้านมีต้นแบบของการให้การสงเคราะห์ซึ่งกันและกันแบ่งปันกัน ก่อให้เกิดสังคมที่น่าอยู่ และ หลักการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจให้หยุดนิ่งเป็นสมาธิ พิจารณาเพื่อให้เห็นความไม่เที่ยงของสังขาร เป็นต้น ทำให้เกิดปัญญาโดยหลวงพ่อเงินได้นำไปใช้ปฏิบัติทั้งในส่วนตนและส่วนรวม อันส่งผลต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาจนกระทั่งเป็นที่ยอมรับจากประชาชนและสังคมเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของพุทธศาสนิกชนตราบจนปัจจุบัน

๓) หลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ เป็นพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นผู้มีความสามารถทั้งทางด้านแสดงธรรมเทศนา และวิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นพระที่มีจริยวัตรงดงาม เป็นที่รักของชาวบ้าน เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในจังหวัดพิจิตรและจังหวัดใกล้เคียง อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาที่สำคัญในยุคนั้น ผลงานของท่านยังส่งผลต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน โดยทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ชาวบ้านเข้ามาวัดเพื่อเข้าถึงหลักธรรมมากขึ้น ดำเนินชีวิตโดยตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดี หลักฐานส่วนใหญ่บันทึกถึงท่านในฐานะเกจิอาจารย์ผู้มีอิทธิฤทธิ์ และเชื่อกันว่าวัตถุมงคลที่ท่านปลุกเสกมีพุทธคุณสูง แต่ในความเป็นจริง หลวงพ่อเงินเป็นพระสายวิปัสสนากัมมัฏฐาน มีจริยวัตรที่งดงาม ท่านทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยการประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี น้อมนำให้ชาวบ้านเข้าวัดทำบุญ ปฏิบัติธรรม หลวงพ่อเงินมีส่วนช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยการสร้างศาสนสถานมากมาย รวมถึงศาสนบุคคลที่มีเกียรติคุณงดงาม โดยผ่านการใช้กุศโลบายของการปลุกเสกวัตถุมงคล

ABSTRACT

The purposes of the research entitled “A study of Venerable Luang-Phor Ngern Buddhajoti on Supporting Buddhism” are (1) to study the role of Luang-Phor Ngern Buddhajoti on supporting Buddhism (2) to study the Dharmic principles, which promote Buddhist support and (3) to analysis the role of Luang-Phor Ngern Buddhajoti on supporting Buddhism. This study is a descriptive study. The author reviewed throughout the various types of Luang-Phor Ngern Buddhajoti related literatures, including books, documents, and researches and interviewed the persons who have an association with the works of Luang-Phor Ngern Buddhajoti, then analysed, discussed and drew a conclusion.

The results revealed

1) Luang-Phor Ngern was ordained to be a Buddhist novice when he was 12 years old and became a Buddhist monk when he was 22 years old. He stayed in Wat Bang-Klan for few years and then left for performing pilgrimage and mediation for at least 50 years. After that, he returned to Wat Tai-Nam and moved to Wat Bang-Klarn to act as the Abbot. Because of his purity, generous and amicable character, Luang-Phor Ngern was one among the most famous Buddhist monks in Thailand. There were numerous stories of the supernatural and miraculous about him and his Buddhist relics, these made many of Buddhists across the country came to Wat Bang-Klarn to pray him respect. It was a great opportunity for him to propagate the Buddhism to them. In addition, he was the main Buddhism supporter in his era. Many Buddhism places and architectures in Phichit province and adjacent area were built, supported, and renovated by him. He gave the education to both Buddhist monks and Buddhists. He helped the community by constructing a school and public rest-houses. According to his works, Luang-Phor Ngern was one of the greatest pillars of supporting Buddhism in Thailand.

2) There were three Dharmic principles that promote supporting the Buddhism, which Luang-Phor Ngern applied in his life and his work Firstly, the Five Rules of Morality and the Five Ennobling Virtues, which Luang-Phor Ngern used in

teaching people in order to make peace in the community. Secondly, the Four Bases of Sympathy that he regularly practiced, including his charity, his useful conduct and his kind speech and act. This principle develops the sharing community and makes it pleasant to live. Lastly, the Concentration Meditation and the Insight Meditation that he practiced and then trained the people to develop the concentration understand the impermanence and promote the wisdom. These three principles that Luang-Phor Ngern used and taught helped supporting Buddhism and made him became acknowledged and admired by Thai Buddhists since then.

2) Luang-Phor Ngern Buddhajoti is the skillful Buddhist monk in both teaching and meditation. He is the soul of Pichit and nearby provinces. His works help propagate and support the Buddhism since his period till the present-day. He made Wat Bang-Klarn to become the center of the community and persuaded people to go to the temple in order to increase their morality by teaching the Buddha's speeches. Most of the evidences focused on his miracle and supernatural power of his Buddhist relics. In contrast, Luang-Phor Ngern Buddhajoti is a beloved skillful Buddhist monk in teaching Buddhism way and meditation. He supported Buddhism by construct the Buddhist places and taught many great Buddhists and monks via the good strategy of giving Buddhist relics.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนสำหรับปฏิบัติเพื่อให้พระสาวกผู้ปฏิบัติตามบรรลุจุดหมายปลายทางในระดับต่าง ๆ ตลอดจนเข้าถึงพระนิพาน คือการดับสิ้นกิเลส นั่นคือพระธรรมวินัย พระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่อให้เหล่าสาวกได้พากันยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเดียวกัน เพื่อฝึกหัดขัดเกลาอุปนิสัยใจคอของตนไปในทางที่ดี อันจะนำตนเองและหมู่คณะไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านการประพฤติวัตรปฏิบัติ การดำรงชีวิตประจำวันได้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางสังคมไปในทางที่ดีงามด้วย[๑๐]

ในยุคต้นทุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อาศัยบทบาทของพระพุทธเจ้าและพระสาวกเป็นสำคัญ โดยจาริกไปในที่ต่าง ๆ และใช้วิธีต่าง ๆ สั่งสอนเพื่อนำประชาชนให้เข้าถึงพระศาสนา[๑๑] โดยกำเนิดตามพุทธปณิธานที่ว่า "ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย"[๑๒]

ด้วยการบำเพ็ญกรณียกิจดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและจริงจังของพระพุทธองค์และพระสงฆ์สาวกทำให้พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรือง เผยแผ่มาถึงสยามประเทศและตั้งมั่นอย่างรวดเร็ว การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง การถวายความอุปถัมภ์ บำรุงกิจการทางพระพุทธศาสนา ในทางทุกด้าน โดยพุทธบริษัท ๔ มีบทบาทและหน้าที่ในการทำนุบำรุง

---

[๑๐]พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย,** (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโคมทองประทีป, ๒๕๒๗), หน้า ๒๓.

[๑๑]เรื่องเดียวกัน,หน้า ๒๓.

[๑๒]วิ.มหา.(ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป แต่ในความเป็นจริงนั้น บทบาทหลักในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา อยู่ที่สถาบันสงฆ์ ผ่านการเทศนาสั่งสอนหลักธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และการจัดสร้าง บูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะวัตถุทางพระพุทธศาสนา โดยการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความเข้มแข็งนั้น จะก่อให้เกิดประโยชน์กับบ้านเมืองมากมาย ประชาชนตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดี อาชญากรรมลดลง ประกอบสัมมาอาชีวะ การศึกษามีความเจริญขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจภายในประเทศดีขึ้น และประเทศเข้มแข็ง มั่นคง

หลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ วัดบางคลาน จังหวัดพิจิตร เป็นพระมหาเถระรูปหนึ่งในบรรดาพระสงฆ์ที่มีบทบาทในทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในประเทศไทย เป็นพระสงฆ์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติหรือศีลวัตรที่ถูกต้องดีงาม ท่านมีคุณูปการมากมายในพระพุทธศาสนา ท่านได้ให้การทำนุบำรุงวัดและเสนาสนะ เป็นผู้นำมาซึ่งความเลื่อมใสและเป็นผู้นำด้านจิตและวิญญาณของเหล่าพุทธศาสนิกในชุมชนและเป็นที่เคารพนับถือของบุคคลในท้องถิ่นตลอดจนชาวไทยทั่วประเทศและต่างประเทศ ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างของพระสงฆ์ที่มีบทบาทชัดเจนที่สุดรูปหนึ่งของพระสงฆ์ไทย ที่มีหลักปฏิบัติยึดมั่นตามธรรมวินัย อย่างเคร่งครัด เพราะไม่ทำตนเองและผู้อื่นให้มีความเดือดร้อน มีแต่จะเป็นไปเพื่อความผาสุกของตนเองและหมู่คณะ โดยปรากฏเป็นที่ประจักษ์ทั่วไปในเกียรติคุณที่เลื่องลือไปไกลของท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศ

จากบทบาทที่สำคัญของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ แห่งวัดบางคลาน อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร ในด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในประเทศไทย และเกียรติคุณด้านศีลวัตรที่ปรากฏไปทั่ว บันทึกประวัติเกี่ยวกับตัวท่านมีความคลุมเครือ กระจัดกระจาย โดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ของตัวท่าน และวัตถุมงคล เครื่องรางของขลังต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวท่าน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมา บทบาทในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เพื่อต้องการนำเสนอต่อพุทธศาสนิกชนทั่วไปทั้งในประเทศและนอกประเทศที่ศรัทธาเลื่อมใสท่าน นอกไปจากด้านพุทธคุณของวัตถุมงคลที่เกี่ยวข้องกับท่าน แต่เพื่อให้รู้ถึงบทบาท ที่สำคัญในฐานะพระสงฆ์สาวกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ต้องการเผยแผ่และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์แห่งมหาชน และที่สำคัญ ผู้วิจัย ในฐานะที่เป็นคนจังหวัดพิจิตรได้เห็นประจักษ์ถึงเกียรติคุณอันยิ่งใหญ่ของท่าน การศึกษาบทบาทของท่านที่มีต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา จะนำมาซึ่งให้เกิดความภาคภูมิใจของประชาชนในจังหวัดพิจิตรและใกล้เคียง ทำให้มีแบบอย่างแห่งคุณงามความดีให้อนุชนรุ่นหลังได้นำไปเป็นต้นแบบในการทำความดีสืบไป

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบทบาทของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ ที่มีต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

๒. เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

๓. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ ที่มีต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ดำเนินการวิจัยตามกรอบของการศึกษาบทบาทของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ ที่มีต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ดังนี้

๑. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลวงพ่อเงิน พุทธโชติ วัดบางคลาน จังหวัดพิจิตร จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของหลวงพ่อเงิน พุทธโชติ ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒. สัมภาษณ์บุคคลผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลวงพ่อเงิน พุทธโชติ ได้แก่
- พระครูวิสิฐสีลาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดหิรัญญาราม อ.โพทะเล จ.พิจิตร
- พระครูพินิจสีลคุณ เจ้าอาวาสวัดท้ายน้ำ อ.โพทะเล จ.พิจิตร
- พระครูพิศิษฏ์ธรรมานุวัตร เจ้าอาวาสวัดห้วยเขน อ.บางมูลนาก จ.พิจิตร
- อาจารย์เชวง ชัยรัตน์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านบางคลาน (เงินอนุสรณ์) อ.โพทะเล จ.พิจิตร
- นายพร ปั้นเป็ง ผู้แต่งหนังสือเกี่ยวกับประวัติหลวงพ่อเงิน
- นายสุดใจ จูมจันทร์ (ใจ ตะพานหิน) เจ้าของร้านใจพระเครื่อง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระเครื่องเมืองพิจิตร อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร

๓. วิเคราะห์ข้อมูลและเรียบเรียง

๔. สรุปผลการวิจัยพร้อมข้อเสนอแนะ

๔.สรุปผลการวิจัย

๑. สรุปบทบาทของหลวงพ่อเงิน พุทธโชติ ที่มีต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

ท่านอยู่ในเพศบรรพชิต ๒ ครั้ง คือ ครั้งแรกบรรพชาเป็นสามเณรอยู่ที่วัดตองปุหรือวัดชนะสงคราม เพื่อศึกษาหาความรู้ร่ำเรียนหนังสือ ทั้งหนังสือไทย หนังสือขอม เรียนบาลี และสันสกฤตตลอดจนพระธรรมวินัยจนแตกฉานความรู้สมควรแก่วัยวุฒิจากนั้นท่านได้ลาสิกขาบทแล้วได้กลับมาอาศัยอยู่กับพี่ชาย และพี่สะใภ้ที่ภูมิลำเนาเดิม เมื่อท่านอายุ ๒๒ ปี ประมาณ พ.ศ. ๒๓๗๓ จึงอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดตองปุ โดยมีพระมหาสุเมธาจารย์ พระอธิการ เจ้าอาวาสวัดชนะสงครามสมัยนั้นเป็นพระอุปัชฌาย์ ได้ศึกษาพระธรรมวินัยและวิทยาคมจนแตกฉาน ทั้งการด้านคันถ-ธุระ และวิปัสสนาธุระ อยู่ที่วัดชนะสงครามอีกทั้งท่านยังได้ศึกษาวิชาอาคมจากอาจารย์ที่ไม่ปรากฏนามอีกหลายท่าน ที่ปรากฏนามก็คือ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) และหลวงพ่อโพธิ์ วัดโพธิ์ศรี เป็นต้นหลังจากนั้นท่านได้ย้ายกลับมาจำพรรษาที่วัดท้ายน้ำเป็นเวลาไม่นาน แล้วได้ออกธุดงค์เป็นเวลากว่า ๕๐ ปี จึงกลับมาจำพรรษาที่วัดท้ายน้ำ แล้วย้ายไปเป็นเจ้าอาวาสวัดบางคลานในที่สุด โดยท่านเป็นพระเถระที่มีชื่อเสียง เป็นที่เคารพนับถือของคนไทยทั้งประเทศ โดยวัตถุมงคลที่ท่านสร้าง ขึ้นชื่อเรื่องพุทธคุณอย่างยิ่ง

หลวงพ่อเงินเป็นพระเกจิอาจารย์ที่มีส่วนสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ มีบทบาทและชื่อเสียงอย่างยิ่งเมื่อท่านเข้าสู่ปัจฉิมวัยในยุครัชกาลที่ ๕ จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๖ และยังคงมีส่วนสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยตราบปัจจุบัน โดยการที่ท่านเป็นพระที่มีจริยวัตรที่งดงาม มีความเป็นกันเองกับทุกชนชั้น อีกทั้งยังมีชื่อเสียงในด้านการวิปัสสนากัมมัฏฐาน ญาณอภิญญา ทำให้ท่านเป็นพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง และเป็นที่รักของคนไทยอย่างยิ่ง จากสาเหตุเหล่านี้เอง ทำให้พุทธศาสนิกชนมากมาย ต่างเดินทางมาที่วัดบางคลานเพื่อมุ่งหวังให้ได้กราบไหว้และได้พบกับหลวงพ่อเงิน ทำให้ได้มีโอกาสที่ซึมซับพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า อีกทั้งเครื่องราง วัตถุมงคลทั้งที่เกี่ยวกับท่าน ท่านเป็นคนปลุกเสก และหลังจากที่ท่านมรณภาพไปแล้ว ยังได้รับความนิยมอย่างยิ่ง เกิดการจัดทำซ้ำอีกนับครั้งไม่ถ้วน

โดยแฝงกุศโลบายที่ทำให้ผู้ที่ครอบครองตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดี ระลึกถึงพระพุทธศาสนา ถือว่ามีส่วนสำคัญในการช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

จากการที่หลวงพ่อเงินเป็นพระนักพัฒนา เป็นผู้นำในการสร้างศาสนสถานมากมาย ทั้ง หอระฆัง กุฏิ อุโบสถ ไปจนถึงการสร้างวัด มีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชน สร้างศาลาพักริมทาง และโรงเรียน ตลอดจนรักษาผู้เจ็บไข้ได้ป่วย นอกไปจากนั้นท่านยังเป็นพระที่มีปัญญา เป็นครูที่ประเสริฐ ได้สอนลูกศิษย์ลูกหาทั้งที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ และฆราวาส มีส่วนช่วยในดำรงพระพุทธศาสนา อีกทั้งท่านยังคงเป็นผู้มีฝีมือในงานศิลปะ มีส่วนช่วยในการธำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมอันดีของศาสนาพุทธเถรวาทในประเทศไทย จากเหตุผลเหล่านี้ สามารถสรุปได้ว่าท่านเป็นพระเถระที่มีส่วนสำคัญในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่ในยุคของท่าน แต่ยังคงส่งอิทธิพลมาถึงปัจจุบันนี้ด้วย

๒. สรุปหลักธรรมที่ส่งเสริมการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ

จากการศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของ หลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ โดยผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารและงานที่เกี่ยวข้องพบว่า หลักธรรมที่หลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ วัดบางคลาน จังหวัดพิจิตร ได้นำมาใช้ได้แก่ หลักเบญจศีล-เบญจธรรม สังคหวัตถุ ๔ และหลักสมถะและวิปัสสนากรรมฐาน ที่หลวงพ่อเงินได้นำไปใช้ปฏิบัติทั้งในส่วนตน และในการอบรมสั่งสอนต่อส่วนรวม อันส่งผลต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาจนกระทั่งเป็นที่ยอมรับจากประชาชนและสังคมเป็นที่ตั้งศรัทธาของพุทธศาสนิกชนจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

หลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติได้ใช้หลักการเบญจศีล ในการสอนชาวบ้านทั้งผ่านการเทศนาและความเชื่อของการครอบครองวัตถุมงคล ที่ผู้ครอบครองจักต้องตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดี จึงจะได้รับพุทธคุณของวัตถุมงคลนั้น โดยเบญจศีล หรือ ศีล ๕ ข้อนี้ มีประโยชน์ เพื่อความสงบสุขของสังคมกล่าวคือ เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดการทะเลาะวิวาท ความหวาดระแวง และความวุ่นวายในสังคมอันจะมีผลทำให้ ๑) ตนเองไม่เดือดร้อน ๒) ผู้อื่นไม่เดือดร้อน ๓) ทำให้สังคมสงบเป็นสุข และเจริญด้วยอารยธรรม ๔) ประเทศเจริญรุ่งเรืองเศรษฐกิจดี ไม่มีการคดโกง ๕) โลกร่มเย็นเกิดสันติสุข ปราศจากสงคราม ทั้งนี้ยังประโยชน์เพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจของผู้ถือในศีล ๕ ที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อควบคุมไม่ให้มีการแสดงออกทางกาย วาจา และใจไปในทางที่ตอบสนองอำนาจของกิเลส ดังนั้นการทำผิดศีลแต่ละครั้งก็คือการยอมให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจได้ เมื่อทำผิดศีลเพิ่มมากขึ้นแต่ละครั้งย่อมทำให้จิตใจหยาบกระด้างมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถทำผิดได้รุนแรงมากขึ้นไปเรื่อยๆ เป็นการพอกพูนความผิดไม่รู้จบสิ้น การถือศีลแต่ละข้อนั้นจะส่งผลให้มี การขัดเกลากิเลส เป็นการปรับปรุงพัฒนาจิต และต้องมีมนุษยธรรม โดยการมีเบญจธรรมมาสนับสนุนเบญจศีล จึงจะถือว่าครบถ้วนสมบูรณ์

หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่พบได้อย่างชัดเจนในผลงานของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา โดย สังคหวัตถุ ๔ ประกอบไปด้วย ๑) ทาน ท่านเป็นตัวอย่างอันดีงามแก่พุทธศาสนิกชน ในการเป็นผู้ให้ เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทั้งต่อฆราวาสในการให้การศึกษาและการดูแลรักษาโรค และทั้งต่อสหธรรมิก ในการให้ความรู้สั่งสอนลูกศิษย์ และการก่อสร้างศาสนสถาน ๒) ปิยวาจา คือการพูดจาด้วยความไพเราะ อ่อนหวานจริงใจ ซึ่งท่านมีความเป็นกันเองกับทุกชนชั้น พูดคุยอย่างเป็นกันเองโดยไม่ถือตัว ๓) อัตถจริยา คือ การให้ความช่วยเหลือ ท่านให้ความช่วยเหลือสังคมอย่างสม่ำเสมอ ดำรงตนเป็นประโยชน์

และสุดท้าย ๔) สมานัตตา คือ ความสม่ำเสมอ มีความเสมอต้นเสมอปลาย หลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ เป็นพระที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการช่วยเหลือผู้อื่นมาโดยตลอด

หลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ เป็นพระที่มีชื่อเสียงในด้านการวิปัสสนากัมมัฏฐาน ท่านเจริญวิปัสสนาจนมีอิทธิฤทธิ์ และปัญญา เป็นผู้มีชื่อเสียง ได้รับการเคารพจากพุทธศาสนิกชนทั่วสารทิศ โดย การเจริญสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ต้องทำควบคู่กันไปจึงจะเป็นหนทางเพื่อการหลุดพ้นทุกข์ ละกิเลสอาสวะทั้งหลายได้ โดยใช้สมถะเพื่อทำให้จิตหยุดนิ่งเป็นสมาธิ จนเกิดฌานขั้นต่างๆ และใช้ฌานเพื่อเป็นบาทแห่งวิปัสสนา สมถะจึงถือเป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่วิปัสสนา ส่วนการพิจารณาด้วยการใช้ความนึกคิดตรึกตรองเพื่อให้เห็นไม่เที่ยง ความทุกข์ และความไม่มีตัวตนของสรรพสิ่งต่างๆ นั้น ย่อมเป็นอุปการะต่อการทำสมถะ หรือสมาธิให้เกิดขึ้น คือ ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในสรรพสิ่ง ไม่ยึดติดในสิ่งทั้งหลาย จึงเกิดการปล่อยวางอารมณ์ภายนอกที่ยึดติด และจิตจึงค่อยสงบนิ่ง ตั้งมั่น และเกิดเป็นสมาธิ

๓. สรุปผลการวิเคราะห์บทบาทของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ ที่มีต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาครั้งนี้ สรุปได้ว่า หลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ แห่งวัดบางคลาน จังหวัดพิจิตรนั้น เป็นพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงอย่างมาก โดยท่านเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์เมื่อประมาณเกือบ ๒๐๐ ปีที่ผ่านมา จากเอกสารที่ทำการรวบรวมพบว่า ชื่อเสียงที่สำคัญของหลวงพ่อเงินนั้น ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของวัตถุมงคลที่ท่านปลุกเสก อิทธิปาฏิหาริย์ทั้งที่เกี่ยวกับตัวท่านเองโดยตรงและสิ่งของที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวท่าน แต่เอกสารที่รวบรวมนั้น ส่วนใหญ่ถูกบันทึกขึ้นตามคำบอกเล่าบ้าง ตำนานบ้าง ทำให้ความน่าเชื่อถือของเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับหลวงพ่อเงิน อาจมีความคลาดเคลื่อนสูง อีกทั้งบางเรื่อง อาจเป็นเรื่องเล่าที่ได้รับการเสริมเติมแต่งขึ้นมาเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อวัตถุมงคลที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวท่าน โดยกลุ่มบุคคลผู้จัดจำหน่ายวัตถุมงคล เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่มีความคลาดเคลื่อนไม่ตรงกัน และพบอยู่ในหนังสือพระเครื่อง เพื่อขยายความศักดิ์สิทธิ์ของตัวหลวงพ่อเงินเอง

วัตถุประสงค์การปลุกเสกวัตถุมงคลของหลวงพ่อเงินนั้น ท่านมีเจตนาใช้วัตถุมงคลเหล่านี้เป็นกุศโลบาย เพื่อน้อมนำให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาหาพระพุทธศาสนา ให้เขาเหล่านั้นมีโอกาสได้รับหลักธรรมของพระพุทธองค์ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต อีกทั้งวัตถุมงคล เหล่านี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ ในด้านความศรัทธาของชาวบ้าน และการบริจาคจตุปัจจัยเพื่อใช้ในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เห็นได้จากการที่หลวงพ่อเงินจัดสร้างอุโบสถหลายแห่ง บูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถาน และทำสาธารณประโยชน์ เช่นการสร้างศาลาที่พักกลางทางเป็นจำนวนมาก แต่หลังจากที่หลวงพ่อเงินมรณภาพไป เรื่องราวเกี่ยวกับตัวหลวงพ่อเงินโดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปในทางอิทธิปาฏิหาริย์ และพุทธคุณของวัตถุมงคลที่เกี่ยวข้องกับตัวท่าน จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าวัตถุมงคลที่ใช้หลวงพ่อเงินเป็นแบบนั้น ถูกสร้างขึ้นมาซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า จนอาจกล่าวได้ว่า ใช้ชื่อเสียงของท่านในการโฆษณา แล้วจัดสร้างวัตถุมงคลเชิงพาณิชย์ขึ้นมาจำหน่ายอย่างเอาเป็นเอาตาย จะเห็นได้ว่า เจตนาในการจัดสร้างวัตถุมงคลของหลวงพ่อเงินนั้น ถูกเบี่ยงเบนออกไปจากที่ท่านตั้งใจไว้ตั้งแต่แรกเป็นอย่างมาก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้เกี่ยวกับหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชตินั้น พบว่าท่านเป็นพระนักพัฒนา เป็นพระที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ผู้เป็นเสาหลักในทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัดพิจิตร แต่ประวัติที่เกี่ยวกับหลวงพ่อเงินที่ได้รับการบันทึกไว้นั้น มุ่งเน้นไปเพียงแต่เรื่องราวของอิทธิปาฏิหาริย์ และพุทธคุณของวัตถุมงคลที่ท่านปลุกเสก เจตนาการสร้าง

วัตถุมงคลของท่านในอดีตนั้น ปัจจุบันมีความคลาดเคลื่อนออกไปเป็นอย่างมาก ประเด็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การศึกษาถึงประวัติของหลวงพ่อเงินในเชิงลึก มุ่งประเด็นไปยังการที่หลวงพ่อเงินเป็นพระนักพัฒนาที่มีจริยวัตรที่งดงาม เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในละแวกจังหวัดพิจิตร แทนที่จะเป็นด้านอิทธิฤทธิ์เครื่องรางของขลังที่ถูกใช้ในเชิงพาณิชย์ และ จะทำอย่างไรให้พุทธศาสนิกชน เมื่อมองวัตถุมงคลที่เกี่ยวข้องกับหลวงพ่อเงิน จะนึกถึงคุณงามความดีในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและหลักธรรมของหลวงพ่อเงิน เพื่อให้เขาเหล่านั้นน้อมนำเข้ามาสู่การนำหลักธรรมไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน

๕.ข้อเสนอแนะ

นำนโยบายการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ ที่ท่านได้ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างของผู้ที่พระพฤติตามคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เป็นพระนักพัฒนา และเป็นที่รักของคนหมู่มาก ไปปรับใช้ในการเผยแผ่และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาต่อไป ซึ่งหัวข้อที่ควรทำการศึกษาต่อไป ประกอบด้วย

๑. ศึกษาคุณูปการที่หลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ มีต่อชาวพิจิตร และคณะสงฆ์ในแง่มุมอื่น นอกเหนือไปจากเรื่องเล่าอิทธิฤทธิ์และการปลุกเสกวัตถุมงคล

๒. เปรียบเทียบการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ กับหลวงพ่อคูณ ปริสุทฺโธ

๓. เปรียบเทียบการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ กับครูบาศรีวิชัย

๔.อิทธิพลของวัตถุมงคลของหลวงพ่อเงิน พุทฺธโชติ ต่อประชาชนจังหวัดพิจิตร

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

กรมการ ศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. **พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๓๕**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๕.

ขุนสรรพกิจโกศล (โกวิทปัทมะสุนทร) ผู้รวบรวม. **คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมปริจเฉทที่๗ สมุจจยสังคหวิภาค.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

จอมไทย ไพรวรรณ. **๑๐๘ ธรรมะ พระอริยสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: ไพลินบุ๊คเน็ต จำกัด, ๒๕๕๒.

ชัยรัตน์ โมไนยพงศ์. **หนังสือสายสิญจน์ ฉบับที่ ๑๙ “บารมีความศักดิ์สิทธิ์ หลวงพ่อเงิน”.** กรุงเทพมหานคร: บางกอกสาส์น, ๒๕๓๕.

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย,** (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโคมทองประทีป, ๒๕๒๗.

ภาค ๓
บทความวิทยานิพนธ์
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

BUDDHITST LEADERSHIP OF SANGHA ADMINISTRATOR MONKS AFFECTING OF TEMPLE MANAGEMENT IN MANOROM DISTRICT, CHAINAT PROVINCE

พระกษิภัท ฐานิสฺสโร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ๒) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๕๕)พิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอน ($\overline{X}$ = ๓.๖๒) ด้านบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติ($\overline{X}$ = ๓.๖๐) ด้านการบริหารและการปกครอง ($\overline{X}$ = ๓.๕๒) ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล ($\overline{X}$ = ๓.๔๕)

๒) การเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า พระสงฆ์ที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๓) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อกาบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ บางวัดมีปญหาเรื่องความสะอาดภายในวัด หรือบริเวณรอบนอกของวัด เนื่องจากไม่มีการจัดเก็บที่ถูกวิธี วัดมีโบราณสถานโบราณวัตถุที่มี สภาพทรุดโทรม เนื่องจากไม่มีการซ่อมแซม การประชุมแต่ละครั้งมีระยะเวลาในการประชุมหางกันนานเกินไป ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการติดตามงาน การรวมศูนยกลางการปกครองไปที่เจาอาวาสเพียงผู้เดียว ทำให้ในบางครั้งการดูแลอาจไม่ทั่วถึงเทาที่ควรผู้ที่จะทำหนาที่ในการอบรมพระภิกษุ และสามเณรมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในดานการเรียนนักธรรม ทำให้ตองไปเรียนที่วัดอื่น ที่มีความพรอมมากกวา

ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรจัดให้มีการทำความสะอาดและปรับทัศนียภาพภายในและรอบนอกบริเวณวัดให้มีความสวยงาม รมรื่น เพื่อให้วัดเปนที่ที่รมเย็นสำหรับพระภิกษุ สามเณร และญาติ โยมที่เขามาภายในวัด โบราณสถานและโบราณวัตถุถือวาเปนสิ่งที่มีคุณคาทางประวัติศาสตร และบงบอก ถึงวัฒนธรรมและความเปนมาของชุมชนได้เปนอยางดี ให้หนวย

งานที่เกี่ยวของ เชน กรมศิลปกร เขามามีสวนรวมในการดูแล และซอมแซม เพื่อใหโบราณสถาน และ โบราณวัตถุยังคงอยูคูวัดต่อไป มีการจัดประชุมอย่างน้อย เดือนละครั้ง เพื่อใหเกิดความต อเนื่องในการ ปฏิบัติงานและทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การกระจายอำนาจ การปกครอง ออกไปยังผูที่มีส่วนรวมในการบริหารและการปกครอง เพื่อทำใหการบริหารและการ ปกครองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนนักธรรมภายในวัด

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the buddhist leadership of Ecclesiastical monks Officer toward the management of Temples in Manorom District, Chainat Province 2) to compare the Buddhist leadership of Ecclesiastical monks toward the management of temple in Manorom District, Chainat Province, and 3) to study the problems, obstacles and suggestions for the Buddhist leadership of Ecclesiastical monks toward the management of temple in Manorom District, Chainat Province.

Results of the Research

1. Overall,the level of the Buddhist leadership of Ecclesiastical monks toward the management of temple in Manorom District, Chainat Province was at the high level ($\overline{X}$ = 3.55). When considering each aspect, sorting arithmetic mean from highest to lowest were Education and training($\overline{X}$ = 3.62), maintain and religion property management, ($\overline{X}$ = 3.60), administrative management ($\overline{X}$ = 3.52) and monastery's activities($\overline{X}$ = 3.45).

2. The comparison of the Buddhist leadership of Ecclesiastical monks toward the management of temple in Manorom District, Chainat Province was classified by individual factors. It is found that the sanghas were not significantly different though there having different age, year of monkhood, education, degree of Dhamma Scholar, and degree of Pali Scholar. While the differences inage of Sanghas shown that the mean satisfaction level was significantly different, thus accepting the null hypothesis with statistical significance at the level of 0.05

3. The problems ofthe Buddhist leadership of Ecclesiastical monks toward the management of temple in Manorom District, Chainat Province as follows : it found that some temples were not clean and did not know how to organize and tidy an inside and outside of temple, lack of maintaining and religious property, no follows up after conferencing, center of administrative power was only the abbot which was not good because each abbot had too many duties and could not take care all of problems.

The suggestion for development of the Buddhist leadership of Ecclesiastical monks toward the management of temple as follows: each temple should decorate an atmosphere of temple more beautiful and keep a temple clean, ask for a organization such as Fine Arts Department look after and maintain

some historical monument in the temple, setting a meeting schedule at least once a month for efficiency in management, decentralizing of management.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมของประเทศไทยประกอบไปด้วยสถาบันทางสังคมหลายสถาบันแต่สถาบันที่มีความใกล้ชิดกับคนในสังคมมากที่สุดและเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมก็คือสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะสถาบันศาสนานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าประชาชนส่วนใหญ่ของสังคมไทยนั้นนับถือพระพุทธศาสนาถือได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงได้เข้ามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของคนไทยมาทุกยุคทุกสมัย พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ความรู้ ธรรมะ ให้แก่ประชาชนได้รับทราบได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติ การบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนากับสังคมไทย คณะสงฆ์ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท ๔ ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เผยแผ่ สืบสาน และถ่ายทอดคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงบัญญัติไว้เพื่อให้พุทธบริษัทได้นำเอาพระธรรมคำสั่งสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคม การที่พระสงฆ์มีบทบาทหลักในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนถือเป็นหน้าที่หลักที่พระสงฆ์ต้องทำให้เกิดให้มีขึ้น พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อสร้างภาพลักษณ์แห่งความศรัทธา เลื่อมใสให้แก่พุทธศาสนิกชนและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนหันมาเข้าวัดรักษาศีล ปฏิบัติธรรม เพื่อที่จะเพิ่มพูนศักยภาพในชีวิตและพัฒนาจิตใจให้ผ่องใสสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข

การบริหารเป็นสิ่งสำคัญต่อการบริหารดำเนินการขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือชี้ถึงความสำเร็จและล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานของผู้บริหารนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์การให้มีความตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จโดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันตัดสินใจร่วมกันปฏิบัติงานซึ่งผู้บริหารจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในการบริหารงาน๓ประการคือทักษะด้านการทำงานทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์และทักษะทางด้านความคิดนอกจากนี้ผู้บริหารต้องมีหลักในการดำเนินงานที่เหมาะสมอันจะส่งผลให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเลื่อมใสศรัทธาตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายดังนั้นการดำเนินงานจะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการนำหลักการบริหารมาประยุกต์ใช้

การบริหารจัดการวัดให้คงสถานะแห่งความเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และมีความสำคัญในความรู้สึกของประชาชน จึงเป็นความจำเป็นที่เจ้าอาวาสต้องตระหนักให้ถ่องแท้โดยเฉพาะการประคองศรัทธาของประชาชนในถิ่นที่นั้นๆ ตลอดถึงความรู้สึกรู้สึกของบรรพชนที่ให้ความเชื่อมั่นอย่างสูงส่งมาแต่บรรพกาล จ้าอาวาสมีธุระ ภาระ ทั้งในเรื่องการบริหารจัดการวัด ทุกประการล้วนต้องอาศัยความรู้ความสามารถอันเป็นพิเศษของเจ้าอาวาสทั้งนั้น ดั้งนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า เจ้าอาวาส เป็นบุคคลและมีตำแหน่งพระสังฆาธิการเบื้องต้น ที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงความมั่นคงและความเจริญทางพระพุทธศาสนา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๓ เมื่อคณะกรรมการทำงานสำเร็จ รัฐบาลจึง

ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ

"โดยที่การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่ เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการจึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราช องค์สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา"

การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบบริหารดีศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่**ฝ่าย**บริหารระดับต่างๆรับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตนและพัฒนาการในด้านต่างๆเพราะการบริหารคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้องเมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ใน ๖ ด้านคือด้านการปกครองด้านการศึกษาด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้านการเผยแผ่ด้านสาธารณูปการและด้านสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎหมาเถรสมาคม มติ ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม

๒.วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในกานวิจัยคือ พระสงฆ์ที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท จำนวน ๑๔๖ รูป จากประชากรจำนวนพระสงฆ์๒๓๑ รูปโดยการคำนวณจากสูตรทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ๐.๙๐๘ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) และนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๗ ท่าน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

๔.สรุปผลการวิจัย

ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอมโนรมย์ โดยภาพรวมอยู่ ในระดับมาก

ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาทโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๕๕)พิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอน($\overline{X}$ = ๓.๖๒)ด้านบำรุงรักษาวัดจัดกิจการและศาสนสมบัติ($\overline{X}$ = ๓.๖๐)ด้านการบริหารและการปกครอง($\overline{X}$ = ๓.๕๒)ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล($\overline{X}$ = ๓.๔๕)

การเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาทไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยผู้วิจัยได้สรุปและสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ในภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด

๕.อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท” มีประเด็นการอภิปลายผล ดังนี้

ผลการวิจัยโดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้าน พบว่าภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาทมีระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธต่อการบริหารจัดการวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำต่อการการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยจำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลจากการศึกษาเปรียบเทียบโดยจำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม แตกต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำต่อการการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาทโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำต่อการการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๖.ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) เจาอาวาสควรเรง สงเสริมและสนับสนุนงบประมาณใหเกิดการจัดทำทะเบียนครุภัณฑตาง ๆ ภายในวัด เพื่อใหทราบจำนวนครุภัณฑตาง ๆ ภายใน

๒) เจาอาวาสควรกำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจน ในการบริหารงานหรือการประชุมทุกครั้ง เพื่อใหการทำงานเปนระบบและสามารถรับมือกับ สถานการณตางๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปไดอยางรวดเร็วตลอดจนสามารถแกไขปญหาตางๆ ที่เกิดขึ้นใหสอดรับกับสภาพความเปนจริงได

๓) เจาอาวาสควรสงเสริมและสนับสนุนใหเกิด การเรียนรูทั้งในแผนกธรรม บาลี สามัญ และความรูเทคนิควิธีการในดานอื่นๆ อันจำเปนตอการ พัฒนาคุณภาพชีวิต และคุณภาพการศึกษา

๔) เจาอาวาสควรใหความสำคัญใน เรื่องการหุความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลเปนนพิเศษเพราะถือวาเปนเรื่องที่ใกลชิดและมีผลตอความรูสึกของพุทธศาสนิกชนที่เขามาภายในวัด ซึ่งหากวัดใดมีการจัดการที่ดี มีความสะดวกเอื้อตอการบำเพ็ญกุศลตางๆ ญาติโยมก็ จะนิยมเขาวัดนั้น ซึ่งหากมีญาติโยมหรือผูมีจิตศรัทธาเขามาในวัดมากก็จะทำใหวัดมีความเจริญ ตามไปดวยเชนกัน

๖.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ควรนำผลของการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาทเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และความเรียบร้อยดีงามตามกฎของมหาเถรสมาคมที่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน

๒) ควรนำปัญหาและอุปสรรคที่ได้จากการศึกษานี้มาประชุมเพื่อปรึกษาหารือเพื่อปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่โดยให้ทุกวัดภายในเขตการปกครองคณะสงฆ์ของอำเภอมโนรมย์จังหวัดชัยนาท มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ

๓) ควรมีการปรับปรุงกลยุทธ์และบูรณาการในการบริหารจัดการวัดในอำเภอมโนรมย์จังหวัดชัยนาทให้เข้าการเปลี่ยนแปลงทางบ้านเมือง และสถานการณ์ปัจจุบัน

๖.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาถึงปจจัยที่สงผลตอประสิทธิภาพในการบริหารงานของ เจาอาวาส เพื่อทำใหทราบถึงปจจัยที่มีความสำคัญตอประสิทธิภาพการบริหารซึ่งจะมีชวยให เกิดการกระตุนหรือความตองการพัฒนาประสิทธิภาพตอไป

๒. ควรศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีตอประสิทธิภาพในการบริหารงานของ เจ้าอาวาส เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนผู้มีสวนสำคัญที่จะทำให้พระพุทธศาสนา ยั่งยืนอยู่ได สืบไป

๓. ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารงานของเจาอาวาสในทุกภาค เพื่อก่อให้เกิดการเปรียบเทียบและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานของ เจาอาวาสให้สูงขึ้น อันจะสงผลดีตอวัด ชุมชน และสังคม

๔. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของเจาอาวาสในดานตางๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานคณะสงฆ

๕. ควรมีการศึกษาและวิเคราะหหลักธรรมตางๆ ที่สามารถนำมาประยุกตใช กับ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของเจาอาวาสในการบริหารกิจการคณะสงฆ

เอกสารอ้างอิง

กิติ ตยัคคานนท์.**เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร: เปลวอักษร, ๒๕๔๓.

กรมการศาสนา.**พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่๒ พ.ศ. ๒๕๓๕.**กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕.

นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์.**พัฒนาบุคลิกผู้นำและนักบริหาร**.พิมพ์ครั้งที่๒.กรุงเทพมหานคร: สุขภาพ, ๒๕๔๔.

ประสิทธิ์ ทองอุ่น.**พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน.**กรุงเทพมหานคร: เฮิร์ดเอฟเอ็กดูเคชั่น, ๒๕๔๒.

พระครูสิริจันทนิวิฐ (บุญจันทร์ เขมกาโม).**ภาวะผู้นำเชิงพุทธ**.กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๔๙.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์คงฺคปญฺโญ).**“หน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาส” ในคู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. ฝ่ายฝึกอบรมกองแผนงานกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมฺมจิตฺโต).**พุทธวิธีบริหาร**,พิมพ์พิเศษ๕ธันวาคม๒๕๔๙. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)**พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่๑๒, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

David J. Campbell.**Organizations and the business Environment.**Oxford : Butterworth Heinemann, 1997.

Emory S. Bogardus. **Leaders and Laaeadership**. New York : Appleton – centuryCroffs, Inc., 1934.

F.E. Fiedler.**A Theory of Leadership Effectiveness.**New York : McGraw – Hill Book, 1967.

Frankin Covey.**The Four Roles Leadership.**USA : Frankin Covey Co.,Ltd., 1999.

Gibson, James L. ; Ivanceyicn, John M. , & Donnelly, James H., (1988). **Oraganization.** 6 th ed, Texas : Business Publications, 1988.

Hodge & Johnson.**Management and Organization Behavior.**New York :John Willey & Sons, 1970.

Nelson, D.L.,&Quick, J.C..**Organizational Behavior :Foundations Realities, and Challenges.**New York : West Publishing Company,1997.

ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรีจังหวัดเพชรบูรณ์
THE DESIRABLE LEADERSHIP OF SANGHA ADMINISTRATIVE MONKS AT WICHAINBURI DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE

พระมหาประจวบ ฐานวโร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑)เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed - Method Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ พระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จำนวน ๒๒๕ รูป ซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) และวิเคราะห์ข้อมูลโดย (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) หาค่าเฉลี่ย (mean)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และ เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview)กับผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant)และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ = ๓.๗๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการบริหารด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒) ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ วุฒิการศึกษา นักธรรมการศึกษาวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกัน

๓) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านวิสัยทัศน์ ควรจัดเวลาให้เหมาะสมกับการทำงานที่รับผิดชอบและหาทุนไว้มาสนับสนุนภายในวัด ควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ ควรมองวิสัยทัศน์ให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเพื่อ

ประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ ด้านการบริหารควรจัดเวลาให้เหมาะสมกับการทำงานที่รับผิดชอบและจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ตามลำดับ ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการพัฒนาด้านต่างๆเพิ่มขึ้นและด้านมนุษยสัมพันธ์ ควรส่งเสริมทำกิจกรรมร่วมกันและเปิดใจคุยกันลดความขัดแย้งและพึ่งพากัน ควรจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study thedesirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Province, 2) to compare the opinion of the monks towards the desirable leadership ofSangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Provinceby classifying on the personal factors, and 3) to study the problems, obstacles and suggestions for the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Province.

This research applied the Mixed Methods Research consisting of the qualitative and quantitative research. The sample was 225 monks at Wichainburi District, Phetchabun Provincefrom the sampling table of Taro Yamane. The tools of the research were questionnaire and in-Depth interview from the key informants. The analysis of data used Statistical Package for Social Science. The statistics for analysis data used Frequencies, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test and F-test with One Way ANOVA andLeast Significant Difference: LSD.)

Results of the Research

1. Overall,the opinion of the monks towardsthe desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Provinceat the high level ($\overline{X}$ = 3.72). When considering each aspect: the vision, the administration, and the human relations, it was found that the opinion of the monks towards the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Provinceat the high level in all aspects.

2. The result of the comparison of the opinion of the sample towards the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Province found that the samplehaving the different age, degree of Dhamma education and degree of Pali education had the different the opinion towards the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Province at 0.01 of statistical significance. Therefore, the hypothesis was accepted.However, the sample having the differentyear anddegree of General education hadno the different the opinion towards the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Province.

3. The problems, obstacles, and suggestions for the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichianburi District, Phetchabun

Province were that for the vision, The monks should schedule suitably in the working and provide the fond for supporting the temple. Moreover, the monks should cooperate to the other organizations to do the activities useful and creative, and see the vision leading to the objectives to be useful to the monks. For the administration, the monks should schedule suitably in the duty, provide the creative activities and apportion the budget for the development. For the development, the monks should promote to do activities, open the mind to reduce the conflict, and be interdependent. Moreover, the monks should train to exchange for the good relationship.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพปัจจุบันที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วความเจริญในด้านวัตถุมีมากขึ้นแต่ความเจริญในด้านศีลธรรมของประชาชนกับลดลงอย่างน่าเป็นห่วงเกิดปัญหาที่เป็นผลกระทบอย่างรุนแรงในสังคมโดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชนเช่นปัญหายาเสพติดการพนัน การเที่ยวกลางคืนตลอดจนพฤติกรรมทางเพศเป็นต้นหากปล่อยทิ้งไว้เป็นเช่นนี้โดยไม่แก้ไขอาจทำให้ปัญหาต่างๆลุกลามใหญ่ขึ้นบั่นทอนความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศด้านคุณธรรมวัฒนธรรมจริยธรรมต่างๆกำลังจะเลือนหายไปคนรุ่นใหม่เองส่วนมากต่างก็หลงไปกับความคิดค่านิยมสมัยใหม่ยกย่องชื่นชมวัฒนธรรมตะวันตกที่เน้นการบริโภควัตถุต่างๆจนเกิดความสับสนทำให้ระบบสังคมที่เคยดีงามของไทยได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อันเนื่องมาจากการให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่าการพัฒนาสังคมในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการพัฒนาด้านศีลธรรมจึงทำให้สังคมไทยยุคปัจจุบันเกิดปัญหาแตกแยกเป็นฝักเป็นฝ่าย

นับจากอดีตจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์ได้มีส่วนสำคัญกับสังคมไทยมาโดยตลอดจัดเป็นสถาบันทางสังคมไทยสถาบันหนึ่งและได้ทำหน้าที่สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ถึงปัจจุบันทุกวันนี้พระสงฆ์มิได้ทำเฉพาะหน้าที่ในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาเท่านั้นแต่ยังได้ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมให้ด้านต่างๆหลายด้านด้วยกันพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช๒๕๐๕แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช๒๕๓๕[๑๓] ได้ระบุถึงบทบาทของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยในปัจจุบันไว้๖ภารกิจคืองานปกครองคณะสงฆ์, งานศาสนศึกษา, งานศึกษาสงเคราะห์, งานเผยแผ่ศาสนธรรม, งานสาธารณูปการและงานสาธารณะสงเคราะห์ทั้งเป็นบทบาทหลักที่กำหนดไว้อย่างกว้างๆเพื่อให้เป็นแนวทางแก่พระสงฆ์ได้นำไปสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะบทบาททางการเผยแผ่ศาสนาเป็นบทบาทหลักดั้งเดิมแต่พุทธกาลที่พระองค์ทรงตรัสรู้เริ่มเผยแผ่พระธรรมได้มอบหมายภารกิจแก่พระสงฆ์สาวกให้สำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”[๑๔]พระดำรัสดังกล่าวพระองค์ทรงตรัสไว้เป็นหลักให้แก่พระสงฆ์ได้ยึดถือปฏิบัติเป็นแนวในการแสดงหน้าที่และบทบาทมิให้คลาดเคลื่อนพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังคงทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง

---

[๑๓]กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า๑-๒

[๑๔]วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

เรื่อยมาทั้งในการศึกษาธรรมและนำธรรมที่ตนได้ศึกษาแล้วไปเผยแผ่ให้ประชาชนได้รู้ตามและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้นั้นเป็นลักษณะบทบาทที่พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือชาวบ้านด้วยธรรมะและชาวบ้านก็ให้การอุปถัมภ์ค้ำชูพระสงฆ์ด้วยปัจจัย๔[๑๕]เช่นกันจึงทำให้วิถีชีวิตจิตใจของคนในสมัยก่อนนั้นมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นแต่จากปัญหาในปัจจุบันปรากฏว่าจากสภาพสังคมที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นเรื่องวัตถุและส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศประสบความล้มเหลวทางเศรษฐกิจไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ประชาชนจำนวนมากเป็นหนี้เป็นสินต้องพบกับความยากจนชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเต็มไปด้วยปัญหาความทุกข์ยากมากขึ้นทุกวันทั้งนี้นอกจากวิถีชีวิตในสังคมรอบวัดเองจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากนี้แล้วภายในวัดเองพระภิกษุสามเณรก็เริ่มโดนกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกชักจูงชักนำให้เบี่ยงเบนออกไปจากหลักศีลธรรมตามไปด้วยบ้างแล้วจนกลายเป็นข่าวออกไปตามสื่อต่างๆให้เห็นอยู่บ่อยๆแต่ทั้งนี้ก็ยังมีบางวัดที่สามารถหลุดพ้นจากกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้มาได้และยังสามารถทำตัวเป็นผู้นำเป็นที่พึ่งทางด้านศีลธรรมอันดีให้แก่ประชาชนได้อีกด้วยเช่นในบางวัดมีการจัดโครงการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนอาทิการเข้าค่ายพุทธบุตรการเข้าค่ายจริยธรรมเยาวชนการเข้าค่ายเยาวชนห่างไกลยาเสพติด[๑๖]ทั้งระดับเยาวชนนักเรียนระดับประถมดังโดยผ่านความร่วมมือจากทางวัดโรงเรียนชุมชนรัฐบาลตลอดจนองค์กรต่างๆมีการจัดปฏิบัติธรรมให้แก่ประชาชนทั่วไปทั้งในวัดธรรมดาวันเสาร์-อาทิตย์และโดยเฉพาะวัดสำคัญทางศาสนาต่างๆซึ่งเริ่มเป็นที่ได้รับความสนใจมากทีเดียวความต่างของความสามารถของแต่ละวัดจริงๆแล้วก็เป็นเพราะหลายเหตุปัจจัยแต่หนึ่งในเหตุปัจจัยหลักอันเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งเลยก็ว่าได้อยู่ที่ตัวเจ้าอาวาสรวมถึงคณะปกครองทั้งวัดและคณะสงฆ์เองเป็นหลักดังจะเห็นได้จากวัดไหนที่มีชื่อเสียงไปในทางที่ดีมีการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นผู้นำทางด้านศีลธรรมอันดีให้แก่สังคมได้วัดนั้นๆย่อมมีเจ้าอาวาสที่มีความสามารถที่ดีเป็นตัวตั้งรวมเป็นถึงการที่ได้มีคณะปกครองสงฆ์ที่ดีมีประสิทธิภาพร่วมเป็นองค์ประกอบด้วยอย่างไรก็ตามความสามารถของคณะปกครองสงฆ์ที่เรียกว่าพระสังฆาธิการตั้งแต่รองเจ้าอาวาสไปจนถึงเจ้าคุณต่างๆนั้นก็มีหลากหลายโดยเฉพาะภาวะแห่งความเป็นผู้นำในฐานะหน้าที่การเป็นชั้นปกครองซึ่งมีผลต่อการดำเนินการของวัดพระสงฆ์สามเณรตลอดจนศาสนาก็มีความแตกต่างหลากหลายตามแต่ละรูปไปอันส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการพัฒนาตัววัดตลอดไปจนถึงหมู่คณะสงฆ์ในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน

พระสังฆาธิการในเขตปกครองจังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในพื้นที่คณะสงฆ์ภาค๔ (กำแพงเพชร, พิจิตร, เพชรบูรณ์, นครสวรรค์) ซึ่งภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์จะต้องปฏิบัติ ๖ภารกิจคืองานปกครองคณะสงฆ์, งานศาสนศึกษา, งานศึกษาสงเคราะห์, งานเผยแผ่ศาสนธรรม, งานสาธารณูปการและงานสาธารณะสงเคราะห์ โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการบริหาร ด้านมนุษย์สัมพันธ์ ซึ่งพระสังฆาธิการในเขตปกครองจังหวัดเพชรบูรณ์มีภาวะผู้นำด้านต่างๆ ที่แตกต่าง

---

[๑๕]เกษมบุญศรี, **จตุปัจจัย**, สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานเล่ม๗พ.ศ. ๒๕๓๕, หน้า๔๔๑๕ – ๔๔๓๗.

[๑๖]ถาวรสุขสำราญ, “การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพยาบ้า : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดชลบุรี”**วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร**, (มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๓.

กันไปในแต่ละวัดแต่ละพื้นที่ล้วนแล้วแต่มีปัญหาในการจัดการ พระสังฆาธิการขาดความรู้ความเข้าใจด้านวิสัยทัศน์ ปัญหาความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ขาดความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์มาปฏิบัติหน้าที่. ปัญหาเรื่องเวลาและเงินมาสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ไม่มีความแน่ชัด ขาดงบประมาณในการก่อสร้างและการพัฒนาต้องช่วยเหลือตนเองในการทำงานการทำงานมีความยุ่งยากมากกว่าเดิมเพราะพระสังฆาธิการขาดทักษะการบริหาร และขาดมนุษยสัมพันธ์ในการพูดกับพระสงฆ์สามเณรภายในวัด ตลอดจนหน่วยงานที่จะให้ความช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐ ปัญหาดังกล่าวทำให้ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการลดน้อยลง

จากสภาพปัญหาความแตกต่างทางภาวะความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการดังกล่าวข้างต้นเป็นสาเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเพื่อต้องการทราบถึงความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ทั้งนี้เพื่อใช้ข้อที่ค้นพบเป็นแนวทางในการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงและเสนอแนะภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นที่ต้องการพระภิกษุอันเป็นประโยชน์ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่ดีแก่พระพุทธศาสนาและสังคมไทยต่อไป

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed - Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ พระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จำนวน ๒๒๕ รูป ซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) และวิเคราะห์ข้อมูลโดย (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) หาค่าเฉลี่ย (mean)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview)กับผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant)และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

๔.สรุปผลการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ มีอายุตั้งแต่ ๔๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๘๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๕๖ มีพรรษาระหว่าง ๕ - ๑๐ พรรษาจำนวน ๑๐๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๘ มีมีวุฒิการศึกษานักธรรมเอกจำนวน ๑๘๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๒๒ ไม่มีวุฒิทางเปรียญธรรม๑๕๒ รูป

คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕๖ และมีวุฒิการศึกษาสามัญระดับชั้น ม.๑ – ม.๓จำนวน ๘๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๔๔

๔.๒ ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านวิสัยทัศน์พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๓

๒) ด้านการบริหารพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๖

๓) ด้านมนุษย์สัมพันธ์พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๘

๔.๓ สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอในการแก้ไขซึ่งจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค คือ

๑) ด้านวิสัยทัศน์ พบว่า พระสังฆาธิการไม่มองการไกลขาดเรื่องเวลาและเงินมาสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ไม่มีความแน่ชัด ขาดความรู้ความเข้าใจด้านวิสัยทัศน์ ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก

๒) ด้านการบริหารพบว่า พระสังฆาธิการมีปัญหาด้านการบริหารงบประมาณในการก่อสร้างและการพัฒนาต้องช่วยเหลือตนเองในการบริหาร ไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์งาน

๓) ด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า พระสังฆาธิขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีงามในวัดและหน่วยงานภายนอก พระสังฆาธิการไม่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับพระภิกษุสงฆ์ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาการควบคุมก็จะปฏิบัติตัวลำบาก

ข้อเสนอแนะ คือ

๑)ด้านวิสัยทัศน์ พบว่า ควรจัดเวลาให้เหมาะสมกับการทำงานที่รับผิดชอบและหาทุนไว้มาสนับสนุนภายในวัด ควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ ควรมองวิสัยทัศน์ให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ต่อคณะสงฆ์

๒)ด้านการบริหารพบว่า ควรจัดเวลาให้เหมาะสมกับการทำงานที่รับผิดชอบและจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ตามลำดับ ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการพัฒนาด้านต่างๆเพิ่มขึ้น

๓) ด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า ควรส่งเสริมทำกิจกรรมร่วมกันและเปิดใจคุยกันลดความขัดแย้งและพึ่งพากันควรจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

๔.๔ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview)ผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant) เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะ ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

๑. ด้านวิสัยทัศน์ พระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรีต้องเป็นผู้นำที่รู้จักตัดสินใจอย่างเด็ดขาดมักมีคุณสมบัติพิเศษควบคู่กันอยู่อีกประการหนึ่งเสมอคือมักถูกต้องและมีเหตุมีผลผู้นำมักจะเป็นผู้ที่พูดจาเป็นกันเองถือได้ว่าเป็นผู้นำที่ดีที่สุดของผู้ใต้บังคับบัญชาบางครั้งการตัดสินใจดูเหมือนจะใช้ความคิดของตนเป็นใหญ่ไปบ้างแต่ก็ยังเป็นเรื่องที่ยอมรับกันได้เพราะกำลังอยู่ในฐานะซึ่งเป็นผู้นำและผู้นำจะติดตามรับผิดชอบไปจนเสร็จสิ้นทั้งกระบวนการนอกจากจะเฉียบขาดแล้วผู้นำที่มีจุดยืนมีอุดมการณ์หรือมีจุดหมายที่ชัดเจนก็เป็นที่ต้องการเป็นอย่างยิ่งจุดหมายที่องค์กรมีร่วมกันโดยมีผู้นำเป็นผู้ถือธงนำนั้นก็เหมือนกับทั้งทีมได้เห็นเส้นชัยหรือหลักชัยที่ต้องเดินไปให้ถึงถ้ามีจุดหมายปลายทางที่ชัดเจนแล้วเราก็สามารถมุ่งหน้าไปยังจุดๆนั้นได้ง่ายและเร็วขึ้นเพราะเรารู้ว่าเรากำลังทำอะไรอยู่คนที่รู้ว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่นั้นย่อมดีกว่าเดินไปคิดลังเลไปเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาผู้นำที่ดีต้องรู้จักผู้ใต้บังคับบัญชาของตนว่าใครเหมาะที่จะทำอะไรงานไหนควรให้ใครรับผิดชอบคนไหนเก่งอะไรมีข้อบกพร่องด้านใดอยู่บ้างก็พยายามแก้ไขให้เขาสมบูรณ์แบบขึ้นใครขาดใครเกินส่วนไหนก็ปรับแต่งให้ลงตัวอย่างนี้จึงจะเรียกว่าผู้นำที่มีวิสัยทัศน์มองคนเป็นการรู้จักนิสัยใจคอความชอบส่วนตัวของผู้ใต้บังคับบัญชานอกจากจะทำให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพขึ้นแล้วยังเป็นข้อหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าผู้นำเอาใส่ใจต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของเขาเป็นอย่างดีผู้นำต้องเป็นตัวอย่างของความซื่อสัตย์ต่อองค์กรด้วยผู้นำควรจะโปร่งใสไม่มีการเอารัดเอาเปรียบให้กลายเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ได้

๒. ด้านการบริหารพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรีที่เป็นผู้นำที่ดีต้องบริหารงานโดยให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้เขาได้ทำงานที่พิสูจน์ความสามารถของบุคคลด้วยงานใดจะส่งเสริมให้ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาโดดเด่นเป็นที่ยอมรับก็ควรสนับสนุนไม่ใช่แย่งผลงานและโอกาสในการสร้างผลงานของผู้ใต้บังคับบัญชามาเป็นผลงานของตัวเองหมดเสียทุกครั้งไปให้โอกาสเขาได้เจริญเติบโตพร้อมทั้งผลักดันสนับสนุนให้สร้างเสริมความสามารถให้ยอดเยี่ยมขึ้นเรื่อยๆผู้นำที่ดีต้องสร้างผู้ใต้บังคับบัญชาให้เก่งขึ้นกว่าเดิมโดยไม่ต้องหวาดกลัวว่าเขาจะเลื่อนขั้นขึ้นมาทำงานแทนได้ในภายภาคหน้าผู้นำที่ดีควรมีความสัมพันธ์ที่เป็นกันเองกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาผู้นำที่ดีต้องไม่ลืมข้อนี้แค่ทักทายถามไถ่ทุกข์สุขผู้ใต้บังคับบัญชาขอบคุณเมื่อเขาทำงานให้ให้รางวัลหรือคำชมเชยเมื่อเขาทำในสิ่งซึ่งน่าชมเชยเหล่านี้เป็นต้นภาวะผู้นำที่ดีต้องรู้จักยืดหยุ่นมีอารมณ์ขันอาจมีการพบปะสังสรรค์กันนอกเวลางานบ้างเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและจะส่งผลให้การทำงานราบรื่นยิ่งขึ้นผู้นำที่เอาแต่พูดๆๆๆอยู่ฝ่ายเดียวโดยไม่ฟังความคิดเห็นหรือคำอธิบายของผู้ใต้บังคับบัญชาเลยนับเป็นการบริหารที่ปิดกั้นตัวเองอย่างยิ่งแน่นอนว่าพระสังฆาธิการที่เป็นผู้นำมักมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลกว่ามีความรู้มากกว่าผู้ใต้บังคับบัญชาแต่การไม่ยอมรับฟังอะไรจากใครเลยก็ไม่เป็นผลดีอาจผิดพลาดในการบริหารเพราะบางทีผู้ใต้บังคับบัญชาอาจมีข้อเสนอดีๆที่ผู้นำมองข้ามไปหรืออาจมีคำอธิบายที่ฟังขึ้นในความผิดพลาดของงานที่อาจจำเป็นในการบริหารงานซึ่งผู้บังคับบัญชามองไม่เห็นการฟังผู้ใต้บังคับบัญชาพูดหรืออธิบายบ้างจะช่วยให้การบริหารงานได้ง่ายขึ้นเพราะผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างสบายใจไม่รู้สึกกดดันมากนักเมื่อมีปัญหาก็จะกล้ามาถามหรือเสนอแนะ ผู้นำที่รู้จักฟังให้มากขึ้นเพียงนิดหน่อยจะกลายเป็นผู้บริหารที่น่าไว้วางใจที่ผู้ใต้บังคับบัญชารักและเคารพในการทำงาน และได้ผลงานจากผู้ใต้บังคับบัญชาที่ดีด้วยความเต็มใจ

๓. ด้านมนุษยสัมพันธ์พระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี ผู้นำควรเป็นผู้มีบุคลิกดีแต่งกายเหมาะสมกับพระสังฆาธิการหรือฐานะทาง**สังคม**ต้องดูสะอาดสะอ้านดูสุภาพเข้างานสังคมได้อย่างไม่ขัดหูขัดตาน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับของพระภิกษุทั่วไปผู้นำที่มีความสามารถเป็นเลิศอยู่แล้วต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีพูดด้วยความนุ่มนวลพูดอย่างรู้จักไตร่ตรองรู้จักสถานการณ์รู้คิดรู้กาลเทศะและรู้จักคนที่เรากำลังเจรจาด้วยความสำเร็จก็รออยู่ไม่ไกลในการพูดนั้นต้องคิดก่อนมีการเตรียมการมาก่อนความคิดต้องไม่สับสนพูดอย่างสั้นกระชับตรงประเด็นจริงใจเป็นธรรมชาติใช้เสียงที่ดังพอประมาณคือให้คู่สนทนาได้ยินชัดเจนหากมีผู้ร่วมสนทนาหลายคนทุกคนต้องได้ยินเสียงพูดอย่างทั่วถึงกันพูดจาต้องมีหางเสียงมีจังหวะจะโคนที่ราบรื่นมีเสียงหนักเบาเพื่อเน้นความสำคัญของสิ่งที่พูด และไม่ทำให้รู้สึกเบื่อสายตาควรจับจ้องไปเมื่อพูดจบจงแสดงท่าทีว่าพร้อมแล้วที่จะรับฟังความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาอื่นไม่ปิดกั้นไม่คิดว่าสิ่งที่คุณพูดไปนั้นดีที่สุดถูกต้องที่สุดกว่าคนอื่นๆแต่มันมีความถูกต้องรอบคอบอย่างที่สุดแล้วจากความคิดของคุณคนอื่นๆมีความคิดเห็นอย่างไรต้องเปิดโอกาสให้เขาแสดงออกมาเพื่อได้รับแรงสนับสนุนหรือหากถูกค้านก็เป็นโอกาสที่เราจะอธิบายเพิ่มเติมได้พระสังฆาธิการที่เป็นผู้นำต้องปรับตัวเข้ากับทุกสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องเข้าใจองค์กรและเห็นใจผู้ร่วมงานประสานประโยชน์ขององค์กรและผู้ร่วมงานได้ดีได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากผู้ร่วมงานในทุกระดับตลอดจนผู้นำที่เป็นพระสังฆาธิการต้องมีมนุษยสัมพันธ์ดีทั้งในและนอกองค์กรบางครั้งนอกองค์กรผู้บังคับบัญชาอาจจะเป็นคนนิสัยดีเยี่ยมอัธยาศัยดีน่าคบหาแต่กับคนใกล้ตัวอย่างผู้ใต้บังคับบัญชาในองค์กรนายอาจจะเปลี่ยนนิสัยไปอยู่ขั้วตรงข้ามฉะนั้นผู้ที่จะเป็นผู้นำที่ดีต้องมีจิตใจดี มีเมตตา มีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดจนบุคคลภายนอก

๕.อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

๕.๑ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาทองดีอกิญจโน**[๑๗] ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์เขตภาษีเจริญและเขตบางแคกรุงเทพมหานครความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เขตภาษีเจริญและเขตบางแคกรุงเทพมหานคร” พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ย๓.๖๔และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยคือด้านการสาธารณูปการด้านการปกครองด้านการศาสนศึกษาด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้านการสาธารณสงเคราะห์และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

---

[๑๗]พระมหาทองดีอกิญจโน (ศรีตระการ) “ศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์เขตภาษีเจริญและเขตบางแคกรุงเทพมหานคร” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๓).

๕.๒ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

๑) ด้านวิสัยทัศน์ ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านวิสัยทัศน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่าพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรีมองการณ์ไกลเป็นผู้นำที่รู้จักตัดสินใจอย่างเด็ดขาดมักมีคุณสมบัติพิเศษควบคู่กันอยู่อีกประการหนึ่งเสมอคือมักถูกต้องและมีเหตุมีผล ผู้นำมักจะเป็นผู้ที่พูดจาเป็นกันเองถือได้ว่าเป็นผู้นำที่ดีที่สุดของผู้ใต้บังคับบัญชาสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระบัณฑิตญาณธีโร**(สุธีระตฤษณา) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมฺมจิตฺโต)ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์” พบว่าภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ภาค๒ทั้ง๖ด้านที่โดดเด่นได้แก่การมีวิสัยทัศน์และการสร้างแรงบันดาลใจสอดคล้องกับภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกได้แก่ทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูปและภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือหลักปาปณิกธรรม๓และยังมีหลักธรรมของผู้นำที่เกี่ยวข้องได้แก่หลักสัปปุริสธรรม๗หลักพรหมวิหารธรรม๔และหลักสังคหวัตถุธรรม[๑๘]และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาภชลโฆสิตเมธี (โฆสิตเมธางกูร)** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “จริยธรรมสำหรับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา” พบว่าผู้นำจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีคุณสมบัติทั้งภายในคือจิตใจและคุณธรรมและคุณสมบัติภายนอกคือความรู้ความสามารถมาประกอบกันกล่าวคือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติอยู่๒ด้านคือ๑. คุณลักษณะภายในตัวของผู้นำได้แก่๑) รู้หลักของสัปปุริสธรรมมีการรู้หลักเหตุผล๒) มีสติปัญญาไม่ประมาท๓) ตื่นตัวทันต่อเหตุการณ์๔) มีวิสัยทัศน์ก้าวไกลเป็นเข็มแข็ง ๒. คุณลักษณะภายนอกในการที่จะประสานคนและงานเข้าด้วยกันได้แก่๑) มีความรู้ความสามารถ ๒) มีพรหมวิหารธรรม๓) หวังประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม๔) น่ารักน่าเคารพเป็นธรรมาธิปไตยไม่ลำเอียง[๑๙]

๒) ด้านการบริหารผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ด้านการบริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการในสังกัดวัดในคณะสงฆ์อำเภอวิเชียรบุรี การสร้างลักษณะความเป็นผู้นำให้กับตนเองเป็นพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางตนให้เหมาะสมเอาชนะอกุศลในใจตนได้สามารถบริหารงานในวัดของตัวเอง มีธรรมประจำตนก็สามารถยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้ใต้ปกครองได้จึงเป็นมรรควิธีนำไปสู่เป้าหมายการปกครองซึ่งสอดคล้องกับ**แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม**[๒๐] คำสอนที่กล่าวเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำในพระพุทธศาสนาประกอบด้วยลักษณะดังนี้คือจักขุมามีปัญญามองการณ์ไกลเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมองสภาพเหตุการณ์ออกวางแผนเตรียมรับหรือรุกได้วิธูโรจัดการธุระได้ดีเป็นผู้ชำนาญในงานรู้จักวิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ที่ตนได้รับผิดชอบนิสสยสัมปันโนพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นผู้ที่มีมนุษย์สัมพันธ์ดีและได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น

---

[๑๘]พระบัณฑิตญาณธีโร (สุธีระตฤษณา) “ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมฺมจิตฺโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๙)

[๑๙]พระมหาภชลโฆสิตเมธี (โฆสิตเมธางกูร), “จริยธรรมสำหรับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

[๒๐]องฺ.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๕๙/๑๔๖.

๓) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ด้านมนุษยสัมพันธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าคณะสงฆ์อำเภอวิเชียรบุรีได้ทำกิจกรรมร่วมกันและเปิดใจคุยกันลดความขัดแย้งและพึ่งพากันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของผู้นำในองค์การใด ๆ ย่อมมีส่วนสัมพันธ์อย่างมากกับความสำเร็จขององค์การนั้น ๆ ดังนั้น ในขณะที่มีความสัมพันธ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการวางแผน และการจัดองค์การให้มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับ**แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำที่พึงประสงค์**[๒๑] ผู้นำที่ดีต้องมีมนุษยสัมพันธ์ (Human relations) ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักประสานความคิดประสานประโยชน์สามารถทำงานร่วมกับคนทุกเพศทุกวัย ทุกระดับการศึกษาได้ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีจะช่วยให้ปัญหาใหญ่เป็นปัญหาเล็กได้ มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต (Fairness and Honesty) ผู้นำที่ดีจะต้องอาศัยหลักของความถูกต้องหลักแห่งเหตุผลและความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่นเป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยสั่งการ หรือปฏิบัติงานด้วยจิตที่ปราศจากอคติปราศจากความลำเอียง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก มีความอดทน (Patience) ความอดทนจะเป็นพลังอันหนึ่งที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างแท้จริง

๕.๓ อภิปรายผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ ๑พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยเนื่องจากภาวะผู้นำไม่ได้จำกัดอยู่ที่อายุจะเป็นอายุเท่าไรสามารถเป็นผู้นำได้เหมือนกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วรวิท บุญยะดาษ**[๒๒] ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาสกรณีศึกษาจังหวัดเลยพบว่าโดยภาพรวมอายุพรรษาที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างมีผลกับภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาส

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตสุกอินทร์)**[๒๓] ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ผลการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปุริสธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามากทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปุริสธรรมโดยรวมไม่แตกต่าง ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งหมดกล่าวคือพรรษาตำแหน่งการศึกษานักธรรมการศึกษาบาลีประสบการณ์การปฏิบัติงาน

---

[๒๑]Franklin Covey,**The Four Roles Leadership**, (USA: Franklin Covey Co.,Ltd.,1999),pp. 8-11

[๒๒]วรวิทบุญยะดาษ, “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาส : กรณีศึกษาจังหวัดเลย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,** (สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,๒๕๔๙).

[๒๓]พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตสุกอินทร์),การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปุริสธรรม๗,**ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (รัฐประศาสนศาสตร์),บัณฑิตวิทยาลัย : ,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุขสุวีโร (มีนุช)**[๒๔]ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ :ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติณระดับ .๐๕ได้แก่การมองเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของการศึกษาพระปริยัติธรรมการควบคุมจากเจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองสงฆ์การกระตุ้นทางการศึกษาพระปริยัติธรรมจากบุคคลสำคัญแรงจูงใจใฝ่ความสำเร็จระดับความเข้มข้นของการขัดเกลาจากสถาบันสงฆ์และความโน้มเอียงในการลาสิกขา

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตสุกอินทร์)**[๒๕] ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ผลการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปุริสธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามากทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปุริสธรรมโดยรวมไม่แตกต่าง ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งหมดกล่าวคือพรรษาตำแหน่งการศึกษานักธรรมการศึกษาบาลีประสบการณ์การปฏิบัติงาน

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระธนดล นาคพิพัฒน์**[๒๖]ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัย พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครองพระภิกษุสามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุ

---

[๒๔]พระสุขสุวีโร (มีนุช), “ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, **วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต,** (สาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘).

[๒๕]พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตสุกอินทร์),การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปุริสธรรม๗**,ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (รัฐประศาสนศาสตร์),บัณฑิตวิทยาลัย : ,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

[๒๖]พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุ สามเณร ดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบ

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา.**คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การการศาสนา, ๒๕๔๐.

กรมการศาสนา.**คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การ การศาสนา, ๒๕๔๐.

เกษมบุญศรี.**จตุปัจจัย**.สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานเล่ม๗พ.ศ. ๒๕๓๕.

ถาวรสุขสำราญ. “การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพยาบ้า : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดชลบุรี**”วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์**.มหาบัณฑิต:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตสุกอินทร์),การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปุริสธรรม๗**.ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (รัฐประศาสนศาสตร์).บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”.**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.**บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระบัณฑิตญาณธีโร (สุธีระตฤษณา) “ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมฺมจิตฺโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๙.

พระมหาทองดีอกิญจโน (ศรีตระการ) **“**ศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์เขตภาษีเจริญและเขตบางแคกรุงเทพมหานคร” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๓.

พระมหาภชลโฆสิตเมธี (โฆสิตเมธางกูร). “จริยธรรมสำหรับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระสุขสุวีโร (มีนุช). “ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”.**วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต.**สาขาสังคมวิทยามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.

วรวิทบุญยะดาษ, “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาส : กรณีศึกษาจังหวัดเลย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.**สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,๒๕๔๙.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอวิเชียรบุรี, สำรวจเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๖.

Franklin Covey,**The Four Roles Leadership**, USA: Franklin Covey Co.,Ltd.,1999**.**

ภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
THE LEADERSHIP IN THE SANGHA ADMINISTRATION OF THE ECCLESIASTICAL MONKS AT BANTAK DISTRICT TAK PROVINCE

พระปลัดสุขสันต์ ยสินฺธโร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตากมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ๒) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตากโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

๑) ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตากในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =๔.๒๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ด้านบุคลิกภาพ ($\overline{X}$ =๔.๑๗) และด้านคุณลักษณะด้านสังคม ($\overline{X}$ =๔.๑๙) อยู่ในระดับ มากที่สุด ส่วนด้านความรู้ ความสามารถและด้านคุณลักษณะด้านกายภาพอยู่ในระดับมาก

๒) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุ การศึกษาสามัญ การศึกษานักธรรม การศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำ ในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองของ พระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๓) ปัญหา อุปสรรคที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ด้านบุคลิกภาพ พบว่า ในปัจจุบัน พระสังฆาธิการมีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจแต่ไม่ใช้ ขาดทักษะในการพูดด้านความรู ความสามารถ พบว่า พระสังฆาธิการยังขาดทักษะในการทำงานที่เป็นระบบและการวางแผน ด้านคุณลักษณะด้านสังคม พบว่า พระสังฆาธิการ ยังขาดการประสานงานในการช่วยเหลือชุมชน ด้านคุณลักษณะด้านกายภาพพบว่า พระสังฆาธิการบางท่านมีรูปร่างอ้วนเกินไป ฉันภัตตาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะและมีโรคประจำตัว

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the leadership in the Sangha administration of the Ecclesiastical monks at Bantak District, Tak Province, 2) to compare the leadership in the Sangha administration of the Ecclesiastical

monks at Bantak District, Tak Province by classifying on the personal factors, and 3) to study the problems, obstacles and suggestions for the leadership in the Sangha administration of the Ecclesiastical monks at Bantak District, Tak Province.

Results of the Research

1. Overall, the opinion of the monks towards the leadership in the Sangha administration of the Ecclesiastical monks at Bantak District, Tak Province was at the highest level ($\overline{X}$ = 4.22). When considering each aspect, it was found that the opinion of the monks towards the leadership in the Sangha administration of the Ecclesiastical monks at Bantak District, Tak Province in the personality ($\overline{X}$ = 4.17) and the social characteristics ($\overline{X}$ = 4.19) was at the highest level. However, the opinion of the monks towards the leadership in the Sangha administration of the Ecclesiastical monks at Bantak District, Tak Province in the knowledge and ability, and in the physical characteristics was at the high level.

2. The comparison of the opinion of the monks towards the leadership in the Sangha administration of the Ecclesiastical monks at Bantak District, Tak Province by classifying on the personal factors found that the monks having the different age, degree of General education, degree of Dhamma education, and degree of Pali education had no the different opinion towards the leadership in the Sangha administration of the Ecclesiastical monks at Bantak District, Tak Province. Therefore, the hypothesis was denied. However, the monks having the different year had the different opinion towards the leadership in the Sangha administration of the Ecclesiastical monks at Bantak District, Tak Province at 0.05 of statistical significance. Therefore, the hypothesis was accepted.

3. The problems and obstacles in the leadership in the Sangha administration of the Ecclesiastical monks at Bantak District, Tak Province found that in the personality, the Ecclesiastical monks authorized in the decision but did not use the power. Some could not control their emotion and the impolite speech to the monks and the novices. In theknowledge and ability, the Ecclesiastical monks were not self-confident in the administration, did not understand the skill in the working, the unsystematic and unplanned working. In the social characteristics, the Ecclesiastical monks hardly had the willing to help in the public, did not make the benefit to the public, and conduct inequally. In the physical characteristics, the Ecclesiastical monks were obese, ate the insanitary food, and were unhealthy.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของชุมชน เปลี่ยนเป็นต่างคนต่างอยู่ เป็นสังคมบริโภคนิยม

ความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรม จริยธรรมของประชาชนมีมากขึ้น ขาดศรัทธาในศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มห่างไกลจากวัดมากขึ้นทุกที ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมามากมาย พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยมากกว่าร้อยละ ๙๕เคารพนับถือและเป็นรากฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไทย กล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยกับพุทธศาสนาผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแน่นแฟ้น พุทธศาสนาจึงเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย

ความเจริญและความเสื่อมของพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศ วัดเป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่างๆของชุมชน เป็นแหล่งการศึกษาของประชาชนและทำหน้าที่เป็นสถาบันหลักในการฝึกอบรมพระสงฆ์ที่จะสืบต่อพระศาสนาและพลเมืองที่จะรับผิดชอบสังคม ในอดีตพระภิกษุสงฆ์มีฐานะทั้งครูบาอาจารย์และผู้ฝึกฝนอบรมให้แก่ประชาชนในชุมชนเกือบทุกเรื่องทั้งด้านจิตใจและด้านความเป็นอยู่หรืออาชีพของประชาชน และวัดยังมีฐานะเป็นโรงเรียนอีกด้วย แม้ปัจจุบันความเป็นศูนย์กลางในบางเรื่องจะลดลงแต่ความสำคัญเหล่านั้นก็ยังคงอยู่โดยเฉพาะวัดในเขตภูมิภาค บทบาทของวัดยังคงมีความเข้มข้นอยู่ค่อนข้างมาก ทั้งในเรื่องของการพัฒนาชุมชน การพัฒนาอาชีพ หรือหน่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การรวมกลุ่ม การเป็นหน่วยสังคมสงเคราะห์และความเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจยังคงอยู่มิเสื่อมคลายแต่อย่างใด การจะให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนดังเช่นในอดีต จำเป็นต้องพัฒนาวัดในทุกๆด้านโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนนั้น พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดเพราะถือกันว่า สถาบันพระสงฆ์เป็นสถาบันทางจริยธรรม และเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของสังคม

การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

พระสังฆาธิการ เป็นผู้นำของคณะสงฆ์มีหน้าที่ในการปกครองและบริหารคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ดังคำที่กล่าวว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไปได้ก็ด้วยอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงสืบไป[๒๗]

การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบบริหารดีศาสนาก็มีความเจริญมั่นคงการบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆรับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตนและพัฒนาการในด้านต่างๆเพราะการบริหารคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้องเมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหาร

---

[๒๗]กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า คำนำ.

จัดการกิจการของคณะสงฆ์ใน ๖ ด้านคือด้านการปกครองด้านการศึกษาด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้านการเผยแผ่ด้านสาธารณูปการและด้านสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย[๒๘] กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม มติ ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม

การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัย การลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่าง ๆ ตลอดถึงการแต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ควบคุมดูแลให้ไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยาพระสังฆาธิการ และสถาบันคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วิทยาการด้านการบริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมากคณะสงฆ์ควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารแบบราชการของฝ่ายบ้านเมือง กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบภาคเอกชน และกิจการบางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย[๒๙]

ในงานวิจัยครั้งนี้ อำเภอบ้านตาก นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญด้านเศรษฐกิจและสังคมดีในระดับหนึ่ง วัดในอำเภอบ้านตาก มีจำนวน ๓๗ วัด ใน ๗ เขตตำบลการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งถือว่ามีจำนวนที่มากพอสมควร ทำให้การบริหารวัดในเขตอำเภอบ้านตาก ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนัก เนื่องจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสยังขาดองค์ความรู้ที่จะสนับสนุนการทำงาน เช่น ด้านการปกครอง พบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายวัด เนื่องจากเจ้าอาวาสวัดบางวัด ยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน ทำให้พระภิกษุสามเณรซึ่งอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาขาดความเคารพเอื้อเฟื้อต่อ เจ้าอาวาสผู้ปกครอง และประชาชนเข้ามามีบทบาทครอบงำกิจการของวัด จนทำให้เกิดปัญหาขึ้นในบางวัด ด้านการศึกษา ยังไม่ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร เนื่องจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสยังขาดองค์ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ทำให้ไม่สามารถบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ใน ด้านการสาธารณูปการก็เช่นกัน ยังขาดการบูรณปฏิสังขรณ์ ปรับปรุงพัฒนา เสนาสนะ อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนจัดระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งนี้อาจจะเกิดจากสาเหตุของความบกพร่องทางด้านการปกครองก็เป็นได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะทำวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก” ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงสภาพภาวะผู้นำเพื่อเพิ่มศักยภาพภาวะผู้นำ และศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการที่ส่งผลหรือเอื้อต่อการปฏิบัติ งานวัดให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไขนโยบายในการบริหารงานคณะสงฆ์เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศได้เป็นอย่างดีสืบต่อไป

---

[๒๘] พระเทพรัตนสุธี, “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

[๒๙] พระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ, “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๔) หน้า ๓.

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตากโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) การแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในงานวิจัย คือ พระสงฆ์ในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จำนวน ๑๒๖ รูป จากจำนวนพระภิกษุ ๑๘๓ รูป โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๒๔ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(One Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) และนำเสนอเป็นบทความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative.Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-DepthInterviews) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)จำนวน ๘ รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

๔.สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง“ภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก” ได้ผลสรุปการวิจัย ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง๒๐-๓๐ปีจำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๒ มีพรรษาระหว่างผู้มี ๑-๕พรรษาจำนวน ๔๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๗ มีการศึกษาสามัญต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่๖จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๕ มีการศึกษานักธรรมในระดับนักธรรมโทจำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๗ ส่วนการศึกษาเปรียญธรรมส่วนใหญ่ไม่ได้เปรียญธรรมจำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕

๔.๒ ภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านบุคลิกภาพ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๗

๒) ด้านความรู ความสามารถ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๑

๓) ด้านคุณลักษณะดานสังคมพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๙

๔) ด้านคุณลักษณะดานกายภาพ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๘

๔.๓ สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก” ครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอในการแก้ไขซึ่งจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค คือ

๑) ด้านบุคลิกภาพ พบว่า ในปัจจุบัน พระสังฆาธิการมีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจแต่ไม่กล้าใช้บางรายไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้รวมไปถึงการใช้วาจาที่ไม่สุภาพต่อพระภิกษุ และสามเณร

๒) ด้านความรู ความสามารถ พบว่า พระสังฆาธิการไม่มีความเปนตัวของตัวเองในการบริหารงานไม่ค่อยมีความเข้าใจในทักษะการทำงานและการทำงานที่ไม่เป็นระบบ ไม่มีแบบแผน

๓) ด้านคุณลักษณะดานสังคม พบว่า พระสังฆาธิการมีความเต็มใจในการช่วยเหลืองานของส่วนรวมยังมีน้อยไม่บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม เพราะอยากอยู่เฉยๆและบางครั้งไม่มีความเป็นกลาง ปฏิบัติไม่เท่าเทียมกัน มีการเลือกปฏิบัติ

๔) ด้านคุณลักษณะดานกายภาพพบว่า พระสังฆาธิการบางท่านมีรูปร่างอ้วนเกินไป ฉันภัตตาหารที่ไม่มีถูกสุขลักษณะและมีโรคประจำตัว

ข้อเสนอแนะ คือ

๑) ด้านบุคลิกภาพ พบว่า พระสังฆาธิการควรออกเป็นข้อบังคับ/ระเบียบ ในการปฏิบัติงานร่วมกันให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติงานร่วมกันอย่างสามัคคีควรจัดปฏิบัติธรรมให้พระสังฆาธิการได้ฝึกการควบคุมอารมณ์ และฝึกทักษะการพูด การใช้วาจาที่สุภาพต่อสาธารณชน

๒) ด้านความรู ความสามารถ พบว่า อยากให้มีการอบรมเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ควรจัดประชุมอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของพระสังฆาธิการบ่อยๆ และควรปรับปรุงที่นโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองให้มีความสอดคล้องกับงานคณะสงฆ์

๓) ด้านคุณลักษณะดานสังคม พบว่า พระสังฆาธิการควรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลืองานของส่วนรวมมากขึ้นควรมีการกระตุ้นให้รู้จักการทำประโยชน์ต่อสังคมมากขึ้นและควรที่จะปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

๔) ด้านคุณลักษณะดานกายภาพพบว่า พระสังฆาธิการควรออกกำลังกายตามแบบที่เหมาะสมกับพระสงฆ์ฉันภัตตาหารที่ที่ถูกสุขลักษณะ ไม่สุกๆ ดิบๆ มีไขมันและควบคุมอาหารและมั่นตรวจสุขภาพบ่อยๆ

๔.๔ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-DepthInterviews) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)เกี่ยวกับภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะ ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

๑. ด้านบุคลิกภาพ คือ พระสังฆาธิการต้องมีความสามารถในการพูดการโต้ตอบที่ดี มีความฉลาดแหลมคมในการสนทนา เป็นผู้นำกลุ่มได้ และต้องมีข้อมูลอย่างเพียงพอ เพื่อประกอบการตอบโต้อย่างแหลมคมได้ มีการพูดอย่างมีประสิทธิภาพที่จะก่อให้เกิดการยอมรับจากผู้ใต้บังคับบัญชา ต้องเป็นผู้มีความมั่นคงทางอารมณ์ ไม่หงุดหงิด ฉุนเฉียว บ่นว่าตลอดเวลา มีความกล้าหาญในการเผชิญกับอุปสรรคต่างๆ อย่างไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักชมเชย พูดจาโน้มน้าวจูงใจคนให้ทำงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงาน สังคม หรือประเทศชาติได้

๒. ความรู ความสามารถ คือพระสังฆาธิการควรมีระดับความรู ความสามารถในการบริหารพอสมควร อย่างน้อยควรมีควรมีความเข้าใจในงานของตน บุคคลนั้นควรได้มีการเรียนรู้และฝึกเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นการเพิ่มความสามารถให้มีความชำนาญมากขึ้นฝึกฝนตนเองให้เกิดความเข้าใจ และสามารถแยกแยะกับสิ่งที่ปฏิบัติได้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้คนมีการเรียนรู้ร่วมกันมีวิสัยทัศน์ที่จะเป็นพลังในการขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ ของงานคณะสงฆ์เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

๓. คุณลักษณะดานสังคม คือ ผู้นำเป็นสมรรถนะของบุคคลซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวทางการกระทำ พฤติกรรม หรือการคิด โดยคุณลักษณะพื้นฐานเหล่านี้ จะแผ่ขยายไปยังสถานการณ์อื่นๆ และคงทนอยู่ภายในตัวบุคคลเป็นระยะเวลานานพอสมควร[ควร] เป็นผู้สร้างแรงจูงใจ เป็นสิ่งที่ผู้นำต้องคิดถึงหรือมีความต้องการ ซึ่งแรงจูงใจจะเป็นตัว ผลักดันหรือแรงขับให้บุคคลกระทำพฤติกรรม หรือตัวกำหนดทิศทางหรือทางเลือกในการกระทำ พฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมาย หรือหลีกหนีจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนไม่พึงปรารถนาต้องมีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้น และมุ่งมั่นที่ จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ และจะใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อทำงานให้ดียิ่งๆขึ้นไปมีการควบคุม อารมณ์ภายใต้สภาวะความกดดัน ความคิดริเริ่ม และบทบาททางสังคม ซึ่งหมายถึง สิ่งที่บุคคลต้องการสื่อให้ผู้อื่นในสังคม เห็นว่าตัวเขามีบทบาทต่อสังคมอย่างไรบ้าง เช่น การเป็นผู้นำทีมงาน ความมีจริยธรรม เป็นต้นควรมีมารยาทการเข้าสังคม โดยเฉพาะการจะเป็นผู้บริหาร ผู้นำควรเรียนรู้มารยาทการเข้าสังคมให้เป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มนุษย์ต้องการ เมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นอาทิ เช่น การยอมรับในสังคมที่ทำงาน ในสังคมโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งการที่จะทำให้สังคมยอมรับจำเป็นต้องมีแนวทางปฏิบัติเพื่ออยู่ร่วมกันและเป็นที่ยอมรับในสังคม

๔. คุณลักษณะดานกายภาพ คือผู้นำต้องมีร่างกายที่มีความแข็งแรงและสมบูรณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและพิการ รวมทั้งมีความต้านทานโรคได้ดีโดยธรรมชาติแล้วคนเรามีความต้องการทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม เมื่อใดก็ตามที่เราไม่สามารถตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้ ชีวิตของเราก็จะเริ่มมีปัญหา หากเกิดการเจ็บป่วยเราก็จะเริ่มรู้สึกวิตกกังวลที่ความทุกข์ การที่คนเราจะมีความสุขสมบูรณ์ มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น บุคคลจำเป็นต้องมีสุขภาพกายและจิตที่ดี ประกอบเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม จะมีเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ เนื่องจากกายและจิตมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ถึงแม้ว่าร่างกายจะเป็นรูปธรรมที่ทุกคนมองเห็นและสัมผัสได้ แต่จิตเป็นนามธรรมที่มองไม่เห็นและสัมผัสไม่ได้ก็ตาม ถ้าหากร่างกายมีความผิดปกติ จิตก็ย่อมจะเศร้าหมอง เกิดความตึงเครียดหรือเป็นทุกข์ไปด้วย

๕.อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก” มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตากโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก อยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว)[๓๐]ไดทำการศึกษาเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผลการวิจยั พบว่า พระภิกษุและสามเณร มีความเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๖๐) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า พระภิกษุและสามเณรมีความเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = ๓.๗๐) ในด้านการปกครอง ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = ๓.๔๘) ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในระดับมาก

ส่วนความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จำแนกเป็นรายด้าน ทั้ง ๔ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านบุคลิกภาพ ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ในภาพรวมในด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับทุกคนได้ มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆได้ และมีศีลจริยวัตรควรค่าแก่การเคารพนับถือซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปญฺญาธโร)[๓๑]ไดทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆซึ่งสังกัดในเขตปกครองคณะสงฆอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่มีตอการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบวา การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

๒) ความรู ความสามารถผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ในภาพรวมในด้านความรู ความสามารถอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก มีความรู ความสามารถในการบริหารงานคณะสงฆ์ มีความเฉลียวฉลาดในการบริหารงานคณะสงฆ์ เป็นผู้ที่ความรู้สามารถสอนพระภิกษุสามเณรได้ และมีการส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาทองดี อกิญฺจโน (ศรี

---

[๓๐]พระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว),บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์,**วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**,(บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๔).

[๓๑]พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปญฺญาธโร), การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม,**วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**,(บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,๒๕๕๕).

ตระการ)[๓๒]ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา คณะสงฆ์เขตภาษีเจริญ และเขตบางแค กรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เขตภาษีเจริญและเขตบางแค กรุงเทพมหานคร"พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๔ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๓) คุณลักษณะด้านสังคมผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ในภาพรวมในด้านคุณลักษณะด้านสังคม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการมีวิธีการประนีประนอมทำให้ทุกคนที่รวมงานเกิดความพึงพอใจ เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาอย่างยิ่ง และมีความสนใจในการทำงานของคณะสงฆ์ เช่น การเข้าประชุม การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว)ได้ทำการศึกษาเรื่อง "บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" ผลการวิจัย พบว่า พระภิกษุและสามเณร มีความเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๖๐) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า พระภิกษุและสามเณรมีความเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = ๓.๗๐) ในด้านการปกครอง[๓๓]

๔) ด้านคุณลักษณะด้านกายภาพ ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ในภาพรวมในด้านอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการมีวุฒิภาวะที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้นำ มีภูมิธรรมที่เหมาะต่อการเป็นผู้นำ มีการฉันภัตตาหารถูกต้องตามหลักอนามัย รวมทั้งการออกกำลังกายที่เหมาะสม และมีการรักษาตนให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีความประมาท มีสติอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอานนท์อานนฺโทได้วิจัยเรื่อง "การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอปริหานิยธรรม๗" ผลการวิจัยพบว่าพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพร โดยส่วนมากแล้วได้นำหลักภิกขุอปริหานิยธรรม๗ไปใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ที่มากโดยมีค่าเฉลี่ย๔.๒๘โดยพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพรได้ดำเนินการประชุมพระภิกษุสามเณรในพื้นที่เขตปกครองเป็นประจำและยังมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำชุมชนพร้อมกันนี้ยังมีการประเมินผลให้ความสำคัญกับการประชุมโดยสละเวลามาเข้าร่วมประชุมมีการวางกฎระเบียบให้แก่คณะสงฆ์ด้วยการรณรงค์ให้วัดเป็นสถานที่ปลอดบุหรี่มีการยกย่องพระมหาเถระผู้ทาคุณงามความดีและเชิดชูให้เป็นเกียรติประวัติทำความเข้าในการบริหารงานตามจารีตพระพุทธศาสนามีการอนุรักษ์ธรรมชาติโดยให้ความรู้ถึงประโยชน์ของ

---

[๓๒]พระมหาทองดี อกิญฺจโน (ศรีตระการ), "ศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา คณะสงฆ์เขตภาษีเจริญ และเขตบางแค กรุงเทพมหานคร", **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

[๓๓]พระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว),บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์,**วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**,(บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๔).

ธรรมชาติทั้งนี้ยังส่งเสริมการปรับภูมิทัศน์ภายในอาวาสในเขตปกครองให้เป็นลานธรรมเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านธรรมะทาให้เกิดความรู้ความเข้าใจหลักธรรมและส่งผลให้เกิดทัศนะใหม่ๆในหลักธรรมคาสอนทางพุทธศาสนาการเปรียบเทียบเปรียบเทียบระดับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุ อปริหานิยธรรม๗ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพรจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลพบว่าตำแหน่งพระสังฆาธิการวุฒิการศึกษาทางธรรมวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ๐.๐๕ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนอายุพรรษาวุฒิการศึกษาสามัญไม่พบความแตกต่างจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้[๓๔]

๖.ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบาย เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) พระสังฆาธิการควรออกเป็นข้อบังคับ/ระเบียบ ในการปฏิบัติงานร่วมกันให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติงานร่วมกันอย่างสามัคคีควรจัดปฏิบัติธรรมให้พระสังฆาธิการได้ฝึกการควบคุมอารมณ์ และฝึกทักษะการพูด การใช้วาจาที่สุภาพต่อสาธารณชน

๒) อยากให้มีการอบรมเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ควรจัดประชุมอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของพระสังฆาธิการบ่อยๆ และควรปรับปรุงที่นโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองให้มีความสอดคล้องกับงานคณะสงฆ์

๓) พระสังฆาธิการควรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลืองานของส่วนรวมมากขึ้นควรมีการกระตุ้นให้รู้จักการทำประโยชน์ต่อสังคมมากขึ้นและควรที่จะปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

๔) พระสังฆาธิการควรออกกำลังกายตามแบบที่เหมาะสมกับพระสงฆ์ฉันภัตตาหารที่ที่ถูกสุขลักษณะ และควบคุมอาหาร และมั่นตรวจสุขภาพบ่อยๆ

๖.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) พระสังฆาธิการควรกล้าใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจบางรายต้องฝึกการควบคุมอารมณ์ของตนรวมไปถึงการใช้วาจาที่สุภาพต่อพระภิกษุและสามเณร

๒) พระสังฆาธิการควรมีความเปนตัวของตัวเองในการบริหารงานทำความเข้าใจในทักษะการทำงานและฝึกการทำงานที่เป็นระบบและมีแบบแผนมากขึ้น

๓) พระสังฆาธิการควรมีความเต็มใจในการช่วยเหลืองานของส่วนรวมมากขึ้นทำงานและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และต้องมีความเป็นกลาง ปฏิบัติให้เท่าเทียมกัน ไม่การเลือกปฏิบัติ

๔) พระสังฆาธิการต้องมีรู้จักรักษาสุขภาพร่างกายฉันภัตตาหารที่ถูกสุขลักษณะและมั่นตรวจร่างกาย เพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ

---

[๓๔]พระมหาอานนท์อานนฺโท,“การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอปริหานิยธรรม๗”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสน-ศาสตร์**(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

เอกสารอ้างอิง

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์,** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

กวี วงศพุฒ".**ภาวะผู้นำ**.กรุงเทพมหานคร: ศูนยสงเสริมวิชาชีพบัญชี, ๒๕๓๙.

กิติ ตยัคคานนท. **เทคนิคการสรางภาวะผูนำ**. กรุงเทพมหานครเปลวอักษร :, ๒๕๔๓.

ติน ปรัชญพฤทธิ์. **ภาวะผูนำและการมีสวนรวม.** เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษยในองคการ

หนวยที่ ๑๑. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๗.

เถาวัลย นันทาภิวัฒน. **หลักการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,๒๕๒๑.

พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปณฺณาธโร), การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม, **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระเทพรัตนสุธี, "บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี", **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาทองดี อกิญฺจโน (ศรีตระการ), "ศึกษาวิเคราะหทัศนคติที่มีตอภาวะผูนำในการบริหารกิจการคณะสงฆ: กรณีศึกษา คณะสงฆเขตภาษีเจริญ และเขตบางแค กรุงเทพมหานคร", **วิทยานิพนธพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาอานนท์อานนฺโท,"การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอปริหานิยธรรม๗", **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ, "บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์", **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ เชิงพุทธ**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๔.

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดตาก, **หนังสือข้อมูลการบริหารงานคณะสงฆ์ จังหวัดตาก ภาค ๕ ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๖** วัดชัยชนะมงคล อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก, ๒๕๕๗.

Barbara Kelleman (ed). **Leadership as a Political Act in Leadership : Multidisciplinary Perspective**. New Jersey : Prentice Hall , 1984.

Emory S. Bogardus. **Leaders and Laaeadership**. New York : Appleton – century Croffs, Inc., 1934.

Hodge Billey J. & Herbert J. Johnson.**Management and Oganization Behavior**. **New York : John Willey & Sons**, 1970.

Raymond J. Burdy. **Fundermental of Leadership Reading**. Masschusetts Addison : Wesley Publishing Co., 1967.

Robert B. Buchele. **The Management of Business and Public Organization**. New York : McGraw Hill, 1977.

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

BUDDHIST LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN BANPHOT-PHISAI DISTRICT, NAKHON-SAWAN PROVINCE

พระอธิการณัฐปคัลศิลต์ วิสารโธ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของบุคลากรต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิจัยพบว่า

๑) บุคลากรมีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม มีภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๖๔)เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้ ๑) ด้านจักขุมาพบว่าโดยภาพรวมมีภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ = ๓.๖๕) ๒) ด้านวิธูโรพบว่าโดยภาพรวมมีภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ = ๓.๕๙) ๓) ด้านนิสสยสัมปันโนพบว่าโดยภาพรวมมีภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ = ๓.๖๗)

๒) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า เพศ อายุ สถานภาพ ประสบการณ์ รายได้ และการทำงานในสถานที่ปัจจุบัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนระดับการศึกษาสูงสุด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) ปัญหา/อุปสรรค มีดังนี้ ด้านจักขุมา พบว่า ๑.ผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์ไม่เข้าใจปัญหาและความต้องการของบุคลากรอย่างแท้จริง ๒.ผู้บริหารไม่เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นในการบริหารงาน ๓.ผู้บริหารไม่มีนโยบายปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานขององค์กรเพื่อประสิทธิภาพในการทำงานด้านวิธูโร พบว่า ๑.บุคลากรยังขาดความร่วมมือในการทำงานจากผู้บริหารทุกระดับ ๒.ผู้บริหารยังขาดความทุ่มเทและเสียสละ ๓.ผู้บริหารไม่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีการตรวจสอบความโปร่งใสในการทำงานด้านนิสสยสัมปันโน พบว่า ๑.การปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรยังน้อยเกินไปทำให้รู้สึกห่างเหิน ๒.ผู้บริหารไม่มีจิตสาธารณะและยังขาดคุณธรรมจริยธรรม ๓. ผู้บริหารมีการแบ่งพรรคแบ่งพวกในการทำงาน

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study Buddhist leadership Of Sub-district Administrative Organization administrators in Banphot-Phisai District Nakhon-Sawan Province, 2) to study the opinions of personnel to Buddhist

leadership Of Sub-district Administrative Organization administrators in Banphot-Phisai District Nakhon-Sawan Province by dividing into each personnel' factor, and 3) to study the obstacles and suggestions of personnel to Buddhist leadership Of Subdistrict Administrative Organization administrators in Banphot-Phisai District Nakhon-Sawan Province.

Results of the Research

1)Overall, the opinions of personnel to Buddhist leadership Of Subdistrict Administrative Organization administrator in Banphot Phisai District Nakhon Sawan Provincewere at high level ($\overline{X}$ =3.64). Summarizing into each aspect: 1) Jukkhuma, Buddhist leadershipwas overall in high level ($\overline{X}$ =3.65), 2) Vithuro, Buddhist leadership was overall in high level($\overline{X}$ =3.59), and 3) Nisayasampanno, Buddhist leadership was overall in high level ($\overline{X}$ =3.67).

2) the result of comparison of the The result of the comparison of the opinions of personnel to Buddhist leadership of administrators in Banphot - Phisai sub-district administrative organization, Nakhon-Sawan province Found that people having the different in sex, age, marital status , experience , income and occupation had no difference at significant different 0.05 these fore,the hypothesis was denied. People who had the highest degree in Education had different opinions at significant different at 0.05 These fore, the hypothesis was accepted.

3) For the obstacles,In Jukkhuma found that 1) the administrator lacked of visionary, did not understand the problem and the need of personnel, 2) the administrator did not have a chance for personnel to express the opinion, and 3) the administrator had no policy in order to improve the proficiency of working. In Vithurofound that, 1) personnel lacked the working cooperation from all levels of administrator, 2) the administrator still lacked the dedication and sacrifice, 3) the administration did not provide the chance for personnel in order to check the working transparency. In Nisayasampannofound that, 1) the distant still exited in working with personnel, 2) the administrator had no service mind and also lack of moral, 3) the administrator had the partisanship in working.:

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าในการบริหารงานราชการแผ่นดินหรือองค์การนั้น ผู้นำ(Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การนั้นๆทั้งนี้เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องทำการวางแผนสั่งการ ดูแลควบคุมให้บุคคลากรขององค์การของการปกครองส่วนท้องถิ่นหรือที่เราเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถปฏิบัติงานต่างๆให้ประสบความสำเร็จปัญหาที่เป็นที่น่าสนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่าผู้นำจะต้องทำอย่างไรหรือมีวิธีการนำอย่างไรจึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานแล้วทุ่มเทความพยายามที่จะทำให้งานนั้นสำเร็จด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติงานให้ประสพความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของ

องค์การ ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ(Leadership)นั้นเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่นปัจจัยที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งแห่งความสำเร็จของการทำหน้าที่ผู้นำคือการเป็นผู้ประกอบการด้วยคุณสมบัติเหมาะสมมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนความต้องการของคนซึ่งความต้องการเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการตัดสินใจ ถ้าเปลี่ยนความต้องการของคนได้ก็เปลี่ยนตัวของคนนั้นได้ผู้นำที่ดีจะช่วยให้คนพัฒนาความต้องการของตนทั้งในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลให้มีความต้องการที่ถูกต้องดีงามและให้หมู่ชนมีการประสานความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพราะการพัฒนาความต้องการเป็นการพัฒนาความสุขของคนเพราะความสุขเกิดจากการสนองความต้องการถ้าหากเปลี่ยนความต้องการได้ก็เปลี่ยนวิธีการหาความสุขของเขาได้ด้วยเมื่อทำอะไรตรงกับความต้องการก็ทำให้เขาสมใจและมีความสุขบุคคลก็จะร่วมมือทำอย่างเป็นกันเองโดยประสานความกลมกลืนและเต็มใจจะหาทางทำให้สำเร็จจึงพร้อมที่จะทำและทำให้ง่ายแต่ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้นำกระทำการที่ฝืนความต้องการของคนทั้งสองฝ่ายก็จะไม่มีความสุขและสิ่งที่ทำยากที่จะสำเร็จ[๓๕].

นักบริหารต้องรู้จักความเด่นความด้อยของตนเองการรู้ความเด่นก็เพื่อการทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตนตามปกตินักบริหารมักมองเห็นความผิดพลาดของลูกน้องได้ง่ายแต่มองความผิดพลาดของตนเองไม่เห็น ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ความผิดพลาดของคนอื่นเห็นได้ง่ายแต่มักมองข้ามความผิดของตนเห็นได้ยาก”[๓๖]ดังนั้นผู้นำจะต้องมีรูปแบบที่เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นๆจะต้องมีความรู้ความสามารถในการปกครองของตนเองจึงจะทำให้การดำเนินกิจกรรมงานต่างๆ เป็นไปได้ด้วยดีและประสบผลสำเร็จในการบริหารของผู้บริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบลหรือระดับอำเภอ ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ ศาสนาจึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการควบคุมความประพฤติของมนุษย์ให้เป็นและอยู่ในหลักทำนองคลองธรรมของสังคม บทบัญญัติของศาสนาย่อมก่อให้เกิดความเป็นระเบียบขึ้นในสังคม[๓๗]

ดังมีพุทธพจน์ แสดงความได้ว่า “เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำ ถ้าโคจ่าฝูงไปคด โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปคดตามกัน เพราะมีผู้นำไปคด ฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ ฉันนั้น บุคคลผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นใหญ่หากบุคคลผู้นั้นมีความประพฤติไม่เป็นธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็จะประพฤติซ้ำเสียหายแว่นแคว้นทั้งหมดก็จะยากเข็ญ หากผู้ปกครองเป็นผู้ไร้ธรรม” “เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำ ถ้าโคจ่าฝูงไปตรง โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปตรงตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปตรง ฉันใด ในหมู่มนุษย์ ฉันนั้น บุคคลผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นใหญ่ หากบุคคลผู้นั้นประพฤติชอบธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็จะพลอยดำเนินตามทั้งแว่นแคว้นก็จะอยู่เป็นสุขหากผู้ปกครองตั้งอยู่ในธรรม”[๓๘]

พุทธพจน์นี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้นำที่มีต่อความอยู่รอด และสวัสดิภาพเพื่อให้การพัฒนาองค์การและการดำเนินชีวิตของกลุ่มบุคคลในสังคมมีความยั่งยืน และสันติสงบ

---

[๓๕]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ.**[ออนไลน์].แหล่งที่มา : www.dhammajak.net/board/viewtopic. [๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗],

[๓๖] ขุ.ธ.(ไทย)๒๕/๒๕๒/๑๑๐

[๓๗] สุทธิพงศ์ ตันติยาพิศาลสุทธิ์, **หลักพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์วัฒนพานิช, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔.

[๓๘]องฺ.จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๗๐/๑๑๕-๑๑๖.

สุขของสังคมและประเทศชาติ โดยผู้นำจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี[๓๙] หากผู้นำขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว ย่อมทำให้ผู้นั้นขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์การหรือนั้นต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรม ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำที่ทำให้ได้รับการยอมรับ ความเชื่อถือตลอดจนการนับถือจากบุคคลต่างๆ ทั้งในองค์การและสังคมทั่วๆไป

จากความเป็นมาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาว่ามีความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมมากน้อยเพียงใดรามทั้งประยุกต์ใช้ในหลักการและแนวคิดการทำงานนำไปสู่การพัฒนาองค์การของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือไม่อย่างไร ทั้งยังสามารถทราบถึงคุณค่าของหลักธรรมที่สามารถที่จะพัฒนาผู้นำให้เป็นผู้นำที่ดีเพื่อจะนำพาชุมชนไปสู่ความสุขในการดำเนินชีวิตและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพในองค์การหรือท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งทั้งหลายเหล่านี้คือข้อเท็จจริงที่ผู้วิจัยต้องการที่จะนำมาเป็นตัวชี้วัดภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและยังสามารถประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันและเป็นบรรทัดฐานในการเลือกผู้นำได้เป็นอย่างดีมาเป็นแนวทางในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพและดียิ่งขึ้นให้สังคมและสาธารณชนได้รับรู้รับทราบสืบไป

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของบุคลากรต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผูกบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงสำรวจ(Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)โดย ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size)กลุ่มตัวอย่างได้มาจาก บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๒๒๔ คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yaman ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งพื้นที่ ดังนี้

๑) แบ่งกลุ่มพื้นที่ในอำเภอบรรพตพิสัยได้ทั้งหมด ๑๒ ตำบล

---

[๓๙] พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์, **“ปาฐกถาเรื่อง แนวทางพระราชดำรัสสู่การบริหารจัดการภาครัฐ”,**[ออนไลน์], แหล่งที่มา : accessed 15 February 2006, Available from<www.nesgc.go.th transparency/web board>, [๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗]

๒) สุ่มแบบอย่างง่าย (*Simple Random Sampling)* ในแต่ละตำบลตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละตำบลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้แก่จากกลุ่มคณะสงฆ์ และกลุ่มผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน ๗ รูป/คน

๔.สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” การนำเป็นเรื่องของการจัดการกับบุคคลขององค์การซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินการให้ปัจเจกบุคคล (Individuals) และกลุ่มบุคคล (Groups) ซึ่งเป็นบุคลากรขององค์การนำแผนงานและการตัดสินใจแก้ปัญหาไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย การนำเป็นกระบวนการในการชักจูง หรือโน้มน้าวความคิดเห็นและพฤติกรรมของบุคคลอื่นให้คล้อยตามและกระตือรือร้นที่จะหาทางบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายปฏิบัติการขององค์การในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ภาวะผู้นำ การวิจัยในครั้งนี้ทั้งสามด้านผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีของ กูลิค แอล. และ เออร์วิค เจ , Gulick L. and Urwick J หรือที่เรานิยมเรียกกันว่าPOSDCoRB , ทฤษฎีสถานการณ์ (Situation Theories), ทฤษฎีความสัมพันธ์และความคาดหวัง (Interaction-Expectation Theories), โรเบิร์ต เบลค และ เจน เอส. เมาท์ตัน (Robert Blake and Jane S. Mouton), ทฤษฎีผู้นำตามแบบจำลองของฟีดเลอร์ (Fiedler's Contingency Theory), ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำของ วรูม และเย็ทตัน (Vroom and Yetton Model) มาใช้เป็นฐานความรู้ในการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งปรากฏผลว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๒๙ คน ร้อยละ...ในส่วนของระดับอายุผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๑๐ คน ในส่วนระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๑๙ คน ในส่วนของระดับประสบการณ์ทำงานผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน ๕-๙ ปี จำนวน ๘๑ คน ในส่วนระดับของรายได้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับได้ ระหว่าง ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๐๙ คน ในส่วนของระดับการทำงานในสถานที่ปัจจุบันผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการทำงานในสถานที่ปัจจุบัน ๕-๑๐ ปี จำนวน ๙๖ คน

ผลการวิจัยยังพบว่า บุคลากรมีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม มีภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ = ๓.๖๔)เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้ด้านจักขุมา พบว่า บุคลากรมีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านจักขุมา โดยภาพรวม มีภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ = ๓.๖๕)ด้านวิธูโร พบว่า บุคลากรมีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านวิธูโร โดยภาพรวมมีภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๕๙)ด้านนิสสยสัมปันโน พบว่า บุคลากรมีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านนิสสยสัมปันโน โดยภาพรวมมีภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ = ๓.๖๗) ผลการทดสอบสมมติฐาน ผลการทดสอบสมมติฐานภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ,อายุ,สถานภาพ,ระดับการศึกษาสูงสุด,ประสบการณ์ทำงาน,รายได้,และการทำงานในสถานที่ปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดดังนี้สมมติฐานที่ ๑ บุคคลากรมี

เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ สมมติฐานที่ ๒ บุคคลากรมีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ สมมติฐานที่ ๓ บุคคลากรมีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้สมมติฐานที่ ๔ บุคคลากรมีระดับการศึกษาสุดสูงต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้สมมติฐานที่ ๕ บุคคลากรมีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ สมมติฐานที่ ๖ บุคคลากรมีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ สมมติฐานที่ ๗ บุคคลากรมีอายุการทำงานในสถานที่ปัจจุบันต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

สรุปผลสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านจักขุมา ด้านวิธูโร ด้านนิสสยสัมปันโน มีดังนี้

ด้านจักขุมาจากการสัมภาษณ์ความคิดของผู้บริหารด้วยกันเกี่ยวกับด้านวิสัยทัศน์ พบว่า ผู้บริหารมักมีวิสัยทัศน์อยู่แล้วแต่จะทำได้หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาและประสบการณ์ทำงานของผู้บริหาร ส่วนมากแล้วมักมองให้เกิดภาพในอนาคตอยู่แล้ว โดยเฉพาะการบริหารงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาของหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลของตนไปในทางที่ดี แต่ก็มีตัวแปรหลายอย่างทำให้เกิดปัญหาไม่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ การกำหนดวิสัยทัศน์การบริหารงานของหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ต้องกำหนดอยู่บนโครงสร้างพื้นฐานของความต้องการของบุคลากรและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ซึ่งทุกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเพียรที่จะบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ด้านวิธูโรจากการสัมภาษณ์ความคิดของผู้บริหารด้วยกันเกี่ยวกับด้านการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหารมองว่าในการบริหารงานจะต้องมีความถูกต้องโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล แต่จะทำได้หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาและประสบการณ์ทำงานของผู้บริหาร โดยปกติแล้วการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลย่อมเกิดปัญหาทั้งนั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารว่าจะมีเทคนิคอย่างไรให้กับหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลของตนไปในทางที่ดี ให้องค์กรนั้นขับเคลื่อนไปได้แต่ก็มีตัวแปรหลายอย่างทำให้เกิดปัญหาไม่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ บางหน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลก็จะพูดถึงหลักคุณธรรมมาใช้กับการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธมีความสำคัญต่อการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างยิ่ง เพราะในการบริหารงานนั้น ผู้นำที่ขาดภาวะผู้นำเชิงพุทธก็จะไม่สามารถบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ และตอบสนองแต่ความต้องการของบุคลากรภายในองค์การบริหารส่วนตำบลของตน

ด้านนิสสยสัมปันโนจากการสัมภาษณ์ความคิดของผู้บริหารด้วยกันเกี่ยวกับด้าน (การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี) ซึ่งในการติดต่อสื่อสารระหว่างนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกับ

บุคลากรภายในองค์การบริหารส่วนตำบลของตนไปในทางที่ดีมีการติดต่อกันแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่เป็นทางการเป็นการติดต่อในส่วนงานของทางราชการย่อมรักษาความเป็นมิตรที่ดีอยู่แล้วเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานถึงแม้ว่าจะมีปัญหาระหว่างการปฏิบัติงานแต่ทุกอย่างก็ดำเนินไปได้อย่างดี

๕.อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ = ๓.๖๔, S.D=๐.๘๓)เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์สามารถเรียงลำดับความคิดเห็นของบุคลากรได้ดังนี้ความคิดเห็นด้านนิสสยสัมปันโนมีระดับสูงสุด ($\overline{X}$ = ๓.๖๗, S.D=๐.๙๒) รองลงมาคือ ด้านจักขุมา ($\overline{X}$ = ๓.๖๕, S.D=๐.๗๘) และที่อยู่ในระดับท้ายสุดคือ ด้านวิธูโร ($\overline{X}$ = ๓.๕๙, S.D=๐.๙๐)ทั้งนี้ผลการวิจัยได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาเอกพล ฐิตเมโธ (สร้อยจิตร)**[๔๐] ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหามานะ พุทฺธวิริโย (นามนนท์)**[๔๑]ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการบริหาร และด้านมนุษยสัมพันธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระสุรเดช คมฺภีรปญฺโญ (อินปั่น)**[๔๒] ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำตามหลักพละ ๔ ของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่” และสอดคล้องกับงานวิจัย

---

[๔๐] พระมหาเอกพล ฐิตเมโธ (สร้อยจิตร),“ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

[๔๑] พระมหามานะ พุทฺธวิริโย (นามนนท์) “ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

[๔๒] พระสุรเดช คมฺภีรปญฺโญ (อินปั่น), “ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำตามหลักพละ ๔ ของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ของ**ภาณุพลภูษา**[๔๓]ได้วิจัยเรื่อง “ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียงอำเภอบาบ่อจังหวัดสมุทรปราการ”

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของบุคลากรต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

ข้อเสนอแนะของบุคลากรต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามรายด้านของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะด้านจักขุมา

๑) ผู้บริหารควรศึกษาปัญหาและความต้องการของบุคลากรให้เข้าใจเพื่อจะได้แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

๒) ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการบริหารงานเพิ่มมากขึ้น

๓) ผู้บริหารควรสร้างนโยบายและมีการอบรมสัมมนาบุคลากรเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. ข้อเสนอแนะด้านวิธูโร

๑) ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงานเพิ่มมากขึ้น

๒) ผู้บริหารควรเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีในการทำงานเพื่อให้เกิดความทุ่มเทและเสียสละในองค์กร

๓) ผู้บริหารควรเปิดโอการให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใส

๓. ข้อเสนอแนะด้านนิสสยสัมปันโน

๑) ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดีให้กับบุคลากร มีการพบปะและสนทนาปราศรัยกันให้มากขึ้น

๒) ผู้บริหารควรมีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมให้มากยิ่งขึ้น

๓) ผู้บริหารควรปลูกจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่เป็นคณะ

เอกสารอ้างอิง

มหามกุฏราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกฉบับประชาชน.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สุเมธ แสงนิ่มนวล,**ภาวะผู้นำธรรมมาภิบาลในการบริหารงานในการปกครองส่วนท้องถิ่น**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระปกเกล้า,๒๕๕๔

กิติ ตยัคคานนท์, **เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ,** พิมพ์ครั้งที่ ๙, บัตเตอร์ฟลายการพิมพ์, ๒๕๔๕

บุญทัน ดอกไธสง, **การจัดการองค์กร,** พิมพ์ครั้งที่ ๘, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕,

ชัจจ์ชนันต์ ธรรมจินดา และจิตติพร เครือเนตร. **ฝึกให้เป็นยอดผู้นำ**. บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๗.

---

[๔๓]ภาณุพลภูษา, “ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียงอำเภอบาบ่อจังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

สถิติบุคลากรที่องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ **ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗**วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๖.

สุทธิพงศ์ ตันติยาพิศาลสุทธิ์, **หลักพระพุทธศาสนา**,สำนักพิมพ์วัฒนพานิช, ๒๕๔๙, หน้า ๑๔.

ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ. "ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ กรณีศึกษา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน".**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.**บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหามานะ พุทธวิริโย."ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์". **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาเอกพล ฐิตเมโธ (สร้อยจิตร). "ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์".**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.**บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระสุรเดช คมฺภีรปญฺโญ (อินปั๋น). "ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำตามหลักพละ ๔ ของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่".**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๓.

ภาณุพล ภูษา. "ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล :ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียงอำเภอบาบ่อจังหวัดสมุทรปราการ". **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต).**ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ.** [ออนไลน์].แหล่งที่มา : www.dhammajak.net/board/viewtopic. [๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗],

พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์, **"ปาฐกถาเรื่อง แนวทางพระราชดำรัสสู่การบริหารจัดการภาครัฐ",** [ออนไลน์], แหล่งที่มา : accessed 15 February 2006, Available from<www.nesgc.go.th transparency/web board>, [๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗]

Gary Dessler, **Management : Principles and Practices for Tomorrow's Leaders 3th ed**, (NewJersey : Peason Education, Inc., 2004) Luis R,**Gomez-Mejia and David B. Balkin**, Management, (New York : McGraw-Hill Book Company2002

Paul R,**Timm and Brent D. Peterson,** People at Work : Human Behavior in Organizations, 5th ed, (New York : South-Western Publishing, 2000).

Franklin Covey, **The Four Roles Leadership,** USA : Franklin Covey Co.,Ltd., 1999.

Chester I Barnard, **Organization and Management,** Cambridge Massachusetts : Harvard University Press, 1962.

Rensis Likert, **The Human Organization,** New York : McGraw Hill, 1967.

Ralph Stogdill, **Leadership Membership and Organization,** Psychological Builletin, 1950.

Ordway Tead, **The Art of Leadership,** New York : McGraw-Hill Book Company Ine, 1956.

ประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

THE EFFECIENCY OF ADMINISTRATION IN ACCORDANCE IDDHIPADA DHAMMA AT PHAIROB MUNICIPAL, PHO PRATHAP CHANG DISTRICT,PHICHIT PROVINCE

พระสามารถ สุเมโธ (นิลมะณี)[*]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑)เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเทศบาลตำบล ไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ เทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

ผลการวิจัยพบว่า

๑)ประชาชนมีความคิดเห็นต่อต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตรโดยภาพรวม ประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๐๑) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ พบว่าประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ต่างกัน มีระดับคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตรไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ บุคลากรขาดความมุ่งมั่นเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ ขาดงบประมาณในการดำเนินงานในเรื่องสนับสนุนการศึกษา ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพการประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมไม่ชัดเจนส่วนข้อเสนอแนะ พบว่า ต้องมีจุดหมายหรือเป้าหมายที่ชัดเจนในการทำงาน ควรพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงาน ควรพัฒนาบุคลากรให้มีจิตใจมุ่งพัฒนาตนเองและงาน ควรกำหนดขอบเขตของการทำงานให้ชัดเจนเหมาะสมกับแต่ละบุคคลควรมีการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมหรือการส่งเสริมการเรียนต่อของเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

---

[*]ผู้ช่วยเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study theefficiency in administration according to the four Iddhipāda dhammaof PhaiRop Sub-District Municipality in*Pho Prathap Chang*District, PhichitProvince, 2) to compare the opinion of the people towards the efficiency in administration according to the four Iddhipādadhamma of PhaiRop Sub-District Municipality in*Pho Prathap Chang*District, PhichitProvinceby classifying on the personal factors, and 3) to study the problems, obstacle and suggestions for the efficiency in administration according to the four Iddhipādadhamma of PhaiRop Sub-District Municipality in*Pho Prathap Chang*District, PhichitProvince.

Results of the Research

1. Overall,thepeople had the opinion towards the efficiency in administration according to the four Iddhipāda dhammaof PhaiRop Sub-District Municipality in*Pho Prathap Chang*District, PhichitProvinceat the high level ($\overline{X}$ = 4.01). When considering each aspect,it was found that the people had the opinion towards the efficiency in administration according to the four Iddhipāda dhammaof PhaiRop Sub-District Municipality in*Pho Prathap Chang*District, PhichitProvinceat the high level in all aspects.

2. The comparison of thelevel of the opinion towards the efficiency in administration according to the four Iddhipāda dhammaof PhaiRop Sub-District Municipality in*Pho Prathap Chang* District, PhichitProvinceby classifying on the personal factorsfound that the people having the differentsex, age, degree of education, occupation and income hadno the different level of the opinion towards the efficiency in administration according to the four Iddhipāda dhammaof PhaiRop Sub-District Municipality in*Pho Prathap Chang* District, PhichitProvince. Therefore, the hypothesis was denied.

3. The problems, obstacles, and suggestions forthe efficiency in administration according to the four Iddhipāda dhammaof PhaiRop Sub-District Municipality in*Pho Prathap Chang*District, PhichitProvincewere that the personnel had the insufficient intention for the efficient working, the insufficient budget in the working for the educational support, and the insufficient personnel. Moreover, the public relations in doing the activities were unclear.

The suggestions were that the personnel should have the obvious goal in the working, the Municipality should develop the personnel to make the working efficient, to focus on the self-developmentand the work development, specify the scope of the working clearly and suitably to the personnel, and promote the personnel for the extra education or the higher education to make the working efficient.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ประเทศไทยได้เปลี่ยนระบบการปกครอง การบริหารจากสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คณะราษฎรยึดอำนาจการปกครอง ได้สำเร็จ ได้เปลี่ยนสถานะของพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงมีอำนาจเต็ม ในการปกครองการบริหารประเทศ มาอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญอำนาจการปกครอง การบริหารประเทศตกไปอยู่ในมือของคณะราษฎร์ เปลี่ยนตำแหน่งเสนาบดี มาเป็นรัฐมนตรี แต่กลไกการปกครอง การบริหาร ตัวข้าราชการ และประชาชนยังคงเป็นไปตามรูปแบบเดิมที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปไว้ โดยเฉพาะประชาชนชาวไทย มิได้มีอำนาจปกครองตนเอง ตามหลักประชาธิปไตยเท่าที่ควรสิ่งที่ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ก็คือมีการตราพระราชบัญญัติ ว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๖ซึ่งได้จัดระเบียบราชการบริหารไว้ เป็นราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และ ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นราชการบริหารราชการส่วนกลางเทศบาลถือได้ว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นในระดับเทศบาลนับเป็นรูปแบบการบริหารจัดการในระบอบประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง เทศบาลเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องจัดการดูแลทุกข์สุขของประชาชนเทศบาลเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากรูปแบบหนึ่งดังนั้นสาระสำคัญประการหนึ่งของเทศบาลก็คือการบริหารกิจการในท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้กับประชาชนในเขตเทศบาลเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานได้

เทศบาลตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับเมืองขนาดเล็ก โดยทั่วไปเทศบาลตำบลมีฐานะเดิมเป็นสุขาภิบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การจัดตั้งเทศบาลตำบลกระทำโดยประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะท้องถิ่นขึ้นเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติเทศบาลพ.ศ. ๒๔๙๖เทศบาลตำบลมีนายกเทศมนตรีคนหนึ่งทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหารและสภาเทศบาลซึ่งประกอบด้วยสมาชิก จำนวน ๑๒คน ที่ราษฎรในเขตเทศบาลเลือกตั้งมาทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัตินายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของราษฎรเขตเทศบาล

เทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ทิศเหนือติดต่อกับตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลเนินสว่าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลวังจิก อำเภอโพธิ์ประทับช้างทิศตะวันตกติดต่อกับ ตำบลหนองโสน อำเภอสามง่าม[๔๔] ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ในเขตเทศบาลมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูกและทำการเกษตรซึ่งมีแม่ลำคลองไหลผ่านทำให้ประชาชน สามารถใช้น้ำทำการเกษตรเพาะปลูกพืชต่าง ๆแต่ในฤดูฝนจะมีน้ำเหนือไหลลงมา ทำให้ระดับน้ำในลำคลองเพิ่มขึ้นประชาชนที่มีบ้านเรือนและพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในที่ต่ำมักจะประสบกับปัญหาน้ำท่วมอยู่เสมอ[๔๕]เกษตรกรจึงมีหนี้สินเยอะ ทำให้ประชาชนมุ่งแก้ไขปัญหาของตัวเองไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล จึงทำให้การบริหารงานของเทศบาลไม่ได้รับความร่วมมือจากประชากรในเขตเทศบาลและงบประมาณของเทศบาลมีจำกัดในการบริหารงานทำให้การพัฒนาต้องเป็นไปตามกรอบที่

---

[๔๔]เทศบาลตำบลไผ่รอบ. **ประวัติความเป็นมาเทศบาลตำบลไผ่รอบ.**[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http: //www.phairob.com/system/showdata.asp?TID=136 [๘ ส.ค. ๒๕๕๖].

[๔๕]เทศบาลตำบลไผ่รอบ. **สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน.**[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.phairob.com/system/showdata.asp?TID=135 [๘ ส.ค. ๒๕๕๖].

กำหนดจึงทำให้การจัดกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยลง และยังมีข้อจำกัดด้านการขอความร่วมมือจากหน่วยงานท้องถิ่นข้างเคียงและหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคจากเหตุดังกล่าวทำให้การบริหารงานของเทศบาลมีความยากลำบากมีความติดขัดในการช่วยเหลือประชาชนเท่าที่ควร

ผู้วิจัยจึงได้นำหลักอิทธิบาทมาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารงานของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร เพื่อให้การบริหารงานของเทศบาลตำบลไผ่รอบมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นและเกิดการร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากหลักอิทธิบาทเป็นหลักธรรมที่ทำให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นจึงทำการประยุกต์ใช้กับเทศบาลตำบลไผ่รอบ เพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐคือเทศบาลตำบลไผ่รอบ

๒.วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ เทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร”เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตรและทำการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย เชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (QuantitativeResearch) โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไผ่รอบอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้จำนวนกลุ่มประชากร ๓๘๑ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๘๖ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๔.สรุปผลการวิจัย

๔.๑ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๕๙ มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๘๓ มีการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวน ๑๙๕ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๑.๑๘ มีอาชีพ

เกษตรกร จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๑๘ และมีรายได้ ๑๒,๐๐๑ – ๑๘,๐๐๐บาท จำนวน ๒๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๒๐

๔.๒ ความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตรโดยภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อระสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๐๑) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๑. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ด้านฉันทะ พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาล ตำบลไผ่รอบ ด้านฉันทะ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๙๖) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือท่านมีความพึงพอใจในการบริหารงานของเทศบาลตำบลไผ่รอบและท่านเห็นว่าเทศบาลตำบลไผ่รอบเห็นคุณค่าของของการพัฒนาเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง ที่เหลืออยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ด้านวิริยะ พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาล ตำบลไผ่รอบ ด้านวิริยะ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๙๖) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓) ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ด้านจิตตะ พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาล ตำบลไผ่รอบ ด้านจิตตะ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๑๓) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือเทศบาลมีการส่งเสริมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่, เทศบาลมีความเอาใจใส่ในการบริหารงานด้วยใจผูกพันอยู่กับงานในหน้าที่รับรู้และใคร่ครวญในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความรอบคอบ, มีการหมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องเพื่อการบริหารงานในคราวต่อไป และเทศบาลมีเจ้าหน้าที่ เป็นจิตอาสาสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ด้วยความจริงใจ ที่เหลืออยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔)ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ด้านวิมังสาพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาล ตำบลไผ่รอบ ด้านวิมังสา ประชาชนมีความคิดเห็นต่อต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๙๙) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือเทศบาลมีการพิจารณาข้อดีและข้อเสียของระบบการบริหารงานประจำปีและเทศบาลมีการไตร่ตรองและตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา ที่เหลืออยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาล ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร โดยจะอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

๕.๑ ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

จากผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อระสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๐๑) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการบริหารงานของเทศบาลตำบลไผ่รอบมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารจัดการอยู่ในเกณฑ์ที่ดี เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**ชาตรี แนวจำปา**[๔๖] ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร ” ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะด้านวิริยะ และด้านจิตตะ ในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมาก สำหรับการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลาง บุคลากรที่มีเพศ ระดับการศึกษา และตำแหน่งที่ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนบุคลากรที่มีอายุ และรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมแตกต่างกัน สรุปได้ว่าทุกคนต้องใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความรัก ความพอใจในงานปฏิบัติงานด้วยความพากเพียร บากบั่น ด้วยความเอาใจใส่ในงาน และมีการตรวจสอบความสำเร็จในงานอยู่เสมอและสอดคล้องกับงานวิจัยของ**กัญก์วพาภรณ์ กลิ่นนิ่มนวล**[๔๗] ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๙ ด้านฉันทะ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖, ด้านวิริยะ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘, ด้านจิตตะ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๙ และด้านวิมังสา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ และสอดคล้องกับงานวิจัย

---

[๔๖]ชาตรี แนวจำปา , “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

[๔๗]กัญก์วพาภรณ์ กลิ่นนิ่มนวล, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการส านักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ของ**วิชญาภา เมธีวรฉัตร**[๔๘] ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ :กรณีศึกษาโรงเรียนคีรีวงศ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์” พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนคีรีวงศ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า บุคลากรมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนคีรีวงศ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง ไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พัชรี ชำนาญศิลป์**[๔๙] ได้ทำ การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิทยาลัยการอาชีพนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท ๔”พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดวิทยาลัยการอาชีพนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านวิมังสา พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิทยาลัยการอาชีพนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านวิมังสา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้ พบว่าบุคลากรที่มีสถานภาพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิทยาลัยการอาชีพนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท ๔ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนบุคลากรที่มีเพศ อายุ รายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิทยาลัยการอาชีพนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ไม่แตกต่างกัน

๖.ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ผู้บริหารควรประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมให้กับเจ้าหน้าที่และผู้บริหารทุกท่านในองค์กรเพื่อเกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

๒. นโยบายด้านการบริหารจัดการควรเป็นไปเพื่อสร้างสรรค์งานให้มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานโดยมีหลักฉันทะ หลักวิริยะ หลักจิตตะ และหลักวิมังสา ประกอบด้วยทุกครั้ง

๓. ผู้บริหารควรสร้างเป้าหมายและความความสำเร็จของงานให้จิตใจของบุคลากรจดจ่อในงาน โดยการส่งเสริมการอบรมจิตใจของบุคลากรให้มากขึ้น

๔. ควรมีการส่งเสริมให้มีการทำงานร่วมกับชุมชนที่เป็นกิจกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐกับภาคประชาชน

๕. ควรส่งเสริมการทำงานโดยใช้หลักธรรมมาประยุกต์ให้เข้ากับการทำงานของเทศบาลตำบลไผ่รอบ

---

[๔๘]วิชญาภา เมธีวรฉัตร , “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ : กรณีศึกษาโรงเรียนคีรีวงศ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

[๔๙]พัชรี ชำนาญศิลป์ , “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิทยาลัยการอาชีพนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท ๔”,**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๖.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. ควรจัดให้มีการอบรมหลักธรรมสำหรับการทำงานให้กับพนักงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มากยิ่งขึ้น

๒. ผู้บริหารควรมียึดหลักการทำงานที่มีประสิทธิภาพตามหลักอิทธิบาทเป็นตัวอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

๔. ควรจัดสวัสดิการสำหรับพนักงานที่ทำงานดีเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน

๕. ควรจัดให้มีผู้เชียวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพของงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๖.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-Depth Interview) อาทิ ผู้บริหารเทศบาลตำบล เจ้าหน้าที่ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารจัดการ ในระดับเทศบาล ต่อไป

๒. ควรมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเทศบาตำบลหลาย ๆ พื้นที่

๓. ควรศึกษาความประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักธรรมด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน เช่น หลักธรรมาภิบาล

๔. ควรศึกษาภาวะผู้นำของการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรมและหลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. ควรศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารจัดการของเทศบาลเพื่อการพัฒนาในส่วนที่ขาดประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. **การบริหารรัฐกิจ แนวคิด หลักการและการปฏิบัติ**. ขอนแก่น : ห้างหุ้นส่วนจำกัดขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๓๕.

โกวิทย์พวงงาม.**การปกครองท้องถิ่น.**กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๘.

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ. **สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ.**กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.

ชูวงศ์ฉายะบุตร. **การปกครองท้องถิ่นไทย.**กรุงเทพมหานครสมาคมนิสิตเก่ารัฐศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

เด่นชะเนติยัง. **การบริหารงานบุคคล.**ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน, ๒๕๓๓.

ตินปรัชญพฤทธิ์. **หลักการจัดการ.**กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

กัญก์วพาภรณ์ กลิ่นนิ่มนวล. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท๔”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ชาตรี แนวจำปา. “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

นารีรัตน์กว้างขวาง. “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม๖ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางเมืองอำเภอเมืองสมุทรปราการจังหวัดสมุทรปราการ ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระธวัชชัยจารุธมฺโม. “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแซงจังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พัชรี ชำนาญศิลป์ . “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิทยาลัยการอาชีพนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท ๔”,วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

Becker, S.W & Neuhauser, D.,**The Efficient Organization**, New York : ElsevierScientific Publishing Co., 1975.

Bowditch, James L and Buono, **Anthony., F.A Primer on Organization Behavior**, 2nd ed., New York : John Wiley and Sons, 1990.

Harold Koontz & Heinz Weihrich, **Ninth Edition Management**, New York: McGrew Hillbook, 1991.

Herbert A. Simon, **Administrative Behavior**, New York : The Macmillan Company, 1960.

John. D. Millet, **Management in the Public Service**, New York : Mc Graw - Hill. 1998.

ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

THE LEADERSHIP OF PHRATEEKATASSEEMUNEEWONG (WERAT VIROJANO) IN SANGHA AFFAIR ADMINISTRATION IN PHICHIT PROVINCE

พระเสริมพงศ์ พุทฺธิวโส (คล้ายเนียม)[*]

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” มีจุดประสงค์ดังนี้ คือ ๑) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ดำเนินการวิจัยโดยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาเฉพาะราย (Case Study, Life History Collection) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)จำนวน ๑๐ ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาตามหลักการภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติภายในของผู้นำหรือหัวหน้าที่แสดงออกโดยการใช้อำนาจหน้าที่ ชี้นำ และการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามด้วยความกระตือรือร้นและเต็มใจ เป็นกลไกการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ ผู้อื่นสามารถที่จะยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ผู้นำจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่ในการวางแผนและนโยบาย บริหารงานของกลุ่มหรือองค์กร ให้มีการประสานความร่วมมือกันทำงาน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์กรที่ได้วางไว้ทั้งนี้ต้องอาศัย ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะ ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำ ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำตามสถานการณ์ และทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป มาสนับสนุนขับเคลื่อน

ในส่วนภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนานั้น ประกอบด้วย หลักอธิปไตย ๓ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ สาราณียธรรม ๖ อปริหานิยธรรม ๗ สัปปุริสธรรม ๗ นอกจากนั้น ผู้นำพึงระมัดระวังข้อบกพร่องอันเกิดจาก อัตตาธิปไตย และอคติ ๔

๒) ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร เป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างของพระสงฆ์ มีจริยาวัตรที่งดงาม เป็นพระเถระที่ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้วยหลักของเมตตาและความยุติธรรม มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านได้แก่ การปกครอง มีการจัดประชุม สัมมนา พระสังฆาธิการ การตรวจการคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นมติมหาเถรสมาคม และทำการตรวจตราวัดวาอารามอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังได้จัดโครงการเพื่อยกระดับความรู้ความสามารถของพระสังฆาธิการ ให้มีคุณภาพ ด้านการศาสนาศึกษา จัดให้มีการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี และจัดโครงการอบรมนักธรรมและบาลีก่อนสอบ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสำหรับพระสงฆ์สามเณรและเด็กนักเรียน นักศึกษา และทำการเพิ่มทุนการศึกษา ด้านการเผยแผ่

---

[*]นิสิตพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ดำเนินการเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งด้านคันธธุระและวิปัสสนาธุระ อีกทั้งยังสนับสนุนการอบรมพระสังฆาธิการ ได้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ ด้านการสาธารณูปการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแลการก่อสร้าง เพื่อให้งาน สาธารณูการมีความถูกต้องตามแบบที่ได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งให้คำปรึกษากับพระสังฆาธิการเพื่อดำเนินงานด้านสาธารณูปการภายในวัดต่าง ๆ ในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นผู้นำในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างอาคารผู้ป่วยสำหรับพระสงฆ์และประชาชนโดยทั่วไปที่โรงพยาบาลพิจิตร

๓) แนวทางการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร มีการกระจายอำนาจจากเบื้องบนไปสู่เบื้องล่าง โดยยึดหลักพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม กฎคณะสงฆ์หนเหนือ และกฎคณะสงฆ์ภาค ๔ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านนั้น ท่านให้ความสำคัญอย่างเท่าเทียมกันเพื่อขับเคลื่อนองค์กรคณะสงฆ์ ให้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมทั้งหลายของคณะสงฆ์ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ประจักษ์ชัด และเป็นที่ยอมรับของพระภิกษุสามเณร และญาติโยม ประชาชนทั่วไป

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the leadership based upon Western theory and Buddhist Principles 2) to study the leadership of Phrateekatasseemuneewong in management sangha committee in Phichit province, and 3) to study way to apply the leadership of Phrateekatasseemuneewong in management sangha committee in Phichit province . This research applied the qualitative and documentary research, case study and life history, and in-depth interview by using seven Key Informants and analysis of context-based content.

The finding were as follows:

1. A leader in the leadership based upon Western theory and Buddhist principles must lead and persuade all controlees performance their work with enthusiastic and happy to do it that will reach a goal. Good leader should have a characteristic of a good role model, good thinking, good decision-maker which be able to plan and manage all things in his or her organization, building a good team work which to accomplish organization's goal.

Theory of leadership divided in 4 theories as followers: Trait Theories, Behavioral Theories, Situational leadership Theories, and Transformation Leadership Theories. The most integrated and an outstanding theory is Transformation Leadership.

The Leadership based upon the Buddhist Principles consisted of Adhipateyya 3 (dominant influence), Brahmavihara 4 (holy abiding), Sangahavattu 4 (bases of social solidarity), Saraniyadhamma 6 (state of conciliation), Aparihaniyadhama 7 (things leading never to decline but only to prosperity), Sappurisa-dhamma7 (qualities of a good man). Therefore, a leader must realize the weakness of oneself management by avoiding of Attadhipateyya;self-dependence and Agati;wrong way of behavior or prejudice.

2. The leadership of Phrateekatasseemuneewong in management sangha committee in Phichit province. Phrateekatasseemuneewong is a supreme Sangha who have a great personality, generosity, and fairness. His management was conducted in 6 aspects as follows: governing and administrative management, setting up a meeting and training for sankhas, checking and evaluating temple. In addition, he promoted a project in Buddhist studies by teaching and offering sangha to learn Dhamma and Pali courses, setting up a camp to tutoring novice befor taking Pali exam, helping monks, novices and students in this area by giving many scholarships to encourage them to get an Education. Thus he also propaganda in Buddhism such as Ganthadhura the burden of studying the Scriptures and Vipassanàdhura the burden of comtemplation; moreover, making a training courses for leader of Sangha how to mabage their own temple. Then he takes care of construction and renovation in temples that under his control. Next he such a good role for being support all kinds to temple that need some helps that involve with monks and novice, he always willing to construct a building for monks or people who were sick at Phichit hospital.

3. The guideline that applying in the leadership of Phrateekatassee muneewong in management sangha committee in Phichit province as follows: decentralization in management by hold to the doctrine and the discipline, Sangha Supreme Council of Thailand, rule of Sangha Northern Region, and Sangha Region four in order to govern with six aspects of management. Therefore, focus on impelling Sangha region reach a goal efficiently and be accepted by sanghas, novices and others people.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ โลกที่ไร้พรมแดน หรือข่าวสารข้อมูล ที่ทำให้ทุกประเทศในโลกเสมือนเป็นสังคมเดียวกัน ความก้าวหน้า ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม สังคม การเมือง ศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ มีผลกระทบอย่างรวดเร็วและทั่วถึง จึงจำเป็นที่สังคมไทยจะต้องพัฒนาศักยภาพของคนไทยในสังคมให้เข้าถึงธรรมชาติการเปลี่ยนแปลง มีความรู้และทักษะความสามารถที่จะปรับตนเอง เพื่ออยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีความสุข เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจึงทำให้เกิดการงมีแข่งขันสูงมากขึ้นและขาดคุณธรรมมากขึ้นเช่นกัน ทุกองค์กรหรือทุกกลุ่มงาน บุคคลสำคัญที่จะทำให้กลไกในระบบการบริหารงานขององค์กรใด ๆ ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ดีงาม ก็คือ “ผู้นำ” ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งผู้นำ ผู้บริหาร หรือผู้บังคับบัญชาเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของกลุ่มและขององค์กร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้นำ ผู้บริหาร หรือบังคับบัญชาต้องเร่งรัดพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำยุคใหม่และจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การ และผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ตาม ได้ใช้ศักยภาพที่ดีในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดี

การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา ซึ่งการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ในสมัยพุทธกาลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าได้มอบภารกิจต่างๆ ให้แก่คณะสงฆ์ ซึ่งหมายถึงหมู่คณะ กลุ่มพุทธบริษัทได้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนารักษาพระสัทธรรมไว้ รวมถึงคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งอยู่ในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๔ มีผู้ปกครองใกล้ชิด คือพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร ท่านเองนอกจากจะเป็นนักปกครอง นักการศึกษา และนักพัฒนาแล้ว ยังเป็นผู้นำในด้านต่างๆ ของคณะสงฆ์ทั้งจังหวัด เพื่อให้คณะสงฆ์ภายใต้ปกครอง ได้มีการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสมกับยุคปัจจุบันที่เป็นยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้คณะสงฆ์ได้กลับมามีบทบาทในการเป็นที่พึ่งของสังคมได้ เหมือนในอดีตที่ผ่านมา

๒.วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา

๒.๒ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)การศึกษาเฉพาะราย (Case Study, Life History Collection) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depthInterview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน๑๐รูปดังนี้

๑. พระศรีวิกรมมุนี (จันทราวุฒิ วชิรเมธี)	รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร
๒. พระครูพิศาลจริยคุณ	รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร
๓. พระเมธีธรรมประนาท (ปรีชา ปฏิภาณเมธี)	เจ้าคณะอำเภอเมือง
๔. พระปิฎกคุณาภรณ์ (สวี กิตฺติวณฺโณ)	เจ้าคณะอำเภอทับคล้อ
๕. พระครูพิบูลประชานาถ	เจ้าคณะอำเภอวังทรายพูน
๖. พระครูวิรุฬห์ปุญญากร	เจ้าคณะอำเภอสามง่าม
๗. พระครูพิศาลธรรมวุฒิ	เจ้าคณะอำเภอวชิรบารมี
๘. พระครูพิเชฏฐ์อรรถกิจ	เจ้าคณะอำเภอสากเหล็ก
๙. พระครูพิทักษ์ธรรมวิมล	เจ้าคณะอำเภอบึงนาราง
๑๐. พระครูโพธิธรรมานุรักษ์	เจ้าคณะอำเภอโพธิ์ประทับช้าง

๔.สรุปผลการวิจัย

การทำงานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองจังหวัดพิจิตรที่ครอบคลุม๑๒อำเภอผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยไว้

๓ประการดังต่อไปนี้คือ ๑.เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา ๒.เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร๓. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ดำเนินการวิจัยโดยการทบทวนเอกสารจากพระไตรปิฎกเอกสารตำราผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) ที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จากพระสังฆาธิการระดับรองเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์คณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรจำนวน๑๐รูปโดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

๑ ภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติภายในของผู้นำหรือหัวหน้าที่แสดงออกโดยการใช้อำนาจหน้าที่อิทธิพลการกระตุ้นชี้นำและการจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามด้วยความกระตือรือร้นและเต็มใจคุณสมบัติของผู้นำจึงเป็นกลไกการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จซึ่งผู้อื่นสามารถที่จะยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดีได้

ทั้งนี้คุณสมบัติของผู้นำเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นกลยุทธ์หรือมรรควิธีในการแก้ปัญหาต่างๆทั้งปัญหาของตัวผู้นำผู้ใต้บังคับบัญชาการบริหารจัดการและปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมอื่นๆอีกทั้งเป็นปัจจัยให้ผู้นำมีสัมพันธภาพกับมวลชนได้อย่างดีซึ่งจะเป็นผลให้ผู้นำได้แสดงบทบาทและหน้าที่ได้อย่างโดดเด่นมีความชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นผู้นำจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่ในการวางแผนและนโยบายบริหารงานของกลุ่มหรือองค์กรให้มีการประสานความร่วมมือกันทำงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์กรปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อเป็นสัญลักษณ์แบบอย่างที่ดีของกลุ่มหรือองค์กรเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่สมาชิกได้รู้สึกถึงความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงานบทบาทและหน้าที่ของผู้นำจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการรวมกลุ่มและจูงใจคนให้ดำเนินกิจกรรมไปสู่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงานหรือองค์กร

ในส่วนภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนานั้นผู้นำถือกำเนิดขึ้นจากความเสื่อมของจิตใจมนุษย์ โดยการคัดเลือกแต่งตั้ง “มหาสมมุติ” บุคคลที่มีลักษณะรูปงดงาม น่าดูกว่า น่าเลื่อมใสกว่า น่าเกรงขามกว่า โดยให้ทำหน้าที่ว่ากล่าว ติเตียนผู้ที่ควรถูกติเตียน ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่โดยชอบ เพราะเป็นใหญ่ในที่นาทั้งหลาย จึงเรียกว่า “กษัตริย์” และเป็นผู้ที่ถูกแต่งตั้งโดยชอบธรรมจากหมู่คณะนั้น ๆ จึงเรียกว่า “ราชา” การเกิดขึ้นของ “ผู้นำ” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ทฤษฎีที่บ่งบอกถึงความเป็นผู้นำแบ่งออกเป็น๔ทฤษฎี จากอดีตจนถึงปัจจุบันและเรียกทฤษฎีต่างๆเหล่านี้คือทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำตามสถานการณ์และทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูปโดยในทฤษฎีทั้งหมดนี้ทฤษฎีท้ายสุดมีลักษณะที่โดดเด่นที่สุดเพราะเป็นการบูรณาการทฤษฎีต่างๆเข้าด้วยกันเช่นทำให้ผู้นำมีลักษณะที่ส่งเสริมองค์กรได้มากกว่าและทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในหลากหลายมิติแต่สรุปว่าไม่มีทฤษฎีใดที่ไม่มีจุดด้อยเพราะเป็นการบริหารงานบุคคลต่อองค์กรและบุคคลจึงมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อยนั้นเองดังนั้นผู้นำองค์กรที่ดีจะต้องรู้จักกำหนดทิศทางที่ควรจะเป็นขององค์กรการจัดระบบการทำงานขององค์กรให้ชัดเจนและการมอบหมายอำนาจหน้าที่ในการทำงานให้ครบถ้วนตามลำดับ

ส่วนหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ทำให้ประสบกับความสำเร็จในการเป็นผู้นำที่ดีขององค์กรนั้นประกอบด้วยหลักอธิปไตย๓ (รู้ระบอบการบริหารงานที่เหมาะสมแก่องค์กรและ

ชุมชน) พรหมวิหาร๔ (รู้จักใช้พระเดชและพระคุณ) สังคหวัตถุ๔ (รู้จักหลักการผูกมิตรไมตรีต่อคนอื่นได้ดี) สาราณียธรรม๖ (รู้หลักการบริหารตนและบริหารงานไปพร้อมๆกัน) อปริหานิยธรรม๗ (รู้หลักบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยอิงผลประโยชน์องค์กรเป็นสำคัญ) สัปปุริสธรรม๗ (รู้หลักบริหารตนและองค์กรอย่างรู้เท่าทันและเป็นการป้องกันความเสียหายอันจะเกิดขึ้นแก่องค์กรในอนาคต) นอกจากนั้นผู้นำพึงระมัดระวังข้อบกพร่องอันเกิดจากการบริหารตนเองได้แก่พึงเว้นจากหลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาวะผู้นำคืออัตตาธิปไตย (การใช้เผด็จการในการบริหารจัดการองค์กร) และอคติ๔ (การวางตนไม่เหมาะสมแก่ภาวะผู้นำที่ดีเพราะจิตใจมีอคติอย่างใดอย่างหนึ่ง)

๒ ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

สำหรับภาวะผู้นำส่วนตัวของพระเดชพระคุณ พระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) เป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างของพระสงฆ์อุชุปฏิบัติ มีจริยาวัตรที่งดงาม เป็นหลวงพ่อที่ดีของลูกศิษย์ เป็นครูผู้สอนที่ดีที่ปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง เป็นพระเถระที่ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้วยหลักของเมตตาและความยุติธรรม การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง๖ ด้าน ของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านการปกครอง พระเดชพระคุณ เป็นผู้นำในการจัดประชุม สัมมนา พระสังฆาธิการ การตรวจการคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นมติมหาเถรสมาคม และทำการตรวจตราวัดวาอารามอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังได้จัดโครงการเพื่อยกระดับความรู้ความสามารถของพระสังฆาธิการ ให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยจัดการประชุมพระวินยาธิการ โครงการอบรมสอบความรู้พระกรรมวาจาจารย์

ด้านการศาสนศึกษา พระเดชพระคุณ เป็นผู้นำในการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลีสำหรับในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร พระเดชพระคุณสนับสนุนการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม และแผนกบาลีทั่วทั้งจังหวัด และได้จัดโครงการอบรมเสริมความรู้แก่พระนวกะในเขตการปกครองคณะสงฆ์พิจิตร เพื่อให้สามารถเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้มากที่สุดในระยะเวลาอันสั้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติสืบไป หลังจากลาสิกขาบทแล้ว

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระเดชพระคุณ ได้ตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวะ อุดมศึกษา และทำการเพิ่มทุนการศึกษาอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังเป็นประธานในการมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนอีกด้วย

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระเดชพระคุณ ตระหนักดีในหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่เสมอ โดยจัดทำหนังสือเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างๆ มากมาย อีกทั้งยังสนับสนุนการอบรมพระสังฆาธิการ ในระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ได้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ ด้วยการแสดงพระธรรมเทศนาในทุกโอกาสที่จะเอื้ออำนวย

ด้านสาธารณูปการ ตั้งแต่พระเดชพระคุณ ในฐานะที่ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดท่าหลวง พระอารามหลวง ก็ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้ดำเนินการด้านสาธารณูปการมากมาย อีกทั้งยังตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแลการก่อสร้าง และสาธารณูปการ เพื่อให้งานด้านสาธารณูปการนั้นเป็นไปตามการวางแผนที่ได้ตั้งไว้ นอกจากนี้ พระคุณพระเดช ยังได้ให้คำปรึกษากับพระสังฆาธิการต่าง ๆ ในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรอีกด้วย

ด้านสาธารณสงเคราะห์พระเดชพระคุณ เป็นผู้นำในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลได้แก่การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มี

วัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ต่าง ๆเช่นการจัดเป็นการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หรือหน่วยงานต่าง ๆเป็นต้น รวมถึงให้ประชาชนได้ใช้สอยพื้นที่วัดบางส่วนอันการส่งเสริมอาชีพ นอกจากนี้ยังช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติได้แก่การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติเช่นสร้างอาคารสำหรับพระสงฆ์ที่โรงพยาบาลพิจิตร ที่พักริมทางในเส้นทางหลักของจังหวัดอันเป็นการช่วยเหลือสถานที่อันเป็นของสาธารณประโยชน์ทั้งนี้ยังเป็นผู้นำในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ แก่พระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไป

๓ แนวทางการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

จากภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) จะทำให้เห็นว่า การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร กระจายอำนาจจากเบื้องบนไปสู่เบื้องล่าง โดยยึดหลักพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม กฎคณะสงฆ์หนเหนือ และกฎคณะสงฆ์ภาค ๔ และกฎคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร พระเดชพระคุณ เป็นผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านนั้นเท่าเทียมกัน คือในด้านการปกครองทำให้พระภิกษุสามเณรในปกครอง มีความประพฤติดี เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใส ด้านการศึกษา พระภิกษุสามเณร เด็กและเยาวชนมีความรู้คู่คุณธรรมทั้งทางโลกและทางธรรม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการมอบทุนให้กับพระภิกษุสามเณร เด็กและเยาวชนเป็นประจำทุกปี ด้านการเผยแผ่ ได้นำหลักธรรมไปเผยแผ่ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น งานบุญต่างๆ ทำให้พุทธศาสนิกชนสามารถนำหลักธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวันและมีการเผยแผ่ผ่านสื่อต่างๆ ด้านสาธารณูปการ อำนวยความสะดวกในการ บำเพ็ญกุศลหรือกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้แก่สาธุชนทั้งภาครัฐและเอกชน ได้รับประโยชน์จากศาสนสถานภายในวัด เป็นโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ฯลฯ ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้อนุเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของปัจจัย ๔ พร้อมสนับสนุนช่วยเหลืองานวิชาการต่างๆ ทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภคแก่ผู้ประสบภัยต่างๆ และผู้ยากจนไร้ที่พึ่งตามสมควร

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์นี้ ก็เพื่อให้คณะสงฆ์ภายใต้ปกครองอยู่ในกฎ ระเบียบ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จนทำให้เห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรนั้น ผู้นำองค์กรคณะสงฆ์ไทยในระดับต่าง ๆ สามารถนำภาวะผู้นำคือ มีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ สัปปุริสธรรม ๗ พรหมวิหารธรรม ๔ และสังคหวัตถุธรรม ๔ ไปประยุกต์ใช้กับตนเองในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรคณะสงฆ์ ให้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมทั้งหลายของคณะสงฆ์ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้นำองค์กรคณะสงฆ์ขาดภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ก็ย่อมไม่สามารถดำเนินกิจการคณะสงฆ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้ ซึ่งจะเป็นการสร้างความเสียหายให้แก่คณะสงฆ์เป็นอย่างมาก แต่ถ้าหากว่าผู้นำองค์กรคณะสงฆ์มีภาวะผู้นำที่ดี ย่อมสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพอันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อกิจการคณะสงฆ์

ทั้งนี้ พระเดชพระคุณ เป็นผู้มีภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน จะทำให้เห็นว่า พระเดชพระคุณ สามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางที่ดีต่อด้านต่าง ๆ มากมายเป็นที่ประจักษ์ชัด และเป็นที่ยอมรับของพระภิกษุ สามเณร และญาติโยม ประชาชนทั่วไป

๕.ข้อเสนอแนะ

จากศึกษาวิจัยเรื่อง **“ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร”** ทำให้มีข้อเสนอแนะผู้มีหน้าที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์กรพระพุทธศาสนาและวัดต่างๆควรนำผลงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ระบบการบริหารในองค์การมีประสิทธิภาพประสิทธิผลสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรภายในวัดหรือองค์กรซึ่งเป็นประโยชน์และจำเป็นต่อการบริหารและการปฏิบัติงานให้บ รรลุเป้าหมายของวัดหรือองค์กรพระพุทธศาสนาได้เช่น

๑)องค์กรพระพุทธศาสนาควรให้พระสังฆาธิการเป็นผู้นำในการบูรณาการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง๖ด้านให้มีประสิทธิภาพในการบริหารวัดหรือองค์กรพระพุทธศาสนาต่างๆ

๒)องค์กรพระพุทธศาสนาควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการเรียนรู้เท่าทันเครื่องมือสื่อสารต่างๆในโลกปัจจุบันเช่นการใช้คอมพิวเตอร์อินเตอร์เน็ตเป็นต้นเพื่อเป็นผู้นำที่แสวงหาความรู้สมัยใหม่รวมถึงควรตระหนักประโยชน์และโทษของเครื่องมือสื่อสารต่างๆ

๓) องค์กรพระพุทธศาสนาควรเน้นย้ำให้ผู้พระสังฆาธิการเป็นผู้รอบรู้ทางหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและให้เป็นมีความชำนาญทางพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ

๔) องค์กรพระพุทธศาสนาควรให้พระสังฆาธิการเป็นผู้นำทั้งทางคดีโลกและคดีธรรมแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในความเป็นผู้นำที่ทันสมัยและรู้ทันโลกอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

๑) ด้านการปกครองผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรขององค์กรคณะสงฆ์ทุกระดับเพื่อให้เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์รู้จักการวางแผนและทำงานอย่างเป็นระบบรู้จักวิธีสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานและเป็นผู้นำที่มีความรู้และมีความสามารถในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้คณะสงฆ์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) ด้านการศาสนศึกษาผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลีของพระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้อย่างแตกฉานเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีสามารถอบรมสั่งสอนประชาชนทั่วไปได้อย่างถูกต้องรวมถึงการสนับสนุนการศึกษาโดยการส่งพระภิกษุสามเณรเข้ารับอบรมเพื่อเพิ่มความรู้เช่นหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิปัสสนาภาวนาเป็นต้น

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้แก่การสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โครงการบรรพชาสามเณรการมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนที่ยากจนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษารวมถึงการถวายทุนเพื่อการศึกษาแด่พระภิกษุสามเณร

๔) ด้านการเผยแผ่ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆควรจัดตั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสนับสนุนให้มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและจัดอบรมถวายความรู้ให้แก่พระนักเผยแผ่เพื่อให้มีความรู้และวิธีในการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพและเป็นการเปิดโอกาสให้แก่พระภิกษุสามเณรได้แสดงความสามารถของตนเพื่อที่จะได้ทำงานเผยแผ่เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕) ด้านการสาธารณูปการผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆควรจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัดศึกษารายละเอียดของงานสาธารณูปการการบริหารจัดการวัดด้วยความโปร่งใสการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานโบราณวัตถุให้คำแนะนำในการก่อสร้างแก่พระสังฆาธิการทั้งหลายที่มีความรู้ไม่เพียงพอในการก่อสร้างเพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนและศูนย์กลางทางการศึกษาและการพัฒนาของชุมชน

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆควรมีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมสาธารณประโยชน์เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและประชาชนเช่นการตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือระหว่างวัดกับวัดบริจาคให้แก่มูลนิธิต่างๆที่ช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์ผู้นำคณะสงฆ์ควรเป็นผู้นำในการเสียสละโดยการบริจาคหรือชักชวนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับความเดือดร้อน

๖.๓ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำในครั้งต่อไปผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

๑) ควรศึกษาบทบาทภาวะผู้นำในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในระดับเจ้าคณะจังหวัดภาคหรือเจ้าคณะหนอื่นๆเพื่อศึกษาว่ามีบทบาทภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่เหมือนกับภาวะผู้นำในการวิจัยครั้งนี้อย่างไร

๒) ควรศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในระดับต่างๆด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามเพื่อที่จะได้กลุ่มตัวอย่างที่มากกว่านี้

๓) ควรศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการควบคู่กับหลักสากลเช่นธรรมาภิบาลการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นต้นว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

๔)ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาประสิทธิภาพหรือการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในด้านต่างๆเพื่อให้เหมาะสมกับการบริการในยุคปัจจุบัน

๕) ควรศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการควบคู่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

กนก แสนประเสริฐ. **ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

กวี วงศ์พุฒ. **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี, ๒๕๓๙.

กิติ ตยัคคานนท์. **เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : เปลวอักษร, ๒๕๔๓.

กิติพันธ์ รุจิรากุล. **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร :โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๒๙.

คะนึงนิตย์ จันทะบุตร. **สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มประสานงานเพื่อสังคม, ๒๕๓๒.

ชำเลือง วุฒิจันทร์. **การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๖.

นันทวรรณ อิสรานุวัฒน์ชัย. “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศึกษาจากหลักพุทธธรรม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนฺตวีโร (บำรุงราษฎร์). ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”.**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัญฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**.** (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญฺโญ . “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชตินฺธโร สังวาลย์สวย). "บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี". **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการคณะสงฆ์).** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

วรวิท บุญยะดาษ. “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาส : กรรณีศึกษาจังหวัดเลย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิ**ต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ,๒๕๕๒

Barbara Kellman. **Leadership as a Politiczl Act in Leadership : MultidisciplinaryPerspectives**. New Jersey : Prentice Hall, 1984.

David J. Campbell. **Organizations and the business Environment**. Oxford :Butterworth Heinemann, 1997.

Emory S. Bogardus**. Leaders and Leadership.** New York : Appleton – centuryCrofts,Inc., 1934.

F.E. Fiedler. **A Theory of Leadership Effectiveness.** New York : McGraw – Hill Book,1967.

Frankin Covey. **The Four Roles Leadership.** USA : Frankin Covey Co.,Ltd., 1999.

การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

THE ADMINISTRATION IN ACCORDANCE WITH THE SAPPURISDHAMMA OF LEADERS IN SRITHEP SUB DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, PHETCHABUN PROVINCE

พระครูปลัดปภากร ธมฺมสาโร[*]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและ๓)เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงาน ตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือด้านอัตถัญญุตาด้านปริสัญญุตา ด้านอัตตัญญุตา ด้านปุคคลัญญุตา ด้านกาลัญญุตา ด้านมัตตัญญุตาด้านธัมมัญญุตา

๒) การเปรียบเทียบระดับการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๓) ข้อเสนอแนะ พบว่าสร้างหลักการทำงานที่ถูกต้องและบริการประชาชนได้ถูกต้องตามขั้นตอนประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบและปฏิบัติต่อประชาชนเท่าเทียมกันทุกด้านต้องเรียนรู้จุดมุ่งหมายในงานที่ทำ ให้ประชาชนได้รับบริการที่ตรงตามความต้องการของประชาชนต้องมุ่งมั่นในการทำงานให้ถึงจุดหมายที่ประชาชนต้องการต้องรู้จักพึ่งพากัน ร่วมกันหาเหตุผลในการบริหารงานและมีการร่วมมือใช้เหตุผลในการบริหารงานบริหารงานด้วยความเสมอภาคเหตุผลในการบริหารงานต้องขัดเจนช่วยเหลือชุมชนต้องใช้รอยยิ้ม แบบบริหารงานด้วยหัวใจการบริหารงานบริการด้วยรอยยิ้ม

---

[*]นิสิตปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์.

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study opinions of people toward the administration in accordance with the Sappurisdhamma VII of leaders in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province 2) to compare opinions of people toward the administration in accordance with the Sappurisdhamma VII of leaders in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province, and 3) to study the problems, barriers and suggestions for the administration in accordance with the Sappurisdhamma of leaders in Srithep Sub district administrative organization, Phetchabun province. Results of the Research

1. Overall, the opinions of people toward the administration in accordance with the Sappurisdhamma VII of leaders in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province was at the high level. When considering each aspect, sorting arithmetic mean from highest to lowest were Atthannuta: knowing the meaning, *Parisannutà*:knowing the society, Attannuta: knowing oneself, *Puggalannutà*: knowing the individual, *Kàlannutà*: knowing the proper time, *Mattannuta*: knowing how to be temperate, and *Dharmannutta*: knowing the law.

2. The comparison of opinions toward the administration in accordance with the Sappurisdhamma VII of leaders in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province was classified by individual factors. It is found that the people in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province different in gender, age, occupation, and income were indifferent in opinions toward the administration in accordance with the Sappurisdhamma VII of leaders in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province. People who different in education shown that the mean satisfaction level was significantly different.

3. Suggestion for the leaders in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province as follows: planning a good principle or master plan for officers to follow and know how to service people correctly, following a rules and well behave oneself while performance a duty; in addition, treat people equally along with good service, relying on, cooperating and helping in managing to reach a goal. Therefore, working with service mind and proactive working.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๔๖ได้กล่าวถึงกำเนิดและพัฒนาการขององค์การบริหารส่วนตำบล บทบาทหน้าที่การบริหารงานบุคคล การกำกับดูแล ตลอดจนปัญหาและแนวโน้มขององค์การบริหารส่วนตำบลในอนาคตและในปี พ.ศ.๒๕๓๗ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.

๒๕๓๗ ซึ่งประกาศใช้วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๓๗ และมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๘ โดยสาระสำคัญของกฎหมายฉบับดังกล่าว คือ การยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ผ่านมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ ๑๕๐,๐๐๐ บาท สามารถจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงกลับมาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบลอีกครั้งหนึ่ง[๕๐]

ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อจัดทำบริการสาธารณะ ให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ยังมีปัญหาอยู่คือ ปัญหาด้านการพึ่งตนเองด้านการคลัง นอกจากองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีปัญหาเรื่องของรายได้ที่น้อยไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการแล้ว ยังประสบปัญหาทางด้านบุคลากร คือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความรู้ ทางด้านกฎหมาย และความรู้ทางด้านการบริหารจัดการองค์กร ทำให้การปฏิบัติหน้าที่และ การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลประสบปัญหา คือ ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางส่วนมีทัศนคติที่ไม่ตรง กับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทำให้ การทำงานไม่สอดคล้องกันหรือไม่สามารถประสานงานกันได้ดี

หลักสัปปุริสธรรมหมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดีประกอบด้วย ๑.ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ๒.อัตถัญญุตา เป็นผู้รู้จักผล ๓.อัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักตน ๔.มัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักประมาณ ๕.กาลัญญุตา เป็นผู้รู้จักกาล ๖.ปริสัญญุตา เป็นผู้รู้จักชุมชน ๗) ปุคคลัญญุตา เป็นผู้รู้จักบุคคล เป็นต้น[๕๑] หลักสัปปุริสธรรมนั้นมีความเหมาะสมต่อการพัฒนาการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่จะนำพาให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสัตบุรุษแห่งการบริหาร

จากสภาพปัญหาของ อบต. และหลักสัปปุริสธรรม ที่กล่าวข้างต้น ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องมีหลักการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมเพื่อลดปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงาน และสร้างกรอบการบริหารงานที่ดีให้กับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาความเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

---

[๕๐]พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๔๖, **ราชกิจจานุเบกษา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บริษัท สกายบุ๊คจำกัด, ๒๕๔๗).

[๕๑]วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, **สัปปุริสธรรม ๗**, แหล่งที่มา : http://th.wikipedia.org/wiki/สัปปุริสธรรม, (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๗).

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed - Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีจำนวน ๕๗,๐๕๙คนซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าร้อยละหาค่าเฉลี่ย (mean)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(standard deviation) การทดสอบค่าที(t-test) การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

๔.สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์และข้อมูลที่มาจากการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน ๒๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๙มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีจำนวน ๒๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๔ มีระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน ๒๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๗ มีอาชีพพนักงานเอกชน จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๐ และมีรายได้ ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๕

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑. ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕

๒. อัตถัญญุตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ เป็นผู้รู้จักผลพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๗

๓. อัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักตน พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕

๔. มัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอดี ด้านหลักการมีส่วนร่วม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๗

๕. กาลัญญุตา เป็นผู้รู้จักกาลคือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม ด้านหลักความรับผิดชอบ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕

๖. ปริสัญญุตา เป็นผู้รู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน ด้านหลักความคุ้มค่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔

๗. ปุคคลัญญุตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญุตา เป็นผู้รู้จักบุคคลด้านหลักความคุ้มค่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔

จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ นำไปสู่การทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๕.อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์” มีประเด็นการอภิปรายผลดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **บรรจง หมายมั่น** ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การศึกษาความสัมพันธระหวางสัปปุริสธรรมกับสันโดษ เพื่อเป

นแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตย"[๕๒] พบวาความเกี่ยวพันของอุปลักษณะภายในของสัปปุริสธรรม วา การกระทำของสัตตบุรุษ คือ ผูรูจักเหตุรูจักผล รูจักตน รูจักประมาณ ยอมมีความสัมพันธกันเพราะรูจักเหตุและผลแลวก็จะรูจักตนเมื่อรูจักตนแลวก็รูจักกาลและรูจักประมาณ เมื่อรูจักประมาณก็จะรูจักเลือกคนใหเหมาะกับงานและรูจักปฏิบัติตนใหถูกตองตามวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ นอกจากนี้ยังเห็นวา ความจำเปนและความเกี่ยวของของบุคคลในการพัฒนาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตยของแตละคน ควรยึดหลักธรรม ๒ ประการ คือ หลักสัปปุริสธรรมและหลักสันโดษ เพื่อใหบุคคลสามารถพัฒนาจิตใจของตน ใหเปนคนดีและอยูในสังคมอยางเปนสุข

สมมติฐานที่ ๒ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุพจน์ แสงเงิน** ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการฝึกอบรมมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถในการตัดสินใจ และทักษะการติดต่อสื่อสารเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากเดิมทุกด้าน[๕๓]

สมมติฐานที่ ๓ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **เยาวลักษณ์ สุตะโคตร** ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำของพนักงานเทศบาล : กรณีสำนักงานเทศบาลเมืองชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษารูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล ทั้งระดับผู้บริหารและระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการ มี ๕ รูปแบบประกอบด้วย ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำแบบเชิงปฏิรูป ภาวะผู้นำแบบที่มีความสามารถพิเศษ ภาวะผู้นำแบบเชิงกลยุทธ์ และภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ ขั้นตอน ที่ ๒ การออกแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำโดยใช้วิธีการฝึกอบรมเป็นแนวทางในการพัฒนา แบ่งเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะที่ ๑ การให้ความรูและประสบการณ์เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ ภาวะผู้นำ และการพัฒนาภาวะผู้นำแก่พนักงานเทศบาล ระยะที่ ๒ การนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ระยะที่ ๓ การประเมินผลการพัฒนาโดยทำการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อพฤติกรรมการใช้ภาวะผู้นำของพนักงานเทศบาล ทั้งในระดับผู้บริหาร ระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนผู้มาใช้บริการ ขั้นตอนที่ ๓ การปฏิบัติการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยนำหลักสูตรการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎี-ปฏิบัติและภาคการศึกษาดูงานในสำนักงานเทศบาลที่มีการบริหารจัดการที่ดีที่เทศบาลนครขอนแก่นและเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า พนักงานเทศบาลที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ผู้นำ ภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำและมีเจตคติต่อพฤติกรรมการใช้ภาวะผู้นำหลังการฝึกอบรมดีกว่าก่อนการฝึกอบรมและพนักงานเทศบาลทุกคนให้ความสำคัญต่อการศึกษา

---

[๕๒]บรรจง หมายมั่น, "การศึกษาความสัมพันธระหวางสัปปุริสธรรมกับสันโดษเพื่อเปนแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตย", **วิทยานิพนธการศึกษามหาบัณฑิต**, (คณะสังคมศาสตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร), ๒๕๑๘.

[๕๓]สุพจน์ แสงเงิน, การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนนทบุรี, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, สาขาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, พ.ศ. ๒๕๕๐.

แนวทางการนำภาวะผู้นำมาใช้ในการปฏิบัติงานส่งผลให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ได้รับการพัฒนาสู่ฐานที่ดียิ่งขึ้น ขั้นตอน ที่ ๔ การประเมินผลการพัฒนาโดยทำการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนผู้มาใช้บริการต่อพฤติกรรมการใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล พบว่า มีความเห็นต่อพฤติกรรมการใช้ภาพฤติกรรมการใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล ด้านการใช้ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ด้านภาวะผู้นำแบบเชิงปฏิรูป ด้านการใช้ภาวะผู้นำแบบที่มีความสามารถพิเศษ ด้านการใช้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และด้านการใช้ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน[๕๔]

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิภัตต์ รุจิปเวสน์** ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารองค์การบริหารส่นตำบล” พบว่า ในด้านการบริหารงานส่วนบุคคล เกิดความซ้ำซ้อนและความล่าช้าในการทำหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล การขาดความคล่องตัวในการบริหารงานบุคคลและระบบราชการครอบงำการบริหารงานบุคคล และในด้านการกำกับดูแลรัฐกำหนดระเบียบและออกหนังสือสั่งการ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลถือปฏิบัติเกินขอบเขตการกำกับดูแลและขาดประสิทธิภาพในการกำกับดูแล[๕๕]

สมมติฐานที่ ๕ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศิริพงษ์ มุขศรี** ได้ศึกษาเรื่อง “การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดสกลนคร” พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสกลนคร ได้เริ่มจัดตั้งและดำเนินการตามพระราชบัญญัติ สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙ และหนังสือสั่งการของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการจำแนกเป็น ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารสำนักงาน การวางแผนพัฒนา การประชุมสภาองค์การ การจัดทำร่างข้อบังคับตำบล การบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงบประมาณ[๕๖]

๖.ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยขอเสนอแนะไว้ดังนี้

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

---

[๕๔]เยาวลักษณ์ สุตะโคตร, **การพัฒนาภาวะผู้นำของเทศบาล กรณีสำนักงานเทศบาลเมืองมุกดาหาร**, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา, มกราคม ๒๕๕๓.

[๕๕]วิภัตต์ รุจิปเวสน์, “การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล”, **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๔.

[๕๖]ศิริพงษ์ มุขศรี, “การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสกลนคร”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๐.

๑) ผู้บริหาร อบต.ของท่านเป็นผู้รู้จักเหตุแห่งปัญหาแล้วแก้ไขปัญหาได้ดีออกแบบงานที่สามารถ ตอบข้อซักถามของผู้รับบริการได้

๒) ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบปรึกษาหารือเสนอแนะทุกๆ ๑ เดือนประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบและปฏิบัติต่อประชาชนเท่าเทียมกันทุกด้าน

๓) รู้จุดมุ่งหมายในงานที่ทำ ให้ประชาชนได้รับบริการที่ตรงตามความต้องการของประชาชนไม่หวั่นไหวในคำติฉินนินทาเมื่อประชาชนประชาชนมีการร้องเรียนต่อการปฏิบัติงาน

๔) ทัศนะต่อการพัฒนาบทบาทและการปฏิบัติต่อประชาชนเท่าเทียมกันทุกด้านใช้เหตุผลในการบริหารงานบริหารงานด้วยความเสมอภาค

๕) มีการวางตัวได้อย่างเหมาะสมตามฐานะของตนรู้จักหน้าที่และสถานภาพของตนเองเป็นอย่างดี

๖.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑)สร้างหลักการทำงานที่ถูกต้องและบริการประชาชนได้ถูกต้องตามขั้นตอนประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบและปฏิบัติต่อประชาชนเท่าเทียมกันทุกด้าน

๒)ต้องเรียนรู้จุดมุ่งหมายในงานที่ทำ ให้ประชาชนได้รับบริการที่ตรงตามความต้องการของประชาชนต้องมุ่งมั่นในการทำงานให้ถึงจุดหมายที่ประชาชนต้องการ

๓)ต้องรู้จักเพิ่งพากัน ร่วมกันหาเหตุผลในการบริหารงานและมีการร่วมมือมีความเห็นอกเห็นใจต่อประชาชนผู้มาขอรับบริการ

๔)บริหารงานด้วยความเสมอภาคใช้เหตุผลในการบริหารงาน

๕) เหตุผลในการบริหารงานต้องขัดเจนช่วยเหลือชุมชนต้องใช้รอยยิ้ม แบบบริหารงานด้วยหัวใจ

๖.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์”ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้ที่สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์และอำเภออื่นๆ

๒) ควรมีการวิจัยการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ด้านหลักธรรมในหลายๆ ด้าน

๓) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ในการประยุกต์ต่างๆ

๔) ควรมีการสร้างเครื่องวิจัยเพื่อเติมนอกจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก เช่น การสังเกตพฤติกรรม และการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

เติมศักดิ์ ทองอินทร์ . **ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ .** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๗.

ทิพาวดี เมฆสวรรค์. **วิวัฒนาการปกครองท้องถิ่นไทย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์น่ำถัง, ๒๕๔๔.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีการบริหาร**. พิมพ์พิเศษ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พิชายรัตนดิลก ณ ภูเก็ต.**องค์การและการบริหารจัดการ.** นนทบุรี : สำนักพิมพ์ธิงค์บียอนด์ บุ๊คส์, ๒๕๕๒.

บรรจง หมายมั่น. "การศึกษาความสัมพันธระหวางสัปปุริสธรรมกับสันโดษเพื่อเปนแนวทางในการคนหาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตย". วิทยานิพนธการศึกษามหาบัณฑิต.คณะสังคมศาสตร มหาวิทยาลัย. ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๑๘.

เยาวลักษณ์ สุตะโคตร. การพัฒนาภาวะผู้นำของเทศบาล กรณีสำนักงานเทศบาลเมืองมุกดาหาร**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.** สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. มกราคม, ๒๕๕๓.

วิภัตต์ รุจิปเวสน์. “การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล”.**วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ศิริพงษ์ มุขศรี. “การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสกลนคร”.**วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๐.

สุพจน์ แสงเงิน. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนนทบุรี. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.** สาขาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ๒๕๕๐.

Bass, B. M.. **Bass & Stogdill’s handbook of leadership Theory, Research, and Managerial Applications** (3rd ed.). New York: The Free Press., 1990.

Best, John W. **Research in Education.** New Jersey : Practice Hall Inc., 1970.

Campbell, A. “Aspiration Satisfaction and Fulfillment,” in **The Human Meaning of Social Change,** editor by A. Campbell and P.E. Converse. Lexington. Massachusetts : D.C. Heath, 1976.

ภาค ๔

บทความวิทยานิพนธ์
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

การบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

THE SCHOOL ADMINISTRATION ACCORDING TO SARANIYADHAMMA ๖ OF ELEMENTARY SCHOOLS INCHUMSAENG DISTRICT NAKHONSAWAN PROVINCE

พระอธิการบรรพต ฐิตปญฺโญ (จุ้ยป้อม)

บทคัดย่อ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา การบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑)เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ดำเนินการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสม (Mixed Research) เก็บข้อมูลเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนประถมศึกษา(ขยายโอกาส)ในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๑๘ คน และเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๘ คน โดยเลือกจากผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .๙๕๐ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้การทดสอบที (t - test) ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีตัวแปรต้นสองตัว ใช้การทดสอบเอฟ (F – test) หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) กรณีที่มีตัวแปรต้นสามกลุ่มขึ้นไป และเมื่อพบความต่างจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประกอบกับบริบทของเอกสารที่ได้ศึกษา เพื่อให้เห็นภาพรวมและสรุปแนวทางในการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งได้ผลการวิจัยดังนี้

๑) ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็น ต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๘๐) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านเมตตากายกรรม ($\overline{X}$ = ๓.๙๒) ด้านวจีกายกรรม ($\overline{X}$ =๓.๙๑)ด้านเมตตามโนกรรม ($\overline{X}$ =๓.๗๑) ด้านสีลสามัญญตา($\overline{X}$ = ๓.๘๒) ด้านสาธารณโภคี($\overline{X}$ =๓.๗๕) และด้านทิฏฐิสามัญญตา ($\overline{X}$ =๓.๗๐)ตามลำดับ

๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ครูที่มีเพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ การบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่๑, ๓ และข้อที่ ๔ ส่วนครูที่มีอายุแตกต่าง พบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๒

๓) แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ครูในสถานศึกษาต้องอยู่ร่วมปรองดองกันดุจญาติพี่น้อง แบ่งบันเอื้อเฟื้อประโยชน์ที่เหมาะสมให้หมู่คณะ ไม่มีอคติต่อกันและสนทนาพาทีด้วยวาจาที่มีเหตุผลไม่เป็นเหตุแห่งความแตกแยก รับฟังความคิดเห็นและชี้แจงเหตุผลให้แก่กันและกัน มีความปรารถนาดีให้กันอยู่เสมอ แสดงออกด้วยการทำดี พูดดี คิดดีต่อบุคคลในองค์กรอย่างแท้จริง เพราะจากผลสรุปเครื่องมือวิจัยจะเห็นได้ว่า ครูมีไมตรีทางด้านการแสดงออกและปราศรัยที่สูงกว่าไมตรีจิตที่มีให้แก่ผู้อื่นอยู่มาก

ABSTRACT

The Purposes of this Research were as follows: 1) to study the School Administration According to Saraniyadhamma6 of Elementary Schools in Chumsaeng District Nakornsawan Province, 2) to compare the teachers' opinions of The School Administration According to Saraniyadham6 of Elementary Schools in Chumsaeng District Nakornsawan Province classified by personal factors, 3) to present the guideline in development the School Administration According to Saraniyadhamma6 of Elementary Schools in Chumsaeng District Nakornsawan Province.

The Method of this Research was Mixed Method Research by means of Survey Research. The collection of Data had been done by Questionnaire. The sample of study consisted of 118 teachers in extensional Elementary Schools. The Qualitative Research was used for In-Depth Interview from 8 Key Informants who were the school directors. The research tools were Questionnaire and Interview Form. The reliability of questionnaire was .950. The statistics employed Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test, F-test (ONE WAY ANOVA) and Least Significant Difference: LSD.

The conclusion of Data had been analyzed and synthesized the empirical Data. The method of Content Analysis Technique was applied to descriptive data.

The Results of the Study were as follows:

1) The teachers' opinion towards the School Administration According to Saraniyadhamma6 of Elementary Schools were in high level ($\overline{X}$ = 3.80) as a whole and every aspects. The mean scores in descending order were Mettakayakamma($\overline{X}$ =3.92), Mettavacikamma($\overline{X}$ =3.91), Silasamannata($\overline{X}$ =3.82),

Sadharavabhogita($\overline{X}$ =3.75), Mettamanokamma($\overline{X}$ =3.71) and Dtthisamannata($\overline{X}$ =3.70) respectively.

2) The results of opinions comparison, there were found that The Gender, Educational Qualification, Position and Working Experience. These independent variables were not affected to the School Administration According to Saraniyadhamma๖. Therefore the hypotheses of the first, the third and the fourth had been rejected. But Age did affect so that the second hypothesis was accept.

3) The guideline to apply Saraniyadhamma should be amiable indeed, openly and in private. Be amiable in word, openly and in private. Be share any lawful gains with virtuous fellows, to keep without blemish the rules of conduct along with one's fellows, openly and in private, and to be endowed with right views along with one's fellows, openly and in private. Six Dhamma had the merit making others so keep one in mind, bringing respect, conducing to sympathy or solidarity, to non-quarrel, to harmony and unity.

Keywords : Administration, According,Saraniyadhamma๖, Elementary Schools.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยมีความต้องการที่จะศึกษาหลักการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้นำหลักสาราณียธรรม ๖ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษามีผลเป็นอย่างไร เพราะการศึกษาจะดีพร้อมก็ต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถหลายๆ อย่าง นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานต่างๆ โดยเฉพาะได้นำหลักสาราณียธรรม ๖ เพราะว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินการบริหารหรือการบริการด้านการปกครอง การเรียนการสอน และการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการศึกษาร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา[๑]

ฉะนั้นสถานศึกษาเป็นสถานที่สำคัญในการจัดการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และมีคุณธรรมประจำใจโดยอาศัยการบริหารงานอย่างเป็นระบบของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งสถานศึกษาเป็นส่วนประกอบของการศึกษาที่บุคคลทั้งหลายสนใจที่จะส่งบุตรหลานไปศึกษาในสถาบันนั้น ๆ เพื่อ บุตรหลานที่จบออกมาแล้วมีคุณภาพในวิชาการที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาสถานศึกษาที่ดีมีคุณภาพ ได้รับการประเมินที่ได้มาตรฐานจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะเป็นแหล่งผลิตบุคลากรและวิชาการต่าง ๆ ที่ได้มาตรฐานมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของคนในชาติและต่างประเทศ เพราะสถาบันเป็นสิ่งสำคัญแต่ก็เป็นเรื่องที่อยู่ในการบริหารของผู้บริหารในสถานศึกษาด้วยที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารสถานศึกษาทั้งทางด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ ว่าผู้บริหารในสถานศึกษาได้นำความรู้และมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือหลักสาราณีย

---

[๑] เมธี ปิลันนานนท์,**การบริหารการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่๕,(กรุงเทพมหานคร : เมธีทิปส์,๒๕๒๕),หน้า ๒.

ธรรม ๖ มาบริหารสถานศึกษาได้แก่ หลักธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน มีเมตตากรุณา กตัญญูกตเวทีและความสามัคคี เป็นต้น มาเป็นหลักการบริหารในสถานศึกษาที่จะครองตน ครองคน ครองงาน และพัฒนาสถานศึกษาในด้าน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป โดยเน้นผู้บริหารสถานศึกษานำหลักธรรมสาราณียธรรม ๖ มาปรับใช้เป็นหลักการในการบริหารสถานศึกษา เพื่อจะเป็นประโยชน์อย่างไรหรือในสถานศึกษาประสบกับปัญหาซึ่งจะเป็นสิ่งที่ผู้บริหารจะได้มีวิธีการบริหารตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสาราณียธรรม ๖ ให้เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ที่จะใช้เป็นหลักการบริหารในสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งนี้เพราะในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีปัญหาที่แตกต่างกันไปในแต่ละโรงเรียนทั้ง ๘ โรงเรียน ซึ่งมีปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ หรือการบริหารงานทั่วไปและปัญหาผู้บริหารสถานศึกษากับบุคลากร ซึ่งเป็นความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ร่วมงานคือบุคลากรในโรงเรียนเช่นครูผู้สอนว่ามีอุปสรรคในการปฏิบัติงานหรือข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาซึ่งบางโรงเรียนอาจจะมีวิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันไป โดยการนำหลักธรรมในสาราณียธรรม ๖ มาปรับใช้เพื่อการบริหารงานบุคคล การบริหารด้านวิชาการ การบริหารด้านงบประมาณหรือการบริหารงานทั่วไป ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา คงจะได้รับประโยชน์จากการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนประถมศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนในอำเภอชุมแสงจังหวัดนครสวรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีความคิดเห็นและวิธีการนำไปใช้บริหารงานด้วยหลักธรรมสาราณียธรรม ๖ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการบริหารสถานศึกษาในทุกด้าน ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำไปบริหารงานโรงเรียนกับผู้ร่วมงาน เช่นครู มากน้อยเพียงใดหรือไม่และคงจะได้รับประโยชน์จากการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ อันได้แก่

๑. กายกรรม ได้แก่เมตตาในกายกรรม
๒. วจีกรรมได้แก่เมตตาในวจีกรรม
๓. มโนกรรม ได้แก่เมตตาในมโนกรรม
๔. สาธารณโภคี รู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกัน
๕. สีลสามัญญตา ความมีศีลเสมอกัน
๖. ทิฏฐิสามัญญตา มีความเห็นต้องพร้องกัน

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีลำดับขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

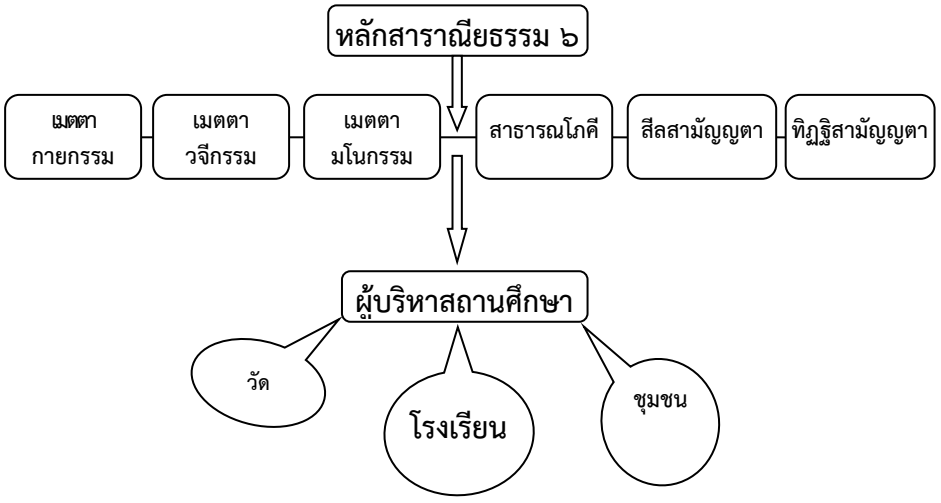
การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Research)โดยศึกษาจากวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการค้นคว้าข้อมูลและการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) และสร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม (Questionnaire) ของงานวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research)ใช้วิธีการสำรวจ(Survey Research)เพื่อให้การวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์มีสาระครอบคลุมครบถ้วนเหมาะสำหรับนำไปพัฒนาต่อไป

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นได้แก่ ครูในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๗๐คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ใช้วิธีการสุ่มอย่างเจาะจง โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของ R.V.Krejcie&D.W.Morganได้ขนาดตัวอย่างจำนวน ๑๑๘ คน

การวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In- Deth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๘ ท่าน

๔.สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้บริหารที่บริหารตามหลักสาราณียธรรม ๖ และมีความคิดเห็นและนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาและมีความสัมพันธ์กับวัดและชุมชนทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนอีกด้วย เพื่อที่จะได้พัฒนาโรงเรียนให้มีความเจริญยิ่งขึ้นและจะเป็นแนวทางในการพัฒนางานเพื่อความสัมพันธ์กับวัดและชุมชน ซึ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน

ผู้บริหารจะต้องมีการส่งเสริมและจัดระบบการทำงานของโรงเรียนให้มีความสัมพันธ์กับวัดและชุมชนดังนี้

๑.ส่งเสริมให้ชุมชนและวัดได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา

๒.โรงเรียนมีกิจกรรมงานใดๆก็ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและวัดให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ

๓.กิจกรรมงานประเพณีของวัดและชุมชน โรงเรียนก็เข้าร่วมกับงานกิจกรรมประเพณีของวัดและชุมชน ด้วยเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกฉบับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

เมธี ปิลันนานนท์,**การบริหารการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่๕,(กรุงเทพมหานคร : เมธีทิปส์,๒๕๒๕),หน้า ๒.

ศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษา ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

THE ROLES OF ADMINISTRATIVE SANGHA IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION OF SANGHA IN NAKHONSAWAN PROVINCE

พระมหาสมพงษ์ กนฺตวณฺโณ (รัตนนนท์)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (๑) เพื่อศึกษาบทบาทในการบริหารการศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครสวรรค์ (๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อบทบาทที่พึงประสงค์ในการบริหารการศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครสวรรค์(๓) เพื่อหาความสัมพันธ์ของขอบเขตเนื้อหารายด้าน ทั้ง ๔ ด้าน ที่มีต่อบทบาทในการบริหารการศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวม และ (๔) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทที่พึงประสงค์ในการบริหารการศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครสวรรค์

ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะพระสังฆาธิการ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๒๓๑ รูป ใช้การสุ่มตัวอย่างได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้โดยสูตรของทาโร่ ยามาเน่ และใช้วิธีการการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเจ้าคณะอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๗ ท่าน

ผลการวิจัยพบว่าพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๑๒) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และที่มีระดับพระสังฆาธิการ อายุ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ ๑, ๒ และข้อที่ ๔ ส่วนพระสังฆาธิการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ ๓

สำหรับข้อมูลที่ได้จาการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content AnalysisTechnique)ประกอบบริบทและประมวลผลเข้าด้วยกันและสรุปแนวทางในการพัฒนาการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ABSTRACT

The research entitled “The Roles of Administrative Sandha In Educational Administration Of Sangha In Nakhonsawan Province” ; had the following objectives: 1) to study the Roles of Administrative Sangha in Educational Administration of Sangha A Nakhonsawan Province 2) To compare monks’ opinion towards desirable roles in Educational Administration of Sangha in

Nakhonsawan Province. 3) to find out the correlation of four scopes of study with the total scores in Educational Administration of Sangha in Nakhonsawan Province. 4) to present the guidelines to develop the desirable roles of Administrative SanghaNakhonsawan Province.

The method of the study was Mixed Methods Research. The sample consisted of 231 Administrative Monks in Nakhonsawan Province. The sample size used Taro Yamane Formula. The Simple Random Sampling was employed along with Purposive Sampling for seven key Informants.

The findings were found that Sangka had the opinions in high level with referring to Educational Administration ($\bar{X}$ =4.12). When considering to each aspect; they also found that were in high level. The independent variables of level of Sangkhatikara, age and duration in their positions were not statistically significant at .05 level.

Therefore the first, the second and the fourth hypotheses has been rejected. Only the factor of Educational level were statistically significant at .05 level.

The conclusion of problems and suggestions have been performed by Content Analysis Techniques.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้นจะถือได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและมีความหลากหลายในธรรมเนียมปฏิบัติและความเชื่อความเข้าใจทางศาสนาที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น

การบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบบริหารการศึกษาดี ศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารการศึกษาที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารการศึกษาระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ ผู้บริหารคณะสงฆ์ จะต้องเร่งพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์โดยเฉพาะหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ที่สามารถรักษาสาระหลักสูตรเดิมไว้และสามารถเทียบโอนผลการเรียนกับการจัดการศึกษาสามัญทั่วไปของรัฐ มิฉะนั้นในทศวรรษหน้า คณะสงฆ์จะเกิดวิกฤติขาดแคลนผู้เข้ามาบวชเรียนและสืบต่อพระพุทธศาสนาอย่างรุนแรง

การบริหารการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ในปัจจุบัน ได้มีการส่งเสริมเหล่าพระสังฆาธิการให้มีการศึกษาและบริการสังคมอย่างเต็มที่ในทุกๆด้าน เพื่อทำหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่ได้ชื่อว่าเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสังฆาธิการในจังหวัดนครสวรรค์หากจะนำไปเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ อาจจะนับว่าอยู่ในระดับที่ดีกว่าบางจังหวัด แต่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด อีกทั้งในปัจจุบันงานกิจการคณะสงฆ์มีเพิ่มมากขึ้น ทำให้พระสังฆาธิการจำต้องเร่งปรับตัวเพื่อทำงานเชิงรุกเพื่อให้เกิดการกระตุ้นงานการศึกษาคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพกว่าเดิม โดยเฉพาะพระสังฆาธิการผู้มี

บทบาทในการปกครอง อาจจะมีเวลาในการดูแลการบริหารการศึกษาได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ รวมทั้งอาจทำให้ขาดการวางแผนพัฒนาศาสนวัตถุและศาสนบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ว่าพระสังฆาธิการมีการจัดการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางใด และมีแนวทางใดบ้างที่ทำให้เกิดการกระตือรือร้นในการศึกษา ได้มีการปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และระเบียบ ข้อบังคับ กฎมหาเถรสมาคมอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป ทั้งยังเป็นการศึกษาที่สามารถจะนำไปวางแผนพัฒนาการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดอื่นๆ ได้ด้วย

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทในการบริหารการศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครสวรรค์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อบทบาทที่พึงประสงค์ในการบริหารการศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครสวรรค์

๒.๓ เพื่อหาความสัมพันธ์ของขอบเขตเนื้อหารายด้าน ทั้ง ๔ ด้าน ที่มีต่อบทบาทในการบริหารการศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวม

๒.๔ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทที่พึงประสงค์ในการบริหารการศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครสวรรค์

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความต้องการศึกษา คือ คณะพระสังฆาธิการจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๕๘๔ รูป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะพระสังฆาธิการ ในจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๒๓๑ รูป ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose sampling) เพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

เป็นแบบสอบถามบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ มีรายละเอียดดังนี้

๑) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอนได้แก่

ตอนที่ ๑ เป็นสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะและแนวความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๒) แบบสอบถามการบริหารงาบุนคคลเป็นแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating Scale) มีเกณฑ์การแบ่งคะแนนเป็น๕ ระดับ ดังนี้

๕	หมายถึง	มากที่สุด
๔	หมายถึง	มาก
๓	หมายถึง	ปานกลาง
๒	หมายถึง	น้อย
๑	หมายถึง	น้อยที่สุด

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ และหาคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และนำมาสร้าง ข้อคำถามครอบคลุมประเด็นที่ต้องการ ในแบบสอบถาม

๒) ศึกษาหลักเกณฑ์ในการสร้างคำถามตามแบบลิเคิร์ท (likert-type Rating Scale) แล้วนำมากำหนดเป็นเนื้อหา จำนวนข้อของเครื่องมือ ตามแนวคิดเรื่องบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๓) นำแบบสอบถามให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณา

๔) นำข้อเสนอจากคำแนะนำของคณะกรรมการมาปรับปรุงแก้ไข

๕) นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งต้องได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ ๐.๕ขึ้นไป ถ้า มีบางข้อที่ได้ดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า ๐.๕ ต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๖) พิมพ์ แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์แล้วนำมาใช้ทดลอง (try - out) กับพระสังฆาธิการของจังหวัดอุทัยธานี จำนวน ๓๐ รูป ซึ่งมิใช่กลุ่มประชากร เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค[๒] (Cronbach) นำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาให้แบบสอบถามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

๗) นำแบบบันทึกให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ให้ครอบคลุมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๔.สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ในการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์โดยจะสรุปตามลำดับดังนี้

---

[๒] ล้วน สายยศ, **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา,** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐๐.

๑. ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเจ้าอาวาส จำนวน๑๐๓รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๖ อายุ ระหว่าง ๓๖ ปี – ๔๕ ปีจำนวน ๙๗รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๐ ระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน ๙๘ รูป คิดเป็นร้อยละ๓๘.๕ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งระหว่าง ๕ – ๑๕ ปี จำนวน ๑๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๘

๒. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิจัย พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ = ๔.๑๒) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ด้านวางแผน พบว่า พระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๑๔) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านการวางแผน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านการจัดการองค์กรพบว่า ของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ด้านการจัดการองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๑๔) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านการจัดการองค์กรพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า มีความคิดเห็นของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ด้านการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๐๙) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านการจัดการศึกษา พบว่า มีความคิดเห็นของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ด้านการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๑๓) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านการจัดการศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ ๑.พระสังฆาธิการที่มีระดับสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน (F=๑.๒๒๘, Sig = ๐.๓๐๐)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงปฏิเสธมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระธนดล นาคสุวณฺโณ (นาคพิพัฒน์)**[๓]

สมมติฐานข้อที่ ๒. ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามอายุ แตกต่างกันผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าพระสังฆาธิการที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน (F=.๑๔๗, Sig = ๐.๙๓๒)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้านที่เป็นเช่นนั้นเพราะพระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกันแต่การทำงานด้วยระบบงานของ

---

[๓]พระธนดล นาคสุวณฺโณ นาคพิพัฒน์.“การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”.**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๑.

การศึกษาคณะสงฆ์เหมือนกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกันจึงมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สมมติฐานข้อที่ ๓. ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าพระสังฆาธิการที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวม แตกต่างกัน (F=๒.๘๐๙, Sig = ๐. ๐๔๐)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดการองค์กร พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นแตกต่างกัน (F=๓.๓๐๐, Sig = ๐.๐๒๑)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และด้านการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นแตกต่างกัน (F=๓.๗๗๒, Sig = ๐.๐๑๑)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิเชียร บุญกล้า**[๔]

สมมติฐานข้อที่ ๔. ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์โดยจำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง แตกต่างกันผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าพระสังฆาธิการที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน (F=.๖๓๑, Sig = ๐.๕๙๖)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึง ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปราโมทย์ ภูมิพันธ์**[๕]

สมมติฐานข้อที่ ๕ด้านการวางแผน มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

สมมติฐานข้อที่ ๖ด้านการจัดการองค์กร มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

สมมติฐานข้อที่ ๗ ด้านการบริหารงานบุคคล มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

สมมติฐานข้อที่ ๘ ด้านการจัดการศึกษา มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

จากผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของการวางแผน(r_s=.๘๗๕), การจัดการองค์กร(r_s=.๘๑๗), การบริหารงานบุคคล(r_s=.๘๒๒), และการจัดการศึกษา(r_s=.๘๓๔)มีความสัมพันธ์กันสูงกับภาพรวมของบทบาทในการบริหารการศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ ๕,๖,๗, และ ๘ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

---

[๔]วิเชียร บุญกล้า. “การศึกษาการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต ๓”.**วิทยานิพนธ์คุรุศาสตรมหาบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๐.

[๕]ปราโมทย์ ภูมิพันธ์, “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น”, **ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓).

๖.ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาต่อยอด และแนวทางการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๑. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสัคในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดอื่น ๆ

๒. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดอื่น ๆ

๓. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับบทบาทที่พึ่งประสงค์ในการบริหารและจัดการคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดอื่น

เอกสารอ้างอิง

ชูศรี วงศ์วัฒนะ. **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. นนทบุรี: ไทเนรมิตกิจอินเตอร์ โปรเกรสซิฟ, ๒๕๕๒.

ล้วน สายยศ. **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๘.

ลูเธอร์ กูลิค. อ้างใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **ทฤษฎีองค์การ: ฉบับมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๔๕.หน้า ๘๖.

ปราโมทย์ ภูมิพันธ์. “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น”.**ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.**บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓.

พระธนดล นาคสุวณฺโณ นาคพิพัฒน์.“การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”.**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

วิเชียร บุญกล้า. “การศึกษาการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต ๓”.**วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๐.

Cronbach, Lee J. Essentials of psychological testing(4 th ed.). New York: Harper & Row, 1971.. 160.

Conbach. Lee Joseph. อ้างใน พิชิต ฤทธิ์จรูญ. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร:เฮ้าส์ออฟเคอร์มีสท์, ๒๕๔๙.

Hinkle. D.E. William. W. & Stephen G. J..Applied Statistics for the Behavior Sciences.4thed. New York: Houghton Mifflin, 1998.

ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

THE OPINIONS OF PARENTS TOWARDS EDUCATIONAL MANAGEMENT ACCORDING TO SANGAHAVATTHU 4 OF SMALL SCHOOLS IN KHANUVORALAKSABURI DISTRICT KAMPHAENGPHET PROVINCE

นางสาวจีราพร แซ่โซ้ง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑)เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒)เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓) เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยของหลักสังคหวัตถุ ๔ กับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรวัตถุประสงค์ข้อที่ ๔) เพื่อนำเสนอแนวทางที่พึงประสงค์ในการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างคือผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรีจังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต ๒ จำนวน ๓๒๗ คน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองตัว การทดสอบเอฟ (F-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และหาความสัมพันธ์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ตามวิธีของสเปียร์แมน (Spearman rank-order Correlations Coefficient)และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\overline{x}$ = ๔.๐๐) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

เมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรโดยจำแนกตามวุฒิการศึกษาของผู้ปกครองพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่.๐๕ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามอาชีพของผู้ปกครองพบว่าในภาพรวมผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อ

การจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

เมื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยของหลักสังคหวัตถุ๔ กับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ทาน ปิยวาจา สมานัตตตา และอัตถจริยา พบว่ามีความสัมพันธ์กันสูงเชิงบวกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑จึงต้องยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองพบว่า ด้านทาน ครูต้องมีความคิดสร้างสรรค์วางแผนการสอน มีเทคนิคการสอนที่หลากหลายเพื่อเร้าความสนใจของนักเรียน ทุ่มเวลาการสอนเอาใจใส่ต่อเด็ก ด้านปิยวาจา ครูต้องมีความรับผิดชอบ พูดจาสุภาพไพเราะ และเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านสมานัตตตา โรงเรียนต้องปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ครูพบปะพูดคุยกับผู้ปกครองเพื่อหาแนวทางร่วมกันในการการพัฒนาและอบรมนักเรียนและด้านอัตถจริยางบประมาณควรนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน เช่นจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนนักเรียนต้องได้เรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทันต่อเหตุการณ์

ABSTRACT

This research had the following objectives: ๑) to study the opinions of parents towards Educational Management according to the Four Sangahavatthu of small schools in Khanuworaluksaburi District Kamphaengphet Province ๒) to compare the opinions of parents towards educational Management according to the Four Sangahavatthu of small schools in Khanuworalaksaburi District Kamphaengphet Province ๓) to find the correlation of sub-variables of the Four Sangahavatthu of small schools in Khanuworalaksaburi District Kamphaengphet Province with overall to Four Sangahavatthu๔) to provide guidelines for the study of educational management according to the Four Sangahavahatthu for small schools.

The sample was parents of small schools in Khanuworalaksaburi District Kamphaengphet Province Under kamphaengphet office of Education Area ๒ by the number of ๓๒๗ bodies. By using Quantitative Research. The research tools used questionnaires. Data were analyzed by Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation. To compare the hypothesis testing were test by t – test, F – test (One way ANOVA). If there were statistical significance.There fore they will be pursued by Multiple Comparisons. (Least Significant Difference : LSD). And summarized the problems, barriers and suggestions by the analysis and synthesis of data.

The results showed that the parents' opinions of students to manage study According to Sangahavatthu๔ the Small schools in khanuworalaksaburi DistrictKamphaengphet Province. Overall in high ($\overline{X}$ = ๔.๐๐) When considering in each aspect it was found that in a high level all aspect.

When comparing parents' opinions towards educational management according to the Four Sangahavatthu of small schools in khanuworalaksaburi DistrictKamphaengphet Province. Classifying by educational background of parents it found that the parents who had different educational background. They had opinions towards educational management according to the Four Sangahavatthu of small schools in khanuworalaksaburi DistrictKamphaengphet Province. The overall was not statistically significant at .๐๕level. The hypotheses were rejected. When comparing level of parents' opinions towards educational management according to the Four Sangahavatthu of small schools in khanuworalaksaburi DistrictKamphaengphet Province.

Classifying by parents' occupations it was found that parents' occupations had opinions towards educational management of small schools as a whole there were not significant difference at .๐๕ level. The hypotheses had been rejected. The correlation of sub-variables of the Four Sangahavatthu with parents' opinions towards the educational management of small schools in khanuworalaksaburi DistrictKamphaengphet Province. There were Dana, Piyavaca, Atthacariya and Samanattata. It was found that at .๐๑level. The hypotheses had been accepted. Guidelines for the application of the Four Sangahavatthu towards educational management of small schools is desirable in the opinion of parents have found that the teachers need to creative planning, teaching a variety of teaching techniques, Excite student interested. Defending the teaching caring for children.Piyavaca: teachers should be responsible. Speaking words that are polite.pleasant to ear and a good role model. Samanattata: the schools should be improved the environment conductive to learning and teaching. Teachers meet with parents to find a common approach to the development and training of students. Atthacariya: the budget should be used to benefit for students such as purchase of equipment as a medium of instruction. Students should be learned from the media to enhance their knowledge and on time.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันสังคมเศรษฐกิจการเมืองได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วขึ้นด้วยเช่นกัน ทุกประเทศต่างเร่งพัฒนาประเทศเพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งการพัฒนาประเทศจะดำเนินไปอย่างมีคุณภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากรอันเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดที่จะเป็นตัวบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาอย่างแท้จริงและการศึกษาเป็นกระบวนการในการพัฒนาคนแต่ละประเทศจึงมุ่งเน้นพัฒนาทางด้านการศึกษาดังจะเห็นได้จากแนวคิดในการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนโดยใช้การศึกษาเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕และ (ฉบับที่๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ในการปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาที่ดี มีคุณภาพด้านมาตรฐาน สามารถผลิตและพัฒนาคนเพื่อพัฒนาประเทศ ตลอดจนปรับปรุงระบบการศึกษาไทย

ทั้งระบบสู่ยุคโลกาภิวัฒน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข พึ่งตนเองและก้าวทันโลก โดยยังรักษาเอกลักษณ์คงความเป็นไทยไว้สามารถเลือกให้ความรู้และเทคโนโลยีอย่างคุ้มค่า

การศึกษาของเยาวชนไทยได้มีคำอธิบายไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในมาตรา ๔ กล่าวว่า “การศึกษาขั้นพื้นฐาน”หมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา[๖]ซึ่งหากพิจารณาตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับแล้วพบว่าการจัดการศึกษาระดับนี้แบ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ ๙ ปี คือ การประถมศึกษา ๖ ปี และมัธยมศึกษาตอนต้น ๓ ปี ทั้งนี้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาบุคลากรทางการศึกษาจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง มีความสุข ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกฝน การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ การจัดสภาพแวดล้อม การจัดสังคมแหล่งการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุน เพื่อให้เป็นบุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลและสังคม การถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต[๗] การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพอย่างไรก็ตามรัฐได้ตระหนักว่าการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ยังไม่สามารถสนองต่อความต้องการในการพัฒนาบุคคล ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนั้นให้เกิดผลได้ดีเท่าที่ควร รัฐเห็นความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเพื่อให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ เหมาะแก่กาลเวลาและบริบทของสังคมไทย[๘]

การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองและสังคมปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบทางสังคมและทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการดำรงชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมและค่านิยมของคนในชาติอย่างมาก เนื่องจากระบบการศึกษามีความสัมพันธ์และใกล้ชิดกับระบบสังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและทิศทางให้สอดคล้องกับระบบสังคมและเศรษฐกิจด้วย[๙]

---

[๖]กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล,** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

[๗]สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**, (กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

[๘]สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**, (กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี,๒๕๔๒), หน้า ๕, หน้า ๑๒-๑๓.

[๙]จำเรียง ถาวรสิน, “การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์”, **งานนิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,** (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔).

โรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนของรัฐบาลที่เปิดการเรียนการสอนระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน ๑๒๐ คน ในปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาด้านต่างๆมากมาย เช่น คุณภาพของนักเรียน คุณภาพการสอนของครู ครูย้ายกลับถิ่นฐาน การยุบโรงเรียนปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก และยังพบว่าคุณภาพต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนครูผู้สอนมีไม่ครบระดับชั้น ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรงบประมาณที่ต้องใช้ในการจัดการเรียนการสอน การบริหาร พัฒนาโรงเรียน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

๒.๓ เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยของหลักสังคหวัตถุ ๔ กับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

๒.๔ เพื่อนำเสนอแนวทางที่พึงประสงค์ในการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับประชากรจำนวนทั้งหมด ๒,๙๘๔คน กลุ่มตัวอย่าง ๓๔๐ คน เก็บแบบสอบถามจากผู้ปกครองนักเรียนได้จำนวน ๓๒๗ คน และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รวบรวมมา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) หาความสัมพันธ์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ตามวิธีของสเปียร์แมน (Spearman rank-order Correlations Coefficient) และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ แล้วนำมาเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ โดยอาศัยข้อคิดเห็นจากผู้ปกครองนักเรียนที่ได้เสนอแนะข้อคิดเห็นต่างๆในแบบสอบถามรวมกับประสบการณ์ของผู้วิจัย

๔.สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญในการศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยจะสรุปตามลำดับดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๖ส่วนที่เหลือเป็นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๔ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม จำนวน ๑๙๙คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๙ รองลงมาคือลูกจ้างหรือธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๗ และน้อยที่สุดคือรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๕

๔.๒ ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= ๔.๐๐) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านทาน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรีจังหวัดกำแพงเพชร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๓.๘๖) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรีจังหวัดกำแพงเพชร ด้านทาน อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ด้านปิยวาจา ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักรเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= ๔.๑๗) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ด้านปิยวาจา อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓) ด้านสมานัตตตา ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= ๓.๙๗) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ด้านสมานัตตาอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔) ด้านอัตถจริยา ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= ๔.๐๑) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ด้านอัตถจริยาอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔.๓ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรเป็นการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่การจำแนกตามวุฒิการศึกษาและอาชีพของผู้ปกครองนักเรียนตามสมมติฐานดังนี้

วุฒิการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนที่มีวุฒการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมจำแนกตามวุฒิการศึกษา ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ในสมมติฐานข้อที่ ๑

อาชีพ พบว่าในภาพรวมผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญที่ .๐๕ นั่นคือผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ไม่แตกต่างกัน หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเหมือนกันในเรื่องของการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๒ ที่ตั้งไว้

๔.๔ การหาความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยของหลักสังคหวัตถุ ๔ กับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ผลการหาความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยในหลักสังคหวัตถุ ๔ ที่มีต่อความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Spearman's rho ของภาพรวมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทุกด้านโดยดูแต่ละคู่พบว่าเฉลี่ยรวมหลักสังคหวัตถุ ๔ มีความสัมพันธ์กับด้านทาน ที่ (r_s = .๘๐๒) ด้านปิยวาจาที่ (r_s=.๘๓๐) ด้านสมานัตตา ที่ (r_s= .๘๑๑) และด้านอัตถจริยาที่ (r_s=.๘๔๒) มีความสัมพันธ์สูงเชิงบวก ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .๐๑ ดังนั้นผู้วิจัยต้องยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้จากสมสมติฐานข้อที่ ๓-๖

๔.๕ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

โดยภาพรวม ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรจำนวนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านสมานัตตตาและด้านอัตถจริยา ซึ่งพบว่าด้านที่มีปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขมากที่สุดคือด้านทานมีจำนวนทั้งหมด ๑๑ ปัญหา รองลงมาคือด้านปิยวาจาจำนวนทั้งหมด ๘ ปัญหา ด้านอัตถจริยาจำนวนทั้งหมด ๖ ปัญหาและน้อยที่สุดคือด้านสมานัตตตาจำนวนทั้งหมด ๔ ปัญหา ในแต่ละด้านมีรายละเอียดปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขดังต่อไปนี้

ปัญหาอุปสรรคด้านทานพบว่านักเรียนได้รับความรู้จากครูในห้องเรียนไม่เพียงพอ จำนวน ๑ คน ขาดสื่อ หนังสือ ตำราการเรียนรู้จำนวน ๒ คน ให้เด็กเรียนผ่านทีวีดาวเทียม ทำให้เด็กไม่เข้าใจ เรียนรู้ช้าจำนวน ๑ คน

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข พบว่าควรให้มีการเรียนการสอนเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน/สอนพิเศษให้นักเรียนหลังเลิกเรียนจำนวน ๗ คน ให้โรงเรียนเป็นผู้รับ-ส่งนักเรียนเองโดยไม่ต้องเก็บค่าโดยสารจำนวน ๒คน บริหารจัดการด้านการเรียนให้ดีขึ้นโดยยึดหลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช ๒๕๕๑จำนวน ๘ คน ให้จัดสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติมจำนวน ๑ คน ให้รวมกลุ่มกับโรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน ๒ คน ควรปรับปรุงการเรียนการสอนเน้นคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เสริมด้านภูมปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจำนวน ๓ คน ครูต้องมีความคิดสร้างสรรค์ ศึกษาดูงานจากโรงเรียนอื่น เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนจำนวน ๑ คน และอยากให้เน้นเรื่องการอ่านออกเขียนได้จำนวน ๓ คน

ปัญหาอุปสรรคด้านปิยวาจา พบว่าครูขาดความรับผิดชอบในการสอนและทำความเข้าใจกับเด็กจำนวน ๑ คน

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข พบว่าจัดให้ครูและผู้ปกครองได้พบปะพูดคุยกัน เพื่อให้เกิดความสนิทสนมมากขึ้น เพื่อจะได้ร่วมมือกันในการอบรม เลี้ยงดูเด็กนักเรียนให้ดีจำนวน ๑ คน ครูผู้สอนต้องอยู่ในห้องเรียนตลอดเวลาจำนวน ๑ คน ให้ผู้บริหารแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ชุมชนทราบจำนวน ๑ คน ครูควรทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ผู้ปกครองและพูดจาไพเราะจำนวน ๔ คน การสร้างความสามัคคีในหมู่คณะจำนวน ๒ คน ครูต้องเข้มงวดกับนักเรียนให้มากขึ้นจำนวน ๔ คน และโรงเรียนควรมีครูสอนครบทุกชั้นเรียนจำนวน ๘ คน

ปัญหาอุปสรรคด้านสมานัตตตา พบว่าห้องน้ำห้องส้วมไม่มีความปลอดภัยจำนวน ๑ คน

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข พบว่าต้องสร้างห้องน้ำ ห้องส้วมให้ใหม่จำนวน ๑ คน ควรนำงบประมาณที่ได้ไปซื้ออุปกรณ์กีฬาและจัดให้มีการแข่งขันกีฬาจำนวน ๑ คน และควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆให้ผู้ปกครองรับทราบถึงเหตุการณ์ในโรงเรียนจำนวน ๓ คน

ปัญหาอุปสรรคด้านอัตถจริยา พบว่าโรงเรียนไม่แจ้งงบประมาณที่เข้ามาในแต่ละปีให้ผู้ปกครองทราบจำนวน ๑ คน และงบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาโรงเรียนจำนวน ๑ คน

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขพบว่าให้โรงเรียนจัดซื้อ บริการ ด้านเทคโนโลยีให้นักเรียนทุกคนจำนวน ๑ คน ให้จัดการเรียนการสอนทางเทคโนโลยี เช่น iPhon๖ จำนวน ๑ คน ทุกห้องเรียนควรมีโน๊ตบุ๊ค คอมพิวเตอร์ แท็บแล็ตให้กับนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาครบทุกคน เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้อย่างเต็มที่จำนวน ๓ คน และหากงบประมาณไม่เพียงพอให้เก็บจากนักเรียนเพิ่มเติมจำนวน ๑ คน

๔.๖ แนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่พึงประสงค์

รูปแบบแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ต่อการจัดการของโรงเรียนขนาดเล็กตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรสามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านทาน ๑.ครูต้องมีความคิดสร้างสรรค์วางแผนการสอน มีเทคนิคการสอนที่หลากหลายเพื่อเร้าความสนใจของนักเรียน ๒.การจัดการเรียนการสอนต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ๓.มีสื่อการเรียนการสอนพร้อมและหลากหลาย ๔.ทุ่มเทเวลาการสอน เอาใจใส่ต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ ๕.โรงเรียนต้องบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

ด้านปิยวาจา ๑.ครูผู้สอนต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ๒.ครูต้องวางตัวให้เหมาะสม พูดจาไพเราะทั้งต่อนักเรียนและผู้ปกครอง ๓.ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ๔.บุคลากรในโรงเรียนต้องรักสามัคคีกัน ๕.ครูพบปะพูดคุยกับผู้ปกครองเพื่อหาแนวทางร่วมกันในการการพัฒนาและอบรมนักเรียน ๖.ควรมีครูให้ครบทุกชั้นเรียนเพื่อจะได้ดูแลและสอนนักเรียนอย่างทั่วถึง

ด้านสมานัตตตา ๑.โรงเรียนควรปรับปรุงแก้ไข ซ่อมแซมอาคารสถานที่ในโรงเรียนให้มีความปลอดภัยต่อนักเรียน ๒.ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอาคารสถานที่ ปรับสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ๓.โรงเรียนต้องแจ้งข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆให้ผู้ปกครองทราบ

ด้านอัตถจริยา ๑.งบประมาณควรนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน เช่นจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอน ๒.นักเรียนต้องได้เรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทันต่อเหตุการณ์

๕.อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กโดยการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาประยุกต์ใช้ ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยจะอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

๕.๑ ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยผู้วิจัยพบว่าความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= ๔.๐๐)ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในเกณฑ์ที่ดี มีความพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน อภิปรายได้ดังต่อไปนี้

๑) ด้านทาน จากการศึกษาพบว่าความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ด้านทานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองพึงพอใจและเห็นด้วยกับแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ**นายภานุรุจ ทรายสมุทร** ได้ศึกษาค้นคว้าความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดลำปาง พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาด้านวิชาการอยู่ในระดับมาก โดยความพึงพอใจในเรื่องความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และยังสอดคล้องกับ**พระครูอาทรปริยัติยานุกิจ (สุจิตฺโต/เพียรสองชั้น)**ได้ให้ความหมายของคำว่าทาน ไว้ว่า เป็นการให้สิ่งของแก่คนที่ควรให้ให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันเฉลี่ยให้เป็นการแบ่งปันให้เพื่อแสดงอัธยาศัยไมตรีรวมถึงการช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจครูอาจารย์ให้วิชาความรู้แก่ลูกศิษย์ซึ่งการให้ของมีอยู่๓อย่างคืออามิสทานให้วัตถุสิ่งของกับธรรมทานให้

ธรรมหรือวิชาความรู้แก่ผู้อื่นซึ่งการแบ่งปันวัตถุเพื่อเป็นปัจจัยร่วมกันและอภัยทานการให้อภัยเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการทางานหรือล่วงเกินซึ่งกันและกัน ในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนมีความสอดคล้องกับ**ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม**ตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่ว่าการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน สอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ**แคมพ์เบลล์** ที่กล่าวไว้ว่างานวิชาการ ผู้บริหารจะต้องดำเนินการเพื่อให้มีการรวบรวมและจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับวิชาการมีการทำแผนงานและโครงการของการเรียนการสอนมีการจัดตารางสอนโดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่เหมาะสม มีการจัดครูเข้าสอนโดยจัดให้ตรงตามวุฒิหรือประสบการณ์และจัดครูเข้าสอนแทนตามความเหมาะสม มีการพัฒนาการเรียนการสอน คือส่งเสริมการใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ จัดบรรยากาศส่งเสริมทางด้านการเรียนการสอน จัดสอนซ่อมเสริม จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน จัดวิธีการพัฒนาครูทางด้านวิชาการให้มีคุณภาพและมีการวัดและประเมินผลการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

๒) ด้านปิยวาจา จากผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักรเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ด้านปิยวาจา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากจากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงว่าผู้ปกครองพอใจต่อการประพฤติปฏิบัติตนของบุคลากรในโรงเรียนรวมถึงการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ปกครองและชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนซึ่งสอดคล้องกับ**นางนิสากร ชัชวาลพาณิชย์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนกรพิทักษ์ศึกษา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่า ความพึงพอใจด้านบุคลากรในภาพรวมมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าพึงพอใจมากทุกข้ออันดับ ๑ คือผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหารโรงเรียน อันดับ ๒ คือครูมีกิริยามารยาทและพูดจาสุภาพอ่อนโยน และอันดับ ๓ คือเรื่องความเอาใจใส่และการดูแลนักเรียนของผู้บริหารและยังสอดคล้องกับ**ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข**กล่าวถึงการเรียนที่มีความสุข โดยครูให้ความเมตตาจริงและอ่อนโยนต่อเด็กทุกคนโดยทั่วถึงมีความเข้าใจในทฤษฎีแห่งการพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กทุกคน

๓) ด้านสมานัตตตา ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ด้านสมานัตตตา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากข้อค้นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองเห็นด้วยกับการจัดการศึกษาและบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ**นายสายันต์ วิไลพัฒน์** ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดคูมอญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต ๒ พบว่าความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดคูมอญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต ๒ ด้านการบริหารทั่วไปโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก นั่นคือโรงเรียนมีระบบดูแลนักเรียน รายงานผลการปฏิบัติงานให้ชุมชนทราบ และโรงเรียนมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ**พระครูอาทรปริยัติยานุกิจ (สุจิตฺโต/เพียรสองชั้น)** ได้ศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ๔ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอสุวรรณภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าบุคลากรทางการศึกษาประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านสมานัตตตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก นั่นคือรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการประชุมปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานด้วยความเป็นกันเองอย่างเสมอต้นเสมอปลายและท่านรู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ เป็นผู้ซื่อตรงต่อหน้าที่ และอุทิศเวลาในการ

ปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอต้น เสมอปลาย มีความสอดคล้องกับ**ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม**ในหลักการที่ว่าการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative leaning) เป็นวิธีเรียนที่จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบ่งปันความรู้ให้กำลังใจดูแลกันและกัน หลักการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจคล้ายกับกระบวนการกลุ่มแตกต่างกันตรงที่การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ จัดกลุ่มผู้เรียนให้คละกันทั้งด้านความรู้ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกไว้วางใจกันและกันยอมรับในบทบาทและผลงานของเพื่อน เทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจได้แก่ การเล่าเรื่องรอบวง มุมสนทนา คู่ตรวจสอบปริศนาความคิดเป็นต้นสอดคล้องกับ**แคมพ์เบลล์** ที่กล่าวไว้ว่า อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ การจัดโปรแกรมการเรียนการสอน และการบริการนักเรียนจำเป็นต้องใช้สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ผู้บริหารควรจะสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการวางแผนอาคารสถานที่ การพัฒนาและบำรุงรักษาอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์เพื่อช่วยในการเรียนการสอน

๔) ด้านอัตจริยา ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ด้านอัตถจริยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากจากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองนักเรียนมีความเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในการบริหารงานด้านงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ**ศิริพร เพิ่มผล** ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการบริหารงานสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองน่าน : กรณีศึกษาโรงเรียนสามัคคีวิทยาคาร (เทศบาล บ้านพระเนตร) พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนพึงพอใจต่อการบริหารงานสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองน่านในด้านการบริหารงบประมาณ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก นั่นคือมีการจัดหาทุนการศึกษาให้กับนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ทำงานโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ**พระคำจันทร์ คุณวโส (วงษ์ชาลี)** ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในโรงเรียนเครือข่ายกลุ่มที่ ๑ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่าทัศนคติของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในโรงเรียนเครือข่ายกลุ่มที่ ๑ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านการบริหารงานงบประมาณโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นั่นคือ การเก็บรักษาเงินและการจ่ายเงินอย่างถูกต้องโปร่งใส การอนุมัติการจ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรรเพียงพอต่อความต้องการสอดคล้องกับ**แคมพ์เบลล์** ที่กล่าวไว้ว่า การเงินและงานธุรการ งานด้านนี้เป็นส่วนสำคัญยิ่งในการส่งเสริมการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะให้ความสนใจงานทางด้านนี้ ซึ่งได้แก่ การทำงบประมาณการใช้จ่ายตามแบบแผนทางราชการ งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์และงานพัสดุครุภัณฑ์

๕.๒ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๒ ด้านคือ วุฒิการศึกษาและอาชีพ ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป เมื่อพิจารณาในแต่ละปัจจัย มีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

๑) วุฒิการศึกษา ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธ

สมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เนื่องจากระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่ได้จำกัดที่วุฒิการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ**พระปรารถนา เวสโกสิทธิ์** ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลางในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลางในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับพระ**ปรารถนา เวสโกสิทธิ์** ได้วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลางในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลางในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

๒) อาชีพ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านไม่มีความแตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้นั่นคือ ผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กไม่แตกต่างกัน หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเหมือนกันในการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ**ดาบตำรวจวัฒนาภังคสังข์**ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้การบริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้การบริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรดจังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกันทุกด้านและสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ**พระปรารถนา เวสโกสิทธิ์** ได้วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลางในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลางในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล.**กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๖,

จำเรียง ถาวรสิน, “การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์” **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,**บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๒,

การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายใน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

APPLICATION OF APARIHANIYADHAMMA 7 TO INTERNAL SUPERVISION OF SECONDARY SCHOOLS IN NAKHONSAWAN PROVINCE

นางสาวกัญญา ขำดวง

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อหาความสัมพันธ์ตัวแปรย่อยของหลักอปริหานิยธรรม ๗ กับภาพรวมการนิเทศภายในโดยการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยโดยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research)โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ กลุ่มสหวิทยาเขตทุ่งหินเทิน รวมทั้งสิ้น จำนวน ๑๖๕ คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหาร จำนวน ๕ คน และพระภิกษุ จำนวน ๒ รูป

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .๙๐๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการหาความถี่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนใช้การทดสอบด้วยค่าที (t-test independent) และการทดสอบเอฟ(F-test) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) การหาความสัมพันธ์ตัวแปรย่อยของหลักอปริหานิยธรรม ๗ กับภาพรวมการนิเทศภายในโดยการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน

ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=๔.๑๒) โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านคำนึงถึงสิทธิ หน้าที่ และเคารพในสิ่งที่ควรเคารพ (=๔.๒๘) ด้านให้เกียรติสตรีและผู้ที่มีอายุอ่อนกว่า (=๔.๑๖) ด้านประชุมหรือเลิกประชุม และทำกิจของส่วนรวมอย่างพร้อมเพรียงกัน(=๔.๑๓) ด้านหมั่นประชุมกันประจำ (=๔.๑๑) ด้านปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลง (=๔.๑๐) ด้านให้การอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรม (=๔.๐๖) และด้านเคารพผู้ใหญ่และรับฟังความคิดเห็นผู้อาวุโสกว่า (=๔.๐๔)

เมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ผู้บริหารและครูผู้สอนจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวม และรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารและครูผู้สอนจำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวม และรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ พบว่า โดยภาพรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคำนึงถึงสิทธิ หน้าที่ และเคารพในสิ่งที่ควรเคารพแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ตัวแปรย่อยของหลักอปริหานิยธรรม ๗ กับภาพรวมการนิเทศภายในโดยการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ พบว่า ตัวแปรย่อยในหลักอปริหานิยธรรม ๗ มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับภาพรวมของประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ABSTRACT

The purposes of this research were as follows: 1) to study the application of Aparihaniyadhamma๗ to Internal Supervision of Secondary Schools in Nakhonsawan Province 2) to compare the application of Aparihaniyadhamma๗ to Internal Supervision of Secondary Schools in Nakhonsawan Province classified by personal factors 3) to find out the correlation of sub – variable of Aparihaniyadhamma๗ to the total average scores of Aparihaniyadhamma๗. This study was Mixed Research by integration of Quantitative Research with Qualitative Research. The Quantitative Research had been done by collecting data from the education personnel in Secondary Schools of Hinturn. The Sample of this study consisted of 165 person. Administrators and teachers of Secondary Schools in Nakhonsawan Province under the office of Secondary Education Service Area ๔๒.The Qualitative Research has been operated In-depth interview from five directors and two Monks.

The analysis of data used SPSS Program. The reliability of research tools was .902. The statistical analysis composed of Frequency, Percent distribution, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test, F-test (Least Significant Difference: LSD) and Spearman Rank order coefficient.

The results of this research were as follows: Administrators and teachers had the opinions of the Application of Aparihaniyadhamma๗ as a whole in high lever (=4.12). The descending order of Application for Aparihaniyadhamma๗ were as rights, duties and respect to suitable persons (=4.28), the woman and girls of the families were to dwell without being forced or abducted (=4.16), to meet together in harmony, disperse in harmony, and do the business and duties of the order in harmony (=๔.๑๓), to hold regular and frequent meting (=4.11),the compliance agreement by regulation(=๔.๑๐),organizing rightful protection, support and sanctuary to monks (=4.06), Honoring and respecting the elders long in experience giving to their words (=4.04)

When comparative opinions of the Application of Aparihaniyadhamma๗ to Internal Supervision of Secondary Schools in Nakhonsawan. Administrators and teachers the study found that by position was not significantly different at .05 level to the opinions of Internal Supervision. But the independent variables of gender and working experiences were not significantly different at .05 level. Only

the rights and duties aspect were significantly different at .05 level towards the application of Aparihaniyadhamma๗ to Internal Supervision.

Finally there were found that all sub-variable of Aparihaniyadhamma were correlated with the applying of Aparihaniyadhamma 7. The level of correlation were in high level. Therefore the hypotheses of correlations had been accepted at .๐๑level.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างคนที่สามารถนำการพัฒนาประเทศทั้งในด้านสังคมเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมได้อย่างสมดุลสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศดังที่ทราบว่าระบบการจัดการศึกษามีไว้เพื่อพัฒนาคนเพื่อให้คนนำความรู้ความสามารถไปพัฒนาประเทศชาติดังนั้นการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้รู้จักคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ประเมินค่ารู้จักแก้ปัญหามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมยุคปัจจุบันมีจริยธรรมคุณธรรมรู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข[๑๐]

ดังพระราชดำรัสในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงตรัสว่า “ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงของการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งการปฏิรูประบบราชการและการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีเป้าหมายที่มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันในขณะที่การปฏิรูประบบราชการได้มุ่งพัฒนาระบบราชการไทยให้มีความเป็นเลิศสามารถรองรับการพัฒนาประเทศในยุคโลกาภิวัฒน์โดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและประโยชน์สุขของประชาชนการปฏิรูปการศึกษาได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติโดยมุ่งพัฒนาและส่งเสริมการศึกษาให้ประชาชนมีความรู้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและพัฒนาเศรษฐกิจพัฒนาสังคมฐานความรู้และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ”[๑๑]

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยสถานศึกษาจะต้องพัฒนากระบวนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและมาตรา๔๗กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการปฏิบัติอย่างหลากหลายซึ่งประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญคือกระบวนการบริหารจัดการกระบวนการจัดการเรียนรู้และกระบวนการนิเทศติดตามประเมินผล[๑๒]

---

[๑๐]ชุมศักดิ์อินทร์รักษ์,**การบริหารงานวิชาการ,**พิมพ์ครั้งที่ ๓,(ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยาบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี,๒๕๔๕), หน้า ๑๑๗.

[๑๑]พัชรินทร์ช่วยศิริ, การศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนวัดประดู่ฉิมพลี, **สารนิพนธ์กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔).

[๑๒]สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,**การนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ ,**กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,๒๕๔๕), หน้า ๒๙.

การจะทำให้บรรลุตามความมุ่งหมายและแนวคิดดังกล่าว จะต้องใช้แนวทางหรือวิธีการพัฒนาที่หลากหลาย การนิเทศเป็นวิธีการหนึ่งของการพัฒนา ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเพราะภารกิจต่างๆ ของสถานศึกษาจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง[๑๓] อีกทั้งการนิเทศภายในโรงเรียนยังเป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารการศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้สูงขึ้นเพราะเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานภายในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานในขอบเขตที่ตนเองรับผิดชอบประสบผลสำเร็จเป็นไปตามมาตรฐานและสอดคล้องกับระเบียบวิธีการดำเนินงานที่กำหนดไว้การนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นยุทธวิธีที่ผู้เกี่ยวข้องควรหาแนวทางดำเนินการกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน[๑๔] ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามการดำเนินการนิเทศภายในและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้นั้นผู้บริหารไม่สามารถจะกระทำได้เพียงคนเดียวเท่านั้นผู้บริหารต้องได้รับความร่วมมือจากคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียนจึงจะทำให้การดำเนินการได้ผลยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้การนิเทศภายในเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งหลักอปริหานิยธรรม ๗ นั้น เป็นหลักพุทธธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง ประกอบด้วย ๑) หมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์ ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่มิได้บัญญัติไว้ (อันขัดหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม ๔) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ให้เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งที่ควรรับฟัง ๕) บรรดากุลสตรีกุลกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหงหรือฉุดคร่าขืนใจ ๖) เคารพสักการบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ) ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป ๗) จัดให้ความอารักขา คุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (บรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมิได้มาพึงมาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแว่นแคว้นโดยผาสุก[๑๕] ทั้งนี้หลักอปริหานิยธรรมดังกล่าวจะสามารถใช้เป็นแนวปฏิบัติในการนิเทศภายในเพื่อให้เกิดความเจริญมิให้เกิดปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้น จะเห็นได้ว่าการนิเทศภายในมีความสำคัญต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ในฐานะที่ผู้วิจัยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายใน เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนา ส่งเสริม

---

[๑๓] ธเนศ ขำเกิด, “นิเทศการศึกษานั้นสำคัญไฉน”, **วารสารวิทยาจารย์**, ปีที่ ๑๑๒ ฉบับที่ ๑ (พฤศจิกายน ๒๕๕๕): ๒๕- ๒๗.

[๑๔] สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, **การนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ**, (กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๗-๘.

[๑๕] ที.ม.(ไทย)๑๐/๖๘/๘๖, องฺ.สตฺตก.(ไทย) ๒๓/๒๐/๑๘.

สนับสนุน แก้ไขการนิเทศภายในให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อหาความสัมพันธ์ตัวแปรย่อยของหลักอปริหานิยธรรม ๗ กับภาพรวมการนิเทศภายในโดยการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยรูปแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research)ซึ่งเป็นการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)ที่รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ กลุ่มสหวิทยาเขตทุ่งหินเทิน ผู้บริหาร จำนวน ๔๒ คน ครูผู้สอน จำนวน ๑๒๓ คน รวมทั้งสิ้น ๑๖๕ คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้บริหาร จำนวน ๕ คน และพระภิกษุ จำนวน ๒ รูป และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รวบรวมมา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความคิดเห็นใช้การทดสอบด้วยค่าที (t-test independent) และการทดสอบเอฟ(F-test) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Lest Significant Difference: LSD) การหาความสัมพันธ์ตัวแปรย่อยของหลักอปริหานิยธรรม ๗ กับภาพรวมการนิเทศภายในโดยการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน

๔. สรุปผลการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่งเป็นครูผู้สอน จำนวน ๑๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๕ รองลงมาคือ ตำแหน่งผู้บริหารจำนวน ๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕จำแนกตามเพศส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๐๕ คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๖ เพศชาย จำนวน ๖๐ คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๔ จำแนกตามประสบการณ์ส่วนใหญ่ต่ำกว่า ๑๐ ปี จำนวน ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๕ รองลงมาคือมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕ น้อยที่สุดคือ ๖ – ๑๐ ปี จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๑

๔.๒ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิจัย พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=๔.๑๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

๑. ด้านหมั่นประชุมกันประจำผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=๔.๑๑)

๒. ด้านประชุมหรือเลิกประชุม และทำกิจของส่วนรวมอย่างพร้อมเพรียงกัน ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=๔.๑๓)

๓. ด้านปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=๔.๑๐)

๔. ด้านเคารพผู้ใหญ่และรับฟังความคิดเห็นผู้อาวุโสกว่าด้านเคารพผู้ใหญ่และรับฟังความคิดเห็นผู้อาวุโสกว่าผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=๔.๐๔)

๕. ด้านให้เกียรติสตรีและผู้ที่อายุอ่อนกว่าผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=๔.๑๖)

๖. ด้านคำนึงถึงสิทธิ หน้าที่ และเคารพในสิ่งที่ควรเคารพผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=๔.๒๘)

๗. ด้านให้การอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรมผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ(=๔.๐๖)

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

๑. ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวม และรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีเพศต่างกัน พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม และรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามประสบการณ์ โดยภาพรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคำนึงถึงสิทธิ หน้าที่ และเคารพในสิ่งที่ควรเคารพแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

๔.๔ ความสัมพันธ์ตัวแปรย่อยของหลักอปริหานิยธรรม ๗ กับภาพรวมการนิเทศภายในโดยการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗

จากการหาความสัมพันธ์ตัวแปรย่อยของหลักอปริหานิยธรรม ๗ กับภาพรวมการนิเทศภายในโดยการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ พบว่า ตัวแปรย่อยในหลักหลักอปริหานิยธรรม ๗ ในด้านหมั่นประชุมกันเป็นประจำ r_s= .๗๒๘ด้านประชุมหรือเลิกประชุม และทำกิจของส่วนรวมอย่างพร้อมเพรียงกันr_s= .๗๔๓ ด้านปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลง r_s= .๘๑๕ด้านเคารพผู้ใหญ่และรับฟังความคิดเห็นผู้อาวุโสกว่า r_s= .๘๐๐ด้านให้เกียรติสตรีและผู้ที่อ่อนกว่า r_s= .๗๖๔ ด้านคำนึงถึงสิทธิ หน้าที่และเคารพในสิ่งที่ควรเคารพ r_s= .๘๑๙ และด้านให้การอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรมr_s=.๗๕๙ มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับภาพรวมของประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานข้อ ๔ การหมั่นประชุมกันเป็นประจำ มีความสัมพันธ์กับภาพรวมการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในข้อ ๕ ประชุมหรือเลิกประชุม และทำกิจของส่วนรวมอย่างพร้อมเพรียงกัน มีความสัมพันธ์กับภาพรวมการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายใน ข้อ ๖ การปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลง มีความสัมพันธ์กับภาพรวมการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในข้อ ๗ การเคารพผู้ใหญ่และรับฟังความคิดเห็นผู้อาวุโสกว่า มีความสัมพันธ์กับภาพรวมการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในข้อ ๘ การให้เกียรติสตรีและผู้ที่อายุอ่อนกว่า มีความสัมพันธ์กับภาพรวมการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในข้อ ๙ การคำนึงถึงสิทธิ หน้าที่ และเคารพในสิ่งที่ควรเคารพ มีความสัมพันธ์กับภาพรวมการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในและข้อ ๑๐ การให้การอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรม มีความสัมพันธ์กับภาพรวมการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายใน

๕.อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกล่าวถึงการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยจะอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=๔.๑๒)เนื่องจากการนิเทศภายในเป็นหัวใจสำคัญ ทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน วางแผน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งช่วยให้ทางโรงเรียนได้ทราบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน นอกจากนี้ยังทำให้ครูผู้สอนมีโอกาสได้พัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับวไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่า การนิเทศเป็นการส่งเสริมคุณภาพด้านการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ครูควรได้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาความเจริญด้านการสอนและทางวิชาการ ซึ่งโรงเรียนต้องมีการนิเทศ เพราะโครงการที่ประกอบด้วยข้อมูลจากการนิเทศจะช่วยในการจำแนกคุณภาพของครู และยังสามารถช่วยในการตัดสินใจปัญหาบางอย่างในโรงเรียนได้เมื่อพิจารณาผลการวิจัยการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ในแต่ละด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

๑. ด้านหมั่นประชุมกันเป็นประจำ จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีการประชุมศึกษาสภาพปัญหาของการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอน มีการประชุมเพื่อวางแผนการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน การนิเทศภายใน แต่งตั้งบุคลากร และคณะทำงาน มีการประชุมเพื่อสรุปและประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่ง

สอดคล้องกับปรียาพร วงค์อนุตรโรจน์ ได้เสนอขั้นตอนในการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพไว้ ๔ ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศ ขั้นตอนที่ ๒ การวางแผนและการจัดทำโครงการนิเทศ ขั้นตอนที่ ๓ การดำเนินงาน และขั้นตอนที่ ๔ การประเมินผลการนิเทศทำให้การนิเทศภายในตามขั้นตอนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์พระครูนิพัทธ์ศีลคุณ กล่าวว่า การหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งของการทำงานเป็นหมู่คณะหรือของสังคม หมู่คณะจะเจริญหรือเสื่อมขึ้นอยู่กับความสามัคคีของหมู่คณะนั้นว่าจะให้ความร่วมมือมากน้อยเพียงใด การประชุมกันถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกันและกันเพื่อหาข้อดีข้อเสียในการทำงานของหมู่คณะนั้นอีกทั้งยังสอดคล้องกับวศิน อินทสระ กล่าวว่า องค์กรที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานได้นั้นสิ่งสำคัญประการหนึ่งคือสมาชิกในองค์กรต้องทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข สมาชิกในครอบครัวต้องให้ความสำคัญกัน จึงต้องหมั่นมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันสอดคล้องกับรองรัตน์ ศิริ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความเห็นของครูเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต ๑ ผลการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกขั้น ขั้นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขั้นปฏิบัติการนิเทศ รองลงมาคือ ขั้นวางแผน และขั้นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ขั้นประเมินการนิเทศทั้งยังสอดคล้องกับกัลยา เวียงนนท์ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต๑ ผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต๑มีระดับความพึงพอใจต่อการนิเทศภายในด้านการศึกษาสภาพและความต้องการด้านการวางแผนด้านการปฏิบัติการนิเทศและด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมากเมื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจต่อการนิเทศภายในแต่ละด้านจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่าด้านการศึกษาสภาพและความต้องการด้านการวางแผนด้านการประเมินผลไม่แตกต่างกันส่วนด้านการปฏิบัติการนิเทศพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๐๑

๒.ด้านประชุมหรือเลิกประชุม และทำกิจของส่วนรวมอย่างพร้อมเพรียงกัน จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเห็นความสำคัญของการประชุมจึงพร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และทำกิจที่พึงกระทำร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์อรุณ รุ่งเรือง โดยกล่าวว่า การพร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และทำกิจที่พึงกระทำร่วมกัน เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติ รู้หน้าที่ในสิ่งที่ต้องปฏิบัติ ซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา หากทุกคนทำตามอำเภอใจงานก็จะไม่บรรลุวัตถุประสงค์ การขาดประชุมทำให้ไม่ทราบนโยบายที่ชัดเจนสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็กสุธมฺมปญฺโญ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักภิกขุอปริหานิยธรรม๗จากการผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรีมีความคิดเห็นว่าการปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่ของตนเป็นไปตามหลักภิกขุอปริหานิยธรรม๗อยู่ในระดับมากและเมื่อแยกเป็นข้อย่อย๗ข้อยังมี๒ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุดด้วยคือข้อ๒) การพร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเลิกประชุมและพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์พึงทำโดยคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรีให้ความสำคัญในการประชุมแต่ละครั้งโดยพร้อมที่จะสละเวลาของตนเพื่อเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมของคณะสงฆ์เป็นอย่างดีสอดคล้องกับสำเนา เภาศรี ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ของกลุ่มโรงเรียนวังทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต ๑ ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

กับกลุ่มประชากร จำนวน ๑๐๐ คน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ของกลุ่มโรงเรียนวังทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต ๑ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับวศิน อินทสระ กล่าวว่า องค์กรที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานได้นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ สมาชิกในองค์กรต้องทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข สมาชิกในครอบครัวต้องให้ความสำคัญกัน

๓. ด้านปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลง จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีการคำนึงถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่เป็นอยู่ ตามระยะเวลาที่กำหนด มีการกำหนดแนวปฏิบัติ คู่มือในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาอย่างชัดเจน จัดให้ครูมีการรายงานความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ซึ่งเกิดจากการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ชาญณรงค์ ยาสุทธิ โดยกล่าวว่า การปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงควรกำหนดรูปแบบประเด็นในการปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น แบบนิเทศ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ มีคู่มือในการปฏิบัติงาน มอบหมายงานตามความถนัด มีการกำกับ ติดตามงานโดยฝ่ายบริหารสอดคล้องกับการสัมภาษณ์พระศรีสุทธิพงศ์ (ปฏิกาโณ) โดยกล่าวว่า การปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงควรแจ้งกฎ กติกา และมอบหมายภาระงานให้ชัดเจนต่อบุคลากรเพื่อนำไปปฏิบัติ จะได้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และทุกคนจะทราบว่าตนเองมีหน้าที่อย่างไรในตำแหน่ง เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของงานและบุคลากรและสอดคล้องกับสำราญเสียงตรงได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านมะมังสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต๒อำเภอพลับพลาชัยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่าจากการดำเนินการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้กระบวนการพัฒนาระบบ(System development life cycle : SDLC) โดยใช้กลยุทธ์การอบรมเชิงปฏิบัติการการนิเทศภายในโรงเรียนการกำกับติดตามพบว่าโรงเรียนได้แนวทางและวิธีการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนของการนิเทศภายในที่เป็นระบบซึ่งประกอบด้วยแผนการนิเทศภายในคู่มือการจัดกิจกรรมการนิเทศตลอดจนมีรายละเอียดขั้นตอนที่ชัดเจนด้านกรรมการนิเทศภายในได้รับรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติการนิเทศตามแผนการนิเทศและมีความมั่นใจในการปฏิบัติการนิเทศซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครูครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. ด้านเคารพผู้ใหญ่และรับฟังความคิดเห็นผู้อาวุโสกว่า จากผลการวิจัย พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีการยอมรับข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การช่วยเหลือสนับสนุน และผลการประเมินการปฏิบัติงานสอดคล้องกับวนิดาน้อยมะลิวัน ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต๑ พบว่าได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนสรุปได้ปัจจัยทั้ง๓ด้านปัจจัยด้านบุคคลปัจจัยด้านองค์การและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมได้ปัจจัยเพิ่มคือภาระงานและขวัญและกำลังใจในการทำงานซึ่งเป็นส่วนช่วยเสริมให้บุคลากรมีความเคารพเชื่อฟังผู้ที่อาวุโสกว่า สอดคล้องกับการสัมภาษณ์พระครูนิพัทธ์ศีลคุณ กล่าวว่า ด้านการเคารพผู้ใหญ่และรับฟังความคิดเห็นผู้อาวุโสกว่า ควรให้เกียรติกันตามตำแหน่งหน้าที่ คุณวุฒิ หรือวัยวุฒิ รับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน ไม่ยกตนข่มท่าน ไม่ลุแก่อำนาจ ซึ่งจะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งหรือ

บาดหมางกันได้และสอดคล้องกับพระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็กสุธมฺมปญฺโญ)ได้ทำการวิจัย เรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักภิกขุอปริหานิยธรรม๗ของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรี” จากการผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรีมีความคิดเห็นว่าการปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่ของตนเป็นไปตามหลักภิกขุอปริหานิยธรรม๗อยู่ในระดับมากและเมื่อแยกเป็นข้อย่อย๗ข้อยังมี๒ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุดด้วยคือข้อ๔) การให้ความเคารพเชื่อฟังภิกษุผู้เป็นสังฆนิดรเป็นสังฆปริณายกคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรีเคารพในภิกษุผู้มากพรรษากว่าตามพระธรรมวินัยให้ความยำเกรงในพระสังฆาธิการชั้นผู้ใหญ่และพร้อมที่จะดำเนินการตามคำสั่งเจ้าคณะผู้ปกครองเหนือตนขึ้นไปเสมอเมื่อได้รับคำสั่งทั้งยังนำหลักคำสอนวิธีการและแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์ของพระเถระผู้ใหญ่นั้นไปเผยแพร่ด้วยอีก

๕. ด้านให้เกียรติสตรี และผู้ที่อายุอ่อนกว่าจากผลการวิจัย พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ด้านให้เกียรติสตรี และผู้ที่อายุอ่อนกว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีการให้เกียรติเด็กและสตรีที่เป็นผู้นำของโรงเรียน ในเกียรติในการร่วมวางแผน การสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานสอดคล้องกับพระครูสังฆรักษ์วีระศักดิ์ จนฺทวโส (รถจันทร์วงษ์)ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การบริหารงานบุคลากร ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีต่อการบริหารงานบุคลากรตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านให้ความเคารพต่อเพศสตรี ด้านมีความเคารพต่อสถานที่ภายในโรงเรียน ด้านไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบของโรงเรียน ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ด้านมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา ด้านพร้อมเพรียงกันประชุมและด้านให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน ตามลำดับซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทบาทของเด็กและสตรีมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ

๖. ด้านคำนึงถึงสิทธิ หน้าที่ และเคารพในสิ่งที่ควรเคารพ จากผลการวิจัย พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ด้านคำนึงถึงสิทธิ หน้าที่ และเคารพในสิ่งที่ควรเคารพภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีความเคารพในสิ่งที่ควรเคารพ เคารพในการวางแผนการดำเนินงาน การตัดสินใจ และเคารพในผลการนิเทศภายใน โดยให้ความสำคัญต่อบทบาทของผู้บริหาร สอดคล้องกับปรียาพร วงค์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่องโดยการปฐมนิเทศครูใหม่ ประชุมหรือชี้แจงเกี่ยวกับการเรียนการสอน สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ประดิษฐ์ เลิศนอก กล่าวว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญมาก เนื่องจากการนิเทศภายในเป็นกระบวนการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียนในอันที่จะก่อให้เกิดการร่วมมือ การช่วยเหลือกัน สนับสนุนงบประมาณ แนะนำและให้คำปรึกษา สอดคล้องกับการสัมภาษณ์วันทนา กระดังงา กล่าวว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญมาก หากผู้บริหารให้การดูแลเอาใจใส่ สนใจ โรงเรียนก็จะพัฒนา หากผู้บริหารละเลยโรงเรียนก็จะล้าหลัง ไม่ทราบปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้บริหารควรมีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เพียรเวช สระทอง กล่าวว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการนิเทศภายใน คือ เป็นบุคคลที่กำหนดนโยบาย จุดมุ่งหมาย และแนวทางให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพของงานให้เกิดประสิทธิภาพที่ดี ในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นผู้บริหารมีบทบาทในการช่วยเหลือชี้แนะ แนะนำ จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์พระศรีสุทธิพงศ์ กล่าวว่า

ผู้บริหารมีบทบาทอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนงาน งานจะเดินได้หรือก้าวหน้าต่อไปได้ผู้บริหารต้องคอยกำกับดูแล ไม่ละเลยในบทบาทหน้าที่จะเห็นได้ว่าด้านคำนึงถึงสิทธิ หน้าที่ และเคารพในสิ่งที่ควรเคารพมีความสำคัญและจำเป็นมากในการนิเทศภายในซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนิเทศภายในคือผู้บริหาร ฉะนั้นผู้บริหารควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการนิเทศภายในเพื่อให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนา และเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

๗. ด้านให้การอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรม จากผลการวิจัย พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ๗ ในการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ด้านให้การอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากร อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมความก้าวหน้าให้แก่บุคลากร รวมทั้งมีการนิเทศภายในอย่างเป็นกัลยาณมิตรสอดคล้องกับชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการนิเทศภายในไว้ว่า เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนพัฒนาปรับปรุงกระบวนการเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อช่วยเหลือครูผู้สอนให้เข้าใจหลักสูตรและโครงสร้างของหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลากรโดยการประชุมอบรมสัมมนาและปฏิบัติการเพิ่มพูนความรู้และทักษะอยู่เสมอเพื่อส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและสอดคล้องกับจันทรานี สงวนนาม กล่าวว่า ผู้บริหารในฐานะผู้นำและเป็นผู้บริหารของหน่วยงานต้องแสดงบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการนิเทศภายในอย่างจริงจัง ทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่ดีของครูทุกโอกาสให้คำแนะนำชี้แหล่งวิชาการให้แก่ครูบริการและอำนวยความสะดวก ประเมินผลการปฏิบัติงาน สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

เอกสารอ้างอิง

ชุมศักดิ์อินทร์รักษ์.**การบริหารงานวิชาการ.**พิมพ์ครั้งที่ ๓.ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยาบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี,๒๕๔๕.

ธเนศ ขำเกิด. “นิเทศการศึกษานั้นสำคัญไฉน”. **วารสารวิทยาจารย์**, ปีที่ ๑๑๒ ฉบับที่ ๑ (พฤศจิกายน ๒๕๕๕): ๒๕-๒๗.

พัชรินทร์ช่วยศิริ. “การศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนวัดประดู่ฉิมพลี”. **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. **การนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ**. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๑.

ความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี

THE SATISFACTION OF BASIC EDUCATION COMMISSION TO THE SERVICE ACCORDING TO SANGAHAVATTHU IV IN PANGMAKHA SCHOOLS GROUP KHANUWORRALAKSABURI DISTRICT.

นายบุญส่ง ผาด่าน

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ต่อภาพรวมในการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาประยุกต์ใช้กับความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี ๔) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๙๘ คน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก(In–depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน ๑๔ โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ๒ ตัว แบบสเปียร์แมน (Spearman rank-order correlation coefficient) และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงจำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๓ มีกลุ่มอายุ ๓๖-๕๐ ปี ตอบแบบสอบถามจำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๒ วุฒิการศึกษามัธยมศึกษาหรือ ปวช. ตอบแบบสอบจำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๒ และอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ตอบแบบสอบถามจำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๐ คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก(= ๔.๐๘) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในเขตอำเภอ ปางมะค่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน จำแนกเป็นรายด้านที่มีระดับมากที่สุด คือ ด้านปิยวาจา มีค่าเฉลี่ย

(= ๔.๑๕) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ด้านทาน มีค่าเฉลี่ย (= ๔.๐๑) ซึ่งอยู่ในระดับมาก

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรีพบว่า เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพ มีความคิดเห็นต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งปฏิเสธตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทั้ง ๔ ข้อเมื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยในหลักสังคหวัตถุ ๔ กับภาพรวมในการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มานำเสนอแนวทางในการพัฒนาการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรีพบว่า ตัวแปรย่อยในหลักสังคหวัตถุ ๔ ในด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา ด้านสมานัตตตา มีความสัมพันธ์ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานทั้ง ๔ ข้อ

ข้อเสนอแนะ คือ การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาประยุกต์ใช้ในการบริการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี บุคลากรควรเอาใจใส่ในการบริการโดยเป็นผู้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ มุ่งสร้างประโยชน์ส่วนรวมแก่ผู้มารับบริการ อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำ ให้ความรู้แก่ผู้มารับบริการอย่างเต็มกำลัง พูดสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดจากับผู้มารับบริการด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน รับฟังความคิดเห็นของผู้มารับบริการด้วยความเต็มใจต้องให้ความช่วยเหลือผู้มารับบริการด้วยใจจริง เต็มกำลังความสามารถผู้บริหารควรร่วมช่วยแก้ไขปัญหาด้านการบริการในโรงเรียนที่เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจ และกระตือรือร้น การแต่งกายให้เรียบร้อยเหมาะสมแก่การเป็นบุคลากรในโรงเรียน ให้บริการด้วยความเป็นกันเอง มีอัธยาศัยดี ทำให้เกิดศรัทธาต่อโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า

ABSTRACT

This research had the following objectives :1) to study the Satisfaction of Academic Committee on the Service related to Sangahavatthu4 in Pangmakha school group Khanuworralaxsaburi District. 2) to compare the Satisfaction of Academic Committee on the Service related to Sangahavatthu4 in Pangmakha school group classified by personal factors. 3) to study problems, barriers and suggestions of Satisfaction of Academic Committee on the Service related to Sangahavatthu4 in Pangmakha school group Khanuworralaxsaburi District.

The sample of this study consisted of ๙๘ persons. The method of the research employed Mixed Methods Research by means of Survey Research and following Qualitative Research. The Qualitative Research has been done by In – Depth Interview to 14 school directors. The research tools were questionnaire and Interview Structured Form. The Analysis of Data had been computed the statistics viz Frequency, percentage, Mean and Standard Deviation. Lastly; the Spearman Rank Correlation was computed to find the relationship between sub – variables and overall Satisfaction of Academy Committee scores according to Sangahavatthu4.

The problems, barriers and suggestions have been analyzed and synthesized.

The findings of this research were as follows :The majority of the respondent was female for the number of ๖๔ persons equal of 65.3%. The age variated from 36 – 50 years of 60 persons equal to 61.2%. The occupations of the respondents mostly were officials and public enterprise Personals for 48 persons equal to 49.0%. The satisfaction of academy committee on the service related to Sangahavatu4 in Pangmakha was in high score (=4.08)

When considering in each aspect, it was found that aspects which were high level in descending order vizPiyavacha(=4.15) and least one was Dana (=4.01). The comparison of Sangahavatthu due to independent variable viz gender, age, level of education, and occupation. And they were found that no statistically significant difference at .๐๕ level. Therefore the hypotheses have been rejected.

The correlations of sub-variables in Sangkhahavathu4 with the overall the development of service according to sangkhahavatthu4, there were found highly correlated in all aspects of Dana, Piyavaca, Atthacariya and Samanattata. Therefore, the four hypo these were accepted statistically significant at .๐๑ level.

The suggestions to apply Sangahavatthu4 in School Service ; the personnels should sacrifice and make the favour to all guests. The school teachers should be willing to service with the service mind. The school teachers should dress neatly as the government officials. The school teachers should behave to guests with smile and willingness.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การให้บริการด้านการศึกษาแก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนโยบายที่สำคัญของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต ๒ เป็นภารกิจที่ สำคัญทางด้านการตอบสนองต่อสภาพปัญหาและความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ขอรับบริการภายใต้ ระเบียบ กฎหมายและข้อบังคับที่กำหนดไว้ ปรับปรุงการบริการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบต่าง ๆ การบริการด้านการศึกษาแก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นหนึ่งในภารกิจการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต ๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับบริการที่สะดวกทั่วถึง และ เป็นการประสานเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต ๒ ข้าราชการครูจะต้องคำนึงถึงบริการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด และสอดคล้องกับความต้องการของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ข้าราชการครูยังมีบทบาทใหม่ในเรื่องการ แก้ปัญหาของประเทศชาติที่กำลังประสบอยู่ คือ ปัญหาวิกฤตทางการศึกษา เศรษฐกิจ ฯลฯ เพราะฉะนั้นเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการครูกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นเรื่องที่เราจะต้องให้ความสำคัญอย่างมาก และต้องพยายามดำเนินการทุกวิถีทางที่จะให้การทำงานของการจัด

การศึกษา เป็นการบริหารงานที่จะสามารถเพิ่มพูนประสิทธิภาพ เพิ่มพูนคุณภาพ และตอบสนองความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มากที่สุดเท่าที่ จะมากได้

โรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี จึงมีผู้อำนวยการสถานศึกษาตั้งแต่ประถม โรงเรียนขยายโอกาส และโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนต่างๆในกลุ่มปางมะค่า บริหารการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยทั้งภายนอกและภายในเพื่อประโยชน์อันสูงสุดแก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บุตรหลาน ข้าราชการครู ผู้บริหารเป็นทั้งผู้ปกครอง เป็นผู้ให้บริการพร้อมทั้งการพัฒนากำลังทุกด้าน ไม่ว่าจะ เป็นทางด้านร่างกาย จิตใจ ความคิดสติปัญญาและสุขภาพอนามัยให้มีความพร้อมในการเรียน ทำงาน หรือแม้แต่โตขึ้นไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดี และอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งสำคัญและเหมาะสมที่จะ นำมาใช้โดยเฉพาะหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่ยอมรับนับถือ มีหลักธรรมที่ครอบคลุมและเหมาะสมสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้หลายอย่าง โดยเฉพาะด้านการให้บริการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการจัดการศึกษานั้นในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถส่งเสริมสนับสนุน ได้หลายประการหลักธรรมที่ส่งเสริมด้านการให้บริการโดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ ๔ คือ

๑. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือ ทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็น ประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจรู้จักพูด ให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่ คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกายและขวนขวายช่วยเหลือ กิจการต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกันต่อคนทั้งหลายไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วม สุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน[๑๖]

ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะทำการวิจัยเพื่อศึกษาถึงความพึง พอใจในการให้บริการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต ๒ ซึ่งสามารถสนองตอบต่อความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความพึงพอใจตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ได้อย่างไร ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการให้บริการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้าน ต่างๆ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี ว่ามีอะไรบ้างและอะไรคือมูลเหตุ หรือปัจจัย ที่แท้จริง ที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในการให้บริการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อเสนอแนะ แนวทางในการปรับปรุงการให้บริการด้านการศึกษาของโรงเรียนใน

---

[๑๖]พระพรหมคุณาภรณ์ (ปยุตปยุตโต), **ธรรมนูญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒,** (กรุงเทพมหานคร, บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

กลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี ให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาต่อไป

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษ-บุรีโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ต่อภาพรวมในการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาประยุกต์ใช้กับความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี

๒.๔ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อให้การวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี มีสาระครอบคลุมครบถ้วนเหมาะสำหรับนำไปพัฒนาต่อไป

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้ารับการบริการด้านการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า ในปีการศึกษา ๒๕๕๗ จำนวน ๑๒๖ คน เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒๖ คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ในปีการศึกษา๒๕๕๗ ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตให้บริการของในกลุ่มปางมะค่า เป็นกลุ่มศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ R.C.Krejcie and D.W.Morganใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) ได้จำนวน ๙๘ คน จากนั้นจึงทำการสุ่มแบบง่าย โดยวิธีการเทียบสัดส่วน

ผู้วิจัยทำการ**สัมภาษณ์**เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๔ ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก
ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

๑. นำแบบสอบถามมาตรวจแล้วคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์และถูกต้องเพื่อนำมาวิเคราะห์

๒. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage)

๓.๒) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษ-บุรี โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

๓.๓) ทดสอบสมมติฐาน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี โดยใช้สถิติตามลักษณะของตัวแปร คือ การทดสอบที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองตัว และการทดสอบเอฟ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(F-test / One way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามตัวขึ้นไป และเมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และหาค่า ๒ (Chi-square) เพื่อหาความสัมพันธ์การแจกแจงแบบสองทาง (Contingency table)

๓.๔) วิเคราะห์และสรุปผลแบบสอบถามปลายเปิดของความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี และข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In–Depth Interview) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) นำเสนอต่อไป

๔.สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงจำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๓ มีกลุ่มอายุ ๓๖-๕๐ ปี ตอบแบบสอบถามจำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๒ วุฒิการศึกษามัธยมศึกษาหรือ ปวช. ตอบแบบสอบจำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๒ และอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ตอบแบบสอบถามจำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๐ คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= ๔.๐๘) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในเขตอำเภอขาณุวรลักษบุรี อยู่ในระดับมากทุกด้าน จำแนกเป็นรายด้านที่มีระดับมากที่สุด คือ ด้านปิยวาจา มีค่าเฉลี่ย (= ๔.๑๕) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ด้านทาน มีค่าเฉลี่ย(= ๔.๐๑) ซึ่งอยู่ในระดับมาก

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรีพบว่า เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพ มีความคิดเห็นต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งปฏิเสธตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทั้ง ๔ ข้อเมื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยในหลักสังคหวัตถุ ๔ กับภาพรวมในการนำหลักสังคหวัตถุ

๔ มานำเสนอแนวทางในการพัฒนาการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรีพบว่า ตัวแปรย่อยในหลักสังคหวัตถุ ๔ ในด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา ด้านสมานัตตตา มีความสัมพันธ์ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานทั้ง ๔ ข้อ

ข้อเสนอแนะ คือ การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาประยุกต์ใช้ในการบริการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี บุคลากรควรเอาใจใส่ในการบริการโดยเป็นผู้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ มุ่งสร้างประโยชน์ส่วนรวมแก่ผู้มารับบริการ อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำ ให้ความรู้แก่ผู้มารับบริการอย่างเต็มกำลัง พูดสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดจากับผู้มารับบริการด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน รับฟังความคิดเห็นของผู้มารับบริการด้วยความเต็มใจต้องให้ความช่วยเหลือผู้มารับบริการด้วยใจจริง เต็มกำลังความสามารถผู้บริหารควรร่วมช่วยแก้ไขปัญหาด้านการบริการในโรงเรียนที่เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจ และกระตือรือร้น การแต่งกายให้เรียบร้อยเหมาะสมแก่การเป็นบุคลากรในโรงเรียน ให้บริการด้วยความเป็นกันเอง มีอัธยาศัยดี ทำให้เกิดศรัทธาต่อโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า

๕.ข้อเสนอแนะ

๑ ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

ด้านทาน

๑. บุคลากรผู้ให้บริการควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่ไปติดต่อราชการ เช่นที่นั่งพักรอ ห้องน้ำ เอาใจใส่ดูแลอย่างทั่วถึงและเสมอภาค

๒. บุคลากรควรตั้งใจในการให้บริการแก่ผู้มาติดต่อราชการอย่างเต็มความสามารถ

๓. บุคลากรควรให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันความรู้และคำแนะนำ

ด้านปิยวาจา

๑. บุคลากรควรใช้ถ้อยคำที่ไพเราะ น่าฟัง ต่อผู้มาติดต่อราชการอย่างมีความสุข

๒. บุคลากรควรยิ้มแย้ม ในการให้บริการ พูดชี้แจงขั้นตอน การทำอย่างอย่างสุภาพและอ่อนหวาน

๓. โรงเรียนควรจัดให้มีตู้รับแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการ และจัดเจ้าหน้าที่ค่อยให้การต้อนรับ ตอบคำถามและบริการอย่างทันเวลา

ด้านอัตถจริยา

๑. บุคลากรควรทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถทั้งในเวลาราชการและนอกราชการ

๒. บุคลากร หรือเจ้าหน้าที่มีน้ำใจไม่นิ่งดูดาย เมื่อประชาชนต้องการความช่วยเหลือ

๓. บุคลากรคอยเอาใจใส่ต่อการให้บริการ มีความเต็มใจที่จะให้บริการอย่างสุดความสามารถ

๔. บุคลากรควรมีความพึงพอใจที่ได้ช่วยเหลือหรือให้บริการ มีความเสียสละในการให้บริการแก่ผู้มารับ

๕. ควรให้การบริการโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนจากผู้มารับบริการ

ด้านสมานัตตตา

๑. บุคลากรควรวางตัวเหมาสมในการปฏิบัติหน้าที่ต่อคนทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกัน

๒. บุคลากรควรแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย และเหมาะสม

๓. ให้บริการด้วยความเป็นกันเองกับผู้รับบริการ มีอัธยาศัยดี เพื่อให้เกิดความศรัทธา

๔. บุคลากรควรให้บริการด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย คอยให้ความสะดวกแก่ผู้รับบริการ มีความยืดหยุ่นในการบริการ และมีขั้นตอนการการรับบริการอย่างชัดเจน

๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ต่อความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการให้บริการ ของโรงเรียนในกลุ่มปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี

๒. ควรเพิ่มการศึกษาวิจัยด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่หลากหลายมากขึ้น เช่น หลักสัปปุริสธรรม ๗ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักอิทธิบาท ๔ และมรรค ๘ เป็นต้น

๓. ควรมีการเพิ่มเครื่องมือในการวิจัยให้กว้างมากขึ้น นอกเหนือจากการเก็บข้อมูล ด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก เช่น การสังเกตพฤติกรรม หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับความเป็นจริงที่สุด

๔. ควรมีการวิจัยการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ปยุตปยุต.โต), **ธรรมนูญชีวิต.**พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐.

Krejcie.Robert V. & Morgan.Daryle W. **Determining Sample Size for Research Activities.** Educational and, Psychological Measurement. 30(3) 1970.

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘ ISSN : 2286-9301

ภาคผนวก

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ห้อง ๒๑๐๘ อาคารหลวงพ่อคูณ ปริสุทฺโธวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
๙๙๙ ม.๖ ถนนพวงทอง ต.นครสวรรค์ออก อ.เมืองฯ จ.นครสวรรค์ ๖๐๐๐๐
โทร.๐๕๖-๒๑๙๙๗๐ , ๐๕๖-๒๑๙๙๙๙,๐๘๔-๖๑๙-๖๙๙๔

ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

๑. บทความพิเศษบทความพิเศษทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้นและผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

๒. บทความทางวิขาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการไม่เข้มข้นนัก เน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนทั่วไป

๓. บทความวิจัย (Research article) ได้แก่รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

๔. บทความปริทรรศน์(Review article)เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

๕. ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

ทุกบทความให้ส่งจดหมายนำส่งพร้อมต้นฉบับแบบพิมพ์ ๓ ชุด

กรณีที่บทความได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์ บรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้นิพนธ์ส่งบทความต้นฉบับที่แก้ไขครั้งสุดท้าย พร้องซีดีรอม (CD ROM) ที่บรรจุเนื้อหาและข้อมูลที่มีอยู่ในบทความทั้งหมดที่ได้แก้ไขแล้ว ทั้งนี้ผู้นิพนธ์ต้องมีสำเนาเก็บไว้ด้วยเพื่อการอ้างอิง

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้

การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารเสียก่อน

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร ๑๖ จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สั้นขนาดเอสี่ (A ๔) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน ๑ นิ้วครึ่ง และด้านขวากับด้านล่าง ๑ นิ้ว พร้อมใส่หมายเลยหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้าบทความไม่ควรยาวเกิน ๑๕ หน้า กระดาษพิมพ์สั้น โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

บทความอาจพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ ในกรณีที่บทความเป็นภาษาไทย การใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษควรใช้เฉพาะคำที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วทำให้ได้ใจความไม่ชัดเจน ถ้าเขียนทับศัพท์ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถานแล้ววงเล็บภาษาเต็มไว้ในครั้งแรก ศัพท์ทางวิชาการที่รับรองโดยราชบัณฑิตยสถานสามารถใช้ได้เลย

รูปแบบของการเตรียมบทความ

๑. ส่วนชื่อเรื่อง (Title page) และชื่อผู้นิพนธ์

ชื่อเรื่อง (title of the article) ควรมีลักษณะเป็นข้อความสั้น สื่อความหมายของเรื่องอย่างชัดเจน และไม่ควรใช้ตัวอักษรย่อ

หน้าแรก พิมพ์ด้วยภาษาไทย ประกอบด้วย

-ชื่อเรื่อง

-ชื่อผู้นิพนธ์ วุฒิการศึกษา ถ้ามีผู้นิพนธ์หลายท่านให้เขียนตามลำดับของการร่วมทำงานวิจัย

- ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน ของผู้นิพนธ์ทุกท่าน

- ชื่อผู้นิพนธ์ที่ให้ติดต่อเกี่ยวกับบทความ สถานที่ติดต่อ หมายเลขโทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ และโทรสาร รวมทั้งอีเมล์ (E-Mail)ที่สามมารถติดต่อได้สะดวกและรวดเร็ว

หน้าที่สองพิมพ์ด้วยภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ข้อความที่ตรงกับหน้าแรกทุกประการ

หน้าที่สาม ชื่อเรื่องภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ

๒. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน ๓๕๑ คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทัศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง โดยไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง ในบทคัดย่อภาษาไทยไม่ใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษ ให้แปลหรือเขียนทับศัพท์เป็นภาษาไทย และไม่ต้องวงเล็บคำเติม

บทคัดย่อที่เป็นภาษาเดียวกันกับภาษาที่ใช้ในบทความให้อยู่ตามหลังชื่อเรื่อง ส่วนบทคัดย่อที่ไม่ใช่ภาษาที่ใช้ในบทความให้อยู่ต่อจากเอกสารอ้างอิง

ลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และสำคัญ (Key words) ซึ่งควรเรียนเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจนดังนี้

-**วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

-**วิธีการศึกษา** ควรกล่าวถึงวัสดุหรือผู้ป่วยที่นำมาศึกษา จำนวน ชนิด ประเภท วิธีการศึกษาหรือหัวข้อ และสถิติที่นำมาใช้

- **ผลการศึกษา** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการศึกษา และค่าสถิติ (ถ้ามีการวิเคราะห์)

- **สรุป** ควรกล่าวถึงผลการศึกษาที่สำคัญ

- **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญ ๓-๖ คำ ซึ่งต้องมีปรากฏอยู่ในบทคัดย่อ โดยเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (;)

๓. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

๓.๑ บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทัศน์ (review) ข้อมูลจากราบงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมุติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

๓.๒ วิธีการศึกษา (methods)กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษาที่ใช้ในการวิจัยให้ละเอียดพอที่ผู้อ่านสามารถทำการศึกษาซ้ำได้รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ ๓.๒ ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

๓.๔ วิจารณ์ (Discussion)เป็นการอภิปรายผลจากข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จำนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ด้วย

๓.๕ ข้อเสนอแนะ (Conclusion)การแนะแนวนำผลการวิจัยให้เกิดผล

๓.๖ กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กรหน่วยงานหรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

๓.๗ เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามมาตรฐานของคู่มือการทำวิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถสืบค้นได้จาก http://www.mcu.ac.th/site/provide

๔. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ ๑ ภาพ หรือ ๑ ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ กรุณาติดต่อ “กองบรรณาธิการสำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์เลขที่ ๙๙๙ ม.๖ ถนนพวงทอง ต.นครสวรรค์ออก อ.เมืองฯ จ.นครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ หรือประสานโดยตรงที่ ผศ.ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง

โทรศัพท์. ๐๘๔-๖๑๙๖๙๙๔

อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ ๓ ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ๑๕๐ บาท ไม่รวมค่าส่ง

อัตราค่าสมาชิก

ปีละ ๕๐๐ บาท

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘ ISSN : 2286-9301

แบบเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์
ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

เรียน บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ข้าพเจ้า (ชื่อ-สกุล ภาษาไทย) .....

(ชื่อ-สกุล ภาษาอังฤษ) .....

มีความประสงค์ส่งผลงานในนาม ☐**คณาจารย์/เจ้าหน้าที่** ☐ **นิสิตระดับ**.....

หน่วยงานที่สังกัด.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

.....

โทรศัพท์.....**E-mail**.....

ประเภทผลงาน ☐ **บทความวิชาการ** ☐ **บทความวิจัย**

☐ **ปริทรรศน์หนังสือ** ☐**อื่นๆ** .....

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) .....

.....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) .....

.....

คำรับรองบทความวิจัยจากอาจารย์ที่ปรึกษา (กรณีเป็นบทความวิจัยของนิสิต/นักศึกษา)

ข้าพเจ้า.....และ.....อาจารย์ที่ปรึกษาของ

(นาย/นาง/น.ส.) .....เป็นนิสิต/นักศึกษาระดับ.....

สาขาวิชา.....หลักสูตร.....

คณะ.....ของมหาวิทยาลัย.....

ได้อ่านและพิจารณาบทความแล้วเห็นสมควรนำเสนอเพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่ได้

ลงชื่อ.....

(.....)

อาจารย์ที่ปรึกษา

...../...../.....

ข้าพเจ้าของรับรองผลงานที่เสนอตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ดังนี้

๑. ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบหรือแหล่งตีพิมพ์ใดๆ มาก่อน

๒. ไม่อยู่ระหว่างการนำเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งเผยแพร่อื่นใดพร้อมกัน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๓. ข้อความ/รูปภาพ/ข้อมูล ทั้งหมดที่ปรากฏ ขอรับรองว่าเป็นผลงานของข้าพเจ้า หากมีการอ้างอิงผลงานผู้อื่น ข้าพเจ้าได้มีการดำเนินการตามระเบียบกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และจรรยาบรรณทางวิชาการอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว กรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ แผนภูมิ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/หรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความให้เป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าแต่เพียงฝ่ายเดียว

๔. ข้าพเจ้ายอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการตรวจแก้ต้นฉบับตามที่เห็นสมควร พร้อมกันนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความทั้งหมดข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงนาม.....เจ้าของผลงาน

(.....)

วันที่...../...../.....

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘ ISSN : 2286-9301

ส่วนนี้สำหรับกองบรรณาธิการ

☐กองบรรณาธิการรับบทความและหนังสือนำส่ง วันที่ .....เดือน.....พ.ศ.....

☐ บรรณาธิการพิจารณาบทความเบื้องต้นแล้วมีความเห็นว่า

O ชำระค่าธรรมเนียม และดำเนินการต่อไป

O โปรดดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมและส่งต้นฉบับพร้อมชำระค่าธรรมเนียมภายในวันที่.....

O ไม่พิจารณาตีพิมพ์ เนื่องจาก .....

O อื่นๆ .....

ลงนาม .....เจ้าหน้าที่

(.....)

...../...../.....

ลงนาม .....บรรณาธิการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง)

...../...../.....

☐ รับบทความที่แก้ไขและชำระเงิน วันที่ .....

☐ ส่ง Peer Review ๑) ..../...../.....

รับคืนเมื่อ ...../...../.....

๒) ..../...../.....

รับคืนเมื่อ ...../...../.....

☐ แจ้งเจ้าของผลงานรับเอกสารแก้ไขหลังส่ง Peer Review

(โปรดดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จภายในวันที่.....หากพ้นกำหนดนี้กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ของท่าน)

☐ รับบทความที่แก้ไขหลังจากส่ง Peer Review วันที่.....

☐กองบรรณาธิการตรวจสอบการแก้ไขหลังส่ง Peer Review ผลปรากฏว่า

O ให้นำกลับไปแก้ไข

O ออกแบบตอบรับได้ ให้ลงวารสารปีที่..... ฉบับที่.....

O ยกเลิกการตีพิมพ์ เนื่องจาก.....

ลงนาม .....เจ้าหน้าที่

(.....)

...../...../.....

ลงนาม .....บรรณาธิการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง)

...../...../.....

หมายเหตุ .....

.....

.....

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘ ISSN : 2286-9301

แบบตอบรับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความวิชาการ (Peer Review)
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ-นามสกุล/นาย/นาง/นางสาว.....

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ .....

๓. วุฒิการศึกษา

ปริญญาเอก .....

ปริญญาโท .....

ปริญญาตรี.....

๔. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ .....

เลขที่.....หมู่ที่.....ถนน .....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-mail : .....

๕. การตอบรับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความวิชาการ (Peer Review)วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (โปรดระบุ โดยใส่เครื่องหมาย √ ใน ☐)

☐ ยินดีรับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความวิชาการ

☐ ไม่สามารถรับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความวิชาการ

ลงชื่อ.....

(.....)

...../...../.....

แบบประเมินบทความทางวิชาการ
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.ชื่อเรื่อง

“.....”

๒. เกณฑ์สำหรับประเมิน

๒.๑ ความถูกต้องและความทันสมัยของเนื้อหา หมายถึง เนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการของศาสตร์ในสาขาวิชานั้น ๆ และความถูกต้องนั้นเป็นที่ยอมรับว่าถูกต้องในปัจจุบัน สิ่งที่ควรพิจารณา เช่น ทฤษฎี สูตร กฎ การทดลอง ข้อมูล การตีความหมาย หลักฐานการอ้างอิง ศักราช ฯลฯ (ยกเว้นการเสนอทฤษฎีใหม่)

.....

.....

ผลการประเมิน ◯ ๑. ผ่านเกณฑ์ในระดับ ☐ ดีเด่น ☐ ดีมาก ☐ดี
◯ ๒. ยังต้องปรับปรุงแก้ไข
◯ ๓. ไม่ผ่านเกณฑ์

๒.๒ การจัดเรียงลำดับเนื้อหา หมายถึง ลำดับขั้นตอนในการเสนอเรื่องราว เพื่อความเข้าใจง่ายของผู้อ่าน

.....

.....

ผลการประเมิน ◯ ๑. ผ่านเกณฑ์ในระดับ ☐ ดีเด่น ☐ ดีมาก ☐ดี
◯ ๒. ยังต้องปรับปรุงแก้ไข
◯ ๓. ไม่ผ่านเกณฑ์

๒.๓ ความเหมาะสมและความถูกต้องในการใช้ภาษา หมายถึง การใช้ภาษาในการเขียนเป็นแบบแผนของภาษาไทย ใช้ศัพท์บัญญัติและใช้ศัพท์ทางเทคนิคถูกต้อง

.....

.....

ผลการประเมิน ◯ ๑. ผ่านเกณฑ์ในระดับ ☐ ดีเด่น ☐ ดีมาก ☐ดี
◯ ๒. ยังต้องปรับปรุงแก้ไข
◯ ๓. ไม่ผ่านเกณฑ์

๒.๔ การเสนอแนวคิดของตนเอง หมายถึง การสอดแทรกความคิด ความเห็นเพิ่มเติม ในตอนต่างๆ ของเรื่อง อาจจะเป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์ คำสรุป ข้อเสนอแนะ การประยุกต์เนื้อหาสาระต่างๆ รวมทั้งแนวคิดและความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์

.....

.....

ผลการประเมิน ○ ๑. ผ่านเกณฑ์ในระดับ ☐ ดีเด่น ☐ ดีมาก ☐ดี
○ ๒. ยังต้องปรับปรุงแก้ไข
○ ๓. ไม่ผ่านเกณฑ์

๒.๕ คุณค่าของบทความ หมายถึง ประโยชน์ ความสำคัญและความเชื่อถือได้ ในการที่นำบทความไปใช้เป็นสื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและใช้อ้างอิง

.....

.....

ผลการประเมิน ○ ๑. ผ่านเกณฑ์ในระดับ ☐ ดีเด่น ☐ ดีมาก ☐ดี
○ ๒. ยังต้องปรับปรุงแก้ไข
○ ๓. ไม่ผ่านเกณฑ์

๒.๖ ความเห็นอื่นๆ

.....

.....

๓. ผลการประเมินบทความทางวิชาการ

○ ๑. ผ่านเกณฑ์ในระดับ ☐ ดีเด่น ☐ ดีมาก ☐ดี
○ ๒. ไม่ผ่านเกณฑ์

ลงชื่อ.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(.....)
...../...../.....

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘ ISSN : 2286-9301

(กรณีเป็นบทความวิจัย)

บทความ เลขที่.....
Vol....., NO....., Y.....

แบบประเมินบทความวิจัย
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

๑.ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ .....

๒.ชื่อบทความ .....

.....

.....

ตอนที่ ๒ ผลการประเมินคุณภาพบทความ

ลำดับ	หัวข้อการประเมิน	ผลการประเมิน			ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
		เหมาะสม ไม่ต้องแก้ไข	เหมาะสม ควรแก้ไข	ไม่เหมาะสม ควรแก้ไข	
๑	ความชัดเจนของชื่อเรื่อง				....
๒	บทคัดย่อภาษาไทยถูกต้องตามหลักภาษา				....
๓	การเขียน Abstract ถูกต้องตามหลักภาษา				....
๔	บทนำที่แสดงถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา				....

ลำดับ	หัวข้อการประเมิน	ผลการประเมิน			ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
		เหมาะสม ไม่ต้องแก้ไข	เหมาะสม ควรแก้ไข	ไม่ เหมาะสม ควรแก้ไข	
๕	การใช้ภาษามีความชัดเจนและเข้าใจง่าย				....
๖	ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับชื่อเรื่อง				....
๗	การจัดเรียงลำดับของเนื้อหา				....
๘	ความทันสมัยและความถูกต้องในการเขียนเอกสารทฤษฎีและงานวิจัย				....
๙	ความชัดเจนของการออกแบบวิจัย/บทความ				....
๑๐	ความเหมาะสมและคุณภาพเครื่องมือที่ใช้				....
๑๑	ความเหมาะสมของวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล				....
๑๒	องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย/บทความ				....

ลำดับ	หัวข้อการประเมิน	ผลการประเมิน			ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
		เหมาะสม ไม่ต้องแก้ไข	เหมาะสม ควรแก้ไข	ไม่ เหมาะสม ควรแก้ไข	
๑๓	การสรุปผลข้อมูลถูกต้องตาม ข้อมูลที่ได้รับ				....
๑๔	การอภิปรายผลข้อมูลมี เอกสาร/งานวิจัยสนับสนุน				....
๑๕	มีข้อเสนอแนะที่จะเป็น ประโยชน์ต่อผู้อ่าน				....
๑๖	การใช้เชิงอรรถเพื่อการอ้างอิง				....
๑๗	การเขียนบรรณานุกรม				....
๑๘	ความคิดเห็นอื่นๆ (เพิ่มเติม				....

ตอนที่ ๓ สรุปผลการพิจารณา

☐ เผยแพร่ได้ โดยไม่ต้องแก้ไข
☐ เผยแพร่ได้ โดยมีการแก้ไข
☐ ไม่สมควรเผยแพร่

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. .....

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘ ISSN : 2286-9301

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กราบนมัสการ/เรียน บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....
(ชื่อภาษาอังกฤษ).....
ที่อยู่(ที่สามารถติดต่อได้).....
.....
.....
E-Mail.....
เบอร์โทรศัพท์.....**โทรสาร**.....**มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์**

( ) สมาชิกประเภทรายปี ๓๐๐ บาท (จำนวน ๑ เล่ม)
( ) เล่มละ ๑๙๙ บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

( ) เงินสด
( ) ธนาณัติ (สั่งจ่าย.....)
( ) ตั๋วแรกเงินไปรษณีย์
( ) แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน
เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....
โทรสาร.....E-Mail.....

ลงชื่อ.....
(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)
ค่าบำรุงปี พ.ศ.....
เลขที่ใบเสร็จ.....
ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
ลงบัญชีแล้ว.....

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘ ISSN : 2286-9301

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คติธรรม

“มีใจ ใช้ปัญญา เสียสละ อดทนและกตัญญู”

โดย..พระเทพปริยัติเมธี,ผศ.ดร.

ผู้อำนวยการ

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘ ISSN : 2286-9301

พุทธศาสตร์บูรณาการสังคมศาสตร์
พัฒนาจิตใจและสังคมที่ยั่งยืน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
999 ม.6 ถนนพวงทอง ต.นครสวรรค์ออก อ.เมืองฯ จ.นครสวรรค์ 60000
โทร.056-219970 , 056-219999
เว็บไซต์ : www.nbc.mcu.ac.th Email : mcu.nakhonsawan@gmail.com